ISSN 1302 - 6938 54

GÜNEY

54

ekim • kasım • aralık '10
cotmeh • sermawez • kanûn '10
5 ytl • 4 euro

ÜÇ AYLIK KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ

WOMEN WITHOUT MEN

ERKEKSİZ KADINLAR

Şirin Neşat

'Sinema Temel Besin Maddesidir'

Seviye Çukur

Sanat ve Sanatçı:
Olan ile Olmayan!

Klasik Kürt Edebiyatının
Üstadı: Ahmedé Xani

Demokratikleşme
Gölgesinde Yasaklar
Sürüyor!

Dinini... ve kitabını...
iyi tanı!-X

tan doğan

cemre içre

güneş tutuldu ve ay
kumsalı okşuyor deniz: meddücezir
‘mecnûn hâli’ olmalı ‘hayât’ -*ötesi yalan*

bir çift kumru rûhu pek güzel
gözlerinden öpüyor yağmuru rüzgâr
***âh* ömre düşen cemre: senin adın ‘ışk**

gülüş tutuldu her kirli kentte
ekmek de su da bozuldu -*bu nasıl nefs*
***“yüzünde göz izi* (mi) *var”* ey yârimyâr: bıçakla beni**
nefesim kesilmeli cemre *“toprak”* demeden

***şimdi* bir köz yürek yazgısında ateşini yalıyor kül diye diye**
güzü yaz bilen baharda ‘zemherîr hâli’
‘sâhi’ ömr ölm b/içiyor

güneş tutuldu ve gülüş…
gece de kirlendi günün ardından
bir umuttu ‘mavi’ kızıla çalan

‘gül’ün tarihi de cemre içre gayr

merhaba

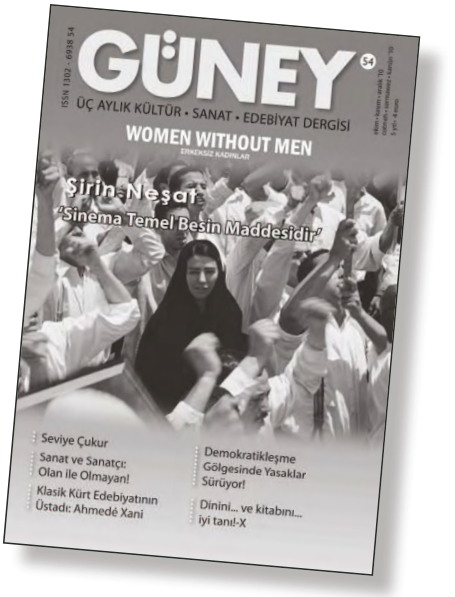

Merhaba, sevgili okurlar.
54. sayımızla yine karşınızdayız. Bir taraftan dergi hazırlık süreçleri, yayınlama ve dağıtma zorluklarımız sürerken, diğer taraftan devletin yoğunlaşan baskıları ile karşı karşıyayız. Ancak bu zorluklar alışık olmadığımız zorluklar değil. Devletin varlığını Demokles'in Kılıcı gibi hep üzerimizde hissediyoruz. 51. sayımızda yayınlanan bir öykü ve karikatür hakkında dergimize dava açıldı. Şu anda Sorumlu Yazıişleri Müdürümüz Aziz Özer yargılanıyor. 53. sayımızda yayınlanan bir başka yazı nedeniyle de Mersin 2. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından dergimizin "toplatılıp, el konulmasına ve dağıtımının yasaklanmasına" karar verildi. Demokratikleşme söylemlerinin yoğunlaştığı bir dönemde Azadiya Welat ve Rojev gazetelerinin bir ay süreyle kapatılması, dergimize dava açılması ve toplatma kararı, demokratikleşmenin nasıl gerçekleştiğinin somut bir göstergesini oluşturuyor. Bu sistem işçi ve emekçiler, ezilenler söz konusu olduğunda demokrasiyi rafa kaldırıyor. Konu ile ilgili yazımızı dergimiz sayfalarında bulacaksınız.
Sanat alanında süren "yavşak" tartışmasını ve siyasetteki seviyesizliği irdeleyen "Seviye Çukur" adlı yazıyı da ilgiyle okuyacaksınız. Bu sayımızda Nazi faşizminin eseri Mauthausen Temerküz Kampı ile ilgili yazının beşinci, "Dinini… ve kitabını… iyi tanı…!" adlı dosyamızın da 10. bölümünü okuyabilirsiniz.
"Klasik Kürt Edebiyatının Üstadı: Ahmedé Xani" adlı yazıda bu sayımızın ilgi çekici yazılarından birisi. Ve tabi ki Sinema Notları, öyküler, şiirler ve kitap tanıtımları dergimiz sayfalarında. Bu sayımızda şiirleri biraz arttırmaya çalıştık. Umarız ki beğenerek okursunuz.
2011 başında 55. sayımız ile buluşmak dileğiyle, şimdiden mutlu yıllar dileriz.

GÜNEY

GÜNEY Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Aziz Özer
Yayın Koordinatörü: İlyas Emir
Yönetim Yeri ve Adresi: Fatih Mah. Bahçeyolu Cad. Ülbeği İş Merkezi No: 9 Kat: 4 Esenyurt / İstanbul
Tel/Faks: 0212 - 620 67 57

www.guneydergisi.com
e-mail: mail@guneydergisi.com

Yayın Türü: Yerel Süreli
Dizgi & Grafik: Güney Grafik
Baskı:

ZUHAL OFSET®
0324. 237 49 00
www.zuhalofset.com

Zuhal Matbaacılık Turizm Reklam Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Çankaya Mah. 4723 Sk. No.6/A MERSİN
Tel./Fax : 0324. 237 49 00 pbx - 231 27 27

Banka Hesap Numaraları:

TL Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-6629256
IBAN No: TR74 0006 2000 7150 0006 6292 56
AVRO Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-9091896
IBAN No: TR63 0006 2000 7150 0009 0918 96

Abonelik ve İlan Koşulları:

Abonelik koşulları:
Yurtiçi: Yıllık (4 sayı): 20 TL
Yurtdışı: Yıllık (4 sayı): 20 Avro
(Posta Ücreti Dahil)

Aboneliğin başlatılması için; yıllık abone bedelinin banka hesap numaralarımıza yatırılması, daha sonra da web sitemizde bulunan Talep Formunun doldurulması gerekmektedir.

İlan koşulları:

Ön ve arka kapak içleri (renkli)
Tam sayfa: 2.000.- TL
1/2 sayfa: 1.000.- TL
İç sayfalar: (En fazla yarım sayfa)
1/2 sayfa: 500.- TL
1/4 sayfa: 250.- TL
(Yayınevi ve kitapçılara %30 indirim yapılır.)

Almanya Temsilciliği
Alleestr. 32 42853 Remscheid
Tel.: 02191 / 404 01
02191 / 694 64 80
Faks: 02191 / 694 64 49
Cep: 0177 / 522 40 28

Yurtdışı (Almanya) Banka Hesap Numarası:
Sparkasse Remscheid
Konto Nr: 37325 · BLZ: 340 500 00

GÜNEY dergisinde yayınlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Yazılar mailimize Word dosyası ve ataç olarak gönderilmelidir.
Yayına kapanış süresi: Her sayı için, sayı çıkmadan üç hafta öncedir.

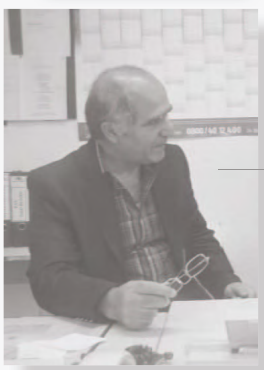

	3	merhaba	GÜNEY
mektup	5	Sizlerden Güney'e	
kısa kısa	6	Esenyurt'ta Yılmaz Güney haftası yapıldı.	GKM
kısa kısa	8	Adana'da Yılmaz Güney anması…	GST
güncel	9	Demokratikleşme gölgesinde yasaklar sürüyor!	GÜNEY
güncel	11	Seviye çukur	Derya Gümüş
söyleşi	14	"Sinema temel besin maddesidir"	GÜNEY
öykü	16	Hırsıza Çağdaş Ceza	Av. Mehmet Önder
şiir	17	Şafak Vaktiydi	Hasan Şahingöz
araştırma	18	Dersimli Ermeniler	Turabi Saltık
şiir	20	Bende Kalan	İlker Gören
şiir	21	Firari Düşler	Levent UĞUR
inceleme	22	Paul Celan Şiirinde Parçalanmış Gerçeklik	Hüseyin Yılmaz
şiir	24	Ülke Kokuyor Haziran	Leyla Saraç - Fatma Özbay
dosya	25	**Mauthausen Temerküz Kampı V**	GÜNEY
mektup	33	Eylül Sanat Edebiyat Dergisinden	Erdal Süsem
güncel	35	Siz hiç Kürt oldunuz mu?	Mahmut Alınak
şiir	38	Eylül Kokusu.	Adil Okay
dosya	39	**Dinini... ve kitabını... iyi tanı..! (10)**	GÜNEY
öykü	60	Tadilat	Abdullah Rıdvan Can
şiir	62	Kızıl Slogan	Ozan Deniz Sarıtop
röportaj	63	Yazar Fikret Güneş ile röportaj	Seher Yeğin
öykü	66	Arjin	Fırat Cem
araştırma	68	Klasik Kürt Edebiyatının Üstadı: Ahmedé Xani	Faysal Ceylan
şiir	75	Gölge Su ve Ayna	Direnç Köse
şiir	75	Ümmü	Danyal Nacarlı
öykü	76	Duygu'nun 12 Dakika'sı	Filiz Gazi
şiir	77	De Were!	Halil Alp
şiir	78	Kavrulup Sancıyan	Akman Gedik
güncel	79	Sanat ve Sanatçı: Olan ile Olmayan!	Temel Demirer
şiir	83	Işık	Bilal Yavuz
şiir	84	Heyç baka (Yeter artık!)	Güney Yılmaz
kitap	84	Rüzgar da Söylemiyor Duygularını…	Çetin Boğa
kitap	85	Fransa Mayıs 68	M. Şehmus Güzel
röportaj	86	Çetin Oraner röportajı…	Ali Osman Abalı
şiir	89	Cenaze Şiirimi Bir Şair Kılmalı	Yako Asdeso
sinema	90	Sinema Notları	Anuş Pazarcıyan
karikatür	98	Karikatür	Meray Ülgen

Sizlerden Güney'e

Merhaba
25.08.2010

Göndermiş olduğunuz Güney dergilerini alıyorum. Son sayı da geldi. Çağrı'larda geldi. Çok teşekkür ediyorum. Sosyalist, devrimci yayınları okumanın gerçekliğinden ziyade, bu koşullarda sosyalist-devrimci yayınların bizlere ulaşması, onları görmek bile tek başına moral veriyor. Güç veriyor.
Güney, Çağrı'yı çıkarmanın, bizlere ulaştırmanın kolay olmadığını biliyorum. İçinde bulunduğunuz ekonomik sıkıntıları da… Ama hapishane şartları işte, biliyorsunuz. En azından abone olarak sizlere destek olamadığım için kusuruma bakmayın lütfen. Güney, Çağrı dahil elime ulaşan sosyalist-devrimci yayınlara abone olamamanın üzüntüsünü, sıkıntısını yaşıyorum sık sık.
Çalışmalarınızda kolaylıklar diliyorum.
Sağlıcakla kalmanız dileğimle…
Selam ve sevgilerimle.

Hasan Şahingöz
(Yazdığım iki şiiri gönderiyorum size.)
1 Nolu F Tipi Hapishanesi
CT55
Tekirdağ

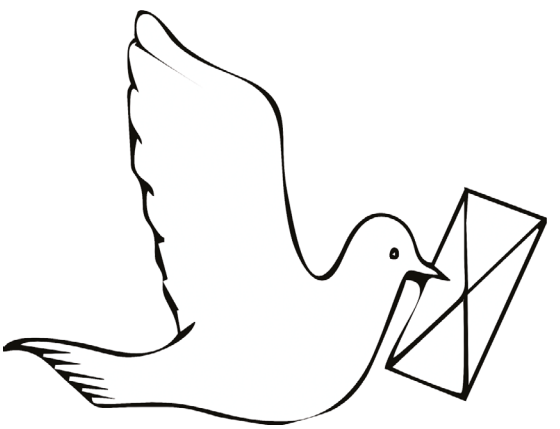

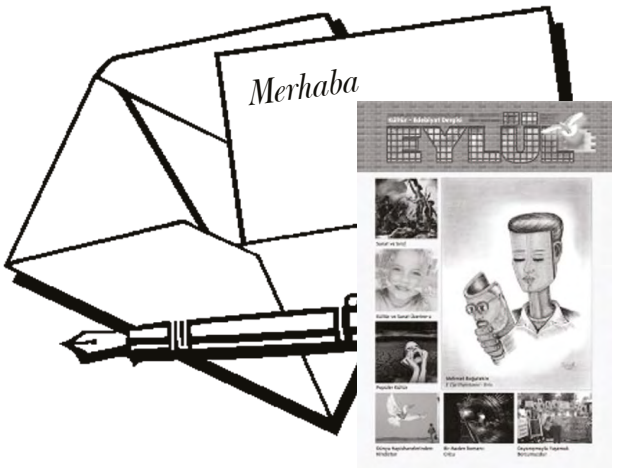

Sevgili İlyas emir

Merhaba
Çalışmalarınızda başarı, yaşamınızda mutluluklar dileğiyle…
Tutuklandığımda size kart yazıp, Güney dergisini koşulunuz varsa düzenli göndermenizi istemiştim. Sanırım kartım elinize ulaşmadı. İstemimi yeniliyorum.
Size dört makale gönderiyorum. "Klişemiz eğlenmek" ve "Hapiste yazmak" başlıklı makaleler dergi formatınıza uygunsa değerlendirirsiniz.
Eylül dergimizin tanıtımını ve tutuklanmamı içeren bir yazıda bulunmaktadır.
Ayrıca oluşturmayı tasarladığımız sanat-edebiyat cephesinin taslak metni (çağrı niteliğinde) bulunmaktadır. Değerlendirip yanıtlarsanız çok memnun oluruz.
Sağlıcakla kalın.

Sevgilerimle
Erdal Süsem
F Tipi Kapalı hapishanesi
B1-37
Edirne

kısa...kısa...

Esenyurt'ta Yılmaz Güney haftası yapıldı.

Güney Kültür Merkezi (GKM) ve Gölge Kültür Sanat Merkezi (GKSM), Esenyurt'ta ölümünün 26. yılında Yılmaz Güney haftasını birlikte organize etti.

Yılmaz Güney haftası 4 Eylül'de GKM'de düzenlenen, "Ölümünün 26. Yılında Yılmaz Güney'i anıyoruz! Yılmaz Güney ve alternatif kültür, sanat" konulu panel ile açıldı.

"Sanatçının niteliğini pratiği belirler. Amacım proleter devrimin bir savaşçısı olmaktır. Proleter devrimci saftayım. Pratiğim adımı ve yerimi belirleyecektir." (Yılmaz Güney, "Kayseri Konuşmaları", Siyasal yazılar , sayfa 15-20, Mayıs Yayınları)

Sadece iyi bir sinemacı, oyuncu, senarist, yönetmen değil, aynı zamanda komünist bir sanatçı olan Yılmaz Güney ölümünün 26. yıldönümünde, kendisine yakışır en güzel şekilde, sözleriyle, eserleriyle, ürünleriyle anıldı. Güney Kültür Merkezi ve Gölge Sanat Kültür Merkezi'nin ortak organize ettiği etkinlik 4 Eylül 2010'da GKM'de, yönetmen Ahmet Soner, oyuncu Mahir Günşiray, Güney Kültür, Sanat, Edebiyat Dergisi'nden Çetin Desde, GKSM'den Sinan Gökçe'nin konuşmacı olarak davet edildiği etkinlik saat 19.00'da başladı.

Açılış konuşmasının ardından, Mahir Günşiray'ın panele katılacağını söylemesine rağmen, panele az bir süre kala panele katılmaktan vazgeçtiği bilgisi verildi. Mahir Günşiray'ın bu tutarsız tavrı eleştirildi.

İlk söz birlikte birçok filmde Yılmaz Güney'le ortak çalışmaya imza atmış olan senarist/yönetmen Ahmet Soner'e verildi. "1968'de ilk olarak Balatlı Arif adlı filmin asistanlığını yaptığım filmde Yılmaz Güney'inde oynamasıyla tanışmış olduk. Asistan olarak işimiz zordur, filmin her türlü sorununu gidermenin yanı sıra oyuncularla, oynayacağı sahnelerle de ilgileniyorduk. Yılmaz Güney'de dikkatimi çeken en güzel şey, film çekimlerine hazır ve zamanında gelmesinin yanı sıra, sahnesiyle ilgili tüm

eksiklikleri kendisinin gideriyor olmasıydı. Açıkçası asistan olarak bana kendisiyle ilgili yapacak pek iş bırakmıyordu. Film çekimi bittikten sonra bir süre görüşemedik. Birkaç yıl aradan sonra 1971 yılında Yılmaz Güney'le yeniden bir araya geldik. Yarın son gündür, Umutsuzlar, Yol ve daha birçok filmde asistanlığını yaptım, iyi bir yönetmenle başarılı filmler çektik, işte benim Yılmaz Güney'le maceram böyleydi" deyip konuşmasını sonlandırdı.

Ardından Güney Kültür, Sanat, Edebiyat Dergisi adına konuşmacı olarak katılan Çetin Desde, 47 yıllık yaşamının 11 yılını cezaevinde geçirmesine rağmen Yılmaz Güney'in çok iyi işler yaptığını, cezaevindeki kötü ve sağlıksız yaşam koşullarının mide kanserine neden olduğunu, bu yüzden onun aramızdan erken ayrıldığını belirtti. Bazı insanlar vardır, bedenen aramızdan ayrılmalarına rağmen eserleri, filmleri ve siyasi görüşleriyle hep yanımızdalar hep yaşarlar, işte Yılmaz Güney'de böyle biridir. Yılmaz Güney'in halkın gönlünde taht kurmasının en büyük nedenlerinden biri halkın filmlerinde kendisini bulmasıdır. Büyük bir sinemacı, oyuncu ama aynı zamanda komünist bir sanatçı, sanatını toplumu bilinçlendirmek için araç olarak kullanan komünist bir sanatçıdır Yılmaz Güney. Hem yaşadığı dönemde, hem de öldükten sonra sanatı ve siyasi yaşamı hep ayrı tutuldu, hep sanatçı olarak anıldı ve devrimci kişiliği arka plana atıldı. Çoğu kimse Yılmaz Güney'i siyasi bir kişilik olarak tanımaz, ancak Yılmaz Güney sürekli sanatçı kişiliğinin ön plana çıkartılmasını reddetti, sanatına siyasi kişiliğinin yön verdiğine hep vurgu yaptı. Desde, Yılmaz Güney'in kendisine rehber edindiği " Halkın Sanatçısı Halkın Savaşçısı" ilkesini de hatırlatıp, çeşitli konularda takındığı siyasi tavırlardan örnekler sunduktan sonra konuşmasını sonlandırdı.

Daha sonra GKSM adına konuşma yapan Sinan Gökçe, sanat gerçekliği gereği, insanı anlatır, insanı yansıtır. Sanat insanın kendisidir. Yılmaz Güney alternatif sanatı ortaya koyarak halkın tamamını kapsıyor. Ölümünün üzerinden 26 yıl geçmesine rağmen niye Yılmaz Güney sanatı bu kadar ısrarla sahipleniliyor? Biz onun sanatını kendimize rehber edinen gençler olarak çok zor koşullarda da olsa imkânsızlıklar içinde onun sanat rehberliğinde alternatif sanatı icra etmek için çabalıyoruz. Devrimci tarzda sanat yapmak güçlü bir irade gerektirir ve Yılmaz Güney de bu vardı diyerek konuşmasını sonlandırdı.

Konuşmacıların ardından soru cevap bölümüne geçildi. Gelen sorular arasında bir kaçı şöyleydi: Yılmaz Güney komünist bir sanatçı olmasına rağmen, neden komünist partisine üye olmadı? Türkiye'de Yılmaz Güney sinemasına yakın biri var mı? Yoksa Yılmaz Güneyin farkı neydi? Alternatif sanat yapanlar Yılmaz Güney'in sanat anlayışını yeterince sahipleniyorlar mı?

Ahmet Soner, Yılmaz Güney'in aslında Adana'dan önce Ankara'ya, ardından İstanbul'a komünist partiyi aramak için gittiğini, ancak kendisine uygun bir parti bulamadığını, Çetin Desde de Yılmaz'ın siyasi yaşamının uzun bir dönemini hapishanede geçirdiğini ve aramızdan çok erken ayrıldığını, dışarıda örgütlü yaşam içinde yer alma imkanı bulamadığını söyledi. Ahmet Soner diğer soruya da, Türkiye de sinema anlamında iyi şeyler yapılmak istendiğini, ancak şu ana kadar ne oyuncu, ne yönetmen, ne de senarist olarak Yılmaz Güney'in aşılamadığını ancak gelecekte aşılacağına inandığını söyledi. Yılmaz güney sanatının anlaşılması, özümsenmesi için iyi tahlil edilmesi gerektiği vurgusu yapıldı.

Kısa bir aradan sonra Gölgedekiler müzik topluluğu mini bir müzik dinletisi sundu. Neredeyse tüm katılımcıların ortak eşlik ettiği türküler ve marşların ardından Ahmet Soner in yönettiği Adana-Paris adlı belgesel gösterildi.

Yılmaz Güney'i anlamak, anlatmak, tanımak tabi ki birkaç saatlik anmalara, sohbetlere sığmıyor, sığmayacak da. Ancak alternatif sanat yapma çabası içerisinde olanlara, yaşanmış ve nice başarılara ulaşmış bir sanatçının ürünlerini göstermek, bilinçli bir şekilde sadece sanatını öne çıkarmak isteyen burjuva sanatçılara ve yoz kültüre inat Yılmaz Güney'in siyasi bilinciyle oluşturulmuş sanatını göstermek, onu tanımak isteyen, özelde gençlere genelde tüm insanlara sadece anmalarla kalmamak kaydıyla anlatmak tüm Yılmaz Güney takipçilerinin önünde duran çok önemli bir görevdir.

Yılmaz Güney film günlerinde, 5 Eylül Pazar günü GKSM'de Umut, 6 Eylül Pazartesi GKM'de Zavallılar, 7 Eylül Salı GKSM'de Baba, 8 Eylül Çarşamba GKM'de Arkadaş filmi, 9 Eylül Perşembe GKSM'de Duvarın Etrafında belgeseli gösterildi.

GKM ve GKSM önümüzdeki dönemde ortak kültürel, sanatsal etkinler yapmaya devam edecekler…

Ölümünün 26. yılında Yılmaz Güney yaşıyor!

10 Eylül 2010

kısa...kısa...

Adana'da Yılmaz Güney anması...

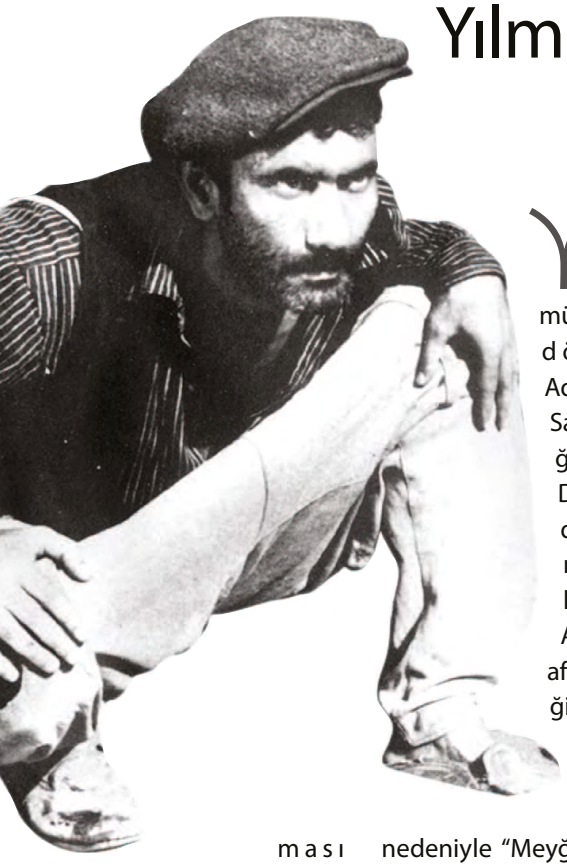

Yılmaz Güney ölümünün 26. yıldönümünde Adana'da Güney Sanat Topluluğu ve Güney Dergisi tarafından düzenlenen bir etkinlik ile anıldı. Anma etkinliği afişinde, etkinliğin düzenlendiği mahallenin bir Arap mahallesi olması nedeniyle "Meyğiş. Hû mîğne" (Yaşıyor. O Bizimle!) ifadeleri kullanıldı.

Akkapı Mahallesinde bulunan Akyed binasında düzenlenen anma etkinliğinde ilk gün Yılmaz Güney'in Umut filminin açıkhava gösterimi yapıldı. 25 Eylül akşamı düzenlenen film gösteriminin yapıldığı alana Yılmaz Güney'in film afişleri ve bazı resimleri asıldı. Umut filmi yaklaşık 50 kişi tarafından izlendi.

26 Eylül akşamı ise anma etkinliği düzenlendi. GST ve Güney Dergisi adına bir konuşma yapıldı. Yapılan konuşmada "Ölümünün 26. yılında Yılmaz Güney, siyasal görüşleriyle, sinemasıyla, roman, öykü ve şiirleriyle aramızda, mücadelemizde yaşıyor. O'nun yarattığı eserler gerçeklerin bilinçlere kazınması görevini bugün de yerine getiriyor, getirmeye devam edecek! Komünist sanatçı Yılmaz Güney mücadelemizde... O bizimle!" denildi.

Yapılan konuşma sonrasında Yılmaz Güney'i anlatan "Ona Çirkin Kral Derlerdi" adlı belgeselin kısaltılmış hali izlendi. Belgesel izleyiciler tarafından beğeniyle izlendi ve alkışlandı. Belgeselden hemen sonra verilen aranın ardından ise Grup Halkça müzik dinletisi verdi. Müzik dinletisi özellikle Yılmaz Güney'in filmlerinde kullanılan müziklerden oluşuyordu. Anma etkinliğine de yaklaşık 50 kişi katıldı.

Düzenlenen etkinliklerde Güney Dergisi ve Yılmaz Güney kartpostallarının standı açıldı. Katılımcılara Yılmaz Güney posterleri hediye edildi. Biz de etkinliğin düzenlenmesi için bizlere yardımcı olan, dernek bahçesini ve salonunu kullanmamıza izin veren Akyed yönetici ve çalışanlarına bir kez daha teşekkür ederiz.

29.09.2010

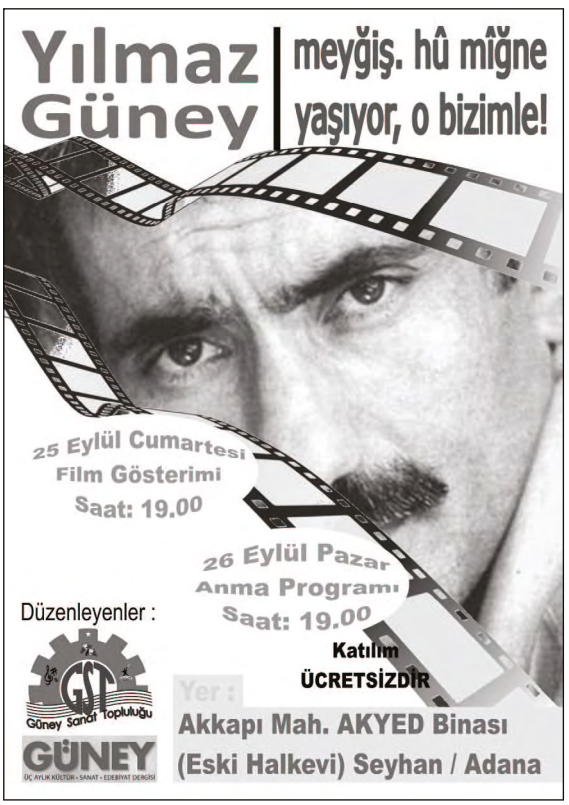

Demokratikleşme gölgesinde yasaklar sürüyor!

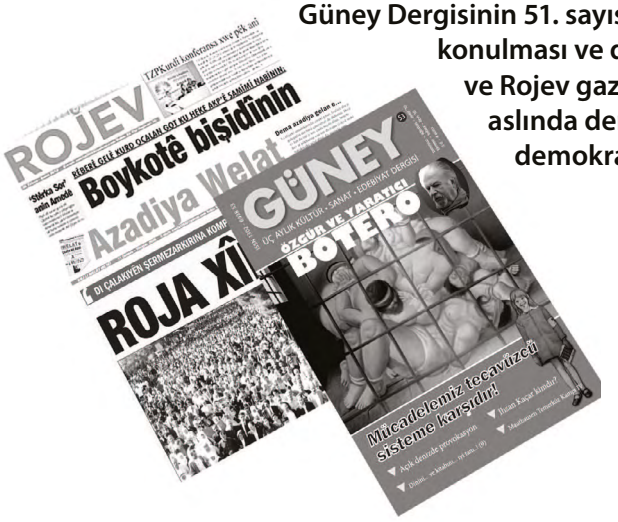

Güney Dergisinin 51. sayısına açılan dava, 53. sayının "toplatılıp, el konulması ve dağıtımının yasaklanması", Azadiya Welat ve Rojev gazetelerinin 1 ay süreyle kapatılması kararları aslında demokratikleşme denen şeyin nasıl ve ne için demokratikleşme olduğunu gösteriyor.

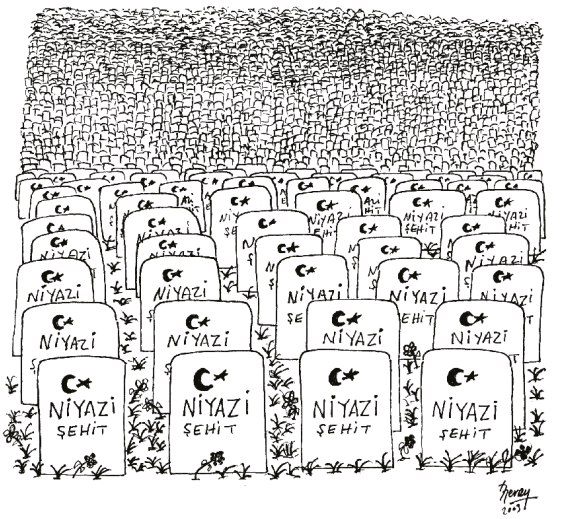

Meray Ülgen'in dava konusu olan karikatürü.

Bir tarafta demokratikleşme adımları, bir tarafta yasaklamalar, düşünce suçları!, cezalar, gazete kapatmalar, engellemeler sürüyor. Devlet özellikle AB sürecinin hızlanması ile birlikte yasal alanda bir dizi değişikliğe gitti. 12 Eylül faşizminin birçok maddesi değiştirildi, sözde yasaklar kaldırıldı. Son yapılan referandum ile de aslında bu yönde ciddi bir adım atıldı. Çıkarılan uyum yasalarını esas alırsak, TC ile AB içerisinde yer alan burjuva demokratik ülkeler arasında yasal düzlemde önemli bir fark kalmadı gibi. Ancak buna rağmen faşist 12 Eylül Anayasası delinmiş olsa bile, esas maddeleri ve kurumları ile birlikte sallansa bile hala ayakta duruyor.

İşte bu düzenlemeler ile birlikte birçok çevreden "demokratikleşiyoruz" sesleri yükseldi, yükseliyor. Oysa diğer taraftan 12 Eylül hukukunun yasaklamaları ve demokrasinin en önemli göstergesi sayılabilecek yayın organları üzerinde yasaklamalar türlü şekilde sürüyor, düşünce açıklamak hala önemli bir suç olarak görülüyor. İnsanı insan yapan yegane şey olan düşünme ve düşünceyi açıklama faaliyeti, rejimin kırmızı çizgileri söz konusu olduğunda "yasak" cevabı ile karşılaşıyor.

Güney Dergisinin 51. sayısına açılan dava, 53. sayının "toplatılıp, el konulması ve dağıtımının yasaklanması", Azadiya Welat ve Rojev gazetelerinin 1 ay süreyle kapatılması kararları aslında demokratikleşme denen şeyin nasıl ve ne için demokratikleşme olduğunu gösteriyor.

Güney Dergisinin 51. sayısında yer alan iki yazı nedeniyle Büyükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından dava açıldı. Yazarımız Mehmet Söğüt tarafından yazılan "İnanılmaz Bir Direnişin Üç Günlük Hikayesi" adlı yazıda "terör örgütü

PKK propagandası yapıldığı" ve yine aynı sayıda Meray Ülgen'e ait olan bir karikatürde "cebir ve şiddetin övüldüğü ve silahlı terör örgütünün propagandasının yapıldığı" iddia ediliyor. Davanın ilk duruşması 7 Ekim 2010 tarihinde 9. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görüldü ve 17 Şubat 2011'e ertelendi. İlginç olan soruşturmanın Meray Ülgen'e ait olan karikatür için değil, aynı sayıdaki "Hakim" adlı kısa film öyküsü için yürütülmesiydi. Ancak daha sonra dava yazıya değil, karikatüre açıldı. Ayrıca bu yazı ve karikatür ile ilgili dava, soruşturma sürecinde yazar ve çizerin istenen adres ve kimlik bilgileri bildirilmesine rağmen, yazar ve çizere değil, dergimiz sorumlu yazı işleri müdürü Aziz Özer'e açıldı.

51. sayının soruşturması sürerken bu kez 53. sayımız için toplatma kararı verildi. Mersin 2. Sulh Ceza Mahkemesi 53. sayıda yayınlanan Ali Dağdeviren'in "Zindan (Kürt) Çocukları'nın Çocuk Hakları!" başlıklı bir yazıyı gerekçe göstererek dergimizin "toplatılıp, el konulmasına ve dağıtımının yasaklanmasına" hükmetti. Yazı cezaevlerine doldurulan binlerce Kürt çocuğuna yapılan muameleyi, Türkiye Cumhuriyeti devletinin altına imza attığı Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Çocuk Hakları Bildirgesi ile karşılaştırma yaparak eleştirmektedir. Binlerce çocuğu cezaevlerine dolduran zihniyet, bu durumu eleştiren bir yazıya tahammül gösteremedi. Öncelikle bu kararın hukuksuz olduğunu belirtmek gerek. Çünkü birincisi; toplatma kararı ile birlikte sadece ilgili yazı toplatılmamış ve Ali Dağdeviren'in düşüncesi yasaklanmamış, 53. sayıda yer alan diğer yazı ve şiirlerde toplatılmış, diğer yazar ve şairlerinde düşünceleri yasaklanmıştı. İkincisi ise dava dergimiz lehine sonuçlansa, ilgili yazıda mahkeme suç olmadığına hükmetse bile toplatma ve dağıtımının yasaklanması ile ceza zaten baştan uygulandığından, mahkeme kararının pek bir hükmü olmayacaktır.

Şimdi yakın zamanda, soruşturma süreci tamamlanınca 53. sayımız için dava süreci başlayacaktır. Aynı anda Güney Dergisi için açılan iki dava ile uğraşacağız. (Biz Güney Dergisi olarak bu gelişmeler doğrultusunda kamuoyunu ve basını bilgilendirmeye yönelik çabalarımızı sürdüreceğiz. Konu ile ilgili daha ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler www.guneydergisi.com adresini ziyaret edebilirler.)

İşte burası böyle bir ülke. Zindanda binlerce Kürt çocuğu, binlerce Kürt siyasetçisi ve seçilmiş temsilcileri, binlerce devrimcisi, sosyalisti, gizlilik gerekçesi gösterilerek ne ile suçlandıklarını dahi bilmeyen ve aylarca hapiste tutulan ilericileri, yasaklanan dilleri, yasaklanan-kapatılan-toplatılan dergi ve gazeteleri, düşünce suçluları olan ve burjuvazinin siyasetçilerinin "demokratikleşiyoruz" çığlıklarını attıkları bir ülke.

Evet onların istediği biçimde ve onlar için "demokratikleşiyoruz". Ama halkın, işçi ve emekçilerin seslerini seslerine katıp gürleyen ilericileri, devrimcileri, siyasetçileri için demokratikleşmiyoruz.

Tüm bunlara rağmen dünya baskı ve yasaklamalara karşı susmayan, baş eğmeyen, doğru bildiği yoldan vazgeçmeyen milyonlar ile de doludur. Yılmaz Güney'in sanatsal ve toplumsal düşüncelerinin mirasçısı olan Güney Dergisi, Yılmaz Güney'in direnişini de miras almaktadır.

Bugün bu direniş mirasını baskı ve yasaklamalara karşı sahipleniyoruz. Doğru bildiğimiz yoldan, kültürel ve sanatsal çalışmalarımızdan, düşüncelerimizi açıklamaktan vazgeçmeyeceğiz. Güney Dergisi ilk sayısında "Çıkarken" diye belirttiği çizgiden vazgeçmeyecek, kültür-sanat cephesinde "burjuvaziye karşı, işçi sınıfı ve ezilenlerin yanı"'nda yer almaya devam edecektir.

Yasakçı ve sansürcü sisteme karşı mücadelemizi yılmadan sürdüreceğiz.

14.10.2010

Seviye çukur!

Derya Gümüş

Referandum sürecinde seviye "şerefsizliğe" kadar düşmüştü. Bu Türkiye'de burjuva siyasetin seviyesinin çukur halidir.

Bir referandum sürecinden geçtik... Referandum kampanyası sürecinde partiler, özellikle de AKP ile CHP arasında, daha doğrusu bu partilerin başkanları arasında yaşanan söz düellosu burjuva siyasetin hangi seviyede yürüdüğünü bir kez daha gösterdi.

Bu partilerin liderleri birbirlerine "kalpazan" "şerefsiz adam", "memur Kemal", "Başbakan olan ama adam olamayan Tayyip" gibi sözcüklerle hitap etmekten hicap duymadılar...

Hepiniz şu ya da bu ölçüde takip ettiniz, gazetelerden okuyup televizyonlardan izlediniz ama yine de birkaç örnek vermekten geçemeyeceğiz...

Başbakan ana muhalefet partisinin başkanını "Memur Kemal Efendi" olarak küçümsüyordu referandum konuşmaları boyunca. Buna karşın CHP Genel Başkanı şunları söylüyordu:

"Ben memur Kemalim, işçi Kemalim, emekli Kemalim, bunları bana herkes söyleyebilir. Ama hiç kimse bana kalpazan Kemal demedi, değil mi?" (Kılıçdaroğlu'nun Yozgat konuşması)

Bu kez Başbakan "kalpazan" yakıştırmasına bozuluyor, buna karşın CHP Genel Başkanı söz konusu yakıştırmayı "gerekçelendiriyor: "Ne demişim? Recep Bey'e kalpazan demişim. Kalpazanı ben demedim bu ülkenin Cumhuriyet Savcısı diyor. Merak ediyorsa gitsin dosyasına baksın, yazar orada Recep Tayyip Erdoğan diye. Üstelik o dosyayı Meclis'e Recep Tayyip Erdoğan kendi imzasıyla gönderdi. Ve o yazıda da kendisinin kalpazanlıkla suçlandığını kendisi de okuyor. Recep Bey sen onu okuyorsun da bana niye sitem ediyorsun? Yapmasaydın o işi." (Kılıçdaroğlu'nun Sinop konuşması) ve ekliyordu:

"Parlamentoda kalpazan Başbakan istemiyoruz, tamam mı?" (Kılıçdaroğlu'nun Antalya konuşması)

Bu hengamede birbirlerine laf yetiştirmeye çalışan parti liderleri birbirlerinin yüreklerinin sağlamlığını da sorguladılar. Recep Tayyip Erdoğan'ın "cephedeki" askerlere yaptığı "moral" gezisinde siperde "çömelmesi", akabinde CHP liderinin siperde çömelmeden "dimdik" durması tartışması var ki, bu da burjuva politik tarihine ibretlik bir tartışma olarak kaydedildi.

"Yüreksizlik" tartışması bununla sınırlı kalmadı. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Başbakanı TV'de düelloya çağırdığında da alevlendi:

"Yüreğin varsa, adam gibi adamsan istediğin televizyon kanalında, istediğin gazetecilerle çık karşıma bakayım. Benim karşıma çıkmaya cesaret edebilir mi? Edemez, çünkü, benim karşıma çıkacak adamda mangal gibi yürek olması lazım!" (Kılıçdaroğlu'nun Konya konuşması)

Başbakan "yüreksizliğinden" mi yoksa başka bir nedenle mi bilinmez TV düellosuna çıkmadı. Bu arada ama CHP liderinin kendisine yönelik olarak söylediği "muhtar bile olamazsın" saldırısını "Başbakanlığını" hatırlatarak boşa çıkarmaya çalışmasına Kılıçdaroğlu Konya mitinginde cevabı yapıştırıyordu:

"Bugün demiş ki 'bana muhtar olamazsın dediler, ama Başbakan oldum.' Siz neyi söylemek istediğimi biliyorsunuz değil mi? Adam olmak başka bir şey. Başbakan'a onu söylemek lazım, ben sana 'Başbakan olamazsın' demedim, adam olacaksın adam!"

'ŞEREFSİZLER'!

Başbakan Erdoğan ile MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli arasında referandum meydanlarındaki gerginlik ve polemik "şerefsiz" sözüne kadar uzandı. Söz konusu polemik MHP'nin hükümete yönelik 'PKK ile pazarlık yapıldığı' iddiaları nedeniyle başladı. Başbakan bu iddiaları 'şerefsizlik' olarak nitelendirirken Bahçeli, "Sayın Başbakan adeta kızarıyor, yaptığından utanıyor ve bunu üstünden atabilmek için MHP'ye saldırıyor. 'Bu diyalogu, bu pazarlığı açıklamazsanız şerefsizsiniz' diyor. MHP, bu şerefsizliği kabul etmez. Sen açıklamazsan, günü saati geldiğinde Milliyetçi Hareket bunu

açıklar ve açıklamakla beraber terör örgütü ile nasıl işbirliği yaptığının hesabını da sorar. Sen hangi işbirliğini, kiminle nasıl yaptığını açıklamak yerine gerçeklerin üstünü örtmek için MHP'ye niçin saldırıyorsun?" diyordu.

Referandum sürecinde seviye "şerefsizliğe" kadar düşmüştü. Bu Türkiye'de burjuva siyasetin seviyesinin çukur halidir. Tüm bu ve benzeri seviyesizliklerle işçilerin, emekçilerin büyük çoğunluğunu kendi 'evet'lerinin, kendi 'hayır'larının peşinden sürüklediler, sandığa taşıdılar.

Seçimler yapılıp her şey bittikten sonra bu kez hiçbir şey olmamışçasına "barış" ilan edildi! Kendi deyişlerine göre "her şey geride kalmıştı!" Referandum ateşinde birtakım kırıcı kelimelerin sarf edilmesi "normal"di vs. vb. Aslında elbette bir bütün olarak bu kültürden uzaklaşma söz konusu değildi. Sadece referandum sürecinde 'fazla ileri gittiklerini' düşünmüş olacaklar ki, biraz da sistemin devamına halel gelmemesi için söylemlerini biraz olsun yumuşattılar.

Ama yine bir seçim ortamında ya da önemli bir tartışmada bunlar seviyesiz üslubu birbirlerine karşı kullanmaktan çekinmeyeceklerdir.

ÇUKUR ONLARA YAKIŞIR!

Burjuva politikanın böylesine seviyesizliği karşısında kitleler bu duruma fazla bir tepki göstermediler. Çünkü onlara öyle öğretilmişti; küfürlü siyaset işçilere, emekçilere „iyi politika yapmak" olarak anlatılmıştı yıllardır. Bu topraklarda küfür seviyesizliği sadece burjuva politikanın değil, günlük yaşamın/kültürün bir parçasıydı!

Bırakalım burjuvalar, burjuva politikacılar çukurlarında debelenip dursunlar.

İşçiler, emekçiler ama burjuvazinin şu ya da bu kanadının kuyruğunda o çukura layık değillerdir.

Bizim burjuva siyasetin bu seviyesizliğine karşı emekçilere bir şeyler anlatmak/kavratmak görevimiz vardır. Bizim burjuva siyasetin çürümüşlüğünü, kokuşmuşluğunu anlatma görevimiz vardır. Bizim işçileri, emekçileri bu seviyesiz politikanın, politikacıların pençesinden kurtarmak görevimiz vardır. Bizim işçilere, emekçilere sistemin "oy veren figüranları" olmak yerine kendi sınıfsal çıkarları için siyaset yapma, bu kokuşmuş sistemi yıkıp yerine kendi iktidarlarını kurma düşüncesini anlatma görevimiz vardır.

Bilince çıkarılması gereken budur!

SANATTA "YAVŞAK" TARTIŞMASI SÜRÜYOR...

Sanatta da seviye çukur!

Seviyesizlik burjuva politikayla/politikacılarla sınırlı değil... Seviyesizlik birçok alanda kendisini gösteriyor. Son günlerde örneğin sanat çevrelerinde bir 'yavşak tartışması yürüyor. Biri müzik, diğeri tiyatro alanında olmak üzere iki "yavşak" vakası yaşandı son günlerde.

Birinci "yavşak vakası" Fazıl Say'ın internetteki paylaşım sitesinde "Arabesk yavşaklığından utanıyorum" demesiyle başladı. Dünyaca ünlü "piyanistimiz" çok "seviyeli" bir şekilde arabesk müziği halledivermişti! Aslında bu cümlede "kendisinin" arabeski sevmediğini söylemek istiyordu belki, ama bunun ifadesi seviyesiz olunca tepki toplamaya başladı.

Tartışma internetin paylaşım sitelerinde, televizyon ekranlarında ve gazete sütunlarında sürdürüldü. Fazıl Say Mustafa Kemal'i de tartışmanın içine sokarak tartışmayı "üst boyutlarda" sürdürmeye kalkıştıysa da sonuçta, „İnsanın bazen kabardığı anlar vardır. İşte öyle bir anda twitter'de yavşak kelimesini kullanarak erdemsizlik ettim." diyerek "barış" ilan etti.

Olay nedir?

"Yavşaklığı" çıkarırsak olay, özü itibariyle, elitist/Kemalist kesimden bir sanatçının popüler sanatı küçümsemesi ve bu küçümsemeye popüler sanatın temsilcilerinin tepkisidir. Olaya/tartışmaya Mustafa Kemal'in, sokulmasının nedeni, tartışma içinde Mustafa Kemal döneminde klasik batı müziğinin topluma yer yer zorla kabul ettirilmeye çalışılmasının popüler kültür taraftarlarınca hatırlatılmasıdır. Sık sık Atatürkçü düşünceyi savunduğunu söyleyen, bugünkü hükümet iktidarında yaşamayı istemediğini söyleyerek siyasi tavrını ortaya koyan, hatta bir ara bu nedenle Türkiye'yi terketmeye kalkışan Fazıl Say'ın seviyesizliği ve ona yönelik seviyesiz tepkiler yukarıda aktardığımız CHP-AKP seviyesizliğinin bir anlamda benzeridir. Birinci "yavşak olayı"nın / "tartışmasının" üzeri biraz kazınsa, tartışmanın temelinde yatanın anda yürüyen iktidar dalaşının kültür alanındaki bir versiyonu olduğu ortaya çıkar.

İkinci "yavşak" tartışmasının ama böyle bir temeli yoktur.

Tiyatro sanatçısı Haluk Bilginer bir röportajında, "Babam öldü ama hala sahneye çıkarım' yavşaklı-

ğına inanmam. Ben babam ölürse sahneye filan çıkmam, k.çımı yesin herkes. Eski tiyatrocular, Anadolu'yu turlarken, parasızlıktan otelde rehin kaldık der ya, marifet diye mi anlatıyorsun, salaksın!" demiş.

Vay sen misin bunu söyleyen!

Önce tiyatronun "ağır toplarından" Müjdat Gezen ile Ali Poyrazoğlu bu sözlere sert tepki verdiler. Müjdat Gezen tepkisini "Bu söylenenleri Muhsin Ertuğrul duysa kemikleri sızlar. Asıl seyirciye k.çımı yesin demek yavşaklıktır. Muhsin Ertuğrul, Gazanfer Özcan, Nejat Uygur gibi duayenler, Anadolu'da aç kaldılar, rehin kaldılar, gerçekten babaları öldü sahneye çıktılar. Ben de babam öldüğünde sahneye çıktım. Bence aktörlükten biraz anlayanlar Haluk Bilginer'in şişirilmiş bir balon olduğunu bilirler" diyerek dile getirdi.

Ali Poyrazoğlu ise "Yavşaklık konusunda aynaya bakıp konuşmuş olsa gerek. Haluk'un kendisini şişirdiği kadar efsane olmadığını hepimiz biliyoruz. Seyirciye kıçımı yesinler demek nasıl bir şeydir? Nasıl ar damarı çatlamaktır, haddini bilmezliktir. Seyirci ona cevabını verecektir. Ben babam ve yakınlarım öldüğünde oynadım, bizler oyuncuyuz ve işimizi yapmak zorundayız."

Tartışma bu söylenenlerle sınırlı kalmadı. Yakınlarını kaybettikten sonra sahneye çıkanlar "profesyonellikten, sanat aşkından" dem vuran konuşmalarla tepkilerini dile getirdiler. Bu arada Müjdat Gezen ve Ali Poyrazoğlu'nun sözleri gazetelerde yer aldıktan sonra Haluk Bilginer bu kez de "Eskilerden 'çook iyi oyuncu' olarak hatırlanan birçok ismin aslında çok kötü oyuncular olduğuna eminim. Büyük oyuncu olarak hatırlanan birçoğu, aslında efsane yaratmayı becerebilmiş yavşağın tekiydi. Oyuncuların çoğu yavşaktır genellikle..." dedi.

Bu yürüyen tartışma, içeriğinden bağımsız olarak, üslup açısından sanat camiasında da seviyenin ne durumda olduğunu göstermektedir.

Sanatçılar arasında farklı düşüncelere sahip olması, sanatçıların sanatlarına yaklaşımlarında farklılıklar, sanatın icrasında önceliklere ilişkin farklılıklar vs. vb. anlaşılır. Bu farklılıklar tartışılabilir, tartışılmalıdır. Ama doğru bir üslupla! Son "yavşak" tartışmasında olduğu gibi yanlış bir yöntemle değil!

Aslında bir bütün olarak tartışma kültüründen yoksun bir toplumda sanatçısından da, politikacısından da doğru temeller üzerinde yükselen,, yaratıcı, geliştirici bir tartışma beklemek fazla iyimser bir tavır olacaktır.

Bırakalım, onlar; o elitist "sanatçılar" büyüklük taslamaya devam etsinler. Bırakalım onlar kendi ürettiklerinin dışında kalanları büyük bir kibirle ve ama seviyesiz bir şekilde "tu kaka" ilan etsinler.

Bırakalım onlar kişisel dertlerini, birbirlerine yönelik çekememezliklerini çukura yakışırcasına ifade etsinler; "sanatçı" egolarını seviyesiz yöntemlerle tatmin ededursunlar.

Biz tartışmaların başka türlü olabileceğini söylemeye devam edeceğiz. Biz bu topraklarda bir tartışma kültürünün oluşması için elimizden geleni yapmaya devam edeceğiz.

O çukura layık olanlar orada debelenip dursunlar...

Biz o çukurdan uzak duracağız!

29 Eylül 2010

"Sinema temel besin maddesidir"

İran kökenli sanatçı Şirin Neşat ile söyleşi

Batı Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde temmuz ayında İranlı kadın sanatçı Şirin Neşat'ın (Shirin Neshat) Erkeksiz Kadınlar ( ) isimli sinema filmi gösterime girdi. Bir bahçede yan yana gelen dört kadın somutunda İran toplumunda kadının rolünü sergileyen film, özellikle görsel yönüyle büyük bir övgü aldı. Aşağıda ABD'de yerleşik bu İranlı kadın sanatçı ile yapılan bir söyleşinin çevirisini yayınlıyoruz.

Şirin Neşat

Bayan Neşat, siz İran'da yetiştiniz, ama ABD'de yaşıyorsunuz. Sanatçı olarak kendinizi nerede evinizde/yurdunuzda hissediyorsunuz?

Benim çalışmam İran kültürü ve şiirine dayanır. Fakat ben aynı zamanda Batıda eğitim aldım ve bu nedenle sanata Avrupa merkezci bir bakışa da

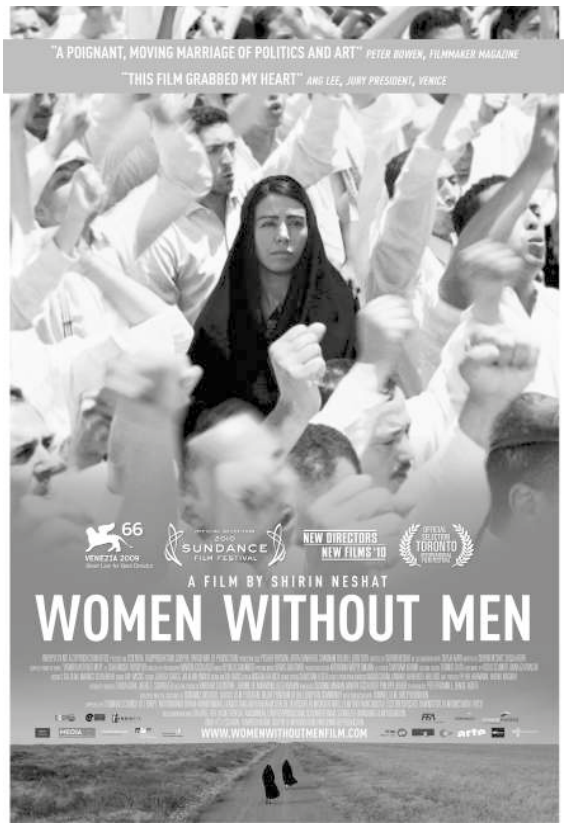

sahibim. Filmim İran kültüründen olduğu kadar Tarkowski'den ya da hıristiyan sembollerinden de besleniyor.

Metaforlarla çalışmayı seviyorsunuz.

Çok uzun süreler sansüre uğradığımız için kendimizi şiirin/edebiyatın bu biçiminde evimizde hissediyoruz. İranlılar doğrudan ifade etmeleri yasak olan şeyleri resim, alegori ve semboller kullanarak ifade ederler.

Üç kadın bir bahçede korunak buluyorlar. Bugünkü İran'da böylesi geri çekilme alanları var mı?

Bahçe, mistikte ruhani transandan (geçiş/aşış) yeridir, siyasi olarak ama aynı zamanda özgürlük ve sürgün için bir metafordur. Tam da İran'da kadınların böylesi yerlere gereksinimi var. Birçok insan, hükümetin, ordunun ve devrim muhafızlarının şehirlerdeki sürekli kontrolü ve baskısından kurtulabilmek için kırsal alanlara kaçıyor.

"Allahın kadınları" adlı serginizde çarşaf merkezi

bir rol oynuyor. Avrupa'da sürekli başörtüsü tartışmaları yürütülüyor.

Birçok insan çarşafı bir sembol olarak görüyor. Fakat gerçeklikte çarşaf birçok insan için günlük kullanım eşyası. Benim filmimde başörtüsü salt sosyolojik bir anlama sahip, o kadınların hangi sınıftan geldiğini gösteriyor. Fotoğraf çalışmalarımda başkaydı: Orda çarşaf kadınların baskılanmışlığının bir sembolüydü, ama aynı zamanda da özbilinçle Batı kültürünün reddedilişinin ifadesiydi.

Video enstalasyonundan ilk sinema filmine geçiş, müzesel olandan sinematik medyuma geçiş ne kadar zordu?

Sinemada hoşuma giden şey, onun normal insana daha yakın oluşu. Sinema temel besin maddesi. Müze ve galeriler çok daha eliter. Çağdaş sanatı anlayabilmek için çok eğitimli olmak gerekiyor.

İran sineması enternasyonal festivallerde çok gözde. Sürgündeki sinemacı olarak siz kendinizi nereye koyuyorsunuz?

Benim filmim ile İran'da yaşayan rejisörlerin filmleri arasında büyük bir fark var. İran'da yapılan filmler sansürün dikte ettiği parametreler arasında oradaki yaşamı belgeliyor ve kurguluyor. Benim filmimde konu realizm değil. Ben sinema sanatı yapmak istiyorum, İran çağdaş tarihi bundan sonra geliyor.

Sizce, İran sinemasının Batıda bu kadar başarılı olmasının nedeni ne?

Batının İran sinemasına ilgisi sanatsal yönelimden değil, konularından kaynaklanıyor. Bazı film yapıcıları buna oynuyorlar, Batı festivallerinin neyi

sevdiğini biliyorlar. Bugün kadınlar, yarın eşcinseller, öbürgün baskılanmışlıkları gösterilen yoksul çocuklar...

İran'a seyahat edebiliyor musunuz?

Resmi olarak ülkeye giriş yasağım yok, ama ben kişisel olarak kendimi İran'da emin hissetmiyorum. 2002'de cesur bir müze direktörünün girişimiyle iki video çalışmam gösterildi.

Filminiz İran'da herhalde sinemalarda gösterime giremiyor. Orada yine de izleyicilerle buluşmanın yolunu bulabilecek mi?

Film 9 Nisan'da ABD'de gösterime girdi. Bundan bir gün öncesinde kızkardeşim Tahran'da karaborsadan iki DVD kopyası satın almıştı.

Martin Schwickert'in yaptığı röportaj. 1 Temmuz 2010'da Almanya'da yayınlanan günlük gazete "Tagesspiegel"den çevirdik... ❍

Hırsıza Çağdaş Ceza

Av. Mehmet Önder

Yedinci kilidi de açıp bir "Ooh!" çeken eşim, bir de sitem etti:

- Bize hatırası da giriş çıkış işkencesi oldu.

Bu işkence oğlumun, her çocuk gibi önden koşup "Anneee bizim kapıyı kırmışlar!" çığlığıyla başlamıştı. Yirmi dakika kilit açıp kapamaktan, eve girip çıkışlarımız gerçekten eziyete dönmüştü. İçerde yine hırsız var mıdır, saldırır mı, silahlı mıdır? Bu kuşkular da cabası.

…

Aklım çocukluğuma gitti bir an; o yıllar bambaşkaydı. Köy yeri; akşamları hep birlikte konu komşuya gezmelere gidilirdi. Hem konuk olunur sohbet edilir, hem de boş durulmaz, oturduk yerde işlere yardım edilirdi. Çoluk çocuk, gece gündüz boş durulmaz, bir işin ucundan tutulurdu.

Babam işten geç döndüğünden, konuk olduğumuz evden merak içinde dönerdik. Karşıdan kapının açık olduğunu gördük mü, bir yandan eve doğru koşarken "Anneee bubam gelmiiiş!" diye çığlıklar atar, kapı açık olduğu halde gelmemişse, bu kez de "Gelmemiiiş!" diye bağırırdık.

Korkmazdık. Belki, korkmak aklımıza gelmezdi. Çünkü kapının açık olması doğaldı. Hiçbir zaman da sağlam bir kilidi olmaz, buna gerek de duyulmazdı. Kapı büyükçe bir çiviye dolanmış sicim parçası ile tutturulur, bununla da kedinin köpeğin içeri girmesine engel olunurdu. Köpekler eve zarar vermese de, yiyeceklere dokunduğundan kuşkulanılır, onların dokunduğu yiyecekler de temiz sayılmazdı. Bu yüzden özel kaplarında yiyecekleri eksik edilmezdi.

Ama, birinin içeri girip bir şey alacağı aklımıza gelmez, kimse de bir şey almazdı.

O günün koşullarında çiviye bağlanmış sicim parçası, bu günkü çelik kapıdan daha mı güvenliydi bilmem?

...

Telefonla komşunun kızı "Mehmet abi eve gel, sizin eve hırsız girmiş!" deyince çok şaşırdım. İnsan önce şaka olduğunu düşünüyor. Daha önce İzmir'de iki kez başıma gelmişti. Birincide çamaşır ipinde asılı gocuğumu, ikincisinde de kilitli işyeri dolabımdan şapkamı ve paramı çalmışlardı. Ama bu kez başkaydı. Cuma günü Bayındır'ın pazarı olduğu için yoğun olur. Hırsız da böyle bir günde becermiş işini. Eşimin pazarda, benim işte, oğlumun da okulda olduğu bir saati seçmiş. Önceden gözlemlemiş olmalı.

Eve vardım, eşim ağlamaktan perişan; kendini yerden yere atıyor. En sıkıntılı günlerde bile satmaya kıyamadığımız düğün takılarını çalmışlar. Yatıştırmaya çalışıyorum, yatışmamakta direniyor. "Yenisini alırız" diyorum, dinlemiyor:

- Üzülücem işte. Yenisi onlar gibi olur mu?

- Bilmem ki!

…

Ben aslında hırsızdan oldum olası korkmuşumdur; ama bir yakınım var, Fehmi abi, o hiç korkmazdı. Hatta, hırsıza çok önem verirdi. Yok; öyle önlem almak filan değil, onlara mahcup olmaktan korkardı. "Elin iki paralık hırsızına rezil olacağıma, her zaman çalacak, para eder bir şeyler bulunduruyum." derdi. Hırsızların içine doğmuş olmalı evine bir ayda üç kez konuk oldular. Üçüncüde rezilliği görülmeye değerdi. İlk iki girişte her şeyi çalan hırsız, üçüncüsünde bir şey bulamayınca sinirlenip bir küpeç domates suyuyla duvara resim çizmiş, sövgüler yazmıştı.

…

Bu arada bizim eve dönersek; polis memurları araştırma yapıyor, parmak izi filan topluyorlar. Sağ olsunlar, konu komşular da çalışmaları özenle izliyorlar. Kanıt toplayan memurlardan biri "Ben olsam bu kapıyı on beş günde zor açarım" deyince karşı komşu Mübeccel hanım, yerden göğe kadar hak verdi:

- Tabii çocuğum, her insan kendi mesleğini...

Karşı apartmandan "Dost dediğin böyle günde belli olur" diye gelip, bir dedektif edasıyla araştırmalara katılan Feride teyze hırsızlar ve hırsızlık üzerine teknik bilgiler veriyor, somut örneklerle değişik bakış açıları ortaya koyuyor:

- Bunlar eskiden koministi, sonradan faşisliğe yöneldiler. Bu işlerden para çıkmayınca bari hidayete ermiş gibi yapalım, deyip camilere dadandılar. İşe ısınma aşamasında iyicesinden birkaç halı aşırdılar. Bu iş tatlı gelince de hırsız olup çıktılar. Esasen Ermeni kökenli olduklarını sanıyorum.

Bu tezi Mübeccel teyze de onayladı:

- Haklısın komşum. Hatta soylarında Yunan karışımı da olsa gerek, öyle olmasa bu kadar vicdansız olunabilirler mi?

Memurlar birbirlerine bakıp gülüştüler. Biri, işi iyice alaya aldı:

- Bunlara Eskimo kanı da karışmış olabilir mi yenge?

Eski lafını duyan Feride teyze şiddetle karşı çıktı:

- Hayıır, dedi, eskiden böyle şey mi vardı? Bu kötülükler yeni çıktı. Olsa olsa Yenimo kanı karışmıştır.

…

Hanımlardan sonra sırayı beyler aldı. İçlerinden kısa boylu, pala bıyıklı olanı İsmail amca; kapı eşiğimizi dört apartman aşağıdan onurlandırıyor. Kendisi eski mağdurlardan; bakkal dükkanına yedi kez hırsız girmiş. Bir keresinde paraları alıp cebe atmak zor gelmiş, tahta kasayı olduğu gibi alıp gitmiş tembel herifler. Tam bir günü marangozlarda geçmiş yeni kasa için. Hala "Nerde hırsız varsa kara dinini gök dinini..." diye diye sövüyor, bayanlara duyurmadan.

İsmail amca sövmekle de hızını alamıyor, çare gösteriyor:

- Sallandırıver dört tanesini top sahasının orta göbeğinde, bak o zaman hırsızlık mırsızlık kalıyor mu?

Ama herkes aynı düşüncede değil; emekli Ragıp amca hemen işe el koyuyor:

- Hayıır, diyor, uzun uzun. Ne demek top sahasının ortasında adam sallandırmak. Olmaz öyle şey!

İsmail amca da tükürdüğünü yalar mı?

- Ne yani Ragıp bey, asmayalım da çaldıralım mı?

Ragıp amca tek tek yüzümüze bakıp "Sizi gidi gafiller" dercesine derinden bir "Hıı!" sesi çıkardı:

- Akılınızı başınıza toplayın çocuklar; kaldı mı böyle adam sallandırmaklar filan… Bu ülke nerden nereye geldi. Biz batılı, çağdaş bir ülke, ileri bir toplum olma uğraşında, savında değil miyiz? Biz topluca batıya bakmaktan işinden gücünden olmuş bir toplum değil miyiz?

Ragıp amca ağır basınca bizler de hep birlikte Ragıpçı olup çıktık. Firesiz peşindeyiz. Ama haksız da değiliz, o bu işin hakkını veriyor. Ben kendimi bildim bileli, saygıdeğer, takım elbiseli kravatlı Ragıp amca.

Ve Ragıp amca sorularla devam ediyor:

- Böyle bir hareket bize yakışır mı?

Bizler ilkokul çocukları gibi hep bir ağızdan yanıt veriyoruz:

- Hayıır!

- O zaman batılı gibi davranmak zorundayız.

Bu kez biz meraklanıyoruz; yine hep bir ağızdan soruyoruz:

- Ee?

Ragıp amcanın ağzı kalabalık, lafı uzattıkça uzatıyor. O uzattıkça da ahali sabırsızlanıyor. Neredeyse, dönüp İsmailci oluvereceğiz. Öyle ya, söylesin artık, nasıl geberteceğiz bu namussuzları?

Bereket Ragıp amca görmüş geçirmiş, deneyim sahibi bir insan; yaşlı gözleri ile şöyle hepimizi bir kez daha süzdü:

- Bunları batılı gibi öldürelim. Elektrikli sandalyeye oturtalım...

Şafak Vaktiydi

Hasan Şahingöz

Şafak vaktiydi

Söndürmeye gelmişlerdi

Gözlerimizin ferini

Oysa,

Her şafak vakti aydınlatan

Bizlerin gözleriydi yeryüzünü

Dersimli Ermeniler

Turabi Saltık

Dersim de bir mezar tasi figürü (Metin Kahraman)

Daha 1895'lerde Xozat ve Çemişgezek'te yaşayan Ermeniler hali vakti yerinde zengin ailelerdi. Her biri değişik meslek sahibiydiler. Değirmenci, kalaycı, semerci, marangoz, demirci, duvar ustası. Tümü de ticaret erbabıydılar. Erkenden ticareti öğrenmişlerdi. Al - sat ağsata yapıyorlardı. Dersim'de Ermeni nüfusun en çok olduğu yerlerden biri de Çemişgezek'ti. Dersim'de olduğu gibi Çemişgezek şehrinde yaşayan Ermenilerin en dar günlerine her zaman hep Kızılbaşlar yetişmişti. O yıllar Ermeniler üzerinde bir kırım hareketi başlamıştı. Dersimli Kızılbaş Kürtlerden olan Feratanlı Süleyman Ağa büyük yardım etmişti onlara. O zamanlar Çemişgezek Dersim merkezi olan Xozat'a bağlıydı. Xozat'ta bir Meclis-i İdare yönetimi vardı. Ermenilerin ileri gelenlerinden Avendisyan Efendi, Çemişgezek'te yaşıyordu. Xozat Meclis-i İdarenin yönetimindeydi. Bir gün Xozat'tan, Çemişgezek'e giderken Hayçar'da Süleyman Ağa'nın evine misafir olmuştu. O gece Süleyman Ağa'nın karısı doğum yapmıştı. Bir oğlu dünyaya gelmişti. Süleyman Ağa, oğlunu Avendisyan Efendi'nin kucağına vermiş onunla kirva olmuştu.

O zamanlar Ermenileri kırdıklarında Avendisyan Efendi yardım talep etmek için adamlarını Süleyman Ağa'ya göndermiş yardım istemişti. Süleyman Ağa kirvasının yardım çağırısı üzerine silahlı adamlarıyla Çemişgezek'e gitmiş kirvası Avendisyan Efendi'ye misafir olmuştu. Pilav pişirmiş, hayvan kesmiş yemekler hazırlamışlar. Çemişgezek Kaymakamı Tahsin Bey, Süleyman Ağa'nın orada olduğunu öğrenmiş. Haber göndermiş, Kaymakamlık konağına gelmesini emretmiş! Süleyman Ağa bu durumdan kuşkulanmış. Gitmemiş görüşmeye. Kaymakama, Çemişgezek'in dışında bulunan bir değirmene gelmesini kendisiyle orda görüşeceğini söylemiş.

Çemişgezek Kaymakamı Tahsin Bey adamlarını almış gitmiş değirmene. Süleyman Ağa'nın yanında da adamları ve Ermeni kirvası Avendisyan Efendi varmış. Kaymakam Süleyman Ağa'yla tek başına görüşmek isteyince Avendisyan Efendi oradan uzaklaşmış. Kaymakam Süleyman Ağa'ya:

"Talan etmeye mi geldin kırmaya mı!" deyince.

Süleyman Ağa:

"Talan etmeye, soymaya geldim!" demiş.

Bunun üzerine Kaymakam büyük bir sevinç içerisinde Süleyman Ağa'ya:

"İyi, öyleyse siz talan edin, biz kıralım!" demiş.

Güç birliği önermiş Süleyman Ağa'ya.

Bunun üzerine Süleyman Ağa, Kaymakam Bey'e öfkelenmiş ve büyük bir hiddetle:

"Bir tek Ermeni'ye dokunursan şu anda silahımı ateşlerim. Hepinizi kılıçtan geçiririm!" demiş oradan ayrılmıştı. Bu olaydan sonran bütün Ermeniler, Kızılbaşlara bir kez daha büyük bir güven ve sevgi beslemişlerdi.

O zamanlar Çemişgezek Ermenileri 1895 kırım

ve talanından kurtulmuştu. Ama Ermeni nüfus yoğunluğuna sahip köylerin büyük çoğunluğu ise bir felakete uğramışlardı. Çemişgezek Sünnilerinden olan Kaymakam Tahsin Bey'in kardeşi Kel Sılo namıyla biri yaşıyordu Çemişgezek'te. Kışkırtmalarla pek çok Ermeni'yi kaçırıyor ellerini, kollarını bağlayıp öldürüyordu. Bütün bu felaketlerin yaşandığı dönemlerde Ermenilerin kimseye bir zararları yoktu. Pek çok Kızılbaş köylülerine okuma yazmayı onlar öğretiyorlardı. Ermeniler arasında okuma yazma yaygındı. Köylerde okuma yazma öğretiliyordu. Çemişgezek'in Hayçar, Eynik, Ağtük, Dekke, Bırastik, Uskeğ, Akirek, Hazeri gibi köylerinde Ermeniler komşuları Kızılbaşlarla barış içerisinde yaşıyorlardı. Çoğunlukla da zanaatkardılar ve okuma yazma biliyorlardı.

Köylere saldırılar oluyor, öldürmeler ve soygunlar yapılıyordu. Feratıclardan Diab Ağa atıyla bu köyleri geziyordu. Ermeni önde gelenleri ona büyük saygı gösteriyorlardı. Bir gün bir Ermeni yemekte Diab Ağa'nın kucağına bir çocuk vermişti. Onunla kirva olmasını istemişti. Diab Ağa'da bunu kabul etmişti. Zaten Süleyman Ağa'da Ermenilerle kirvaydı. Böylelikle Diab Ağa ve Süleyman Ağa tüm Ermeni köylerini korumasına almışlardı. Bu köylere Koçanlar, Laçinanlar, Karbalılar saldırmasınlar diye Diab Ağa, Ağaların ileri gelenleriyle Sarı Saltıklı, Ağu İçenli, Derviş Cemalli Pirlerle, Dedelerle cem cemaat yapıyordu. Hazari, Ağtük, Dekke, Uskeğ, Eynik, Bırastik, Hayçar gibi köylerde yaşayan Ermeniler Kürt ağalarının koruyuculuğunda idi, talanlardan zarar görmedi.

Bin sekiz yüz doksan beşlerde ve bin dokuz yüz yılının ilk beş on yılında Çemişgezek, Xozat ve Dersim'de Ermeniler için yaşam böyleydi. Ta ki katliam ve sürgün başlayana dek. O zamanlar Osmanlı Birinci Dünya Savaşında seferberlik ilan etmişti. 45 yaşına kadar herkesi askere almak istemişti. Yemen'de, Arap çöllerinde, Kafkasya'da, Balkanlar'da savaşlar sürüyordu. Ve Osmanlı nüfusu her tarafta kırılıyordu. Hıristiyan nüfus artıyor, Müslüman nüfus azalıyordu. Kimse askere gitmek istemiyordu. Her yandan asker kaçakları dolaşıyordu. Osmanlı yetişkin erkekleri silah altına almaya çalışıyordu. Dersimliler asker vermezken, Ermeniler zorla askere alınıyorlardı. Ama Ermeniler silahsızlandırıldı askerde. Amele olarak taburlarda yol yapımlarında çalıştırıldılar. Çemişgezek, Xozat ve çevresinde yetişkin Ermeni erkeklerin önemli bir bölümü askere götürülmüştü. Önemli bir bölümleri ise rüşvet ödemiş askere gitmekten kurtulmuşlardı.

Feratıc Diab Ağa ile Koçanlı İdara Ağa'yı Çemişgezek Kaymakamı çağırmış Ermenileri yakalaması için yardımcı olmalarını istemişti. Feratanlı Diab Ağa bu sıralar anlaşma yoluna gitmişti. Koçanlılardan İdara Ağa ise böyle bir yolu kabul etmemişti. O sıralar ordu Ağtük'ü kuşatmıştı. Ağtük'lü Ermeniler Diab Ağa'nın amcası oğlu olan Küçük Ağa'nın da yaşadığı Hayçar'a sığınmışlardı. Köyü kuşatan Binbaşı, Ağtük'ün boşaltıldığını ve Ermeni köylülerin Hayçar'a Küçük Ağa'ya sığındıklarını öğrenince, Küçük Ağa'ya haber göndermişti:

"Eğer kendi köyünün top ateşine tutulmasını istemiyorsan Ağtük'ten gelen Ermenileri teslim et!"

Küçük Ağa Ağtük'e oğullarını göndermiş, Binbaşıyı Hayçar'a devet etmişti. Ona yemek vermiş ağırlamıştı. On beş kadar yaşlı Ermeni'yi getirmiş Binbaşıya göstermişti.

"İşte benim yanımdaki Ermeniler bunlar. Bunları sana hediye ederim ama öldürmelerini asla istemem. Eğer sürgün eder öldürürsen bunları da sana vermem!" demişti.

Binbaşı çekip gitmişti. Ağtük'lü Ermeniler ve Dekke'li Ermeniler Küçük Ağa kendilerini Binbaşıya verir diye gene de Hayçar Köyünde kalmadılar. Kendi istekleriyle Koçan aşiretinden İdara Ağa'nın yanına sığındılar. Ağtük'lü Ermeniler Hayçar'a Küçük Ağa'nın yanına sığındıklarında mallarını da Diab Ağa'nın ve Küçük Ağa'nın akrabası Üsen Ağa'ya vermişlerdi. İdara'nın yanına gittiklerinde mallarını geri istediler. Üsen Ağa, Ermenilerin

mallarını vermedi. Hiçbir şeylerini geri alamadılar. Hatta bu malları vermemek için Ağtük'lüler, İdara'nın yanına giderken onları Çemişgezekli Binbaşıya şikâyet etmişlerdi. Şikâyet edenin Üsen Ağa olduğunu da söylüyorlardı. Üsen Ağa'ya emanet ettikleri eşyalardan hiç bir şey geri alamadılar. Rus Ordusu Erzincan'ı ele geçirince Ağtük'lü ve Dekke'li Ermeniler, Erzincan'a geçmiş, oradan Erzurum'a gitmişlerdi. Yollarda kayıplar vermişlerdi. Oradan Ermenistan'a geçmişlerdi. Ağtük köyünden pek çok Ermeni, Gönüllü Ermeni birliklerinde asker olmuşlardı. Çatışmalarda Ağtük Köyünden Rupen Sukoyan öldürülmüştü. Daha önce Hayçar'da Küçük Ağa'nın yanına sığınan ve oradan da İdara'nın köyüne giderken şikâyet edilmesi üzerine Rupen kaçtığı sırada Çemişgezek Binbaşısının askerlerinin açtığı ateşle yaralanmıştı. Ağtük'lü Rupen'i Alevi Kızılbaşlar tedavi etmişti. Dekke'li iki kardeş, Ağazar ve Bağdasar Mardirosyan ise Erzincan'da öldürülmüşlerdi.

Ermeniler Koçan aşiretini çok güvenli buluyorlardı. Çemişgezek Kaymakamı Tahsin Bey, Hımayak adlı bir Ermeni'nin başı için 50 altın vadetmişti. Hımayak, Uskeğ'e sığınmıştı. Kemo onu öldürmüş başını kesmiş Kaymakama götürmüştü. Kemo bir gün korek tarlasına su verirken İdara gitmiş onun yanına: "Sen Hımayak'ı öldürdün, başını kestin. Adımızı rezil ettin!" diyerek onu öldürmüştü.

Diab Ağa kendi köyü Akirek'e sığınan 15 Ermeni gencini hükümete bu sıralar teslim etmişti. Akirekli Garo'yu hükümete teslim etme niyetindeymiş.

Ermeniler daha çok Koçanlı İdara Ağa'nın çevresinde toplanmışlardı. Birde Kerikuşaklı Beko Ağa Ermenileri içten sahiplenmişti. İdara 1908 Kürt isyanı nedeniyle Diab Ağa ile birlikte Diyarbakır zindanında hapis yatarken bir Ermeni kadını kendilerine sık sık yiyecek getirirmiş. Bir gün İdara Ağa o kadından bir ip ve bıçak istemiş. Hapisten Diab Ağayla birlikte kaçmış kurtulmuşlar. İdara Ağa, Bozan ve Amutka'ya, Diab Ağa'da Akirek'e gelmişti. Xozat Mutasarrıfı, İdara Ağa'ya resmi bir yazı göndermişti. Çemişgezek'te saklanan 10 bin Ermeni'nin hükümete teslim edilmesini istemişti. Bunun üzerine İdara bir toplantı yapmıştı. Bu toplantıya Hayçar'da Küçük Ağa, Kalecik'ten Feratanlı Sedxan Ağa, Amutka'dan İdara Ağa ve ev sahibi olarak Kerıkuşaklı Beko Ağa katılmışlardı. Ayrıca Ağzonik Köyünden Mahmut Ağa ile Puko ve Peyik'te yaşayan Sarı Saltıklı Pir Mılla Dayı katılmışlardı. Kankırozlu Seyit Ağa ile Cafer Ağa'da katılmıştı toplantıya. Seyit Ağa'da Koçanlıydı. Kararsız davranıyordu. Xozat'ta hükümetle devamlı ilişkileri vardı. İdara Ağa'ya gelen yazıda, Ermenilerin teslim edilmesi istenmişti.

Bu toplantıda hiçbir Ermeni'nin teslim edilmeyeceği kararı alınmıştı. Bunun üzerine Sarı Saltıklı Pir Mılla Dayı, elindeki değneği havaya kaldırmış:

"Bu Xızır'ın değneğidir. Seven öpsün. Hiçbir Ermeni'yi teslim etmeyeceğiz!" demişti.

Herkes sırayla değneği öpmüş ve altından geçmişti. Sonra Xozat Mutasarrıfı'na haber iletmişlerdi:

"Bizden içimizde bulunan Ermenilerin teslim edilmesini istiyorsunuz. İçimizde biri nalbant, öteki semerci iki yaşlı Ermeni dışında kimse yoktur! Eğer duysak ki dünya üzerinde başka hiç Ermeni kalmamış, onları da biz öldürür size vermeyiz!"

Dersim'in her yanında Ermenilere sahip çıkılmıştı. Dersimli Kızılbaş - Aleviler hep mazlumdan yanaydılar. Onlar, Ermenileri Dersim içlerinde çok uzun zaman korudular. Sonunda da hiç birinin burnu kanamdan sağ selim 40 bin Ermeni'yi Kafkas bölgesine ulaştırmışlardı...o

BENDE KALAN

İlker Gören

türkünü söyle ey zor zamanın radyosu !
ve sen daha az önce ölmedin mi bir adamda ?
söyledim türkümü abi !
zor zamanda söyledim ama ölmedim yalnızlığa.
oysa puştluk gibi bir devirdayım var halamda.
halam kimdi o zaman ?
halam : eski bir adamlığa.

2010 mersin

FİRARİ DÜŞLER

Levent UĞUR

yürüyordum kentin kalabalığında bulvarın
hoştu firari bir düşü yakaladığım hava
ilerde sesimi bıraktığım nehirde akıyordu
parçalanmış bir çığlığın vicdanıyla
şimdiki zamandan öteye

hoşlanıyordum
firari bir düşü yakalamak için kentin kalabalığında yürümekten
insanlar
o aynı zamanda çabuklaştıran
koşmaları öğrenmiş adımları olan
yürüyordu
yaralanmış bir zamanı iyileştirmek için
yürüdüğüm kentin bulvarında

hızlandılar birdenbire
umut ve sevgi saçarak akşama ramak kalmış havada

oynamak istiyordum kuralsız bir oyunun cırlazanı olarak
soludum suçlu bir resmin anlattıklarını
gözüken bir acı kadar tutuşup
bindim zamanın terazisine bir müddet
uzaklaştılar hemen
ürkütüyordu herkesi
adanmış ömürleri seven uçurum

zaman aktı
alıp götürüyordu beni
nasıl düşerse bir ışık kalbin çıkmaz sokağına
öyle bir ışık düştü
bir şarkı gibi çöken
altında yürüdüğüm gökten

defalarca tekrarlıyordum aklımda
inanılmaz bir buluş muydu çamurdan tanrılar çağı
hasretliğim geziniyordu vazgeçilmez inançla
ve hep soruyordum
hep soruyordum ama
ay'ın gözükmediği gecelerde dahil
nasıl duyulmazdı o kırılgan ağıtlar
herkesin ait olduğu bu boşlukta

msn: levent-ugur@hotmail.com
gsm: 0535 268 98 91

PAUL CELAN ŞİİRİNDE PARÇALANMIŞ GERÇEKLİK

Hüseyin Yılmaz

Şairler, yazarlar, ressamlar, müzisyenler ve oyuncular toplumların namus işçileridir. Bu yüzden en çok onlar bedel ödemişlerdir. Baskılar, sürgünler, işkenceler ilk onları susturmak içindir. Çünkü "namuslu bir sanatçı" toplumun yönlendiricisidir. Bu özellik, zorba yönetimlerin ortak davranış biçimidir. İlkin, halkın sözcüleriyle kurduğu güven ve inanç bağını kesmek gerektiğine inanırlar. Kitlelerin bu şekilde politize edilmesinden her zaman ürkmüşlerdir. Köylünün, işçinin, gezgin Çingenelerin ve zencilerin Endülüslü şairi, halkının acılarını; öyküleriyle, şiirleriyle ve oyunlarıyla yansıtan, F.Garcia Lorca'nın faşist Franco'nun askerleri tarafından 1936 yılında, daha 38 yaşındayken öldürülmesi bu nedenledir.

Birinci dünya savaşının sonuçlarından ders alan Avrupa, bütün umudunu imparatorlukların yerini alan Cumhuriyet rejimlerine ve demokrasiye bağlamışken; ardından gelen ikinci dünya savaşı ve Yahudi soykırımı, iyi bir dünya idealini yerle bir etmiştir.

İki büyük dünya savaşına ve bir soykırıma şahitlik eden birçok sanatçı, bu korkunç katliamların yarattığı travmadan kurtulamamış ve yaşamlarına son vermişlerdir. Sanat eseri yaratarak bir şeyleri değiştirebileceklerine olan inançlarını kaybettiklerinde, yaşamlarının da anlamsızlaştığı kanısına varan yazarlar, bu şartlarda yaşamak zorunda bırakılmayı protesto ederek, ölümü seçmişlerdir. Bunlardan en önemlileri Georg Trakl, Stefan Zweig, Ingeborg Bachmann ve Paul Celan'dır.

"Parçalanmışlık" kavramı '20. yüzyılın başlarında Orta Avrupa'nın siyasal olarak çözülmesinin, sanata yansımasından başka bir şey değildir.'

O yıllarda Anna Seghers ile Georg Lukacs arasında başlayan "gerçekçilik tartışması", "sanatın hala gerçekliği bir bütün olarak yansıtıp yansıtamadığı" üzerinedir. Seghers, "bu yıkımlardan sonra gerçekliğin tamlığından söz edilemeyeceğini, bu nedenle herhangi bir gerçekliği yaratma peşindeki sanatın tek yapabileceğinin, parçalanmışlığı, açık

biçimde sergileyecek parçaları seçebilme çabasında olması gerektiğini ifade" etmiştir. Lukacs ise 1948 yılında yayımladığı "Avrupa Gerçekçiliği" adlı eserinde, politik ve toplumsal kurtuluşun sanattaki gerçekliğin bir bütün olarak dile getirmesiyle mümkün bir içeriğe kavuşabileceğini savunmuştur.

Ancak yaşamdaki parçalanmışlığın, kesintiye uğramışlığın; değerlerin yıkılarak yeni bir gerçekliğe bürünmüşlüğünü gören/betimleyen Celan, bütün dil oyunlarından uzak, insanın içine işleyen bir şiire yönelmiştir. Anlamı insanın hizmetine sunarken, onu kutsamamış ve sözcüklerini lirik bir müzikale dönüştürmeyi başarmıştır. Yaşanan olaylar karşısında 'dilin bunları ifade etmekte yetersiz kaldığını, insanın sadece yaşanabilir olanı dile getirebileceğini ve bu yetersizliğinde gerçekliğin dildeki parçalanmasına denk düştüğünü' belirtmiştir. Dilin tarihselciliğine itiraz eden ve 'dilde parçalanmış bir anlatım kullanarak yeni bir gerçeklik anlayışı sergileyen' şair, ilk dönemlerinde gerçeküstücü şiirler yazmıştır. Uzaklara Övgü ve Zamanın Gözü şiirleri bilinçaltı otomatizmini/kontrolsüzlüğünü ve anlamın kapalılığını dile getiren çalışmalardır.

Senin gözlerinin kaynağında
yaşıyor, yanılsamalar denizindeki balıkçıların
efsaneleri.
Deniz, vaadini senin gözlerinin kaynağında tutuyor.

Burada fırlatıp atıyorum,
insanlar arasında yaşamış bir yüreği,
üstümdeki giysileri ve bir yeminin görkemini:

Daha bir çıplağım, karanlıktan daha karanlık
olduğumda.
Terk etmektir benim sadakatim.
Ancak ben, ben olduğumda sana dönüşebilirim.

Gözlerinin kaynağında sürüklenirken,
yağmaların düşünü kuruyorum.
Bir olta ötekini yakaladı:
Ayrılıyoruz birbirimize dolanınca.

Senin gözlerinin kaynağında,
Asılmış biri ipini boğuyor.
****
Bu, zamanın gözüdür.

Şehla bakar
yedi renkli kaşlarının altından.
Ateşlerle yıkanır kapakları,
gözyaşı, buhardır.

Kör yıldız, ona doğru uçar
ve erir değdiğinde daha sıcak kirpiklere:
O zaman dünya ısınır
ve ölmüşler,
tomurcuklanıp çiçek açar.

Bütün bu olanlardan Tanrı'yı sorumlu tutan Celan, Toprak Vardı İçlerinde şiirindeki,

…Ve övmediler Tanrı'yı,
işittiklerine göre, bütün bunları isteyen, bilen…

dizeleriyle Tanrı'nın nasıl hala Tanrı'lığını koruyabildiğine duyduğu şaşkınlığı anlatmaya çalışacaktır. İnsanın insanı tükettiği bir zaman diliminde kutsal kitaplar anlamını yitirmiştir artık.

Kimse yoğurmuyor bizi yeniden
topraktan ve çamurdan,
kimse ağıt yakmıyor toz oluşumuza.
Kimse.
Şükürler olsun sana, Kimse.
Dileğimiz, senin için
çiçek açmak.
sana
doğru.

Bir hiçtik biz,
öyleyiz, ve öyle
Kalacağız, çiçek açarak:
Hiçliğin
ve
Kimsenin gülü.

Ruhun aydınlığıdır taçyaprakları,
çiçek tozlarıdır gökteki çöller,
ve gülün kırmızı dorukları;
dikenlere,
evet, dikenlere söylediğimiz,
erguvan rengi bir şarkıdır.

1963 yılında yayımlattığı Kimsenin Gülü'nde bu iki şiir dikkati çeker. Mezmur şiirinde ise; insanın, varoluşunun bilincine vardıktan sonra, tekilliğini, biricikliğini ve yok oluşunu imleyen; şiirini de görülebilenin üzerine kurarak, yanılsamalardan uzak durulması gerektiğini salıklayan bir gerçekliği vurgulamıştır. Görüleceği gibi şiirin birinci bölümünde anlam çırılçıplakken, ortalarda kırık sözdizimine rastlıyor ve son bölümde de anlamdan bir kaçışı gözlemliyoruz. 1968 yılında basılan Sonyaz Güneşleri'ndeki aşağıdaki dörtlükte buna güzel bir örnektir:

Enkaza dönmüş tabular,
Ve bıçak sırtında yürürcesine geçmek
aralarından, sırılsıklam
iliklere işlemiş dünyayla,
anlam avına çıkarak,
anlamdan firarda.

Susmanın ya da sessizliğin şiirini yazdığı bilinir. Çığlıktır aslında dilsizliği. Nesnelere ses vermesi. Doğa olaylarına minimalist anlamlar yüklemesi, kendi kendine-liğinin bir yansımasıdır. Bu güçsüzlüğü kabullenişinin alışılmışlığıdır. Berbat bir dünyada insanın sığınabileceği tek şey bu kapalılıktır.

Ailesi toplama kampında yok edilen, çalışma kamplarında insanlık dışı esarete mahkûm edilen bir sanatçı, nasıl olurda "modern Almanca edebiyatının en önemli şairlerinden biri olabilir" veya Auschwitz'den sonra nasıl bu dilde şiir yazabilir? diyen sanat eleştirmenlerine bunun cevabını, bir dizi buhranın ardından, psikiyatrik tedavi gördükten sonra orta yaşlarındayken kendisini Seine Nehrine atarak verecektir.

Dilsiz güz kokuları. O
yıldız çiçeği, çentilmemiş, geçti
sıla ile uçurum arasında
hafızandan.
Bir yabancı yitmişlik orada
biçimlenip gelmişti karşına, sanki
neredeyse
yaşayacaktın.

Kaynakça
Ahmet CEMAL-Celan- Kavram Yayınları
Georg Lukacs-Avrupa Gerçekçiliği-Payel Yayınları Çev: Mehmet H.Doğan
Erdoğan ALKAN-Federico Garcia Lorca Bütün Şiirleri-Varlık Yayınları
Celan-Neredeyse Yaşayacaktın-Dünya Yayıncılık-Çev: Oruç Aruoba

Ülke Kokuyor Haziran

Leyla Saraç - Fatma Özbay

Ve kendini yeniden yarattı küllerinden
Yürüdü…
Filiz verdi Gulanlar ülkemizde
Ve and içtiler Seyidler aşkına
Kadın koktu ülkemiz
Serpildi dört bir yana
Adı Hazirandı
Hazirandı kadın
Kadındı Haziran
Ceylanlarda 'doğarmış' Haziranda
İrem bağına susamış ahu gözlüler
Işığı karanlığa çevirmek isterken zebaniler
Özgürlük sevdalıları toplandı
Tarihin deviminde
Sesleri, sözleriyle geldiler
Adı özgürlük Sema
Adı aşktı Zilan
Ve karanlıklar parçalandı
Işık doğdu ülkemize
Ülkeme serpildi kadın rengi
Adı Zilan, adı Sema, adı Gulan'dı
Haziran kokuyor ülkemiz
Kadın kokuyor Haziran

Midyat hapishanesi siyasi kadın tutsakları

Mauthausen Temerküz Kampı *örneğinde* Hitler-Faşizminin Barbar Baskı Sistemi

- V -

Barakalar

Lahana Kileri

Tam da lahana kilerinde ilk defa kampın büyüklüğü, boyutu görülür! 20 – 30.000 insanın iaşe edilmesinin zorunlu olduğu burada büyük miktarda gıda maddeleri depolandı. Oysa burada bu miktarlara bakarak tutsakların sanki aşırı derecede bolca beslendiği intibaının çıkmamasına dikkat edilmelidir.

Mauthausen Temerküz Kampının kurtarılması sırasında görevdeki Maršálek, iaşe temininde çalışan tutsakların Amerikalılar gelene kadar işlerine devam etmelerini istemek zorunda kalması olgudur.

Mauthausen'li patates teslimatçısı Johann Schwarz patatesleri kampa getirirken bazı şeylere tanık olmuştu. Onun içeriye giriş/çıkış izin belgesi vardı ve örneğin patateslerin bodrumdaki kilere atıldığı kapak delikleri vardı.

Mauthausen sakinlerinin çoğu da aynı zamanda TK'da bekçi/gardiyanlardı...

Yeni Revir Binası

Burası bir röntgen aletinin parçalarının bile bulunduğu çok modern bir hastaneydi; ama sadece SS ve Kapolar için düşünülmüş idi... Tutsaklar burasının içini hiç göremediler! Onlar kendi başlarının çarelerine bakmak durumundaydılar; birbirlerinin dertlerine çare bulmalıydılar. Örneğin ishal sorunu: Kömür iyi gelir; o halde ekmek, gerçekten kömürleşene kadar karbonlaştırılır; işe yarar umuduyla. Burada sahte tıbbi deneyler de yapıldı. Bazen narkoz altında, bazen de narkozsuz ameliyatlar gerçekleştirildi...

Hasta Tutsaklar Revire Giderken

(Dışarıdaki) Barakalar

Barakalar blok olarak ta adlandırıldı.

Bir barakadan bir diğerine gidilmesine izin verilmezdi. Dahası bunların bazılarının etrafı dikenli tel örgülerle çevrilerek özel olarak ayrılmıştı.

Şu anda MTK'da bulunan barakaların ihtimalen salt % 15'i orijinaldir... Çünkü barakalardaki tahta kalaslar şimdi de olduğu gibi dayanıklı değildi, ucuz idi... onların hepsi prefabrik barakalardı (şimdiki prefabrikasyon evlerin öncülü)... Dikenli tel çitler ihtimalen her zaman orijinaldi! Pencereler, çerçeveleri veya ısıtma araçları (sobalar) kurtuluştan sonra götürüldüler!

1 nolu barakanın önüne kayıt için masalar koyulmuştu. (Bu kayıtların çoğu kez Marsalek, kendisi de bir kapo idi, yaptı; kimin yeni geldiği, kimin öldüğünün kaydedilmek zorunda olduğu yevmiye defterini tuttu.) Tutsaklar, diğer tutsaklar ve SS'lerin nezaretinde çamaşırhane barakasından buraya sürüklendiler. Daha önce de belirtildiği gibi burası "enternasyonal" bir "kamp" idi. Polonya'dan, Rusya'dan, İspanya'dan vs. tutsaklar vardı. Ama emirler Almanca veriliyordu. Almanca emirleri anlamayanlara bu emirlerin ne anlama geldiğini anlaşılır kılmak için kamçının adını Naziler "Dolmetscher" = tercüman koymuşlardı. Yeni gelen bir tutsağın ancak burda ilk ve son kez adını söyleme fırsatı vardı. Burdan sonra artık ad, soyad yoktu.

İnsanlıktan çıkarmak için, bürokratik kolaylık olsun diye kimlik, kişilik yoktu. Sadece numara vardı... Artık sadece numarayla hitap ediliyordu; yani her yeni tutsak numarasını Almanca olarak çabuk bir şekilde öğrenmek zorundaydı.

Numaraların bedene dövülmesi, örneğin Auschwitz'deki gibi Mauthausen'de yapılmadı; numara elbise, pantolon üstünde ve kalbin altında taşındı. Numaranın dışında ayrıca üçgen ve renkler de taşınmak zorundaydı. Belirli tutsak kategorileri için üçgen renkleri bulunmaktadır: Sarı: Yahudi; Lila (açık mor, eflatuni): İncil araştırıcıları (Yahova Şahitleri – ÇN); Yeşil: adi suçlu; Siyah: Roman ve Sintiler ve asosyaller; Mavi: Göçmenler, Cumhuriyetçi İspanyollar; Kırmızı: Siyasiler; Pembe: Homoseksüeller için.

Naziler, kendilerinin "halk cemaati"ne uymayanları asosyal yaptılar. Örneğin Roman ve Sintiler, fahişeler, dilenciler, gezici evsiz-barksızlar veya işyerini sık değiştirenler. Örneğin İş Bulma Kurumunun önerdiği işi üç kez reddedenler tembel/haylaz sayıldı. Burada değinilmesi gereken konu, burada sayılan insan gruplarının savaştan sonra kurban olarak sayılıp tanınmamasıdır.

Yahudi tutsaklar sarı renkli üçgen ile birlikte David yıldızı üçgenini de taşımak zorundaydılar. Bu renkli üçgenler bu tutsakların neden temerküz kampında bulunduklarını göstermeliydi. Bu renkli üçgenler onlara karşı gündelik kamp yaşamında nasıl davranılmasında da önemli rol oynadı.

Nazilerin titizliği (düzenlilik çılgınlığı, her şey tamı tamına kayıt edilip belgelenmeli) sayesinde bugün en azından bu kampta kaç insanın bulunduğunu ve katledilenlerin yaklaşık sayılarını öğrenebiliyoruz. FAKAT örneğin yakılanlar hakkında bir dizi belge eksiktir. Diğer taraftan sayılar üzerine çok şey bilmek/öğrenmek istemek beraberinde diğer bir sorunu getiriyor: Burada tek tek somut insan yazgıları gözden kaçabilir. Her halükârda kesin olan, eldeki belgelerin bizzat SS'ler tarafından yazılıp düzenlendiği, okunduğu, kayıt altına alınıp çeşitli araçlarla belgelendiğidir.

Karantina Kampı

Yeni gelen tutsakların hepsi buraya getirildiler ve burada 2-3 hafta kalmak zorundaydılar. Çünkü bir hastalığın patlak vermesi 2-3 hafta sürüyordu. Bu süre içinde çalışmak zorunda değillerdi; ama bu kamptaki koşullar korkunç idi. Yeni gelen tutsaklar buraya istif edilip tıkıldılar ve onlara tutsaklara düşen yemek istihkakının sadece yarısı verildi. Bu 2-3 haftayı hayatta geçirenler çalışabilir olarak tasnif edildi. Ama buradaki tutsaklardan birçoğu bu zulümden canını kurtaramadı; çünkü bir taraftan nakil sırasında çektikleri eziyet, daha sonra kampa geldiklerinde kayıt işlemleri sırasındaki işkenceler canlarını almıştı.

Karantina Kampı

Bu karantina kampının arkasında 16., 17., ve 18. barakalar vardı. 19. baraka diğer barakalardan tecrit edilmişti. Bir de 20. baraka vardı, bu baraka ise 19. nolu barakadan bile tecrit edilmişti.

(İçerdeki) Barakalar

1 nolu Baraka – Genelev

Arka tarafı kampın yazı işlerinin yapıldığı, tutsak listelerinin tutulduğu odaydı. Diğer bölüm ise genelevdi. Genelev ve oradaki tutsak kadınlar hakkında çok sonraları ilk olarak bilgiler edinildi. Kamptaki cinsiyetler ayrılığı çok katıydı.

Mauthausen ve Gusen'de 1942'den itibaren genelev vardı. Her keresinde birçoğu Ravensbrück'deki temerküz kampından Mauthausen'e getirilen 10 kadın ordaydı. Bunlardan çoğu canlı kurtulmadı.

Genelev tutsakların çalışma gayretini arttırmak ve homoseksüelliği frenlemek içindi. Diğer bir değinilmesi gereken neden genelevin tüm tutsaklar için düşünülmediğiydi. Bununla tutsakların birbirleri arasındaki dayanışmayı kırmak isteniyordu. Bu da gösteriyor ki, tek tip homojen bir tutsak tipi yoktu. Kamp hiyerarşisi içinde herkesin çok farklı konumları vardı.

Kadınlar Ravensbrück'ten mecburi seks işi yapmak için buraya getirildiler. Onlara birkaç ay sonra serbest bırakılacakları söylendi; ama bu aslında

1 nolu Baraka – Genelev

gerçekleşmedi. Bazı kadınlar daha önce de fahişe olarak çalışıyorlardı; ama birçoğu Naziler tarafından sadece böyle adlandırıldı ve bu yüzden geneleve geldiler (çünkü onların, örneğin boşanmış bir kadın olarak yaşam tarzları Nazilerin hoşuna gitmemişti).

Bu baraka sürekli olarak ısıtıldı. Parmaklıklar da vardı; herhalde geceleri tutsakların cinsel saldırılarına uğramalarını önlemek içindi; ama bunun nedeni tam olarak bilinmiyor. Mauthausen'deki genelev barakası hâlâ mevcut biricik barakadır.

Aslında Mauthausen saf bir erkekler kampıydı; ancak daha sonraları kadınlar için bölümler kuruldu. Bu kadınlar 1945'den sonra kurban olarak tanınmak için büyük sorunlarla karşılaştılar. Bu nedenle de onların bu konuda konuşması zordur.

Bu kadınların çoğu günde 16 saat çalışmak zorunda kaldılar. Çoğu kez birkaç hafta sonra "kullanılmış" olarak tekrar TK'na imha edilmek için geri yollandılar; çünkü çok fazla bilgiye sahiptiler. Çentikten cinsel ilişki sırasında dikizlendiler ve tutsaklar orda 15 dakika kalabilirlerdi; sadece yatarak sekse izin vardı. SS'lerin ırza tecavüzleri söz konusuydu.

Bu kadınlar, ("çok becerikli") tutsaklara ödül olarak ve SS'lere cinsel olarak hizmet etmek zorunda kaldılar.

Tutsak kadınlar Nazi askerlerinin seksüel olarak emirlerine hazır bulunmak zorundaydılar. Ama çocuklar salt "arî" kadınlarla yapılabildi. Zorla fahişelik yapan kadınlarda mecburi sterilasyonlar ve mecburi çocuk aldırmalar hiçte seyrek değildi. Tıbbi deneyler de yapıldı ve ırza tecavüzler gündemdeydi. Tutsak kadınlar genel olarak SS'lerin keyfi seksüel saldırılardan arınmış değildi. Burada zorla seks işi kavramı kullanılmalıdır. Çünkü fahişeliğin farklı bir anlamı vardır. Fahişe müşterisini para karşılığı belirli bir yerde tercih hakkına sahiptir. Bunlar ise temerküz kamplarında mümkün değildi. Kadınların bu iş için para alıp almadıkları kesin değildir.

Barınma Barakaları (6 ve 11)

Solda A koğuşu, sağda B koğuşu, bunların ortasında temizlenme, tuvalet bölümü olarak bölünmüştü. Barakanın ön tarafının bir kısmında dolaplar, işlev tutsaklarına ait yataklar vardı! Sonra kapılı bir duvar vardı; çünkü diğer taraf tutsakların büyük kesimi içindi; onlar arkada tıkıştırılmış halde yatmalıydılar. Bu ayrışım barakanın diğer yarısında da böyleydi...

Asılda böyle bir baraka 250 kişi için öngörülmüştü, 125 i bir koğuşta, diğer 125 i öbür koğuşta. Ama kampa gittikçe daha fazla insan geldikçe çok daha fazla insan barakanın arka kısmında birlikte sıkışıp yatmak zorunda kaldılar, çünkü kamp düzeninde değişen bir şey olmadı. Oysa bir barakanın tümünde kalması gereken 250 kişi değil, bilakis sadece bir koğuşta 600-700 tutsak kaldı; savaş sonuna doğru bir barakanın tamamında 1200 kişiye kadar insan vardı. 3, 4, 5 kişi bir yatakta yattılar (3 katlı ranza yatakları yoktu!). Savaşın bitimine doğru daha fazla insan geldi; çünkü doğudaki kamplar her geçen gün daha fazla kapandı; buradaki tutsaklar Mauthausen'e getirildiler.

Günde 10-14 saat çalıştıktan sonra insanın dinlemeye ihtiyacı olduğundan doğal olarak bu durum kötüydü. Bunun arkasında da önceden planlanmış sistematik bulunuyordu: Uykusuz bırakma! Tutsağa dinlenme/huzur, kendi özel köşesine çekilme, tek başına kafasını dinleme söz konusu değildi. 125 kişi için öngörülen mahremiyet ve sükûnet için koşulların nasıl olduğu zaten çok zor tasavvur edilebilecekken, siz bunun 600 kişiyle nasıl olabileceğini düşünün... Her şeyden önce tuvalet yerinin kullanılması akla hayale sığmaz. Bu kadar çok insan için iki lavabo vardı. Buranın temiz olması imkânsızdı. Hele hele bu insanlardan çoğunun ishal olduğu düşünüldüğünde. Bir koğuşun yarısında 600 kişi... Çoğu kendi idrarları üstünde yattılar.

Bu, insanları daha fazla aşağılamak için sistematik olarak uygulandı. İhtiyaçlara sahip bir insanın insan olarak burada hiçbir değeri olmadığı, her fırsatta yinelendi. Aralıksız bu mesaj verildi.

Önceden de belirtildiği üzere insanların burada SS'ler ve kapolardan rahat ve huzuru yoktu. Yani barakalar HİÇBİR ŞEKİLDE arkaya yaslanıp dinleni-

lecek sakin yerler değildi.

Temerküz kampındaki olağan bir gün, insanların ortalama 12 saat çalışmak zorunda kalarak, bu sırada dövülüp işkence görerek geçiyordu. Daha sabahtan hem SS'ler, hem de kapolar tarafından sopalarla vurularak uyandırıldılar. Şiddet, eziyet ve dayak her yerde hazır ve nazırdı. Eski bir tutsak, Nazilerin sabahları içeri girince sadece şunu sorduğunu anlattı: "Kaçı geberdi?". Bunun arkasında yine her zamanki gibi tutsakların iradesini kırmak yattı.

Örneğin yazın pencereleri açmak yasaktı. Bu şekilde bir barakada sıcaklık 60 dereceye kadar çıkabiliyordu. Kışın pencereler söküldü; bu şekilde tavanlarda buz çubukları oluştu. Bu koşullarda birçoklarının ölmesi, aşikârdır. Zaten öylesine yetersiz tarzda beslendiğinden ve zayıf kaldığından, böylesi eziyetler kolay bir şekilde ölüme götürebilir. Ceza olarak tutsaklar çoğu kez elleri arkada olarak asıldılar; bunun sonucunda omuz adaleleri yerlerinden çıktı. Bunun anlamı onların artık çalışacak durumda olmadıklarıydı. Yani ölüm kararı!

Sabahları kahve yerini tutan sıcak bir içecek onlara verildi; öğlenleri tek kap sebze yemeği (Naziler için bu yemekte aslında hayvanlara yem olarak kullanılan çürük patateslerin olup olmadığı fark etmiyordu) vardı. Akşamları bir dilim ekmek, bazen tereyağı veya çoğu kez onların midelerinin artık kabul etmediği domuz yağı vardı. İnsan çok çalışmasa bile bu beslenme çok azdır... Bu insanlar için doğal olarak aşırı derecede azdı.

Kamptaki esas sorun açlık idi: yani ölmemek için herhangi bir şekilde ek gıda bulunmak zorundaydı. Örneğin mutfakta çalışan birini tanımak lazımdı ki bu mutfaktan bir şeyler aşırabilsin. Veya onlar yabani otları bile yediler... Açlık beraberinde ishal sorununu getirdi; nerdeyse herkes buna yakalanmıştı.

Bir diğer büyük tehdit hastalıklar ve bulaşıcı hastalıklar idi.

Açlığın nelere kadir olduğu pek akla hayale sığmadığından, burada insanların insan eti yedikleri muhtemeldir.

20. Baraka – "Mühlviertler Hasenjagd" = Mühlviertler Tavşan Avı

(Mühlviertel, Mauthausen kasabasının da içinde bulunduğu Yukarı Avusturya'daki bir bölgenin adı – BN)

1944 den itibaren her şeyden önce Sovyet savaş tutsakları (yüksek rütbeli subaylar ve astsubaylar) (aynı zamanda Hollandalılar, Polonyalılar, Yugoslavlar vb.) imha edilmek üzere Mauthausen'e getirildiler. Bu tutsaklar ismen bile kayıt edilmediler, sadece doğum tarihleriyle kayıt altına alındılar; böylece örneğin Kızıl Haç sorduğunda hiç kimse bir şey bilmemeliydi. Onların yakılmaları da kaydedilmedi.

Kampta bulunan herkes 20 nolu barakaya kim geliyorsa, onun kesinlikle öleceğini biliyordu. Bu barakadaki tutsaklar diğerlerinden tecrit edildiler (elektrikli dikenli telli taş duvar; hatta özel nöbetçi kulesi). Bu şekilde onların diğerleriyle bağ kurması mümkün değildi. Onlara "K" eylemi adı verildi... K, Kugel = kurşunun kısaltılmışıydı, cinayetin kod adı.

Onlar zorla çalıştırılmaya değil, bilakis imha edilmeye getirilmişlerdi. Çoğu kötü beslenme, işkence gibi orada egemen yaşam koşullarından öldü. Bu barakalarda ne masa, ne de yatak vardı. Şubat 1945'e kadar burada 4.400 tutsak öldü. Onlar 19 nolu barakadakilerle bağ kurup konuşamazlardı. Örneğin onlardan biri 16. barakada saklandığında SS'ler tarafından tekme darbeleriyle öldürüldü.

Bu barakadaki tutsaklar sabah saat 5 'den akşam 5'e kadar her türlü hava şartlarında dışarıda ayakta durmak zorundaydılar. Sadece her 3. günde kendilerine gıda verildi, tabakla değil, sadece 5 kaşık. 5 kaşıktan bir kaşık fazla yiyen dövülerek öldürüldü.

Bir Fransız tutsak tarafından yapılan resim: Nazi görevlilerinin çizmelerini kirletmemek için tutsakların balık istifi şeklinde "halı" oluşturmaları…

Sovyet savaş esirleri

Bu tutsaklar dövüldü, işkence gördüler ve kovalandılar. Yağmurlu havalarda SS'li görevlinin çizmeleri kirlenmesin diye yere yatıp "bir halı oluşturmak" zorundaydılar. 20. bloktaki insanlar Naziler için artık insandan sayılmıyorlardı. Bu insanlar her gün 30'lu veya 40'lı gruplar halinde enseden kurşunla öldürme köşesine götürülüp katledildiler.

Bir firar denemesi 27 Ocak'ta planlanmıştı. Bazı tutsaklar bu planı ihbar ederlerse hayatta kalacaklarını ümit ettiklerinden bu plan ihanete uğradı. Bu kaçış denemesi ihbar edildiğinden SS'ler barakadaki en güçlüleri kurşuna dizdiler. Ama bu da firarı buna rağmen denemekten onları alıkoymadı; çünkü yukarda belirtildiği gibi onlar her şeyden önce askeri olarak iyi eğitimli (yüksek rütbeli) Sovyet subaylarıydılar.

Maršálek (MTK'ındayken, 20'li yaşlarının sonlarında, Avusturyalı) – Mühlviertler Tavşan Avı / Kaçış hakkında:

" Kaçış 2.2.1945 gecesi saat 0.50 sularında gerçekleşti. Bu gece berrak yıldızlı soğuk bir kış gecesiydi, ısı yaklaşık eksi sekiz dereceyi gösteriyordu. Temerküz kampı çevresindeki arazi 20-30 santimetre kalınlığındaki bir karla örtülüydü; caddeler ve kamp alanı kardan temizlenmişti. Kaçış gecesinde baraka bloğunda yaklaşık 570 tutsak bulunuyordu. 75 civarındaki tutsak ağır hasta olduklarından kaçışa katılamadılar ve blokta kaldılar. Firar saldırısından hemen önce yüksek rütbeli bir Sovyet subayı bir konuşma yapmış. Sonra tutsaklar aynı anda her iki kapıdan ve baraka pencerelerinden ön avluya koştular; yangın söndürme aygıtları ve çeşitli fırlatma araç-gereçleri ve silahlarla nöbetçi kulelerine saldırmaya başladılar. Islak battaniye ve elbise parçalarıyla elektrikli dikenli çitleri kısa devre yaptılar ve göreceli kısa bir çatışmadan sonra doğu yönündeki nöbetçi kulesini ele geçirdiler. Bu kulenin yanında bulunan kuledeki SS nöbetçileri makineli tüfek atışıyla zararsız hale getirildi. Firarın daha bu ilk aşamasında birçok tutsak öldürüldü; yüzden fazlası zorlu çatışmadan ve duvarı tırmanmadan sonra ancak bir kaç metre kaçmayı başarabildiler. Kampın hemen yakınlarında yere yatıp kaldılar veya yavaş yavaş sürünerek uzaklaşmaya çalıştılar. Bu tutsaklar ve onlarla birlikte blokta kalanlar daha aynı gece SS mensupları tarafından katledildiler. Kaçakların çoğu kuzey yönüne Çek hududuna (o zamanlar Böhmen ve Mähren Protektorası – himaye altındaki devlet – BN*) doğru koştular. Derhal büyük bir arama ve ele geçirme takibatı başlatıldı. Bu takibat belirli bölgelerde üç hafta sürdü. Bu arama takibatına SS Komutanlığı mensuplarının hemen hemen hepsi, ordu birlikleri, Oberdonau SA birimleri, NSDAP Partisinin üyeleri ve Hitler Gençliği grupları katıldı. SS, bu takibatı 'Mühlviertler Tavşan Avı" diye adlandırdılar. SS kaynaklarına göre 17 veya 19 kişiye kadar tüm kaçaklar yeniden ele geçirildi. Bugüne kadar on bir kaçan ve kurtulan subay tespit edilebildi. "*

Kaynak: Hans Maršálek: Mauthausen Temerküz Kampının Tarihi, Dokümantasyon, 4. Baskı, Viyana 2006, s. 344 – 347

Mauthausen Jandarma Karakolu şefi Fleischmann – firar edenler hakkında:

" Firar eden TK tutsaklarının bölge halkına karşı çok dürüst davrandığı olgusu vurgulanmalıdır. Cinayet, kundaklama gibi şiddet eylemleri hiç görülmedi. Onlar sadece açlıklarını gidermek için gıda maddelerine ve daha kolayca yollarına devam etmek için sivil giysilere ulaşmayı düşündüler."

Kaynak: Hans Maršálek: Mauthausen Temerküz Kampının Tarihi, Dokümantasyon, 4. baskı, Viyana 2006, s. 346

Jandarma binbaşısı Johann Kohout (Schwertberg): " Mühlviertler Tavşan Avı" hakkında rapor:

"Şafak vaktine doğru memurlar Hartl'a geldiler. SS'lerin bir avcı birliği köpeklerle onlara karşıdan geldi (...) Mauthausen Caddesi zaten halk milisi tarafından işgal edilmişti. İnsanlar bir sürgün avına çıkar gibi dizilmişlerdi. Çok vahşice oldu. Hareket eden her şeye ateş edildi. 2.2.1945 günü Schwertberg'de şafak vakti halk milisi, itfaiye ve siyasi bölümün hepsi alarma geçirildi. Herkes kasaba meydanına toplatıldı ve şu emir verildi: 500 cani Mauthausen TK'dan firar etmiştir. Onlar kasaba sakinleri için büyük bir tehlike oluşturmaktadırlar, derhal zararsız hale getirilmelidirler. Hiç kimse yakalanmamalıdır, hepsi derhal öldürülmelidir.(...) Meydana toplananlar

"K" tutsakları

20 nolu Baraka firardan hemen sonra

arama gruplarına bölündü (...) büyük bir katliam – tam bir kan gölü - başladı. Caddedeki kar balçığı vurulanların kanlarıyla kızıla büründü. Kaçaklar nerede ve nasıl görüldüyse, evlerde, kulübelerde, inek ahırında, samanlıkta, bodrumda, her yerde, eğer dışarı çıkarılmadılarsa, yakalandıkları en yakın ev köşesinde halledildiler; kimin orda bulunup bulunmadığı fark etmeksizin aynı anda kurşuna dizildiler (...) bazılarının da baltayla kafaları koparıldı. Bu günlerde Schwertberg ve çevresinde böylece yaklaşık 150 böylesi zavallı insan katledildiler. Cesetler düştükleri yerde bırakıldılar. Bağırsakları ve cinsiyet organları açıkça sergilendi (...) Katliam ertesi gün devam etti. İnsanlar insan öldürme suçunu üzerlerine aldılar; Mühlviertel'li sakinlerden asla beklenmeyen bir vahşet yaşandı. Örneğin bir halk milis grubu 7 tutsağı belediye hapishanesine attılar. Schwertberg'li bakkal (...) o zamanlar tesadüfen jandarma karakolunda bulunuyordu ve 7 firarinin hâlâ yaşadığı haberini alınca kudurmuşçasına hiddetlendi ve gözü karardı. Bir SS takım çavuşunun yardımıyla 7 kurbanı hapishaneden çıkardı ve onları belediye binası avlusuna sıraladı. K 98 tüfeğiyle birkaç metre uzaklıktan birer, birer birbiri peşi sıra bu zavallı insanları kurşuna dizdi. Bu tutsaklardan her biri önünde diz çöküp ellerini havaya kaldırarak hayatlarını bağışlamalarını yalvardılar (...)

Mauthausen TK'da katledilen tutsaklar

"Kaçarken" kitlesel olarak katledilen tutsaklar

Lem adlı bir villada belirli biri (...) oturuyordu; karısı akşam keçilere yem verirken yem odasında bir ses duydu. Çağırdığı kocası bir kaçağı saklandığı yerden dışarı çıkardı (...) Bu köylü çakısını bu aciz insanın boynuna sapladı; boynundan kanlar fışkırdı. Karısı fırlayarak ölmekte olan tutsağa bir de tokat yapıştırdı (...) Böylesi bir dizi gaddarlıklar anlatılabilir (...)".

Kaynak: Hans Maršálek: Mauthausen Temerküz Kampının Tarihi, Dokümantasyon, 4. baskı, Viyana 2006, s. 346 – 347

Schwertberg'li Maria Langthaler iki Rus subayını üç ay boyunca sakladı:

"Onlardan bazıları bana gelirlerse, onlara kurşuna dizdirtmeyeceğimi, onlara yardım etmeyi düşündüm ve onları saklarım; benim beş oğlum savaş cephesinde ve onların beşinin hepsinin yeniden geri gelmelerini de istiyorum. Ve bu tutsakların da aileleri ve anaları var."

Kaynak: Martina Gugglberger: "Kadınlar olmaksızın direniş mümkün olmazdı". Baumgartner/Bauz/Winkler (Yayınlayanlar): Annenin verdiği haç ile gaz odası arasında, adlı kitaptan. Viyana 2008, s. 64.

Bu her iki aşırılık, yani katledenler ve kaçan insanlara yardım edenlerin yanında çok daha fazlası vardı. Yani örneğin bazı insanlar kaçanları gördüklerinde onları Gestapo'ya ihbar etmediler. Veya kaçaklar oradan geçerlerse, belki bulup alsınlar diye patatesleri veya battaniyeleri dışarıda açıkta bıraktılar, armutlarını toplamadılar vs.

Burada sorun sadece insanların diğer insanları katletmesi değildir; bilakis görüp bildikleri halde buna karşı HİÇ BİRŞEY yapmayanlardır.

Medeni cesaret kolay bir şey değildir, bir ders sınavına hazırlanırken gibi ezberlenebilecek bir konu da değildir. Bu konuda insanlar kendilerini eğitmek, bizzat kendileri bilgi edinmek zorundadırlar. Aslında farklı davranmak hakkında kafa yormalıdırlar. Bu ilk adımdır. Önyargılar ve dıştalanmaların kitlesel imha etmelerle sonuçlanabilmesinin zorunlu olmadığı ama mümkün olduğunu kavramak önemlidir. Bilinmesi gereken diğer bir olgu insanlığın, insanca davranmanın mümkün olduğudur.

Burada tartışılması gereken diğer bir sorun acaba burada söz konusu olanın tek tek her bireyin karar verme özgürlüğü olup olmadığıdır.

Direniş çeşitli biçimlerde gerçekleşebilir. Hatta bu gaddarlıklara katılınsa bile: Nasıl katılıyorum? Bir şey yapılamazdı veya verilen emirlerin yerine getirilmesi zorunluydu; sadece görev/yükümlülük yerine getirildi; aksi halde bizzat kendin okka altına giderdin gibi gerekçeleri sık sık duyuyoruz: Bu gerekçeler bu gaddar sistemin son dakikaya kadar neden işlediğini, MTK'ında hâlâ insanlar gazla katledilirken, Viyana'da Renner'in cumhurbaşkanı yemini ettiğini açıklamaz.

Kimin kimi sakladığını ihbar edeyim mi, yoksa

görmezlikten mi geleyim... BBC radyosu dinleyeni ihbar mı edeyim, yoksa duymazlıktan mı gelelim? İnsanın hemen öldüğü ensesine mi ateş edeyim, yoksa günlerce can çekişmeyi beraberinde getiren karnına mı?

Ateş etmeyen, bunu reddeden SS'lere hemen hemen bir şey olmadı. En kötü ihtimal ceza olarak cepheye sevk edildiler. Yani burada her halükârda davranma özgürlüğü vardı.

"Dehşet Mauthausen veya Auschwitz'de değildir – Dehşet bizim içimizdedir. Onun dışa vurup vurmayacağı tek başına bizim kararımızdır."

Başka bir örnek Braunschweig (Almanya) bölgesi bugünkü Vorarlberg (Avusturya'da bir eyalet – BN) kadar büyüktür. Ve Braunschweig'da sadece iki Gestapo subayı vardı. Yani sistem sadece başkalarını ihbar eden, ihanet eden insanlar bulunduğundan işleyebildi. Bu insanlar dolaysız ölüm tehlikesi altında bulunmuyorlardı. Bunun arkasında bir yapılanma vardı ve onlar sisteme uymaya kendileri bilinçli olarak karar verdiler.

20 nolu baraka firarcı tutsakların cesetleri kısmen de TK'na getirildiler. Aralarında hâlâ yaşayanlar kalmışsa, bunlar da ağlama duvarında vura vura katledildi.

Müze

Harita Mauthausen TK'nın ve o zamanlar ki Nazi Almanya'sındaki bütün TK sisteminin kapsamını çok iyi sergilemektedir. Örneğin Yukarı Avusturya'da çok fazla kamp vardır. Viyana ve Aşağı Avusturya'da her şeyden önce Gestapo'nun cezalandırma kampları bulunmaktaydı. Mauthausen'e bağlı yan kamp Gusen ana kamptan yaklaşık 5 km. uzaklıktadır. Orda da bir taş ocağı vardı ve tutsak sayısı çoğu kez ana kamptakinden bile yüksekti; bu nedenle ikiz kamp olarak ta adlandırıldı. Tutsakların oradaki koşulları çok ağırdı. Gusen, önceleri yaklaşık 150 kişinin bulunduğu, ama bu durumun 1943'de değiştiği, oralara da gittikçe çok daha fazla tutukluların getirildiği daha küçükçe kamplar Melk (Aşağı Avusturya – BN) ve Ebensee (Yukarı Avusturya – BN) kampları gibi kendine

Avusturya'daki yan temerküz kamplarının bulunduğu yerlerin haritası

Avrupa'daki Temerküz Kamplarının Haritası

ait krematoryuma sahipti. Yan kamplar 1943 den itibaren çok büyüdü. Böyle temerküz kamplarını sanayinin istediği gibi sanayi bölgelerinde de inşa etme çabaları da vardı. Endüstrinin talepleri sistemli yan kamplar ağının kurulmasına çok önemli katkıda bulundu. Yani yan kampların önemi gittikçe arttı.

Gusen II Kampı: Bu kamp zamanından geride kalan hemen hemen kimse yoktur. Buradaki tutsaklar yeraltındaki maden ocakları tesislerinde silah sanayine çalıştılar. 1944 Yazında tutsaklar yan kamplara bölüştürüldüler; çünkü Mauthausen müttefik güçleri tarafından gittikçe daha fazlaca (bombardımanlarla) ortadan kaldırılmaya başlandı.

Diğer bir haritaya bakalım. Avrupa'da 2.237 TK ve 114 imha kampı vardı. Güneyde Slovenya'ya kadar bile ulaşan *49 yan kampıyla* birlikte *Mauthausen TK* bulundu. Örneğin *Dachau* (Almanya – BN) *TK*'nın (Avusturya'da bile bulunan) *170 yan kampı* vardı. *Großrosen 97 yan kampa* sahipti. Bu harita/kroki TK sisteminin muazzamlığını, kapsamını gözler önüne sermelidir... İki türde kamp vardı. Bir yanda zorla çalıştırma kampı(çalıştırma yoluyla imha etme) ve diğer yanda imha kampları (Her şeyden önce doğudakiler: Örneğin Treblinka, Auschwitz II, Birkenau, Sobibor, Belcec'deki temerküz kamplarında büyük gaz odalarında yürütülen büyük, sanayisel biçimdeki kitlesel imha ediş bunun en çıplak kanıtlarıdır.)

Şimdi ziyaretçi merkezinin bulunduğu yerde eskiden atölye barakaları vardı.

Şimdi anıtlar bölgesi olan yerde ise SS'lerin barakaları bulunuyordu.

O zamanlar ki kamp alanı, şimdi görüldüğünden en az bir misli daha büyüktü.

Taş ocağına dışarıdan birisi girmek isterse giriş izni alması gerekiyordu.

Kadın kampı, aynı zamanda büyük bir atölye, bıçakçı, torna-tesviyehane de vardı. Torna-tesviye atölyesine bir çırak alındı. Bu dışarıdandı, tutsak değildi, Naziler şirketinde çalıştı. İnsanlara nasıl insanlık dışı davranıldığı konusunda çok şey gördü ve yaşadı; iki yıl sonra Gusen'deki TK'a gitti. O her gün taş ocağında çalıştığından, örneğin insanların dövülerek öldürüldüğü gibi çok olaya tanık oldu. 1943 yılında, 17 yaşındayken o da askere alındı. Buradaki atölyelerin çoğu silah sanayi için çalıştılar.

Tutsaklar büyük kapıdan geçmek zorundaydılar; burada SS'lerin önünden marş adımlarıyla geçerken sille, tokat, kırbaç, cop darbelerine maruz kaldılar.
Dışarıdaki 3. kampta tutsakların ayakkabı, valiz gibi eşyaları depolandı.
Normal barakaların dışında bir de çadır kampı vardı. Bu çadır kampında kalan tutsaklar hakkında çok az şey bilinmektedir. Çünkü onlar sekreterliğin bulunduğu koğuş tarafından kayda geçirilmemiştir. Orda kaç kişinin bulunduğu, bunlardan kaçının öldüğü vb. bilinmemektedir. Orda gerçekten bir tane çadır vardı; bunun barakalardaki gibi döşemesi yoktu; oradakiler balçığın içinde yaşadılar. Dışarıda iğreti-derme çatma tuvaletleri vardı.
Diğer tarafta yine atölyeler vardı. Terzihaneler bile bulundu.

Krematoryum

Mauthausen'deki Krematoryum

Önceleri tutsaklar krematoryuma tek tek atıldı; giderek sonraları bir seferde 10 kişiye kadar tutsak krematoryumların fırınına atıldı. İhtiyaç arttıkça hem gündüz, hem de gece cesetler yakıldı. Sonunda kitlesel mezarlar hazırlandı. En az 4 krematoryum vardı. Krematoryumda yakılacak tutsakların hepsi, gaz odası için soyunmaları amacıyla bunkerden ön odaya alındı. Örneğin altın dişi bulunanlara, bunları, altın dişlerini yakıldıktan sonra almak üzere daha kolay tanımak için (X) işareti yapıldı. Bu odanın önünde küçük bir yerden içeriye gaz verildi (duşlardan değil). Gaz odasında da duşlar vardı. Ama bunlar gerçekten de temizlik için kullanıldılar. Çünkü gazlanmadan sonraki tablo korkunçtu (gaz verilirken tutsaklar kasılmalar, kramplar nedeniyle bedenlerindeki sıvıları kontrol edemezler). En altta kalanlar doğal olarak en az hava alabildiler: Bunlar önce çocuklar, sonra kadınlar ve daha sonra erkeklerdi. Cesetler, öylesine kasılarak birbirlerine dolandıklarından çoğu kez ancak bir demir çubuk aracıyla birbirlerinden kırılarak koparıldılar.

Ebensee'deki Krematoryum

Mauthausen'deki Krematoryum Fırını

Mauthausen'deki Gaz Odası

Gaz Odası

Burada çalışan tutsaklar da vardı. Bu alanda çok bilgiye sahip olduklarından kurtuluştan çok kısa bir süre önce tanıklık yapmasınlar diye öldürüldüler. Kapıda bir dikiz deliği de vardı. Naziler can çekişme mücadelesinin hangi safhada bulunduğunu görmek istiyorlardı...

İdamla İnfaz Yeri

Ense köküne ateş ederek öldürme köşesi

Burada infaz edilecekleri boğacak bir ip yoktu; onun yerine tel vardı, bu tel yavaş yavaş boynun içine giriyordu... Boyna yavaş sızdığından burada insanlar ağır ağır ızdırap çekerek öldüler.

Enseden kurşuna dizme yeri

K tutsakları hakkında bu konuda yukarıda değinildi. Burası dışarıdaki halk için daha sessiz ve görülemez idi. Buraya getirilenler, öleceklerini bildiklerinden infaz edilmeden önce bir şeyler söyleyebilirler, dua edebilirlerdi. Burada özellikle siyasi tutsaklar, direniş gösterenler, muhalif tavır takınanlar infaz edildiklerinden gaz odasındaki infazlardan farklı olarak burada infaz edilenlere biraz saygı duyulurdu.

Teşrihhane (Ceset/kadavra parçalama yeri)

Yukarda anlatıldığı üzere örneğin altın dişleri almak için cesetler daha önceden işaretlendiler.

Sezier (kadavra parçalama) masası

Kurbanların organları üzerinde bilimsel araştırmalar yapıldı. Her tıp hekiminin kendi uzmanlık

Eylül Sanat Edebiyat Dergisinden

Erdal Süsem

Karanlığın bağrından gedikler açarak mavi ışığı yeryüzüne serpmek macerası yeni değil. Oldukça eski bir hikâye. Uygarlığın beşikte ninni söylemesi ile başlıyor hikâye. Ninelerimizden dinlediğimiz "evvel zaman" masallarında, karanlığın ve ışığın macerası hep vardı. Ezeldi ama ilelebet olmayacak. Er ya da geç, karanlığın zapt ettiği ışık, huzmeler halinde dalga dalga yayılacak.

Yeryüzü cehennemine barışı getirmek, savaş tamtamlarını susturup herkesin gereksinmelerini karşıladığı ve renklerin, kimliklerin, dillerin barış içinde özgürce var oldukları dünya özlemiyle yola çıkanlara dayatılan soğuk namluların hikâyesini yazmak bize düştü.

Onlar barış dedikçe, soğuk namlular gencecik yüreklerini parçaladı. Onlar barış dedikçe, diri diri yakıldılar. Onlar barış dedikçe, Fırat kızıla boyandı dumanlar arasında. Onlar barış dedikçe, kır çiçekleri arasında oyunlar oynayan körpecik çocuklarını şarapneller parçaladı. Onlar barış dedikçe, alem sağırdı çığlıklar gök kubbeyi parçalasa dahi…

Onların hikayesini kalemimizin ucuna yerleştirdik. Yaratan da onların, kahramanlar da. Tarihi cellat olup insanlığa göz bilerken, onlar sessizce yaşam diyetlerini tutup ışığa iz sürdüler. Ve bize onlardan kalan bölük pörçük hikâyeleri yazmak düştü.

Bu diyarın künyesine ne çok Eylül kazınmıştı. Sürgün göçebelerin yazgısına yazılanlardı onlar. Sürüldüler soğuk namluların gölgesinde, bir Nisan günü güneşi arkasına alıp yürüyen 1915'in yalnız çığlıkları. "Ahparik"lerimiz büyük soykırıma uğradılar, kanları bu toprağa yapışırken, toprak kana doymadı, Kürt avazı Koçgiri, Zilan, Ağrı ve Dersim'de lime lime edildi. Renkler ve farklılıklar, 1942'de Varlık'ta 6-7 Eylül'de silinmeye çalışıldı. 27 Mayıs, 12 Mart ve kanlı pençe Eylül, insana, bilime, sanata… düşman kesildi.

12 Eylül cuntası öncesi, bu diyarın her kesiminde, her karış toprak kıvıl kıvıl bir aydınlanma yaratılmıştı. Felsefeden politikaya, sanattan edebiyata kadar pırıl pırıl bir aydınlanma baharı yaşanıyordu. Yeni fikirler kitlelerle buluşurken, buz dağında açılan gedik genişliyordu. Cunta bir makas gibi kesti bahar aydınlamasını. Aklımızda tutuldu cuntayla birlikte. Yarım kaldı sevdalarımız. Yarım kaldı gülüşlerimiz. Yarım kaldı bilinçlerimiz.

Unutulmaya yüz tutanı anımsamak, bellekleri taze tutmak ve makasla kesilip yarım bırakılan tüm sevdalarımıza ve aydınlanmamıza mütevazice katkı sunmak gayesiyle 1 Nisan 2007'de, Tekirdağ F Tipi hapishanesinde, Eylül Sanat Edebiyat Dergisi'nin ilk sayısını fanzim olarak çıkardık.

Eylül bir ilkti. Her ilk gibi zorlukların, dar anlayışların ve statükonun duvarına çarpacak, çarpa çarpa aşındıracaktı.

Bugüne değin sayısız sanat-edebiyat dergisi yayınlanmıştı. Çoğu rüştünü ispatlamış sanat-edebiyatçıların ya da kimi demokratik kurumların öncülüğüyle sanat alanında var olmuşlardı. Uzun soluklu ve etkili olanlar kadar, güdük kalanlar da vardı.

Eylül ise zindan karanlığında ışığın izini sürecek, penceresini özgürlüğe açan devrimci tutsakların, bu diyarın sanat-edebiyatına damgasını vuran kendi evvelleri Nazım Hikmet, Yılmaz Güney, Mehmet Uzun'lar gibi gerçeğin dili olan sanat-edebiyatta amatörce kalem oynatanların öncülüğüyle, birlikteliğiyle ve hapishanelerden çıkıyordu. Yayın

kurulundan, tam tekmil yazar çizerleri hapishanenin hücrelerinde zulalarını patlatıp üretimlerini gün yüzüne çıkarıyorlardı.

Yıllarca, onların dışında, onların üzerinde, sevdalarına, özlemlerine, ayrılıklarına, yitikliklerine, kimliksizliklerine… dair çok yazılıp çizilmişti. Kimisi gerçekliklerini yazmıştı. Kimisi kendilerine göre yontmuştu. Yazabileceklerdi, ama yaşadıklarını yazmak en çok onların hakkıydı. Ve sanat edebiyatın elitleştirildiği herkesin harcı olarak görülmediği yerde, olar yaşamakla yazmak arasındaki ince ayrımı daha da inceltmek, sanatı edebiyatı halk kitlelerine götürmek ve emek çaba gösterildiğinde her insanın sanat edebiyat üretiminde bulunacağını gösterdiler. Bu yeniden mütevazice tabuların üzerine yürüyerek parçalamaya çalışmak ve sanat edebiyatı gökyüzünden yeryüzüne indirmekti.

Eylül tekçi zihniyeti bir kenara iterek, özellikle sanat-edebiyatta, yüzlerce çiçeğin yan yana gelmesini, her çiçeğin rengiyle var olmasını, farklılıkların demokratikçe kendi içlerinde yarışmasını sağlamanın mütevazi bir platformu olmanın beşiğiydi. Üç yıldır da farklılıkların birlikteliğiyle örnek bir duruş sergilemektedir.

Eylül yayın yaşamına şu ilkellerle başlamıştı:

1-Eylül geniş manada devrimin ve demokratik halk-sanat-edebiyatının hizmetinde, temsil öznelerinden birisidir. Dar anlamda ise, şu ya da bu siyasi çevrenin ekseninde değildir.

2-Sanat-edebiyat niteliğinde/çerçevesinde, her farklı fikir özgürce kendini Eylül'ün sayfalarında ifade edebilir.

3-Demokratik halk kültür-sanat-edebiyat cephesinin oluşmasına mütevazice katkı sunan amacımız bulunmaktadır.

4-İçeriyle dışarısı arasında köprü görevi kurarak, zindanları yeryüzünden kaldırma mücadelesine katkı sunmak.

5-Yeni sanat-edebiyat öznelerinin ortaya çıkmasına ve eserlerini toplumla buluşturulmasında kanal görevi olmak.

6-Devrimci demokratik nitelikli her kurum, kişi ve sanatçı-edebiyatçıyla birlikte çalışmaya, birliktelikler kurmaya açığız.

7-Bir hapishane sanat-edebiyat dergisi olma özelliğimizi koruyacağız.

8-Devrimci demokratik halk sanat-edebiyatının gelişmesine mütevazice katkı sunma.

Bu amaçlarla yola çıktığımız 1 Nisan 2007'den bu yana, ilk dört sayımızı fanzin olarak yayınladık. Akabinde matbu basıma geçtik. Olanaksızlıklara, baskılara rağmen 13 sayımızı okurlarımızın desteğiyle yayınladık.

Eylül bugüne kadar birçok zorluğu aştı. Hapishanelerde dergimize el konuldu. Yazarlarımızın gönderdiği ürünler imha edildi. En sonda Eylül'ün sorumlusu ve editörü olan ben (Erdal Süsem) 1 Şubat 2010 günü sokak ortasında aksiyon filmlerinden araklanmış sahnelerle polis-jandarma işbirliğiyle karga-tulumba gözaltına alındım.

Pervasız ve hukuksuz saldırıyla gözaltına alındım. Neden gözaltına alındığımı bilmeden, 5 Şubat'ta çıkarıldığım hakimlikte, aslı astarı olmayan iddialarla yasal materyaller gerekçe gösterilerek tutuklandım.

Tutuklanmama gerekçe edilen "delil"ler, Eylül sanat edebiyat dergisine çeşitli hapishanelerden gönderilen kartlar ve kimi yayınevlerinden dergimize gelen kitaplardır.

Delil diye sunulan kartlar, devletin hapishanelerinde, mektup okuma komisyonlarının denetiminden geçerek "görüldü" damgası vurulmuştu. Söz bahsi edilen kitaplarda, devletin yetkili makamlarınca denetlenip yayınına izin verilen eserlerdir.

Yasal delillere rağmen tutuklanmam keyfiyet arz etmekte, bu hukuksuz saldırı "muhalif basın"a devletin yaklaşımını göstermektedir. Demokrasi ve hukuk nutukları atan devlet-hükümet erkanının, şirin yüzünün astarının düşmesidir, muhalif basına yapılan baskılar, gözaltılar ve tutuklamalar.

Evime yapılan baskında, Eylül dergimize gelen, mektuplara, kartlara, denemelere, öykülere … delil adı altında incelenmek üzere el konulmuştur. "Öykü seçkisi kitabı" için dergimize gönderilen, öykülerin ve kısa özgeçmişlerin okurlarımız tarafından tekrar gönderilmesini rica ediyoruz

Eylül Sanat Edebiyat Dergimiz, bu baskıları ve tutuklanmaları, okurlarımız-yazarlarımız, duyarlı aydın sanatçı-edebiyatçılarımız ve demokratik kurumların desteğiyle aşacaktır. Dergimiz yayın yaşamına devam edecektir.

Sözün ve sanat-edebiyatın özgür olması dileğiyle…

Sevgilerimle... ○

F Tipi Kapalı hapishanesi
B1-37 / Edirne

Siz hiç Kürt oldunuz mu?

Mahmut Alınak

Ben yedi yaşında ilkokula başladığım günlerde Kürt oldum. Babam, "Yarın okula başlayacaksın."dediğinde akşamüzeriydi ve bahardan beri çobanlığını yaptığım dört kuzumu daha yeni ağıla koymuştum.

Sabah güz güneşi köyümüzü ipeksi ışıkları ile donatıp tatlı bir serinlikle okşarken, elimde saman sarısı bir defter, ucu bıçakla sivriltilmiş bir kurşun kalem ve bacağımda rengi solmuş yamalı keten bir pantolonla okulun yolunu tuttum. Bir tavşan sinikliğiyle gittiğim okulu ürpertici bir ölüm soğukluğu sarmıştı. Hepsi benden kıdemli olan ablalar, ağabeyler ve akranım olan çocuklar tedirgin bir sessizlikle bahçede ders zilinin çalmasını bekliyorlardı. Dilber ablam üçüncü sınıf öğrencisiydi, yanına sokulup konuşmak istedim, gözleri korkuyla büyüyerek ağzımı eliyle sımsıkı kapattı. Ben paniklemiş bir halde ondan kurtulmaya çalışırken kulağıma fısıldayarak, "Okulda Kurmanci konuşmak yasak."dedi. Sözlerim boğazımda düğümlenip kaldı. Zil çalınca sınıfa girdik, boyum kısa olduğu için Dilber ablam beni öndeki sıralardan birine oturttu. İçeride sinek uçsa duyulurdu. Nefesimizi tutarak heykel kımıltısızlığıyla öğretmenin gelmesini bekledik. Bir iki dakika sonra öğretmen geldi. Herkes ayağa kalkınca ben de kalktım. Öğretmen duvarda asılı olan siyah yazı tahtasının önünde durup yüksek sesle bir şey söyledi. Sınıf da hep bir ağızdan bağırarak ona cevap verdi. Öğretmenin, "Günaydın." dediğini, sınıfın da, "Günaydın." diye ona karşılık verdiğini sonradan öğrenecektim.

Öğretmen tek kelimesini bilmediğim bir dilde sınıfa bir şeyler söylerken, sıraların arasında gezinen delici bakışları bir an gelip beni buldu. Üstüme dikili o çeliksi bakışların ağırlığı altında kalbim fırtınaya yakalanan sararmış bir sonbahar yaprağı gibi titredi. Konuşması bitince yanıma geldi, üstüme eğilerek defterime sağlı sollu bazı yatay çizgiler çizdi ve el işaretiyle benden aynı şeyleri yapmamı istedi.

Öğle arası eve dönerken Dilber abla, "Okula başladığına göre artık evde ve sokakta Kurmanci konuşma, sadece Tırki konuş." dedi. Ama ben Kurmanci (Kürtçe) nedir, Tırki (Türkçe) nedir bilmiyordum ki. Evde öğrendiğim, fakat ne olduğunu da bilmediğim bir dille konuşuyordum. Nedenini sorduğumda, "Öğretmen Kurmancı konuşmayı yasakladı."dedi. Çocuk aklım allak bullak oldu. Artık Türkçe konuşacağıma göre, peki şimdiye kadar konuştuğum o dil neydi? Adını bile bilmediğim o dilde ne vardı ki öğretmenimiz yasaklamıştı? Dilber ablamın dediği dili bilmiyordum ki konuşayım! Onun evde neden hep kısık bir sesle konuştuğunu, dışarıda ise neden hep bir mezar taşı kadar suskun kaldığını ancak şimdi anlayabiliyordum. Eve gidince şaşkın ve çaresizdim, annemle nasıl konuşacağımı bilmiyordum. Fısıltıyla konuştuğumda bile bakışlarım korkuyla okulun olduğu tarafa uzanıyordu.

Kabuslarla boğuştuğum birkaç gün sonra bir sabah yataktan kalktığımda hafızamdaki bütün sözcükler silinmişti. Kaç yıldır konuştuğum kendi

dilimi unutmuştum, Türkçe ise tek kelime bilmiyordum. Bu haftalarca böyle sürdü, dilimin tutulması kimsenin umurunda olmadı. Aile büyükleri halime gülüp geçerken, öğretmen de Türkçe konuşmam için sık sık dayak atıyordu.

Aylardan herhalde Şubat'tı. Derse daha yeni girmiştik. Öğretmen beni tahtaya kaldırıp bir kitaptan okuduğu bir cümleyi yazmamı istedi. Anlamadığım o cümleyi nasıl yazacağımı bilmeden tebeşir tutan elim donup kaldı. Kafamın içi boşalmıştı sanki, hissettiğim tek şey kulaklarımdaki dizginsiz çınlamalardı. Yazı tahtasının önünde korkudan kaskatı bir şekilde dururken, öğretmenin yanaklarıma peş peşe indirdiği hiddetli tokatlarla sendeleyip arkamdaki tahtaya çaptım. Yüzümü kaplayan ateşin kızgın alevleri dalgalar halinde ayak parmaklarıma doğru yayılırken, öğretmen hıncını alamayıp elinden hiç eksik etmediği çubukla rasgele bana vurmaya başladı. Feryatlarım sınıfın duvarlarında acı acı yankılanırken benden ellerimi açmamı istedi. Tir tir titreyerek bir elimi açtım. Çubuk hınçla elime inince iliklerime kadar işleyen keskin bir ağrıyla iki büklüm olup ateş gibi yanan elimi koltuğumun altına soktum. Öğretmen öfkeyle kükreyerek öteki elimi açmamı istedi. Dayağın dehşetinden dilim damağıma yapışmış bir halde, nefes nefese soluyarak kalp çarpıntıları arasında öbür elimi uzattım. Çubuk tepemde ıslık çalarak kızgın bir şiş gibi bu elimi de dağladı. Sonra ötekini ve böyle sürüp gitti. Küçücük ellerim onca darbeye nasıl dayandı hala inanamıyorum. Hiç bitmeyecekmiş gibi gelen korkunç birkaç dakika sonra ellerim kor gibi yanarak iki yanıma düştüğünde, parmaklarımın ucundan tahta döşemeye yağmur tanecikleri gibi kan damlıyordu.

O gün talihsiz günümüzdü. Öğretmen öğleden sonra kuzenim Rahime'ye Atatürk'ün duvardaki resmini gösterip kim olduğunu sordu. Rahime oturduğu yerden, "Atatürk." diye cevap verdi. Gel gör ki Atatürk'ün adını ayağa kalkmadan söylediği için, hatırladıkça hala içimizi titreten korkunç bir dayak yedi. Kollarında, omuzlarında, sırtında ve bacaklarında şaklayan çubuk darbeleri altında yürek parçalayan çığlıklarla cıyak cıyak bağırırken, bir taraftan da Kürtçe öğretmene ve Allah'a yalvarıyordu. Kürtçe konuşması öğretmeni büsbütün çileden çıkarmıştı. Vurdukça vuruyordu. Bütün sınıf dehşet içinde bu ürkünç manzarayı seyrederken, Rahime kapıldığı korku ve çelimsiz bedenini dağlayan darbelerin acısıyla altına kaçırdı. Tahta döşemeye boşalan sidik yerde derecikler halinde akarken, zavallı çocuk bir yanardağın ağzından içeri yuvarlanmış gibi acı acı uluyordu.

Akşam okuldan çıkıp eve giderken son sınıf öğrencilerinden komşumuz Yusuf abi yolda kendi kendisi ile konuşur gibi, "Biz Türk değiliz ki, Kürt'üz." dedi. Kürt mü? O da ne demekti? Kafamda bu soruyla soluğu annemin yanında aldım. Annem ahırda Kürtçe ninniler eşliğinde inek sağıyordu. Şişmiş moraran ellerimi arkama saklayarak kısık bir sesle, "Anne biz kimiz?" diye sordum. Annem bir şey anlamadan boş gözlerle bana baktı. "Anne ben kimim, biz neyiz?" diye sorumu tekrarladım. Annem ineğin memelerini çekiştirmeye devam ederek, "Biz Kürt'üz?" dedi. "Peki ya öğretmen, o nedir?" Annem, "O Türk'tür, ama hepimiz aynıyız." dedi beni başından savarcasına.

Annemi ahırda bırakıp dışarı çıkarken, körpe aklım cevapsız soruların anaforunda debelenip duruyordu. Annemin dediği gibi hepimiz aynıysak, peki öğretmen dilimizi konuşmayı neden yasaklamıştı? Öğretmenin kafamıza vura vura öğrettiği dille konuşacaksam, şimdiye kadar konuştuğum o dil neydi peki? Kim icat etmişti o dili? Babam o dili konuştuğumda beni dövmemişti. Peki, öğretmen neden dövüyordu?

Ertesi gün okula gitmedim, kaçtım. Bir hafta kadar samanlıkta saklandım. Gün boyu o buz gibi soğuk samanlıkta saman yığınının içinde titreyerek okulun dağılmasını bekliyordum. Bu kaçak halim öğretmenin babama gönderdiği bir yazıyla ortaya çıktı. Babam kulağımdan tuttuğu gibi beni alıp okula götürdü. O gün de öğretmenden temiz bir dayak yedim.

Böyle dayak yiye yiye sene sonunu getirdik. Hiç unutmam, Haziran ayının yağmurlu bir gününde karnelerimizin verilmesine bir iki gün kala öğretmen beni tahtaya kaldırdı, dayak zoruyla artık çat pat Türkçe öğrenmiştim.

Öğretmenimizin dilimize uyguladığı bu alçaltıcı yasak sene sonunda birçok öğrencide davranış bozukluklarına yol açtı. Bazıları Türklüğe özenip kendilerinden ve dillerinden utanmaya başladılar. Köyün büyükleri her gün ikindi vakti Kürtçe yayın yapan Revan (Ermenistan) radyosunun önüne tüneyip Karapeté Xaço, Aramé Dikran, Meryem Xan gibi sanatçılardan Kürtçe türküler dinlerken, gençler onlara fiyaka yaparcasına sokakta bağıra

çağıra Türkçe konuşuyorlardı. Bazılarımız da köyün arkasındaki bayırlarda kuzu otlatırken, radyodan öğrendiğimiz Türkçe türküler söylüyorduk. Böylece büyüklerimize karşı kendimizce üstünlük taslıyorduk. Dilber ablam zedelenmiş bir ruh haliyle Türkçe tek kelime bilmeyen annemle bir yıl kadar hep Türkçe konuşmaya çalıştı. Babam muhtar olduğu için memurlar yaz başlarında yanlarına eşlerini ve çocuklarını alıp bizim eve kuzu yemeye gelirlerdi. Memurların başları açık, kısa etekli eşleri, entarileri topuklarına kadar inen başı bağlı kadınlarımızın giyimlerine ve konuşmalarına kahkahalarla gülüp dalga geçerlerdi. Dilber abla da onları taklit ederek onlar gibi giyinmeye, yürümeye ve konuşmaya çalışırdı. Biz çocuklar, temiz giyimli, parlak, tombul yanaklı o memur çocuklarına çok özenirdik.

İlkokulu kış aylarının zemheri soğuklarında bile her sabah okulun önünde yırtık pırtık keten elbiselerimiz içinde tir tir titreyip, "Türk'üm, doğruyum, çalışkanım…"andını tekrarlayarak bitirdiğimde, çarpım tablosunu hala ezberleyememiştim. Ancak on beş yaşında, ortaokul son sınıfta iken ezberleyebildim. Sonraları bunun nedenini çok düşündüm, meğer "kere" sözcüğünün anlamını bilmiyormuşum. Bu sözcüğün yerine Kürtçe "çar", Türkçe ise "defa" sözcüğü kullanılsaydı herhalde ilkokulda ezberleyebilecektim.

Lisede Türk arkadaşlar, "Kıro!" diye seslenirlerdi bize. Bu aşağılayıcı söz ruhumuzu örselerdi, ama korkumuzdan bir şey söyleyemezdik. Kırık Türkçe'mizle dalga geçtiklerinde ise başımızı bir suçlu gibi utançla öne eğerdik.

Üniversitede bindiğimiz otobüslerde arkadaşlarla kendi aramızda Kürtçe konuşurken, hem utandığımız, hem de çekindiğimiz için kulaktan kulağa fısıldayarak konuşurduk.

İlkokulda öğretmenimizin Kürtçe'ye uyguladığı yasak 12 Eylül darbesi zamanında kanunla resmileştirildi. Ağır işkenceler gördüğüm Erzurum Askeri Cezaevi'den serbest bırakılıp eve dönünce, beni görmeye gelen annem ve ablalarım kapının arkasında biri bizi dinliyormuş gibi benimle seslerini kısarak konuştular. Sebebini sorduğumda, "Kenan Evren Kürtçe'yi yasaklamış." dediler ürkekçe. Hem ilkokul öğretmenimizin, hem de 12 Eylül cuntacılarının Kürtçe' ye vurdukları pranganın tarihi geçmişini ancak sonraları bazı kitaplarda 1925 tarihli Şark Islahat Planı'nı okuyunca öğrenebildim.

Kürtçe yasağı beynimize öyle korku salmıştı ki, Türk arkadaşların yanında Kürtçe konuşmaya çekinirdik. 1987'de milletvekili seçildiğimde beni destekleyen bir Türk arkadaşa, "Acaba Meclis'teki odamda Kürtçe konuşursam Türk seçmenlerden tepki alır mıyım?" diye sorma ihtiyacı hissedişim ruh halimizi anlatmaya yeter sanırım.

Bozuk Türkçe'mizle alay edilmesi daha çocukluğumda bilinçaltımı yaraladı. Bu yara elli yıl geçtiği halde kapanmadı. Topluluk önünde Türkçe konuşurken hata yaparım diye hala tedirgin olurum. Yıllarca avukatlık yaptım, mahkemelerde konuşurken hep aynı huzursuzluğu hissettim. Milletvekilliğinde de bu mengeneden kurtulamadım. Nasıl bir şeyse Kürtçe düşünüp Türkçe konuşuyorum; cümleleri kafamın içinde Türkçe' ye çevirirken sözcükler doğru yerde mi diye hep denetlerim. Bu da kürsüde beni duraksatır, bacaklarımın titremesine neden olur. Bir gün Meclis'te konuşma yaparken, o dönemin milletvekillerinden Eyüp Âşık'ın adı geçti konuşmamın içinde. Milletvekilleri yüzlerinde müstehzi bir gülümsemeyle, "âşık, âşık…" diye aşağıdan laf başladılar. Şaşkınlıkla onlara bakarken, "Ben de aynı şeyi söylüyorum" dedim. Eyüp Âşık adını tekrar etmiştim ki, aşağıda alaycı kahkahalar patladı. Konuşmamı telaş içinde bitirip aşağı indiğimde şaşkınlığım hala üzerimdeydi. Bana neden güldüklerini anlayamamıştım. Sonra düşününce, "âşık" sözcüğündeki a'yı uzatmadan vurguladığımı fark ettim ve kendi halime güldüm.

Türkçe'de böyle sorunlar yaşarken, peki Kürtçe ile aram çok mu hoş? Ne hazin şey ki, Kürtçe'yi de gönül rahatlığıyla konuşamıyorum. Bilincim gibi dilim de sakatlandı. O şiddetli asimilasyon altında yıllar yılı Türkçe konuşmak için didinirken, Kürtçe' den epey uzaklaştım. Kürtçe'yi ancak sınırlı sözcüklerle konuşabiliyorum. Şimdi çarmıhta gibiyim; ne kafama sopalarla vurularak öğretilen Türkçe'yi, ne de ana dilim Kürtçe'yi doğru dürüst konuşabiliyorum. Benim bu yaşadıklarımı milyonlarca Kürt çocuğu yaşadı ve yaşamaya devam ediyor.

Peki siz? Siz hiç Kürt oldunuz mu? Değil bir ömür, sadece bir hafta Kürt olsaydınız acaba ne hissederdiniz?...

Birgün gazetesinden alınmıştır.
27 Eylül 2010

Eylül Kokusu

Adil Okay

Doktor reçeteme yolculuk yazdı
Valyumla Prozak
Şarapla Şiir
Adettendir diye azcık da aşk
Mülteci kokteyli işte
Teşhis hep aynı
Eylül sendromu

Korkuyu belledik belleyeli
Biz hep sürgünüz
Öyle anadan babadan
Sevdadan korku değil
Ne aşk ne ayrılık hali
Apaçık tensel
Falaka
Tecavüz
Elektrik
Zindan işte
Cop demeye utanırız hâlâ
Hani karabasanlarımız her daim eylül
Demiş ya şairin biri
Haydarpaşa garında
Bir gonk sesiyle yitirdiği
Sevgilisini ararmış ya diğeri
İşte öyle bir şey

Ne çok öldük biz
Ne çok sevdik hayatı
Sebil dağ eteklerinden
Çiğdem koklardık ohh organik
Papatyadan taç sunardık
Seviyor sevmiyor oynadığımız kızlara
O kızlar
Sevdi mi deli gibi severdi
Sevda şiirlerini ne güzel de derlerdi
Biz aşktan korkar kaçardık
Veda mısralarımız melankoli
Sözcüklerimiz devrim kokardı
Giderdik
Bekaretimiz silahların gölgesinde
Sümbüller boyun büker
Nergisler sararır
Şakayıklar kanardı
Biz ağlamaktan utanırdık

Hep yarına erteledik sevişmeleri
Devrimin şafağına…

Eylül 2010

Dinini... ve kitabını... iyi tanı!

DİN ÜZERİNE – BÖLÜM X

Gelecekteki Sıkıntılar

(Mar. 13:9-13; Luk.21:12-17)

Burada anlatılan, İsa'nın yüzünden O'nun savunucularının başına gelecekleri bir kâhin - gelecekten okuyan- gibi bilme ve bildirme işidir.

İncil'de yazılanlar:

"İşte, sizi koyunlar gibi kurtların arasına gönderiyorum. Yılan gibi zeki, güvercin gibi saf olun.. İnsanlardan sakının. Çünkü sizi mahkemelere verecek, havralarında kamçılayacaklar.. Benden ötürü valilerin, kralların önüne çıkarılacak, böylece onlara ve uluslara tanıklık edeceksiniz... Sizleri mahkemeye verdiklerinde, neyi nasıl söyleyeceğinizi düşünerek kaygılanmayın. Ne söyleyeceğiniz o anda size bildirilecek… Çünkü konuşan siz değil, aracılığınızla konuşan Babanız'ın Ruhu olacak… "Kardeş kardeşi, baba çocuğunu ölüme teslim edecek. Çocuklar anne babaya başkaldırıp onları öldürtecek…. Benim adımdan ötürü herkes sizden nefret edecek. Ama sonuna kadar dayanan kurtulacaktır…. Bir kentte size zulmettikleri zaman ötekine kaçın. Size doğrusunu söyleyeyim, İnsanoğlu gelinceye dek İsrail'in bütün kentlerini dolaşmış olmayacaksınız. "Öğrenci öğretmeninden, köle efendisinden üstün değildir." (Mat.10: 16-24)*

Halkın sürü olarak görüldüğünü, tüm dinlerde ortak bir özellik olduğunu çokça yazdık. Fakat İsa'nın "koyunları kurtların arasına" göndermesi bir nevi ceza olarak kavranabilir. Herkes bilir ki, kurt koyunları boğazlamak için her fırsatı kollayan bir hayvandır. Ne diye İsa böyle bir şeyi yapar. İnsanlara eziyet olsun anlayışı, Musa'daki gibi burada da gayet net olarak görülmektedir. Kutsal yasada "yılan"ın lanetli olumsuz bir sürüngen olarak değerlendirildiğini görmüştük. Burada ise "yılan"dan olumlu bir yaratık olarak bahsedilir. Bu anlamda da Yasa bir kez daha çiğnenmiş olur. Hem yılan gibi "zeki" olacaksın, hem de "güvercin gibi saf". Bu meziyetler birbirine taban tabana zıt özelliklerdir. Yılanın zekiliğinden "şeytanlık ve ayartma" anlaşılıyorsa ki, Tevrat'ta ve yukarda açıkladığımız bölümlerde bunun böyle olduğunu gördük, o zaman neden bu iki özellik anlamsız bir şekilde birbiri içine sokulur. "İnsanlardan sakının" derken bahsi geçen insanların sürü dışında yöneticiler-kâhinler vb. olması gerekli, yoksa "kamçılama" eziyetini yapacak kudrette olmaları mümkün değil. Diğer yandan şimdiye kadar gördük ki, onlar mal varlıklarından dolayı kutsanan "insanlar"dır.

İsa veya İncil'i yazanlar başına gelecekleri önceden gören yetilerinden değil, bilakis İncil'i sonradan kaleme aldıklarından dolayı, sürüyü uyarma ihtiyacı görüntüsü özünde yanıltmadır. Çünkü esas dert sürünün sürü olarak kalmasıdır.

Hesap verme durumunda olan birinin alacağı ceza karşısında kaygılanmaması mümkün mü? İsa'yı savunmanın bedeli "nefret", ama bu nefretin ödülü

her türlü "kamçılamaya" ve eziyete, işkenceye dayanırsan, "kurtulursun"dur. Bir anlamda burada yazılanlar Musa Peygamberin ters versiyonudur. Musa'da "inanmadığın için lanetli" oluyor, her türlü eziyete maruz kalıyorsun. İsa'da ise "inandığından" dolayı lanetli konumuna düşüyor ve eziyet-işkence görüyorsun. Bu da yetmiyor *"Kardeş kardeşi, baba çocuğunu ölüme teslim"* ediyor. *"Çocuklar anne babaya başkaldırıp onları öldürü"*yor. *"Benim adımdan ötürü herkes sizden nefret"* ediyor. Kardeş kardeşi öldürecek, baba çocuğu ölüme teslim edecek ve herkes benden nefret edecekse bu dinin kutsallığı nerede? Bu aynı zamanda takdiri ilahi ise, o zaman önerilen nefret dolu bir dünya değil mi?

Her ikisinde de eziyet ve işkencenin nefreti doludur. Bizim istediğimiz dünyada, insanlar inançlarından dolayı ne işkenceye maruz kalacak ne de onlardan nefret edilecektir. Çünkü tüm insani kötülüklerin temeli olan üretim araçları üzerindeki bireysel mülkiyetin kalkmasıyla son bulmuş olan sömürü düzeni tarihin çöplüğüne atılmış olacaktır.

İstisnai durumlar haricinde, kim demiş, nerde görülmüş ki, *"öğrenci öğretmeninden, köle efendisinden üstün"* olsun. İsa bilenen bir olguyu tekrarlıyor. Zaten köleci toplumda yaşadığı için, tersini söylerse abes olurdu. Görülüyor ki, yalnız başına zulümden kaçma sorunu çözmüyor. "İnsanoğlu" olarak adlandırılan İsa'nın, ne zaman geleceği belirsizliği karşısında kaçmayı önerse de nereye kadar kaçılır ki?

Kimden ve Neden Korkmalı?

(Luk.12:2-9)

İncil'de yazılanlar:

"Bu yüzden onlardan korkmayın. Çünkü örtülü olup da açığa çıkarılmayacak, gizli olup da bilinmeyecek hiçbir şey yoktur… Size karanlıkta söylediklerimi, siz gün ışığında söyleyin… Kulağınıza fısıldananı, damlardan duyurun… Bedeni öldüren, ama canı öldüremeyenlerden korkmayın. Canı da bedeni de cehennemde mahvedebilen Tanrı'dan korkun.. "İnsanların önünde beni açıkça kabul eden herkesi, ben de göklerdeki Babam'ın önünde açıkça kabul edeceğim… İnsanların önünde beni inkâr edeni, ben de göklerdeki Babam'ın önünde inkâr edeceğim." (Mat.10: 26-33)

Tanrı korkusu, can ve bedenin "mahvedilmesiyle" yani insanın işkenceye uğramasıyla iç içe. Adam zulüm ve işkence etsin, sen "korkmayın" de. İnsanlar bu dünyaya işkence ve zulüm görmeye mi geldi? İsa peygambere sorarsanız evet. Bu bir anlamda, emekçi insanlar kendi kaderlerini kendi ellerine almadıkları sürece bir anlam ifade edebilir. Ama İsa'nın derdi bu değil ki, inancı kutsamak için, yaşanılan dünyada eziyet çek! Ben seni öbür dünyada "kabul edeceğim". Eziyeti çeken ve çektiren bağlamında soruna yaklaşıldığında İsa'nın vaazı, bu dünya var oldukça, eziyet edenlerin varlığı devam etsin anlamına geliyor. Eski Mısır'dan Musa, Musa'dan da İsa'ya yadigâr olan "Ölmüş beden de can" meselesine gelince:

İnsanlığın tüm arkeolojik kazıları göstermiştir ki, ölmüş beden toprağa gömülürse toprakta çürümekte, böceklere yem ve bitkilere gübre olmaktadır. Yakıldığında ise kül olmakta savrulmaktadır. Geri ne kalıyor, diğer canlılara yem olanlar. Doğanın karşı konulamaz diyalektik yasası budur. İnsanoğlunun kendinden sonraki nesillere bıraktığı yegâne şey tecrübeleridir. Pratik ve teorik deneyimleridir. Anılıyorsa bunlarla anılıyor. Yoksa İsa'nın "can" diye ileri sürüdüğü "ruh" - eğer bu beynin bir fonksiyonu olan düşünce olarak kavranmıyorsa- adı var kendi yok bir şeydir. Emekçi insanlığın inkâr edeceği birileri varsa, o da kendini sömüren asalaklardır. Buna elverişli ortamı yaratan her türlü sömürücü sistemlerdir. Büyük insanlığın korkmaması gereken mücadele bu sistemleri yerle bir etme mücadelesidir. Yoksa İsa'nın vaazına kalırsa onlar sonsuzlaşırlar.

İsa, *"insanların önünde beni inkâr edeni, ben de göklerde Babam'ın önünde inkâr edeceğim"* der, hani *"düşmanlarınızı da af ediyor, seviyordunuz"* (Mat.5:43-44), ne oldu, o zaman surelerinizin inandırıcılığına zeval getiren yine sizler olmuyor musunuz? Demek ki İsa peygamber "hesap günü" Babası Rab'in önünde ayrıştırma yapacak! İnanan milyonlar bu zamanın geldiğinde "inkâr edilmemek" için o güne bugünden yatırım yapmanın gerekliliği hesabıyla kendini hazırlıyor. Bu boş bir hazırlıktır.

İsa'ya layık olmak

(Mar.9:41; Luk.12:51-53; 14:26-27)

İncil'de yazanlar:

"Yeryüzüne barış getirmeye geldiğimi sanmayın! Barış değil, kılıç getirmeye geldim… Çünkü ben babayla oğulun, anneyle kızın, gelinle kaynananın arasına ayrılık sokmaya geldim… 'İnsanın düşmanı kendi ev halkı olacak.'.. Annesini ya da babasını beni sevdiğinden çok seven bana layık değildir. Oğlunu ya

İsa Barış ve Kılıç

da kızını beni sevdiğinden çok seven bana layık değildir… Çarmıhını yüklenip ardımdan gelmeyen bana layık değildir… Canını kurtaran onu yitirecek. Canını benim uğruma yitiren ise onu kurtaracaktır. "Sizi kabul eden beni kabul etmiş olur. Beni kabul eden de beni göndereni kabul etmiş olur… Bir peygamberi peygamber olduğu için kabul eden, peygambere yaraşan bir ödül alacaktır. Doğru birini doğru olduğu için kabul eden, doğru kişiye yaraşan bir ödül alacaktır… Bu sıradan kişilerden birine, öğrencim olduğu için bir bardak soğuk su bile veren, size doğrusunu söyleyeyim, ödülsüz kalmayacaktır." (Mat.10: 34-42)

Burada yazılanları biz sırf aktardık. Kendimizden herhangi bir şey eklemedik. Yukarda yazılanların ne kadar huzur bozucu, barış karşıtı olduğu hiçbir yanlış anlamaya yer bırakmayacak kadar açık olduğu ortada. . Nifakçı, şiddet düşkünü Musa dininde de aynı düşüncelere yoğun bir şekilde rastlamış eleştirmiştik. Şimdi İsa'yı "barış temsilcisi", O'nun dini "barış" dini olarak gören, gösteren "barış" tellallarına sesleniyoruz: Barış bu sözlerin neresinde? Her kelime barışı yadsımıyor mu? Temel anlayış huzursuzluk ve nifak tohumları ekmeye odaklanmamış mı? Musa peygamber bile bu kadar ben merkezli değildi. Yasa kitabından tek harf değişmeyecek diyenler; "ev halkını" bile birbirine düşman etmeyi kendilerine görev edinmişler. Neden birine veya bir şeye layık olmak için, "çarmıha gerilmek" gerekli? İşte din budur. Bu anlayışın, beline bombayı bağlayıp, çocuk yuvası basan Çeçen "eylemcilerinden" inanç farkı var mı?

Neden bir başkasını sevmek (hele aile içinden birini) ikinci, üçüncü ve daha fazla insanı sevmenin önünde engel olsun? Senin sevgin, doğal sevgileri yok edecekse, kalsın bize lazım değil. Bize gerçekten insan merkezli, içinde emek düşmanlığı barındırmayan sevgi lazım. Göklerdeki ve yerin altındaki sevgiler sizde kalsın! Bizim sevgimizde barış olsun, iş olsun, aş olsun, kardeşlik olsun yeter!

BÖLÜM 11

İsa ve Vaftizci Yahya

(Luk.7:18-35)

İncil'de yazılanlar:

"Tutukevinde bulunan Yahya, Mesih'in yaptığı işleri duyunca, O'na gönderdiği öğrencileri aracılığıyla şunu sordu: "Gelecek Olan sen misin, yoksa başkasını mı bekleyelim?" İsa onlara şöyle karşılık verdi: "Gidin, işitip gördüklerinizi Yahya'ya bildirin… Körlerin gözleri açılıyor, kötürümler yürüyor, cüzzamlılar temiz kılınıyor, sağırlar işitiyor, ölüler diriliyor ve müjde yoksullara duyuruluyor… Benden ötürü sendeleyip düşmeyene ne mutlu!" Öyleyse ne görmeye gittiniz? Bir peygamber mi? Evet! Size şunu söyleyeyim, gördüğünüz kişi peygamberden de üstündür. Size doğrusunu söyleyeyim, kadından doğanlar arasında Vaftizci Yahya'dan daha üstün biri çıkmamıştır. Bununla birlikte, Göklerin Egemenliği'nde en küçük olan ondan üstündür… Yahya'ya dek bütün peygamberlerle Kutsal Yasa, olacakları önceden bildirdiler.. Eğer bunu

kabul etmek isterseniz, gelecek olan İlyas odur. Yahya geldiği zaman oruç tutup içkiden kaçındı, ona 'cinli' diyorlar… İnsanoğlu geldiği zaman yiyip içti. Bu kez de diyorlar ki, 'Şu obur ve ayyaş adama bakın! Vergi görevlileri* ve günahkârlarla dost oldu!' Ne var ki bilgelik, ortaya koyduğu işlerle doğrulanır." (Mat.11: 2-19)*

Anlaşılan Yahya'nın şüphesi söz konusu. Bu şüphe karşısında İsa'nın hayatın gerçeğiyle alakası olmayan marifetleri sıralanır. Yahya'ya gönderilen mesaj "sendeleme"dir. Gelecek olanın, (gitmeden gelinmez elbette, onun için Judas'ın ihaneti ve İsa'nın çarmıha gerilmesi gerekli!) üçlü kıyaslaması yapılır. Mertebe sırayla Yahya "ölümlüler içinde" en üstünü, ama "göklerin egemenliği"nin en küçük olanı bile Yahya'dan üstün. Kutsal yasada bildirilen "İlyas" benim denir. Böylece hem Yahya'ya yağ çeker, hem de O'nun karşısında işi sağlama alır. Aynı zamanda bu sağlama alma işi Musa'nın yasalarına sığınarak ve Musa gibi peygamberler de kabul edilerek pekiştirilir.

Bu ayetlerden görüyoruz ki, meğer İsa Peygamber "dilenciliğin" yanı sıra *"ayyaş ve obur"* bir görünüm de sunmaktaymış!. Âlem içinde yakalandığında bahanesi ise açıktır. *"Günahkarlar"*la dostluk ve âlem sefalarının örtüsü ise, *"bilgelik"*'tir. Bugün de âlem sofralarında "bilgelikleri" n en kralına ve "kurtarıcıların" en "kahramanı"na bolca rastlandığını kim reddebilir ki?

Tövbe Etmeyen Kentler

(Luk.10:13-15)

İncil'de yer alanlar:

"Sonra İsa, mucizelerinin çoğunu yapmış olduğu kentleri, tövbe etmedikleri için şöyle azarlamaya başladı: "Vay haline, ey Horazin! Vay haline, ey Beytsayda! Sizlerde yapılan mucizeler Sur ve Sayda'da yapılmış olsaydı, çoktan çul kuşanıp kül içinde otururak tövbe etmiş olurlardı… Size şunu söyleyeyim, yargı günü sizin haliniz Sur ve Sayda'nın halinden beter olacaktır!.. Ya sen, ey Kefarnahum, göğe mi çıkarılacaksın? Hayır, ölüler diyarına indirileceksin! Çünkü sende yapılan mucizeler Sodom'da yapılmış olsaydı, bugüne dek ayakta kalırdı… Sana şunu söyleyeyim, yargı günü senin halin Sodom bölgesinin halinden beter olacaktır!" (Mat.11: 20-24)*

Anlaşılan "mucizeler" işe yaramamış. Beddua ve ceza dileme Musa Peygamber'den yadigâr. Af edici vb. laflar hep karşı olduklarını söyledikleri "gösteriş" için söylenen içi boş inançlıyı kandırmaya yönelik gevezelikler. Aslında buradaki anlayışta, kökten temizlemedir. Yoksa *"ey Kefarnahum, göğemi çıkarılacaksın? Hayır, ölüler diyarına indirileceksin!"* denirken ayrımsız tüm şehir kast edilmektedir. Zaten karşılaştırma Sodom ile olunca, toplu cezalandırmanın mantıki temeli kendini açıkça ifade ediyor. Sodom ve Gomora'da neler olduğunu Tevrat'taki ilgili bölümde anlatmıştık. Anlayış aynı, fazlasını söylemeye hiç gerek yok. Antik Yunan'daki gibi *"ölüler diyarına indirilme"* ile karşılaştığımızı vurgulayıp devam edelim.

Yorgunlara Müjde

(Luk.10:21-22)

İncil'de yazılanlar:

"Babam her şeyi bana teslim etti. Oğul'u, Baba'dan başka kimse tanımaz. Baba'yı da Oğul'dan ve Oğul'un O'nu tanıtmak istediği kişilerden başkası tanımaz. .. Boyunduruğumu yüklenin, benden öğrenin. Çünkü ben yumuşak huylu, alçak gönüllüyüm. Böylece canlarınız rahata kavuşur…. Boyunduruğumu taşımak kolay, yüküm hafiftir." (Mat.11: 27-30)

Burada söylenenlerle Mat.10'nuncu Bapta söylenenlerin taban tabana zıddı. Burada "hafif ve kolay" gösterilen "boyunduruk" orada, herkesi birine düşman edecek kadar ağır ve düşmanlık yüklüydü. Hangisine inanacak imanı bütün insanlar. Elbette dikkatli okumayınca bu tür tersliklerin farkına varmak mümkün olmayabilir. "Tanımak" isteğe bağlı bir durumsa, bunca zulüm önerileri neden? Bunca eziyet ve beddua niçin? Baba-Oğul ikilemi yine karşımızda. İsa yine Rab'in Oğlu fakat Baba Oğulun tanıdığı ölçüde "Baba"'dır. Oğul aynı zamanda Baba'dan da üstündür. İsa'nın ağzından kendini övmesi anlatılıyor.

BÖLÜM 12

Şabat Günü Sorunu

(Mar.2:23-3:6; Luk.6:1-11)

İncil'de anlatılanlar:

"Bunu gören Ferisiler İsa'ya, "Bak, öğrencilerin Şabat Günü yasak olanı yapıyor" dediler… İsa onlara, "Davut'la yanındakiler acıkınca Davut'un ne yaptığını okumadınız mı?" diye sordu… "Tanrı'nın evine girdi, kendisinin ve yanındakilerin yemesi yasak olan, ancak kâhinlerin yiyebileceği adak ekmeklerini yedi… Ayrıca kâhinlerin her hafta tapınakta Şabat Günü'yle ilgili buyruğu çiğnedikleri halde suçlu sayılmadıklarını Kutsal Yasa'da okumadınız mı? Orada eli sakat bir adam vardı. İsa'yı suçlamak amacıyla kendisine, "Şabat Günü bir hastayı iyileştirmek Kutsal Yasa'ya uygun mudur?" diye sordular… İsa onlara şu karşılığı verdi: "Hanginizin bir koyunu olur da Şabat Günü çukura düşerse onu tutup çıkarmaz? Sonra adama, "Elini uzat" dedi. Adam elini uzattı. Eli öteki gibi yine sapasağlam oluverdi… Bunun üzerine Ferisiler dışarı çıktılar, İsa'yı yok etmek için anlaştılar." (Mat.12: 2-14)*

Öncelikle İsa ve İncil'i yazanlar kendi durumlarına haklılık kazandırmak için gerekçe üretmeye çabasındalar. Yasa'da yazan ne *"Tanrı her şeyi 6 günde yarattı, 7. günü kendine dinlenmeye ayırdı."* Bugün de Musa' ve taraftarlarınca "Şabat" tatil günü ilan edildi. Musa'nın Rab'inden Vahyi olarak gelen ve Yasa Kitabı Tevrat'ta yerleşen Şabat günü (tatil) kimin içindi, köle sahipleri ve din adamları (kâhinler) ve devlet memurları (vergi toplayıcıları vs.) içindi. Bahsi geçen tüm tartışma dönemin emekçileri açısında herhangi bir anlam ifade etmiyor." Çünkü köleler için "Şabat" düşünülmeye değer bile değildi. Buna rağmen İsa, burada benzemeyenleri Davut örneğiyle benzetme çabası güderken gerçeği bir kez daha deşifre ediyor. Tapınaklara, yani tanrının evlerine adanan yiyecekler asalak kâhinler tarafından tüketilir. Davut' bu tüketimde yer alması ise O'nun andaki gücünden gelmekteydi. Bu yan hiç dikkate alınmamaktadır.

İsa sakat örneğinde insanı yine koyuna indirgemekte. Ya İsa lanetli cinli, ya da Ferisiler iyilikten anlamıyor, ötesi ya da İsa ve İncil yazarları duruma teori üretiyorlar. Böylece, *"Yasanın tek harfinin değişmeyeceği"* söylemi bir kez daha boşa çıkıyor.

Bizce sorun tatilse, esas olarak emekçiler hafta da bir değil iki gün, üretimin ve yaratılan zenginliğin artmasına bağlı olarak daha fazla "Şabat" yapmalı. Kendi gereksinimlerini karşılayacak kadar işbölümüne kölece bağlılıktan kurtulmalılar. Çalışma, sömürünün olmadığı bir dünyada, yaşamın gereksinimi haline gelmeli.

Tanrı'nın Seçtiği Kul

İncil'de yazanlar:

"İsa bunu bildiği için oradan ayrıldı. Birçok kişi ardından gitti. İsa hepsini iyileştirdi... Gönlümün hoşnut olduğu sevgili Kulum O'dur… Ruhum'u O'nun üzerine koyacağım, O da adaleti uluslara bildirecek… Çekişip bağırmayacak,

Sokaklarda kimse O'nun sesini duymayacak... Ezilmiş kamışı kırmayacak, Tüten fitili söndürmeyecek,

Ve sonunda adaleti zafere ulaştıracak... Uluslar da O'nun adına umut bağlayacak." (Mat.12: 15-21)

Nedense İsa'nın arkasında gidenler hep hasta cinli (bizde deli derler BN) vb. tiplemeler.

"İsrailoğullarının" Rab'inin "seçilmiş halkı" kavramı ve anlayışı burada İsa'ya indirgeniyor. Rab'in O'nu "kulu" olmanın ötesinde "ruhu" ile yükleyerek *"uluslara adalet"* dağıtma görevlisi kılmakta. O "adaleti zafere ulaştırırken" nerdeyse "karıncayı bile incitmeyen" kadar alçak gönüllü ve nazik sunulur. Ama bundan önceki Bap'larda "kılıcımla" geldim (Mat. 10) diyen de İsa değil miydi? *"Gidilmeyecek"* denilen sınır genişletilmiş, diğer "uluslar" da umut tacirliğinin içine çekilmiştir. 2 bin yıldır emekçilerin "bağladığı umut" sonucu bu dünya için değiştirmemiştir.

İsa ve Baalzevul

(Mar.3:20-30; Luk.6:43-45; 11:14-23)

İncil'de yazılanlar:

"Daha sonra İsa'ya kör ve dilsiz bir cinli getirdiler.

İsa adamı iyileştirdi. Adam konuşmaya, görmeye başladı.).. Ferisiler bunu duyunca, "Bu adam cinleri, ancak cinlerin önderi Baalzevul'un gücüyle kovuyor" dediler.).. Eğer Şeytan Şeytan'ı kovarsa, kendi içinde bölünmüş demektir. Bu durumda onun egemenliği nasıl ayakta kalabilir?.. Eğer ben cinleri Baalzevul'un gücüyle kovuyorsam, sizin adamlarınız kimin gücüyle kovuyor? Bu durumda sizi kendi adamlarınız yargılayacak… Ama ben cinleri Tanrı'nın Ruhu'yla kovuyorsam, Tanrı'nın Egemenliği üzerinize gelmiş demektir. … "Benden yana olmayan bana karşıdır. Benimle birlikte toplamayan dağıtıyor demektir.. Bunun için size diyorum ki, insanların işlediği her günah, ettiği her küfür bağışlanacak; ama Ruh'a edilen küfür bağışlanmayacaktır... Sizi engerekler soyu! Kötü olan sizler nasıl iyi sözler söyleyebilirsiniz? Çünkü ağız yürekten taşanı söyler... İyi insan içindeki iyilik hazinesinden iyilik, kötü insan içindeki kötülük hazinesinden kötülük çıkarır... Size şunu söyleyeyim, insanlar söyledikleri her boş söz için yargı günü hesap verecekler... Kendi sözlerinizle aklanacak, yine kendi sözlerinizle suçlu*

çıkarılacaksınız." (Mat.12: 22-37)

İsa'nın en önemli meziyeti cin kovma o kadar ilerlemiş ki, hem kör, hem de dilsizi "iyi" ediyor. İsa dönemin en meşhur "üfürükçüsüyle" aynılaştırılırken, kendisinin *"şeytan"* olduğu sonucu çıkarılarak, cinin İsa'nın içinde olduğuna vurgu yapılır. İsa cin ötesinde ikinci olarak "şeytan"'nın parçasına da indirgenir. Böyle bir vurgunun kitap içinde yer alması ilginç. Yasa da sözüm ona yasak olan "üfürükçülük"ün çiğnenmesinin ötesinde İsa olumsuz konulmaktadır. Ya da Tevrat'taki gibi "Şeytan"a burada da kutsal özellik layık görülmektedir. Yeni bir dinin temelleri atılırken kim yasak dinler? Öte yandan buradaki benzetmeler de Firavun Musa çatışmasına benzer yaklaşımların izleri de var.

Af yine gündem de ama bu defa sınırlı. Her türlü "insani" günah affa uğrayabilir, fakat *"Kutsal Ruha"* yapılan *"küfürler bağışlanmayacaktır"*. Yani diğer anlamda "kutsal ruh" da kendisi ya, karşımıza çıkan yaklaşım bir nevi kendini koruma ve garanti altına almadır. İnsanların birbirleriyle ilişkilerinde "hangi haltı" işledikleri hiç önemli değil, çünkü onlar "affa" uğrarlar. İşte size her türlü toplumsal kötülük ve lanetle uzlaşma!

"Benden olmayan bana karşıdır, benimle birlikte toplamayan dağıtıyor demektir" söylemi, Bize ABD başkanlarından Oğul Bush'un söylemini hatırlatıyor. Bush İsa'dan esinlenmiş olsa gerek. *"Yargı günü boş söz için hesap verilecek"* deniyor. Bizce hesabı en kabarıklar, tanrı adına iş görenlerdir. İsa ve İncil yazarları iyilik ve kötülüğün sınırlarını kendilerine karşı tavırla çizmektedirler. Hâlbuki o sınırlar onların cürümlerinin çok çok ötesindedir. Her türlü insani kötülük ve olumsuzluğun kaynağın üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin olduğunu bir kez daha vurgulayıp devam edelim.

Yunus'un Belirtisi

(Mar.8:11-12; Luk.11:24-26,29-32)

İncil'de yazanlar:

"Bunun üzerine bazı din bilginleri ve Ferisiler, "Öğretmenimiz, senden doğaüstü bir belirti görmek istiyoruz" dediler… İsa onlara şu karşılığı verdi: "Kötü ve vefasız kuşak bir belirti istiyor! Ama ona Peygamber Yunus'un belirtisinden başka bir belirti gösterilmeyecektir… Yunus, nasıl üç gün üç gece o koca balığın karnında kaldıysa, İnsanoğlu da üç gün üç gece yerin bağrında kalacaktır… Ninova halkı, yargı günü bu kuşakla birlikte kalkıp bu kuşağı yargılayacak. Çünkü Ninovalılar, Yunus'un çağrısı üzerine tövbe ettiler.. Bakın, Yunus'tan daha üstün olan buradadır… Güney Kraliçesi, yargı günü bu kuşakla birlikte kalkıp bu kuşağı yargılayacak. Çünkü kraliçe, Süleyman'ın bilgece sözlerini dinlemek için dünyanın ta öbür ucundan gelmişti. Bakın, Süleyman'dan daha üstün olan buradadır. "Kötü ruh insandan çıkınca kurak yerlerde dolanıp huzur arar, ama bulamaz… O zaman, 'Çıktığım eve, kendi evime döneyim' der. Eve gelince orayı bomboş, süpürülmüş, düzeltilmiş bulur… Bunun üzerine gider, yanına kendisinden kötü yedi ruh daha alır ve eve girip yerleşirler. Böylece o kişinin son durumu ilkinden beter olur. Bu kötü kuşağın başına gelecek olan da budur." (Mat.12: 38-45)*

Onca mucize anlatımlarından sonra Ferisilerin "öğretmen"den "doğaüstü" bir belirti istemek neden "kötü ve vefasız (Almancada dönek-sadakatsiz *"abtrünniges"*)" oluyor. Bundan önceki Bap'larda anlatılanlar "mucizevi" (doğaüstü) belirtiler değil miydi? Sorulana cevap verileceğine, görüyoruz ki, soruya alakasız cevaplar vermek ve sorulanı saptırmak o dönemde de bir yöntem olarak kullanılmakta. Kötü ruh ve kuraklık birliği anlaşılır bir durum. Çünkü rahmet ve bereketten uzak. Fakat neden "eve" döndürülür, bu dönmenin ötesinde işin içine "kötü yedi ruh" daha eklenir. Eski kuşağın günahını yeni kuşağa yıkma eylemiyle burada

da karşılaşırız. Ama her durumda 7 günah-kötülük (ne olduklarını önceki bölümlerde açıklamıştık) burada da karşımıza çıkmaktadır. Zaten 7 günah yakıştırmasının dünyaya yayıldığı alanda burasıdır. İsa herhangi bir "doğaüstü" belirti göstermese de kendini Yunus ve Süleyman'dan üstün kılar. "Üç gün üç gece yerin bağrında kalma"dan sonrası göklere çıkma! Başına gelecekleri eklemeyi de ihmal etmez. Son durum ilkinden beter olacaksa, ki birçok yerde bu yaklaşım hâkim, var olana rıza göstermek lazım anlayışıyla yine karşılaşıyoruz. Bir kötüye yedinin eklenmesinin başka türlü açıklaması var mı?

İsa'nın Annesi ve Kardeşleri

(Mar.3:31-35; Luk.8:19-21)

İncil'de yazanlar:

"Birisi İsa'ya, "Bak, annenle kardeşlerin dışarıda duruyor, seninle görüşmek istiyorlar" dedi… İsa, kendisiyle konuşana, "Kimdir annem, kimdir kardeşlerim?" karşılığını verdi… Eliyle öğrencilerini göstererek, "İşte annem, işte kardeşlerim!" dedi… "Göklerdeki Babam'ın isteğini kim yerine getirirse, kardeşim, kız kardeşim ve annem odur." (Mat.12: 47-50)

İlk bakışta dava yoldaşlarına verilen değerin önemine vurgu yapıldığı sanılır. Aslında düşmanlıklar körüklenir. Burada söylenenler Mat.10 Bab'nda söylenenler ile bağ içinde ele alındığında yaklaşımın bütünlüğü ortaya çıkar. Ama Mat. 5:22 ve 47 ye ters konumda. Hani "herkesi sev" dediği yerlerin boş

İsa-Annesi ve Mecdeli Meryem

laflar olduğunu bir kenara bırakırsak, herkesi sevmek zorunda değiliz, ama birileriyle görüşmek için illa da o kimselerin "bizden" olmasına da gerek yok. Yukardaki surelerde anne ve kardeşlerin kimden olduğu da belirtilmemiş, bu hiddet bu reddediş niye. Yani benden olmayan benim düşmanım zihniyeti faaliyetin temel dürtüsü olarak duruyor. Tüm dini savaşların, dini katliamların temeli de burada yatıyor. Görüldüğü gibi dinde huzur ve hoşgörü arayanlar boş işle uğraşmaktalar. Kin ve nefret hoşgörü ve huzurun yerini almıştır.

BÖLÜM 13

Tohum Benzetmesi

(Mar.4:1-20; Luk.8:4-15)

İncil'de yazılanlar:

"İsa onlara benzetmelerle birçok şey anlattı. "Bakın" dedi, "Ekincinin biri tohum ekmeye çıktı... Öğrencileri gelip İsa'ya, "Halka neden benzetmelerle konuşuyorsun?" diye sordular… Çünkü kimde varsa, ona daha çok verilecek, bolluğa kavuşturulacak. Ama kimde yoksa, elindeki de alınacak… Onlara benzetmelerle konuşmamın nedeni budur. Çünkü, 'Gördükleri halde görmezler, Duydukları halde duymaz ve anlamazlar.'.. Çünkü bu halkın yüreği duygusuzlaştı, kulakları ağırlaştı. Gözlerini kapadılar. Öyle ki, gözleri görmesin, kulakları duymasın, yürekleri anlamasın ve bana dönmesinler. Dönselerdi, onları iyileştirirdim.'.. Size doğrusunu söyleyeyim, nice peygamberler, nice doğru kişiler sizin gördüklerinizi görmek istediler, ama göremediler. Sizin işittiklerinizi işitmek istediler, ama işitemediler. "(Mat.13: 3-15)

Benzemeyenlerin benzetilmesini zararlarını insanlık çok yaşamıştır. Her benzetmenin "tek ayağı topal" deyimi bu zararlar sonucu türetilmiş olsa gerek. İlkel insanın benzetme motiflerini gördük, antik dönemde tanrıların nelere benzetildiğini de aktarmıştık. İnsanlık kültürünün geri olduğu dönemlerde benzetmelere abartmaların eklendiği de bilinen gerçeklerdir. İsa ve İncil'i yazanlar burada eski geleneği sürdürmektedirler. İsa ve İncil'in benzetmesi bir anlamda adaletsizliğin resmidir. Mevcut adaletsizliğin devamı vaaz ediliyor. Ekincinin tohumu misalinde *"Çünkü kimde varsa, ona daha çok verilecek, bolluğa kavuşturulacak. Ama kimde yoksa, elindeki de alınacak…"* ileri sürülen bu örnekleme gayet açık köle sahiplerinin çıkarını ön plana

almak anlamının ötesini aşmıyor. Hangi açıdan bakılırsa bakılsın "yok olan" yokluğa mahkûmdur. Mantığı bugüne vurduğumuzda, Marks'ın dediği gibi, "işleyen sermaye yeni sermayeleri doğurur." Tabii emekçilerin elinden alınarak. Aradan 2 bin yıl geçmiş olmasına rağmen *"elinde olanı da alma"* düşüncesinde bir değişiklik olmamış. Gelinen yerde elinde olmayan acınacak haldeki bir dilenciye, muhtaç olana dönüştürülmüş. Yani Marks'ın deyimiyle içinde yaşadığımız kapitalist sistemde, emekçiler "kölesine, köleliği içinde bir yaşantı sağlanamayan... kölesi tarafından kendisi besleneceğine, onu kendisinin beslemesi gerektiği bir duruma düşmüştür"(Komünist Manifesto İnter Yayınları-İst.)

"Üç maymunu oynama" her dönemde var.. Fakat burada bakar körler, duyup anlamayanlar kendilerine iman etmeyenlerdir. Her şey "ben merkezli". İsa'ya inananların, İsa öncesi peygamberlerin "görme, duyma ve anlama" becerilerinden daha şanslı oldukları iddia edilir. Böylece yazdıklarıyla bir kez daha çelişirler.

Deliceler (Yaban otu BN) **Benzetmesi**

İncil'de yazılanlar:

"İsa onlara başka bir benzetme anlattı: "Göklerin Egemenliği, tarlasına iyi tohum eken adama benzer" dedi... "Mal sahibinin köleleri gelip ona şöyle dediler: 'Efendimiz, sen tarlana iyi tohum ekmedin mi? Bu deliceler nereden çıktı?'.. "Mal sahibi, 'Bunu bir düşman yapmıştır' dedi…" 'Gidip deliceleri toplamamızı ister misin?' diye sordu köleler "'Hayır' dedi adam. 'Deliceleri toplarken belki buğdayı da sökersiniz... Bırakın biçim vaktine dek birlikte büyüsünler. Biçim vakti orakçılara, önce deliceleri toplayın diyeceğim, yakmak için demet yapın. Buğdayı ise toplayıp ambarıma koyun.'". (Mat.13: 24-30)

İçinde fesatlık varsa, aynen benzetmedeki gibi düşünebilirsin. Hemen düşman üretme. Burada korunan yine köle sahibinin malı mı? Bizce evet mala zarar gelmemesi adına kötülüğün boy atmasına engel olmama! Hitap edilen kazanmaya çalışılan kesim köle sahipleridir. Malın-mülkün kutsallığı ve korunmasıdır. Köleci bir din için şaşırılacak bir durum yoktur.

Hardal Tanesi, Maya ve Bir Dizi Benzetmeler

(Mar.4:30-34; Luk.13:18-21)

İncil'de yazılanlar:

"İsa bütün bunları halka benzetmelerle anlattı. Benzetme kullanmadan onlara hiçbir şey anlatmazdı… "Ağzımı benzetmeler anlatarak açacağım, Dünyanın kuruluşundan beri gizli kalmış sırları dile getireceğim." Mat.13: 45 "Yine Göklerin Egemenliği, güzel İnciler arayan bir tüccara benzer. "Yine Göklerin Egemenliği, denize atılan ve her çeşit balığı toplayan ağa benzer. Çağın sonunda da böyle olacak. Melekler gelecek, kötü kişileri doğruların arasından ayırıp kızgın fırına atacaklar. Orada ağlayış ve diş gıcırtısı olacaktır." (Mat.13: 34-50)

Bütün benzetmelere dikkat edilirse, hepsi dünya nimeti ve dünya olayı. Burada aktardıklarımız dışında daha bir sürü "dam üstünde saksağan" misali benzetmeye rastladık. Hepsini aktarmayı gerekli görmedik merak edenler İncil'in bu bölümüne bakabilirler. Yukarda da gördük ki, İsa, benzetmesiz "hiçbir şey anlatamaz"mış. Bundan çıkardığımız, "cin" defetme dışında önemli bir özelliği de benzetmelerle "hatiplik". Dedik ya "her benzetmenin bir ayağı topal", İsa Peygamberin'kilerin hepsi topal. Yalnız tüm benzetmeler dünya nimetleriyle ilgili. Ödülün ne olacağı belli değil. Ama inanmayanın başına gelecek belli: *"Melekler gelecek, kötü kişileri doğruların arasından ayırıp kızgın fırına atacaklar"* onlar da kızgın fırında pişecekler. Sonrası, biz bilmiyoruz. Ama bildiğimiz birşey varsa, o da bu dünyanın emekçileri "kızgın fırınların" karşısında döktükleri alın terlerinin karşılığını bir türlü alamıyorlar. Aklımıza geldi soralım dedik, İsa'dan bi haber olanların durumu ne olacak? Yoksa İsa'nın dünyası ve "Göklerin egemenliğinin ve kendi yaşadıkları yerle sınırlı, olmasın!

İsa Reddediliyor

(Mar.6:1-6; Luk.4:16-30)

İncil'de yazanlar:

"Kendi memleketine gitti ve oradaki havrada halka öğretmeye başladı. Halk şaşıp kalmıştı. "Adamın bu bilgeliği ve mucizeler yaratan gücü nereden geliyor?" diyorlardı.. . "Marangozun oğlu değil mi bu? Annesinin adı Meryem değil mi? Yakup, Yusuf, Simun ve Yahuda O'nun kardeşleri değil mi? Kız kardeşlerinin hepsi aramızda yaşamıyor mu? O halde O'nun bütün bu yaptıkları nereden geliyor?"... Ve gücenip O'nu reddettiler... Ama İsa onlara şöyle dedi: "Bir peygamber,

kendi memleketinden ve evinden başka yerde hor görülmez."… İmansızlıkları yüzünden İsa orada pek fazla mucize yapmadı." (Mat.13: 54-58)

"Baba"'nın (Rab'in) oğlu birden Marangozun oğlu oluverdi. 4 tane erkek, sayısı belli olmayan kız kardeşe sahip. Annesi-Babası ve de kardeşlerini reddetmesinin sırrı burada yatıyor olsa gerek. Büyük ihtimalle onlarda diğer hemşerileri gibi inanıp iman etmeyenlerden. İsa Peygamber *"pek fazla mucize yapmadı"* denilirken gerçek ortaya çıkmaktadır. İnsan ne kadar olsa da kendi insanını daha iyi tanır. İsa'nın durumu da bunu mu gösteriyor? Bugün de üfürükçülerin üfürükleri tutmadığı zaman üfürülenin "imanlı" olmadığı ileri sürülmez mi?

Ayrıca, okuyucularımızdan neden Rab'in/Baba oğlunu korumaz, O'nun "hor görülmesine" kayıtsız kalır? vb. sorular gelebilir. Takdiri ilahi böyle mi gördü bilemeyiz. Yalnız hatırlatalım, Musa Peygamber kendi evinde "hor" görülmemişti.

BÖLÜM 14

Yahya'nın Öldürülmesi

(Mar.6:14-29; Luk.9:7-9)

İncil'de yazılarla:

"Hirodes Yahya'yı öldürtmek istemiş, ama halktan korkmuştu. Çünkü halk Yahya'yı peygamber sayıyordu.. Hirodes'in doğum günü şenliği sırasında Hirodiya'nın kızı ortaya çıkıp dans etti. Bu, Hirodes'in öyle hoşuna gitti ki, ant içerek kıza ne dilerse vereceğini söyledi… Kız, annesinin kışkırtmasıyla, "Bana şimdi, bir tepsi üzerinde Vaftizci Yahya'nın başını ver" dedi… Kral buna çok üzüldüyse de, konuklarının önünde içtiği anttan ötürü bu dileğin yerine getirilmesini buyurdu… Adam gönderip zindanda Yahya'nın başını kestirdi… Kesik baş tepsiyle getirilip kıza verildi, kız da bunu annesine götürdü… Yahya'nın öğrencileri gelip cesedi aldılar ve gömdüler. Sonra gidip İsa'ya haber verdiler" (Mat.14: 5-12)

Hikâyede bir tuhaflık var, Kral Hidores hem halktan korksun hem de dans eden bir kızın isteği için öldürmekten korktuğu bir Peygamberin başını kestirsin. Kral ve Peygamberlerin iyi geçindiğini Tevrat'tan biliyoruz. Ayrıca dansçı kız ve annesinin Vaftizci Yahya ile ilişkisi ve düşmanlığı mı var? Acaba Krala bir komplo mu düzenlemek istiyorlar. Kral neden buna "çok üzüldü" ? Eğer bahsi geçen dönemde olayın geçtiği bölgenin durumu bilindiğinde, bir dansçı kızın iyi oynaması doğum günü şenliğinde bir kral için fazla bir şey ifade etmez. Eğer mesele Vaftizci Yahya'yı ilahlaştırmak ise, hikâye yine çok basit duruyor. Tanrının sevdiği kullardan olmasa zaten Peygamber olamaz, o zaman Rab'in neden Elçisini korumuyor? Bir dansçı kızın aklına girmek bir annenin kızını kışkırtmasından zor bir iş mi? Neden mucizeler bu vb. olaylarda gündeme gelmez? İsa'ya haber vermelerinde ki mantıkta açık değil. Kutsal Kitap Tevrat'ta nelerin yer aldığını görmüştük. Bu da onlardan bir benzeridir deyip devam edelim. Ayrıca Aziz Yahya'nın Vahiylerini Hıristiyanlıkta saçma bulanlarda mevcut olduğunu belirtip, devam edelim.

İsa Beş Bin (10 bin BN) Kişiyi Doyuruyor

(Mar.6:30-44; Luk.9:10-17; Yu.6:1-14)

İncil'de anlatılanlar:

"Akşama doğru öğrencileri yanına gelip, "Burası ıssız bir yer" dediler, "Vakit de geç oldu. Halkı salıver de köylere gidip kendilerine yiyecek alsınlar."… İsa, "Gitmelerine gerek yok, onlara siz yiyecek verin" dedi… Öğrenciler, "Burada beş ekmekle iki balıktan başka bir şeyimiz yok ki" dediler… İsa, "Onları buraya, bana getirin" dedi… Halka çayıra oturmalarını buyurduktan sonra, beş ekmekle iki balığı aldı, gözlerini göğe kaldırarak şükretti; sonra ekmekleri bölüp öğrencilerine verdi, onlar da halka dağıttılar… Herkes yiyip doydu. Artakalan parçalardan on iki sepet dolusu topladılar… Yemek yiyenlerin sayısı, kadın ve çocuklar hariç, yaklaşık beş bin erkekti. (Mat.14: 15-21)

Bugün böyle biri çıksa ben 5 ekmek ve iki balıkla 10 bin insan doyurabilirim dese ne olur? Herhalde kendini tımarhanede bulur. Ama İncil'de anlatılan bu masala inananların sayısı yabana atılır değildir. Biz gördük ki, Musa Peygamber Mısır'dan Çıkış'tan sonra, 40 yıllık çöl "gezintisi" sırasında çokça bu yöntemle isyan aşamasına gelen "Rab'in seçilmiş halkını" doyurmuştu. Anladığımız kadarıyla burada Musa Peygamber ile İsa Peygamber arasında bir yarış yaptırılıyor. Bir de 5 bin erkek, belki bir o kadarda kadın çocuk etti mi sana 10 bin doymuş, artanlarda 12 sepet doldurmuş. Galiba herkes inandığı için doymuş olsa gerek! Gerisi masal! İnanmak herkesin kendi seçimi! 2010 Ocak ayı başında dünyanın en yoksul ülkelerinden biri olan Haiti'deki korkunç deprem sırasında 200 bin üzerinde insan öldü. İnsanlar ayrımsız açlık içinde kıvrandı. Ağus-

tos 2010 da Pakistan'da sel felaketinde dünya seyir etti, milyonlar evsiz barksız kaldı, açlık, susuzluk ve bulaşıcı hastalıktan kırıldı. Neden böyle bir "Babayiğit" çıkıpta bu işi üstelenmedi? Ayrıca biz neden hep "Babayiğit" deyip dururuz, bu vb. mucizeleri hiç mi "Anayiğitler" gerçekleştirmez?! Rab'in erkek olduğu için mi?

İsa su üstünde yürüyor

(Mar.6:45-56; Yu.6:15-21)

İncil'de anlatılanlar;

"Sabaha karşı İsa, gölün üstünde yürüyerek onlara yaklaştı... Öğrenciler, O'nun gölün üstünde yürüdüğünü görünce dehşete kapıldılar. "Bu bir hayalet!" diyerek korkuyla bağrıştılar... Ama İsa hemen onlara seslenerek, "Cesur olun, benim, korkmayın!" dedi... Petrus buna karşılık, "Ya Rab" dedi, "Eğer sen isen, buyruk ver suyun üstünden yürüyerek sana geleyim."... İsa, "Gel!" dedi.*

Petrus da tekneden indi, suyun üstünden yürüyerek İsa'ya yaklaştı." (Mat.14: 25-29).

Yine hatırlarsak Musa Peygamber asasıyla Kızıl Denizi yarmış ve kavminin karşıya geçmesini sağlamıştı. Bu rekabette İsa Peygamberin üstünlük sağlaması için, suyla bağlantılı ne yapılır diye düşünüp bu sonuca varmış olsalar gerek. Ya da birileri rüyasında böyle bir şey görüp, rüyayı gerçek diye anlatmasını yazarlar kaleme alıp bir İsa Peygamber mucizesiyle sonuçlandırmışlardır. Su üstünde yürüyen yalnızca İsa değil aynı zamanda havari Petrus'tur. Rüyayı görende o olsa gerek. Bugün böyle bir şeyi gerçekleştirmek, artık su kayakçıları açısından problem değil. Şimdi kalkıp ta İsa Peygamberi su kayakçısı diye aldırmayalım! İstek gerçeğin yerine konulduğunda böyle durumların yaratılması, masal olarak anlatılması zor değil. Anlatılana masal deyip devam edelim.

BÖLÜM 15

Töre mi, Tanrı'nın Sözü mü?

(Mar.7:1-13)

İncil'de yazılanlar;

"Bu sırada Yeruşalim'den bazı Ferisiler ve din bilginleri İsa'ya gelip, "Öğrencilerin neden atalarımızın töresini çiğniyor?" diye sordular, "Yemekten önce ellerini yıkamıyorlar."... İsa onlara şu karşılığı verdi: "Ya siz, neden töreniz uğruna Tanrı buyruğunu çiğniyorsunuz?... Çünkü Tanrı şöyle buyurdu: 'Annene babana saygı göstereceksin'; 'Annesine ya da babasına söven kesinlikle öldürülecektir.'.. Ama siz, 'Her kim anne ya da babasına, benden alacağın bütün yardım Tanrı'ya adanmıştır derse, artık babasına saygı göstermek zorunda değildir' diyorsunuz. Böylelikle, töreniz uğruna Tanrı'nın sözünü geçersiz kılmış oluyorsunuz... Ey ikiyüzlüler! Yeşaya'nın sizinle ilgili şu peygamberlik sözü ne kadar yerindedir: 'Bu halk dudaklarıyla beni sayar, ama yürekleri benden uzak... Bana boşuna taparlar. Çünkü öğrettikleri, sadece insan buyruklarıdır.' " (Mat.15: 1-9)

Tevrat'ta atıfta bulunulan sure aynen şöyle:

"Rab diyor ki, "Bu halk bana yaklaşıp ağızlarıyla, dudaklarıyla beni sayar, Ama yürekleri benden uzak. Benden korkmaları da insanlardan öğrendikleri buyrukların sonucudur. " (Yeşaya.29: 13)

Öncelikle belirtmeliyiz; aktardıklarımızda, töre (yasa kitabında yazanlar) tanrı sözü ve İsa'nın sözleri birbirine karışmış durumdadır. Zaten Yasa kitabında yer alanlar tanrı sözleri değil mi? Tevrat yazarları için yasalaştırılan şeriat kuralları Rab'in buyruklarıdır. O zaman, İsa ve İncil yazarları yine yasayı (şeriatı) çiğnemektedirler. Yemekten önce ellerini yıkamak Musa'nın Tevrat'ında yasa olarak topluma kabul ettirilen bir "töre" ve İsa'nın öğrencileri buna uymadıkları oranda yasaya da uymuyorlar. Yasaya uymamalarından bağımsız olarak, ye-

mekten önce el yıkamak mikropları savmak için iyi bir kural. Yapmayan sofraya pislik taşıyabilir. İsa'nın bu töreyi ileri sürenlere verdiği cevabın olayla hiç alakası yoktur. Karşı tarafın başka bağlamdaki "eksiğini" gösterme çabalarıyla sorunu saptırmaktadır.

Tartışmaya sokulan "anne babaya saygı" meselesinde İsa ve İncil yazarlarının soruna nasıl yaklaştıklarını yukarda aktardık. Şimdi 180 derece bir dönüşle, tekrar bu yasanın savunucusu pozisyonuna girmekteler. Diğerlerine "ikiyüzlü" demeden önce aynaya bakmalıydılar. *"Anneni babanı bırak beni peşimden gel"* diyen, öğrencisinin babasının ölüsünü gömmesine bile müsaade etmeyenlerin şimdi "anne babaya saygıdan" bahsetmeleri biraz tuhaf duruyor.

"Ama siz" diye başlayan cümlede ne demek istediklerini anlayamadık. Geri dönüp Yeşaya kitabında adı geçen sureye baktık ve yukarda alıntıladık . Buna rağmen İsa ve İncil yazarlarının bu cümleden neyi kast ettiklerini çözemedik. Yalnız; *"Bana boşuna taparlar. Çünkü öğrettikleri sadece insan buyruklarıdır"* cümlesi Yeşaya'ya kitabında *"benden korkmaları da insanlardan öğrendikleri buyrukların sonucudur"*,. Yeşaya'daki *"korkma"* İncil'de *"tapma"* oluyor., *"öğrendikleri"* ise *"öğrettikleri"* olmuştur. Bu çelişmeleri yazdıktan sonra, biz bu son cümleyle ne demek istediklerini anlamadık. Anladığımız bahsi geçen halk bunları saymamakta; kul sözlerine/buyruklarına Rab'in buyruklarından daha fazla değer vermektedirler. Bu da İsa'yı kızdırmaktadır.

İnsanı Kirleten Nedir?

(Mar.7:14-23)

İncil'de yazılanlar:

"Ağızdan giren şey insanı kirletmez. İnsanı kirleten ağızdan çıkandır."... Petrus, "Bu benzetmeyi bize açıkla" dedi… "Siz de mi hâlâ anlamıyorsunuz?" diye sordu İsa… "Ağza giren her şeyin mideye indiğini, oradan da helaya atıldığını bilmiyor musunuz?… Ne var ki ağızdan çıkan, yürekten kaynaklanır. İnsanı kirleten de budur… Çünkü kötü düşünceler, cinayet, zina, fuhuş, hırsızlık, yalan yere tanıklık ve iftira hep yürekten kaynaklanır… İnsanı kirleten bunlardır. Yıkanmamış ellerle yemek yemek insanı kirletmez." (Mat.15: 11-20)

Ağızdan yenilenin insanı "kirletip" kirletmemesi yenilen şeyle bağıntılıdır. Kirlilik ve temizlik çıkan ve girenin ne olduğuyla orantılıdır. Yukarda benzetmeler bağlamında söylediklerimizi burada tekrarlamak istemiyoruz. Elbette ağızdan giren mideye iner, midede sindirildikten, işe yararlar enzim edildikten sonra rest "bok/dışkı" olarak bağırsaklar aracılığıyla dışarı çıkar. Bu doğanın insan vücudundaki normal gelişme-beslenme seyridir. Ağızdan çıkan "Kötü veya iyi sözlerin" üretici organı da "yürek" değil beyindir. Yemek öncesi el yıkamamayı mazur göstermek için/uğruna böyle bir benzetme doğru değil. Bu ikisinin tek ortak yanı "kirlilik"tir. Elbette beynin ürettiği "ağızdan çıkan yanlış ve yaralayıcı sözler" insana büyük zararlar verebilir. Her türlü insani olumsuz özelliklerin (7 günahın) temelinde yatanın ne olduğuna cevabı doğru vermediğimiz zaman, çözümü de yanlış yerlerde arama durumunda kalırız. *"Çünkü kötü düşünceler, cinayet, zina, fuhuş, hırsızlık, yalan yere tanıklık ve iftira"*ların sosyal temeli vardır. Sosyal temelsiz bunlar türeyemezler. Dünyaya bizim penceremizden bakanlar bu insani olumsuzlukların toplumsal temelinin üretim araçları üzerindeki özel mülkiyette yattığını çok iyi bilirler. İnsan nasıl yaşıyorsa öyle düşünme durumunda olduğu için, derdimiz ve uğraşımız; İncil'i bugün yanlış yorumlayan, bugüne uyarlayanlarla ve aynı zamanda insanı kirleten olumsuzlukların temelini ortadan kaldırma uğraşıdır.

Kenanlı Kadının İmanı

(Mar.7:24-30)

İncil'de yazanlar:

"İsa ona, "Çocukların ekmeğini alıp köpeklere atmak doğru değildir" dedi... Kadın, "Haklısın, ya Rab" dedi. "Ama köpekler de efendilerinin sofrasından düşen kırıntıları yer."... O zaman İsa ona şu karşılığı verdi: "Ey kadın, imanın büyük! Dilediğin gibi olsun." Ve kadının kızı o saatte iyileşti "(Mat.15: 26-28).

Kadındaki paylaşım duygusu *"büyük iman"* şekline büründüğünde çıkan sonuç..! Efendisinin yüceleştirilmesidir. Bu yüceleştirme kadının da işine yarıyor, çünki "kızı o saatte iyileşiyor". Böylece "balık tutmayı öğrenme" yerine, sadaka yine ön planda.

Sonraki ara başlıkta yine yukarda açıkladığımız yöntemle *"İsa Dört Bin Kişiyi Doyuruyor"* (Mat. 15:29-39) (Mar.8:1-10). Bu defa *"Yemek yiyenlerin sayısı, kadın ve çocuklar hariç, dört bin erkekti."* Yani takriben 8 bin kişi. *"Herkes yiyip doydu. Artakalan parçalardan yedi küfe dolusu topladılar."* Neden illa artakalan oluyor, bunu anlamış değiliz. İncil'in sırrı. Belki öğrencilerin önlerindeki birkaç günlüğü içindir!

BÖLÜM 16

Bu bölümün ilk arabaşlığında Ferisilerle Sadukiler İsa'dan O'nu denemek için "gökten" Doğaüstü Bir Belirti İstenir. (Mat.16:1-4) (Mar.8:11-13; Luk.12:54-56)

İsa ise, aynen (Mat.12:38-45) te yaptığı gibi *"Kötü ve vefasız kuşak bir belirti istiyor! Ama ona Yunus'un belirtisinden başka bir belirti gösterilmeyecek." Sonra İsa onları bırakıp gitti."* yapar. Herhangi bir mucizede bulunmaz, çünkü "inanmadıkları" için belirtinin olmayacağını kendi de bilir.

Ferisiler'le Sadukiler'in Mayası

(Mar.8:14-21)

İncil'de yazılanlar:

"İsa onlara, "Dikkatli olun, Ferisiler'in ve Sadukiler'in mayasından kaçının!" dedi… Onlar ise kendi aralarında tartışarak, "Ekmek almadığımız için böyle diyor" dediler… Bunun farkında olan İsa şöyle dedi: "Ey kıt imanlılar! Ekmeğiniz yok diye niçin tartışıyorsunuz?.. Hâlâ anlamıyor musunuz? Beş ekmekle beş bin kişinin doyduğunu, kaç sepet dolusu yemek fazlası topladığınızı hatırlamıyor musunuz? Yedi ekmekle dört bin kişinin doyduğunu, kaç küfe dolusu yemek fazlası topladığınızı hatırlamıyor musunuz?.. Ben size, 'Ferisiler'in ve Sadukiler'in mayasından kaçının' derken, ekmekten söz etmediğimi nasıl olur da anlamazsınız?" (Mat.16: 6-11)

Buradan anlaşılmakta ki, emek-doyurma mucizesi-masalları pek işe yaramamış. Eğer bahsi geçen mezheplerin "mayasından" kasıt onların "kökü" ise, o kökün temelinde yatanın Tevrat olduğunu kendilerinin de çok iyi bilmesi lazım. Bizzat kendilerinin devamının da bu "maya"dan geldiğini her fırsatta açıklama ihtiyacı duymuşlardır. Davut soyu-mayası açıklamaları bunun içindir. Eğer kaçınmak söz konusu ise, o zaman esas Davut'un mayasından kaçınmalılar. Çünkü bu maya da "zinalar"la yoğrulmuş. Ayrıca 5 ekmekle 5 bin kişi doyuyorsa, 7 ekmekle niye 4 bin, daha fazla değil?

Petrus'un Mesih'i Tanıması

(Mar.8:27-30; Luk.9:18-21)

İncil'de söylenenler:

"İsa, Filipus Sezariyesi bölgesine geldiğinde öğrencilerine şunu sordu: "Halk, İnsanoğlu'nun kim olduğunu söylüyor?".. Öğrencileri şu karşılığı verdiler:*

Petrus

"Kimi Vaftizci Yahya, kimi İlyas, kimi de Yeremya ya da peygamberlerden biridir diyor.".. İsa onlara, "Siz ne dersiniz" dedi, "Sizce ben kimim?".. Simun Petrus, "Sen, yaşayan Tanrı'nın Oğlu Mesih'sin" yanıtını verdi… İsa ona, "Ne mutlu sana, Yunus oğlu Simun!" dedi. "Bu sırrı sana açan insan* değil, göklerdeki Babam'dır… Ben de sana şunu söyleyeyim, sen Petrus'sun* ve ben kilisemi* (Cemaat - BN) bu kayanın* üzerine kuracağım. Ölüler diyarının kapıları ona karşı direnemeyecek… . Bu sözlerden sonra İsa, kendisinin Mesih olduğunu kimseye söylememeleri için öğrencilerini uyardı." (Neden? BN) (Mat.16: 13-20)*

Burada bir kez daha İsa'nın kim olduğu tartışmasından Tanrı'nın Oğlu Mesih yanıtını görüyoruz. Bu yanıtta aynı zamanda Simun Petrus'un, Yunus oğlu olduğuna yapılan vurgu O'nun yüceltilmesidir. Bu vurgunun nedeni, Yunus'un "balık karnında üç gün

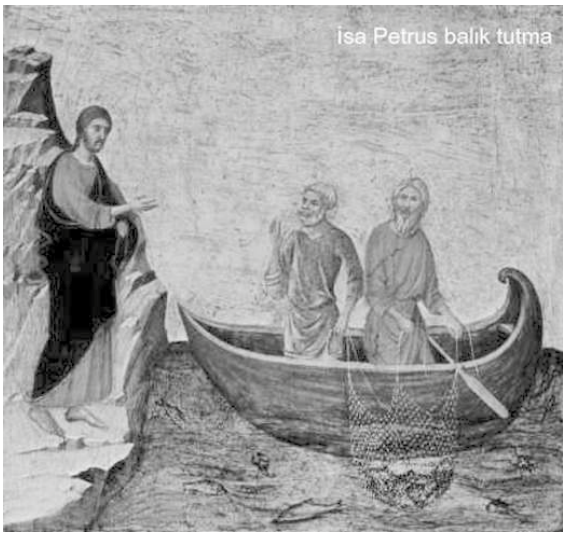

kaldığı“ efsanesini sahiplenmek içindir. Petrus'un önemi “sırrın ilk O'na açılmasının ötesinde cemaatin de O'nun üzerinde yükseleceği ile açıklanır. Çünkü bu surelerdeki kaya kelimesinin Eski Yunanca karşılığı Petrus'tur. Buradaki “kilise“ den kasıt ise cemaattir. İsa'nın halefi de yine Petrus'tur. Sonradan göreceğiz ki, bu Petrus İsa çarmıha giderken İsa'yı üç kez red-inkâr eden Petrus'tur. Olur o kadar, Judas ihanet ederek yüceltti, Petrus'ta inkâr ederek.

“Sırrın temeli “et ve kandan“ oluşan “İnsan“ değil, bizzat “ Babam“ derken tanrı ile diyaloğa vurgu söz konusudur. Yani “marangozun oğlu“ bir kez daha Tanrı'nın Oğlu olmaktadır. Bir anlamda denilebilir ki, İsa'yı peygamberlik mertebesine çıkaran O'nu üç kez inkâr etmesine rağmen Havari Petrus'tur. Yalnız bu sureler içindeki *"Ölüler diyarının kapıları ona karşı direnemeyecek"* denilirken, anlatılmak istenen daha sonra vuku bulacak olan “yeniden dirilişin“ önündeki engelin aşılması ise; Rab'in ölmesine engel olmadığı Oğlu'nu yanına alırken *“ölüler diyarının kapıları“* elbette Rab'in gücü karşısında ne ki?

Kimseye söylememeleri için öğrencilerin uyarılmasını sizler tersinden anlayın çünkü bu tekerlemenin yapıldığı her yerde tersi işlerin yapıldığını önceki bölümlerde okuduk.

İsa Ölüp Dirileceğini Önceden Bildiriyor

(Mar.8:31-9:1; Luk.9:22-27)

İncil'de yazanlar:

“Bundan sonra İsa, kendisinin Yeruşalim'e gitmesi, ileri gelenler, başkâhinler ve din bilginlerinin elinden çok acı çekmesi, öldürülmesi ve üçüncü gün dirilmesi gerektiğini öğrencilerine anlatmaya başladı... Ama İsa Petrus'a dönüp, "Çekil önümden, Şeytan!" dedi, "Bana engel oluyorsun. Düşüncelerin Tanrı'ya değil, insana özgüdür."... Sonra İsa, öğrencilerine şunları söyledi: "Ardımdan gelmek isteyen kendini inkâr etsin, çarmıhını yüklenip beni izlesin... Canını kurtarmak isteyen onu yitirecek, canını benim uğruma yitiren ise onu kurtaracaktır.“ (Mat.16: 21-25)

Yeruşalim'e giden kim İsa, acı çeken kim İsa, öldürülen ve 3 gün sonra dirilen kim İsa. Bu olayları anlatan kim yine İsa. İsa'nın bu anlattıklarını anlatan kim? İşte burada sorunun cevabı açık değil! İlk bakışta Petrus gibi görünüyor. Sonuçta kimin anlattığından bağımsız olarak anlatılanların bir masal olduğunu söyleyebiliriz. Bu anlatımlara inanmak veya inanmamak her kişinin kendi sorunudur. Yalnız neden üç gün *“ölüler diyarında“* bekletiliyor. Bu sorunun cevabı burada olmadığı gibi sonraki bölüm ve kitaplarda da yok.

İleri sürdüğümüz sav neydi? İsa'nın Peygamber olması için öldürülmesi ve çarmıha gerilmesi gerektiği. Yani Kurban edilmesi. Bu aktardığımız sureler savımıza kanıt olabilir. Biran bu anlatılanların Petrus'un veya Matta'nın uydurmaları diyebilirsiniz. Eğer İsa'nın gaipten gören ve okuyan biri olmadığını ileri sürerseniz; bu andan itibaren ölümünün planlandığı sonucunu çıkarmak pekâlâ mümkündür. Aksi durumda ise; Havari ve İncil anlatımcılarının anlatılan masallara kendi fantezilerini katarak yeni masallar ürettiler de denilebilir. Yine aynı yere ve sonuca varmaktadır. İsa'nın öldürülmesinin nedeni ve sonuçta kimin işine yaradığı tüm İncil'lerde bir noktada birleşmektedir. İsa'nın peygamberliği

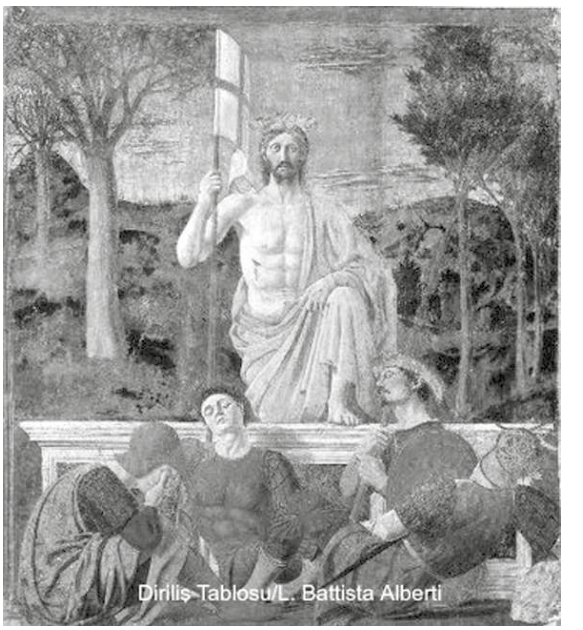

ve yüceleştirilmesi doğrudan çarmıha gerilme/ ölme/yeniden dirilme/ ve göğe yükselme mitolojisi ile iç içedir.

Bu surelerde dikkatimizi çeken bir başka nokta ise; Petrus'a yapılan yakıştırmadır. Bu Bab'ın 13-20 surelerinde halef olarak gösterilen Petrus'a bu defa "şeytan" rolü biçilmiştir. Petrus acaba arkadaşının ölüme gittiğini görüp pişmanlık duygusuyla O'na engel mi olmaya çalışıyor. Orası pek açık değil. Ya da Petrus davaya ihanet edenlerden birimi? O zaman O'na karşı böyle bir davranış layık görülebilir. Yoksa Petrus'un sonradan İsa'yı üç kez inkâr edeceğinin bir işareti mi? Bu sorularımızın İncil'de cevabı yok! Yine "kendini inkâr et" öyle gel düşüncesine yapılan vurgu bize acaba havariler arasında problem mi var? Sorusunu sorduruyor. Olur böyle tekrarlar deyip biz devam edelim.

"Canını kurtarmak isteyen onu yitirecek, canını benim uğruma yitiren ise onu kurtaracaktır." Tekrar karşımızda. Ben merkezli bu düşüncede kendi dışındaki tüm yaşamı red ve inkâr eden bir düşüncedir. Kurtulmak ve arınmak istenilen günahlarsa, o zaman çıkan candan geri kalan günahın anlamı ne? Hayali "kurtuluş" vaazı!

BÖLÜM 17

İsa'nın Görünümü Değişiyor

(Mar.9:2-13; Luk.9:28-36)

İncil'de yazılanlar:

"Altı gün sonra İsa, yanına yalnız Petrus, Yakup ve Yakup'un kardeşi Yuhanna'yı alarak yüksek bir dağa çıktı... Onların gözü önünde İsa'nın görünümü değişti. Yüzü güneş gibi parladı, giysileri ışık gibi bembeyaz oldu... O anda Musa'yla İlyas öğrencilere göründü. İsa'yla konuşuyorlardı... Petrus İsa'ya, "Ya Rab" dedi, "Burada bulunmamız ne iyi oldu! İstersen burada üç çardak kurayım: Biri sana, biri Musa'ya, biri de İlyas'a.".. Petrus daha konuşurken parlak bir bulut onlara gölge saldı. Buluttan gelen bir ses, "Sevgili Oğlum budur, O'ndan hoşnudum. O'nu dinleyin!" dedi... Öğrenciler bunu işitince, dehşet içinde yüzüstü yere kapandılar… İsa gelip onlara dokundu, "Kalkın, korkmayın!" dedi... Başlarını kaldırınca İsa'dan başka kimseyi göremediler... İsa, "İlyas gerçekten gelecek ve her şeyi yeniden düzene koyacak" diye yanıtladı… "Size şunu söyleyeyim, İlyas zaten geldi, ama onu tanımadılar, ona yapmadıklarını bırakmadılar. Aynı şekilde İnsanoğlu da onların elinden acı çekecektir." ... O zaman öğrenciler İsa'nın kendilerine Vaftizci Yahya'dan söz ettiğini anladılar. (Mat.17: 1-13)

İsa'nın görümünün değişikliği konusunda yapılan tasvirde beyazlar içinde nur saçan bu görünüm ile ermiş bir azizin resmi çizilmektedir. Bu bölüme ermişliğin bölümü de diyebiliriz. Dikkat İsa'da, Musa Peygamber gibi yüksek bir dağda, *"Sevgili Oğlum budur, O'ndan hoşnudum. O'nu dinleyin!"* diyen Rab'in buyruğuyla yüksek mertebeye ulaşıyor. Havarileri O'nun önünde secdeye geliyorlar. Bizzat Petrus'un onayı bile söz konusu. Tabii kutsal ruh yalnızca İsa'ya görünüyor. İşin ilginç yanlarından biri İsa bir bakıyorsunuz Rab'in Oğlu, bir bakıyorsunuz Rab'in kendisi oluveriyor. Bu arada üçlemenin eksik olanı "kutsal ruh" geri planda.

Musa'da da hemen hemen aynısı vuku bulmamış mıydı.? Musa da dağdan inerken 10 Emir'i beraber getirmişti. Çizilen resim birbirine benziyor. Sonradan kaleme alınınca böyle oluyor. Tabii yarıştırılanlar da önemli. Burada İsa öyle bir hale sokuluyor ki, yakıştırmalarda hepsi var. Musa ve İlyas ile buluşması bile var. Bu buluşma sırasındaki konuşmaya öğrenciler bile şahit. İleride İslam'ı incelerken göreceğiz, Muhammed Peygamber de İsa ve Musa ile gökyüzünde (Miraçta) buluşurlar.

Burada bir bakıyorsunuz *"İlyas gerçekten gelecek ve her şeyi yeniden düzene koyacak"* gelecek zaman içinde *"Size şunu söyleyeyim, İlyas zaten geldi, ama onu tanımadılar, ona yapmadıklarını bırakmadılar. Aynı şekilde İnsanoğlu da onların elinden acı çekecektir."* Geçmiş zaman oluveriyor ve bu geçmiş zaman içine yine gelecek zaman sokulup zamanlar birbirine karıştırılıyor. Anlatımın zorluğundan olsa gerek geçmişle bağlantılı olana Yahya eklenerek açıklık getirilmeye çalışılıyor. Çünkü öğrenciler de ne demek istendiğini sonradan anlıyorlar. Demek oluyor ki o dönemde kabul ettirmek istediğiniz bir fikre ne kadar vurgu yaparsanız, o fikrin önemini artırır, kabulünü kolaylaştırırsınız. Zaten aynı surelerin diğer İncil'lerdeki tekrarının sebebi hikmeti bu olsa gerek! Bugün de öyle değil mi, bir fikri kabul ettirmek isteyenler bolca onu tekrarlar dururlar. TV haberlerinde buna sıkça rastlarız.

Cinli Çocuk İyileştiriliyor

(Mar.9:14-32; Luk.9:37-45)

İncil'de anlatılanlar:

"Ya Rab" dedi, "Oğlumun haline acı! Sarası var, çok acı çekiyor. Sık sık ateşe, suya düşüyor... Onu senin öğrencilerine getirdim, ama iyileştiremediler.".. İsa, *"Ey imansız ve sapmış kuşak!" dedi. "Sizinle daha ne kadar kalacağım? Size daha ne kadar katlanacağım? Çocuğu buraya, bana getirin..* İsa cini azarlayınca, cin çocuktan çıktı, çocuk o anda iyileşti... Sonra öğrenciler tek başlarına İsa'ya gelip, "Biz cini neden kovamadık?" diye sordular… İsa, "İmanınız kıt olduğu için" karşılığını verdi." *(Mat.17: 15-21)*

Ustanın çıraklarını azarlaması gibi, İsa'da öğrencilerini azarlıyor. Onların beceriksizliklerinin altında yatanın her derde deva "iman" yetersizliği olduğuna vurgusu yine karşımızda. Acaba öğrencilerin *"imansızlığında"* ustanın rolü yok mu? Öğrencilerin iman kıtlığına yapılan bu vurgu, biraz da nefesi güçlü "Ustamızın" "cincilik" meziyetini abartmak içindir. Bu iman meselesi İslam dininde de çok önemli yere sahip. Cin nasıl bir şeyse sakin sözden anlamıyor ama "azar"dan anlıyor. Döneme uygun masallar. Musa döneminde yasaktan dolayı az olan "cincilik" İsa'nın yaşadığı yıllarda çok etkin bir rol oynuyor olsa gerek. Yoksa bunca tekrara ihtiyaç duyulmaz idi.

Bundan sonra gelen ara başlıkta, İsa'nın Ölüp Dirileceği Tekrar Bildiriyor. (Mat.17:22-23) (Mar.9:30-32; Luk.9:43-45). Anlatımda herhangi bir yeni şey yok.

Tapınak Vergisi

İncil'de yazanlar:

"Kefarnahum'a geldiklerinde, iki dirhemlik tapınak vergisini toplayanlar Petrus'a gelip, "Öğretmeniniz tapınak vergisini ödemiyor mu?" diye sordular… Petrus, "ödüyor" dedi.*

Petrus eve gelince, daha kendisi bir şey söylemeden İsa ona, "Simun, ne dersin?" dedi. "Dünya kralları gümrük ya da vergiyi kimlerden alır? Kendi oğullarından mı, yabancılardan mı?".. Petrus'un, "Yabancılardan" demesi üzerine İsa, "O halde oğullar muaftır" dedi… "Ama vergi toplayanları gücendirmeyelim. Göle gidip oltanı at. Tuttuğun ilk balığı çıkar, onun ağzını aç, dört dirhemlik bir akçe bulacaksın... Parayı al, ikimizin vergisi olarak onlara ver." (Mat.17: 24-27)*

Bu vergi kimin için toplanıyor? Krallar için. Yani tapınağın sahibi kral, bu anlamda da en yücesi kral. İsa için adaletli ve vergisini ödeyen iyi bir vatandaş resmi çizilirken bile yanlışlar yapılmaktadır. Önce vergi ve gümrüğü kimler öder sorusuyla. Madem yabancılar ödüyor, siz yabancı mısınız? Yabancı olmadıklarını önceki ayetlerde gördük. O zaman "yabancılar" cevabı ve sorusu abes. "Oğullar muaf" ise halkın tepkisini çekmiş vergi memurlarını gücendirme kaygısı niye? İsa'nın "sihirbazlığı" ve balığın akçe yumurtlamasından bağımsız olarak vergiyi denkleştirmek için balığa giden emek sarf eden Petrus'tur. İsa yine "avanta"dan yırtmıştır. Balıktan çıkan akçe, günlük yaşayanda olmaz. Tapınak vergisi krala gittiğine göre üstünlük te, büyüklük te kralımızdadır.

BÖLÜM 18

En Büyük Kim?

(Mar.9:33-37,42-48; Luk.9:46-48; 17:1-2)

İncil'de yazılanlar:

"Bu sırada öğrencileri İsa'ya yaklaşıp, "Göklerin Egemenliği'nde en büyük kimdir?" diye sordular.... Kim bu çocuk gibi alçakgönüllü olursa, Göklerin Egemenliği'nde en büyük odur... "Ama kim bana iman eden bu küçüklerden birini günaha düşürürse, boynuna kocaman bir değirmen taşı asılıp denizin dibine atılması kendisi için daha iyi olur... İnsanı günaha düşüren tuzaklardan ötürü vay dünyanın haline! Böyle tuzakların olması kaçınılmazdır. Ama bu tuzaklara aracılık eden kişinin vay haline!... "Eğer elin ya da ayağın günah işlemene neden olursa, onu kesip at. Tek el,

tek ayakla yaşama kavuşman, iki elle, iki ayakla sönmez ateşe atılmandan iyidir. .. Eğer gözün günah işlemene neden olursa, onu çıkar at. Tek gözle yaşama kavuşman, iki gözle cehennem ateşine atılmandan iyidir." (Mat.18: 1-9)

İsa'nın ve İncil yazarlarının çocuklar gibi alçak gönüllü olmadıklarını yukarda aktarıp yorumladığımız bir dizi ayet ve surede gördük. Çocukların bile kendine "iman edenleri"ne öncelik verilmektedir. Hâlbuki tüm çocuklar görece olarak aynıdır. Göklerin egemenliğinin "en büyüğünü" bırakalım, o dönemde yerlerin egemenliğinin kral olduğunu bir önceki ara başlıkta gördük. Hayali egemenliklerin bu dünyadaki yaşamla hiç te bir alakası yok. Alakasız işlerle uğraş hep "günah tacirlerinin" işi olmuştur. Bu tacirliğin nasıl geçim kapısı haline getirildiği ve zaman içinde nasıl palazlanmaların olduğunu, tarih bizlere binlerce yıldır ispatlamaktadır. İnsanı günaha düşürenin Rab'in olduğuna önceki bölümlerde çok örnek verdik. Rab'in tuzaklarına aracılık edenler O'nun elçileri/peygamberleri olduğunu gördük. Günahın kökünün nerden geldiğini de defalarca açıkladık. Tekrarlamıyoruz.

Bir Kardeş Günah İşlerse

İncil'de yazılanlar:

"Eğer kardeşin sana karşı günah işlerse, ona git, suçunu kendisine göster. Her şey yalnız ikinizin arasında kalsın. Kardeşin seni dinlerse, onu kazanmış olursun… Ama dinlemezse, yanına bir ya da iki kişi daha al ki, söylenen her şey iki ya da üç tanığın sözüyle doğrulansın… Onları da dinlemezse, durumu inanlılar topluluğuna bildir. Topluluğu da dinlemezse, onu putperest ya da vergi görevlisi* say." (Mat.18: 15-17)*

Bu seferde acayip bir hoşgörü ve liberallik söz konusu. Fakat işin ilginç yanı "uzlaşma" olmadığı durumlarda "şahit" götürme onlarla birlikte de "uzlaşma" olmaz ise, o gâvurdur. Önceki surelerde "gücendirilmek istenmeyen vergi görevlisi burada gâvur konumundadır. İsa krala vergi vermekten rahatsız olanların sözcüsüdür burada. Vergi görevlisine karşı hoşgörü yoktur. İşin garibi hep karşı taraftakinin işleyeceği günah söz konusudur. Neden kendi işleyeceğin günah gündeme gelmez? Günah çıkarıcıları kendileridir de ondan!

Acımasız Köle Benzetmesi

Söylenenler:

"Bunun üzerine Petrus İsa'ya gelip, "Ya Rab" dedi, "Kardeşim bana karşı kaç kez günah işlerse onu bağışlamalıyım? Yedi kez mi?".. İsa, "Yedi kez değil" dedi. "Yetmiş kere yedi kez derim sana." (Mat.18: 21-22)

"Kölenin ödeme gücü olmadığından efendisi onun, karısının, çocuklarının ve bütün malının satılıp borcun ödenmesini buyurdu... Köle yere kapanıp efendisine, 'Ne olur, sabret! Bütün borcumu ödeyeceğim' dedi... Efendisi köleye acıdı, borcunu bağışlayıp onu salıverdi... "Ama köle çıkıp gitti, kendisine yüz dinar borcu olan başka bir köleye rastladı. Onu yakalayıp, 'Borcunu öde' diyerek boğazına sarıldı... Bu köle yüzüstü yere kapandı, 'Ne olur, sabret! Borcumu ödeyeceğim' diye yalvardı.... Ama ilk köle bunu reddetti. Gitti, borcunu ödeyinceye dek adamı zindana kapattı… Öteki köleler, olanları görünce çok üzüldüler. Efendilerine gidip bütün olup bitenleri anlattılar… "Bunun üzerine efendisi köleyi yanına çağırdı. 'Ey kötü köle!' dedi... 'Bana yalvardığın için bütün borcunu bağışladım… Benim sana acıdığım gibi, senin de köle arkadaşına acıman gerekmez miydi?'.. Bu öfkeyle efendisi, bütün borcunu ödeyinceye dek onu işkencecilere teslim etti… "Eğer her biriniz kardeşini gönülden bağışlamazsa, göksel Babam da size öyle davranacaktır." (Mat.18: 21-35) (O dönemde olmayacak faraziyeler- BN)

Döneme uygun olmayan masallar, efendi kölenin borcunu (bu köleyi azad anlamına gelir) "yalvardığında" bağışlayacak! Efendinin bağışlama yetkisi olsa bile bağışlamaz çünkü sistem gereği ona ihtiyacı var.

"Tok açın halinden ne anlar" burada tersine çevrilmiş. Köle kölenin halinden ne anlasın vaazında verilen mesaj, yine en iyi anlayan ve bağışlayan efendiler olmuştur. Yani efendiye kulluğunu asla esirgeme düşüncesi temelde vaaz edilendir. Her durumda efendiyi köleye üstün kılma. Var olan mevcut durumu kabul edip vaaz etme. Köle efendisine borcunu ödesin af olsun, ne borcu diye sormazlar mı? Kölenin köleye borcu ve köle köleyi zindana attırma. Haberi de efendiye köle ulaştırsın! Efendinin köleler arasındaki duruma müdahalesi. Oh be Efendiye olan ihtiyaca ne biçim bir vurgu! Hak aramada köle köle ile karşı karşıya konulmakta. İyi köle her zaman kulluk eden, kötü köle ise hep başkaldırmaya yeltenen, hakkını arayan, başkaldırandır. Buna en iyi örnek tarihi Spartakus Köleler İsyanıdır. Bugünde öyle değil mi? Uysal koyunlar olduğunuzda o mezar sessizliğinin bozulmasına gerek yok. Belki kırbaca da gerek olmaz. Anlatılan

köleler karşısında efendinin gerekliliğidir. Burada anlatılan masal o dönem açısından olmayacak faraziyelerdir.

BÖLÜM 19

Boşanmayla İlgili Soru

(Mar.10:1-12)

İncil'de yazılanlar:

"İsa'nın yanına gelen bazı Ferisiler, O'nu denemek amacıyla şunu sordular: "Bir adamın, herhangi bir nedenle karısını boşaması Kutsal Yasa'ya uygun mudur?"... İsa şu karşılığı verdi: "Kutsal Yazılar'ı okumadınız mı? Yaradan başlangıçtan 'İnsanları erkek ve dişi olarak yarattı' ve şöyle dedi: 'Bu nedenle adam annesini babasını bırakıp karısına bağlanacak, ikisi tek beden olacak.'... Şöyle ki, onlar artık iki değil, tek bedendir. O halde Tanrı'nın birleştirdiğini, insan ayırmasın...Ben size şunu söyleyeyim, karısını fuhuştan başka bir nedenle boşayıp başkasıyla evlenen, zina etmiş olur. Boşanan kadınla evlenen de zina etmiş olur*."... Öğrenciler İsa'ya, "Eğer erkekle karısı arasındaki ilişki buysa, hiç evlenmemek daha iyi!" dediler... İsa onlara, "Herkes bu sözü kabul edemez, ancak Tanrı'nın güç verdiği kişiler kabul edebilir" dedi... "Çünkü kimisi doğuştan hadımdır, kimisi insanlar tarafından hadım edilir, kimisi de Göklerin Egemenliği uğruna kendini hadım sayar. Bunu kabul edebilen etsin!" (Mat.19: 3-12)*

Aktardıklarımızda birkaç sorun var. Öncelikle Yaradanın *'İnsanları erkek ve dişi olarak yarattı'* şeklindeki yaklaşım sorunun bir yanı (Tevrat Yar.1:27) burada sorunun ikinci yanı es geçilerek sanki onları eşit yarattı havası verilmektedir. Tevrat incelememizde gördük ki, *"RAB Tanrı Âdem'i topraktan Yarattı ve burnuna yaşam soluğunu üfledi. Böylece Âdem yaşayan varlık oldu. Sonra, "Âdem'in yalnız kalması iyi değil" dedi, "Ona uygun bir Yardımcı Yaratacağım." Âdem'den aldığı kaburga kemiğinden bir kadın Yaratarak onu Âdem'e getirdi.* (Yar.2: 7-22) kadın eşit yaratılmamıştı. Bugün bile bu yan hep es geçilir.

İkisinin tek beden olması için anne ve babasını bırakmasına gerek yok, çünkü Âdem anne ve babası olmayan Rab'in yarattığı ilk insan değil miydi? O zaman bu *"anne ve babayı bırakma"* niye? Ya Yasa kitabı doğru kavranmamış ya da Yasa kitabındaki gibi onca "çelişme" olur misali bu tür çelişmeler es geçilmiştir. Belki de farkına bile varılmamıştır.

"Onlar artık tek bedendir" denilirken buna farklı anlamlar yüklemek mümkündür. Bir taraftan Âdem'den alınan (kaburga kemiği) geri Âdem'e gelmiştir. Diğer yandan "yardımcı olarak yaratılan kadın" sonsuza kadar (ölene kadar) Âdem'in kölesi olmaya "yüceltilmiş"tir. Tevrat'ta gördük ki kadının boşanması zaten madden mümkün değil. Erkek çok eşli evlilik sürdürme hakkına sahip, eh o zaman *"Tanrı'nın birleştirdiğini insan ayırmasın"* erkeğin avantajlı durumu elbette işine gelir ve gelmiştir, gelmektedir. Bu erkek egemenliği sürdüğü müddetçe de erkek insan Tanrı'nın bu "lütfuna" itiraz etmeyecektir. Zaten erkek egemenliğinin olduğu sınıflı toplumlarda bu durum erkeğin en büyük avantajı olarak devam etmektedir.

"Karısını fuhuştan başka bir nedenle boşayıp başkasıyla evlenen, zina etmiş olur." Fuhuş tek kişiyle yapılmadığına göre ardından gelen *"Boşanan kadınla evlenen de zina etmiş olur"* da cezalandırılan yine kadın olmuyor mu? Yani anlatılmak istenen Tevrat'taki gibi "günahkâr" olan kadındır. Bu konuya çokça değindiğimiz için bırakıp devam ediyoruz.

Hiç evlenmemek bağlamında söylenenler *"Tanrı'nın güç verdiği kişiler"*le sınırlı tutulmasına rağmen neslin devamı için çok tehlikeli bir önermedir. Bugün bu anlayışı savunanların "kürtaja karşı" olmamaları gerekli. Bilindiği gibi muhafazakâr Hristiyanlar bugün "kürtaj" karşıtıdır.

Hadımlıkla ilgili söylenenlerin öncelikle Yasa kitabında söylenenle temel bir çelişmesi vardır. Çünkü Yasa kitabında yazılan *"kambur, cüce, gözü özürlü, uyuz, yarası kabuk bağlamış ya da hadım..... RAB için yakılan sunuyu sunmak üzere sunağa yaklaşmayacak"* (Lev.21: 20-21). İsa'da ise "göklerin egemenliği uğruna hadım" bile sayılabiliyor insan. Hıristiyan kiliselerinde kendini "tanrı için hadım" ettiğini ileri süren papazların kilisedeki çocuklara nasıl taciz ve

tecavüzde bulunduğu skandal haberleri her dönemde olan günümüzde de sık sık rastlanan vakalardır deyip devam ediyoruz.

İsa Küçük Çocukları Kutsuyor

(Mat.19:13-15) (Mar.10:13-16; Luk.18:15-17) burada İsa çocuklara iyi davranmayan onların İsa ya ulaşmalarına engel olan öğrencilerini "azarlar" ve ellerini çocukların üzerine koyarak kutsar. Hıristiyanlıkta papazın çocukları/bebeleri kutsamasının temelleri bu surelerle atılıyor.

Zenginlik ve Sonsuz Yaşam

(Mar.10:17-31; Luk.18:18-30)

İncil'de yazılanlar:

"Adamın biri İsa'ya gelip, "Öğretmenim, sonsuz yaşama kavuşmak için nasıl bir iyilik yapmalıyım?" diye sordu... "Hangi buyrukları?" diye sordu adam. İsa şu karşılığı verdi:"'Adam öldürmeyeceksin, zina etmeyeceksin, çalmayacaksın, yalan yere tanıklık etmeyeceksin, annene babana saygı göstereceksin' ve 'Komşunu kendin gibi seveceksin.'".. Genç adam, "Bunların hepsini yerine getirdim" dedi, "Daha ne eksiğim var?"… İsa ona, "Eğer eksiksiz olmak istiyorsan, git, varını yoğunu sat, parasını yoksullara ver; böylece göklerde hazinen olur. Sonra gel, beni izle" dedi… Genç adam bu sözleri işitince üzüntü içinde oradan uzaklaştı. Çünkü çok malı vardı… İsa öğrencilerine, "Size doğrusunu söyleyeyim" dedi, "Zengin kişi Göklerin Egemenliği'ne zor girecek… Yine şunu söyleyeyim ki, devenin iğne deliğinden geçmesi, zenginin Tanrı Egemenliği'ne girmesinden daha kolaydır." (Fena fikir değil ama tüm kutsal kitap zenginler üzerine kurulu BN) Benim adım uğruna evlerini, kardeşlerini, anne ya da babasını, çocuklarını ya da topraklarını bırakan herkes, bunların yüz katını elde edecek ve sonsuz yaşamı miras alacak. (Mat.19: 16-29)

İlk bakışta insanın ne güzel hoş öneriler diyesi geliyor. Kendisinde olmayan köleye çok cazip gelecek bir öneri. Biran için düşünelim, adam 10 Emiri yerine getirmiş ve çok zengin, olacak iş değil. 10 Emir'deki "çalmayacaksın" ama aynı zamanda çok malın olacak. Biraz döneme uygun bir masal değil. Zenginler "göklerin egemenliğine zor girer"miş. Kim demiş? Burada bahsi geçen "genç" Kral'dan zengin mi? Kral girebiliyorsa, hatta tapınak vergilerini bile kendisi için toplattırıyorsa, bu genç niye girmesin! Tapınak Tanrı'nın evi değil mi? Yeryüzündeki sahibi Kral değil mi? Eee Kral da zengin olduğuna göre, bu işte bir terslik var! Kral başkasının egemenliğine niye girsin ki, zaten kendisi egemen! Yalnız gencimizin burada İsa Peygambere sorduğu soru, "ölümsüzlüğe" ulaşma sorusudur. Malının egemenliğini sürdürme, sonsuza dek onlara sahip olma sorusudur. Yoksa çok malı olduğu için oradan niye uzaklaşsın ki! Ya da İsa Peygamberin anlattıkları kafaya yatmadığı için çekip gitmiş.

Ya olacak iş değil, insan birisini seviyor diye O'nun uğruna neden *"evlerini, kardeşlerini, anne ya da babasını, çocuklarını ya da topraklarını bırak"*sın? Meğerki daha fazlasını elde etmek için yani böyle yapan *"herkes, bunların yüz katını elde edecek ve sonsuz yaşamı miras alacak"* Şimdiye kadar sonsuz yaşamı elde edene insanlık rastlamadı. Bundan sonrası da epey zor.

Anlatılan hikâyelerden çıkan en önemli sonuç tüm kutsallıkların birleştiği ortak nokta yine mal mülk yine miras ve gökte de olsa vaaz edilen zenginlik. En nihayetinde gerçekten kutsanan bunlar.

BÖLÜM 20

Bağcı Benzetmesi diye konulan ara başlıkta yine öncekilerden farklı olmayan benzetmeler. Diğerlerinden farklı olarak söylenen: *"Kendi paramla istediğimi yapmaya hakkım yok mu? Yoksa cömertliğimi kıskanıyor musun?' "İşte böylece sonuncular birinci, birinciler de sonuncu olacak."* (Mat.20: 15-16) denildiği yerden anladığımız; haksızlığı haklı gibi gösterme çabalarıdır. Emeğe saygısızlıktır.

İsa Ölüp Dirileceğini Üçüncü Kez Bildiriyor

(Mar.10:32-34; Luk.18:31-34)

Söylenenler aynı olmasına rağmen aktarıyoruz, çünkü Hristiyanlıkta en önemli olay budur.

"İsa Yeruşalim'e giderken, yolda on iki öğrencisini bir yana çekip onlara özel olarak şunu söyledi: "Şimdi Yeruşalim'e gidiyoruz. İnsanoğlu, başkâhinlerin ve din bilginlerinin eline teslim edilecek, onlar da O'nu ölüm cezasına çarptıracaklar. (12 Havariler BN).. O'nunla alay etmeleri, kamçılayıp çarmıha germeleri için O'nu öteki uluslara teslim edecekler. Ne var ki O, üçüncü gün dirilecek." (Mat.20: 17-19)*

Aynı bildirimin aynı kitapta üçüncü kez tekrarlanması anlaşılır görünmüyor. Öldürülme ve çarmıha gerilme olayının önemini artırmanın ötesinde pek bir anlam ifade etmiyor. Verilmek istenen geleceği görme havası ise "ölüm-kurban" olayının gölgesinde kalmaktadır.

Bir Annenin İsteği (Mat.20:20-27) (Mar.10:35-45) ara başlığında anlatılanlar hiçte yeni olmayan kulluk hizmetkârlık hikâyeleri. Yani: *"Sizin aranızda böyle olmayacak. Aranızda büyük olmak isteyen, ötekilerin hizmetkârı olsun.. Aranızda birinci olmak isteyen, ötekilerin kulu olsun."* (Mat.20: 26-27) içi boş laflar. Neden insanlar birbirinin hizmetkârı ve kulu olsun. Neden ortak paylaşım ve birliktelik ve kardeşlik yaşamın merkezinde durmasın? Dün bilincin sosyal gelişmesi bu durumu düşünmeye henüz elverişli konumu varmamıştı. Bugün engel ne?

İki Körün Gözleri Açılıyor (Mat.20:29-34) (Mar.10:46-52; Luk.18:35-43) ara başlığında öncekiler gibi yine aynı iyileştirme eylemi anlatılır. Bir farkla *"İsa onlara acıdı, gözlerine dokundu. O anda yeniden görmeye başladılar ve O'nun ardından gittiler."* (Mat.20: 34) ve iyiliğin karşılığı olarak taraftar kazanma. Hani iyilik yapıp "denize atacaktık"! Karşılık beklemeyecektik. Burada böylesi uygun görülmüş böyle yazılmış bizim bir suçumuz yok!

BÖLÜM 21

İsa'nın Yeruşalim'e Girişi

(Mar.11:1-11; Luk.19:28-40; Yu.12:12-19)

İncil'de yazılanlar:

"Yeruşalim'e yaklaşıp Zeytin Dağı'nın yamacındaki Beytfaci Köyü'ne geldiklerinde İsa, iki öğrencisini ön-

den gönderdi. Onlara, "Karşınızdaki köye gidin" dedi, "Hemen orada bağlı bir dişi eşek ve yanında bir sıpa bulacaksınız. Onları çözüp bana getirin… Size bir şey diyen olursa, 'Rab'bin bunlara ihtiyacı var, hemen geri gönderecek' dersiniz.".. Bu olay, peygamber aracılığıyla bildirilen şu söz yerine gelsin diye oldu:.. "Siyon kızına deyin ki, 'İşte, alçakgönüllü Kralın, Eşeğe, evet sıpaya, Eşek yavrusuna binmiş Sana geliyor.'"… İsa Yeruşalim'e girdiği zaman bütün kent, "Bu kimdir?" diyerek çalkandı. Kalabalıklar, "Bu, Celile'nin Nasıra Kenti'nden Peygamber İsa'dır" diyordu. (Mat.21: 1-11)*

Muhteşem bir giriş değil mi? Döneme uygun, çünkü herkesin "eşek"'inin olmadığı koşullarda bir ayrıcalık. Öğrencilerin karşıdaki köye gitmelerine ne gerek vardı! Bir mucizede "eşek" var etmek için yapsaydı ya! Birilerinin buradaki eşek ve sıpaya olmadık sembol ve görevler yüklediğini biliyoruz. Kim ne anlamlar yüklerse yüklesin, bu yüklemeler eşeği eşek olmaktan ve de sıpayı sıpa olmaktan çıkarmaz. Rab'in eşeğe ihtiyacı varmış! Tövbe tövbe Rab'in eşeği ne yapacakmış.? Bizim bildiğimiz eşek ya yük taşır. Ya da İsa Peygamberin bindiği gibi, insan taşır. İnadı da tuttu mu yerinden oynatamazsınız. Hatırlatalım, Tevrat'ta Tanrı'ya sunulan ganimetler içinde eşek ve sıpa da vardı. O zamanda sormuştuk acaba tanrı bunları ne yapacak diye? Ama cevabı hazırdı, kâhinler ve din adamları bunlarla işlerini görmekteydi. Buradaki de benzeri. İsa Peygamber biniyor var mı ötesi. Nasıl olsa Tanrı'nın Oğlu değil mi? O binmeyecekte kim binecek. "Siyon Kızından" kasıt ise, Israil halkı olsa gerek. Kudüs'e girişte "siyon kızına" eşek üstünde hava atacak, halka farklı görünecek! Bunu birde alçak gönüllük diye lanse etmek neyin nesi?

İşin şakası bir yana ilk defa burada İsa Peygamber olarak Kudüs'e giriş yapıyor. Bunun önemine vurgu yapmak için bütün bu sureler. Eşek'te bu vurgunun önemli bir parçasıdır. Hem bu kimdir diye so-

racaksın, hem de aynı soruyu sorana *"Bu, Celile'nin Nasıra Kentinden Peygamber İsa'dır"* cevabını verdireceksin. Acayip bir şey ama "Kutsal Kitap"tır olur diyelim. Vay be, insanlığı nelerle uğraştırmışlar ve uğraştırmaktalar ve daha çok uğraştıracaklar.

İsa Satıcıları Tapınaktan Kovuyor

(Mar.11:15-19; Luk.19:45-48; Yu.2:13-22)

İncil'de yazılanlar:

"İsa, tapınağın avlusuna girerek oradaki bütün alıcı ve satıcıları dışarı kovdu. Para bozanların masalarını, güvercin satanların sehpalarını devirdi… Onlara şöyle dedi: "'Evime dua evi denecek' diye yazılmıştır. Ama siz onu haydut inine çevirdiniz!"… İsa tapınaktayken kendisine gelen kör ve kötürümleri iyileştirdi. (Kilisenin Temeli BN).. Ne var ki, başkâhinlerle din bilginleri, O'nun yarattığı harikaları ve tapınakta, "Davut Oğlu'na hozana!" (şimdi-hemen kurtaran BN) diye bağıran çocukları görünce öfkelendiler." (Mat.21: 12-15)*

Evet, artık kurtarıcı İsa Peygamberin de bir evi var. Yalnız bu var olan bir tapınak. Bu da bir Yahudi Tapınağı olsa gerek, çünkü bahsi geçen dönemde Kudüs'te başka tapınak söz konusu değildir. Zaten Romalılar saldırıları sırasında bir kısmını yıkıp harabeye döndürmüşlerdi. İsa Peygamber, sanki kendi eviymiş gibi, orada (tapınak avlusunda olsa gerek) geçimini sağlayan insanlara kötü muamele ediyor. Sehpalarını devirmeden bunlara "burası duaevi" diye anlatılmaz mı? Yok, hemen zorbalık. Zaten "zorbalık" tek tanrılı dinlerin beslenme kaynağıdır. Tabii buradaki 'zorbalık" Musa Peygamberin dinindeki ile karşılaştırılamayacak kadar hafif.

Buradaki "evim" kavramı daha sonra kiliseye dönüşüyor. Yine dikkatimizi çeken "din bilginleri ve kâhinleri" kışkırtma eylemleri. Tabii çocuklar da bu işte rol oynamaktalar.

Meyvesiz İncir Ağacı

(Mar.11:12-14,20-24)

İncil'de yazılanlar:

"Yol kenarında gördüğü bir incir ağacına yaklaştı. Ağaçta yapraktan başka bir şey bulamayınca ağaca, "Artık sonsuza dek sende meyve yetişmesin!" dedi. İncir ağacı o anda kurudu... Öğrenciler bunu görünce şaşkına döndüler. "İncir ağacı birdenbire nasıl kurudu?" diye sordular... İmanla dua ederseniz, dilediğiniz her şeyi alırsınız." (Mat.21: 19-22)

Şimdi soruyoruz buradaki beceri niye? Ağacın günahı ne? Bir şeylerle benzetme isteniyorsa, neden benzetilmek istenene vurgu yok ? Bizce yapılan eylem doğaya zarar vermenin ötesinde hiçbir marifete sahip değil. İmanın gücünü doğaya zarar vermekte kullanmak hiçte bir peygambere yakıştırılacak durum değildir. Doğa bilinci zaten yoktu ki! Öğrencilere yapılacak herhangi bir gösteri de niçin başka varlıklar zarar görmektedir. Aynı durumlara Tevrat'ta da rastlamıştık. Eh nede olsa soya çekim söz konusu. Eğer imanın gücü ve duasıyla dilenen dilekler yerine gelseydi, çoktan sınıfsız topluma ulaşmış olurduk! Çoktan adaletli, sömürüsüz, barışçıl bir dünyayı yaratmış olurduk! Bu işler imanın gücü ve dua ile olmaz. Biz bu kandırmacayı yutmuyoruz.

İsa'nın Yetkisi

(Mar.11:27-33; Luk.20:1-8)

İncil'de yazılanlar:

"İsa tapınağa girmiş öğretiyordu. Bu sırada başkâhinler ve halkın ileri gelenleri O'nun yanına gelerek, "Bunları hangi yetkiyle yapıyorsun, bu yetkiyi sana kim verdi?" diye sordular. İsa onlara şu karşılığı verdi: "Ben de size bir soru soracağım. Bana yanıt verirseniz, ben de size bunları hangi yetkiyle yaptığımı söylerim… Yahya'nın vaftiz etme yetkisi nereden geldi, Tanrı'dan mı*, insanlardan mı?" Bunu aralarında şöyle tartışmaya başladılar: "'Tanrı'dan' dersek, bize, 'Öyleyse ona niçin inanmadınız?' diyecek… Yok, eğer 'İnsanlardan' dersek... Halkın tepkisinden korkuyoruz. Çünkü herkes Yahya'yı peygamber sayıyor." İsa'ya, "Bilmiyoruz" diye yanıt verdiler... İsa, "Ben de size bunları hangi yetkiyle yaptığımı söylemeyeceğim" dedi. (Mat.21: 23-27)*

Kim kimi yetkili kılmış ne önemi var demeyelim. İşte görüyorsunuz ki, Kutsal Kitap'ta bu önemli bir yere sahip. Tanrı adına yapılan işin yetkisi mi olur diye de sormayın! Oluyormuş bizde burada okuduk. Adamların soruna neden soru ile cevap verilir de bize yetkiyi "Tanrı" verdi denilmez? Ölümünü hazırlayan böyle bir soruya cevap vermeden de korkmaz. O zaman yapılan yine bir "kışkırtma"dır. Hani şu dansözün *"kellesini gövdesinden ayrılmış görmek istediği"* Yahya da olup olmadık her yere kel alaka dedirtecek şekilde işin içine giriveriyor. Sonuçta İsa Peygamber olmasına rağmen soruya cevap vermiyor.

Ne yetkisi, o dönemde her "gezginci derviş" boş bulduğu her havrada kendi bildiği doğrultuda taraftar toplamak için konuşmalar yapar etkileyici olmaya çalışırdı. Anlaşılan dönemin kâhinleri-din bilginlerinin bu tür "gezginci dervişler"le başı dertteymiş. Aynı zamanda olaya tersinden baktığımızda, İsa'nın da bu din bilginleriyle başının dertte olduğu aşikâr.

İki Oğul Benzetmesi

İncil'de yazılanlar:

"Ama şuna ne dersiniz? Bir adamın iki oğlu vardı. Adam birincisine gidip, 'Oğlum, git bugün bağda çalış' dedi… "Oğlu, 'Gitmem!' dedi. Ama sonra pişman olup gitti… "Adam ikinci oğluna gidip aynı şeyi söyledi. O, 'Olur, efendim' dedi, ama gitmedi…. "İkisinden hangisi babasının isteğini yerine getirmiş oldu?" "Birincisi" diye karşılık verdiler… İsa da onlara, "Size doğrusunu söyleyeyim, vergi görevlileriyle fahişeler, Tanrı'nın Egemenliği'ne sizden önce giriyorlar" dedi…. "Yahya size doğruluk yolunu göstermeye geldi, ona inanmadınız. Oysa vergi görevlileriyle fahişeler ona inandılar. Siz bunu gördükten sonra bile pişman olup ona inanmadınız" (Mat.21: 28-32)

Evet, ilk bakışta aynen öyle sorulan soruyla alınan cevap arasında hiçbir ilişki yok gibi. Ama var nasıl mı? Son tahlilde "pişman olup" günah çıkaran günahkârlar misali "birinci oğul"dur. Geçerken vergi memurlarının fahişeler mertebesin de olduğunu da okumuş oluyoruz. Önceki alıntılardan hiçbir yerde "vergi memurlarının" Yahya'ya inandığına dair bir işarete rastlamadık. Nasıl inandılarsa o da İncil'in gizeminde saklı olsa gerek! O dönemde "fahişe" adlandırması kime yapılıyor? Zina yapan kadın erkeğin-tanrının gözünde fahişedir. Zina yapana bu günahının karşılığı olarak verilen ceza neydi? Cehennem (Mat.5). Zaten Yasa Kitabında yazan "taşlamada" farklı bir şey değil! Ne oldu da birden vergi memurları (onlar gene neyse, ilişki sonucu etkilendiler diyelim) "fahişeler" inançlı duruma getirildiler? Neden böyle bir bir benzetmeye ihtiyaç duyulur. Bu da mı İncil'in gizemi? Hayır, günah çıkarma ön planda! Tövbe etme her şeyi "pürü pak" ediyor!

Bağ Kiracıları Benzetmesi

(Mat.21:33-46) (Mar.12:1-12; Luk.20:9-19)

Burada anlatılan hikâye acayip bir intikamcılık ile bitirilir. Bağcının bağına el koyanlar *"ezilip toz edilme"* cezasına layık görülürler. Yine *"düşmanını seveceksin"* laflarının boş olduğunun kanıtı olan sureler. Aynı Tevrat'taki gibi, birilerine eziyet çektirildikten sonra alınan intikam! Sonuçta kurulan benzetme bağı yine kel alaka. *"Başkâhinler ve Ferisiler, İsa'nın anlattığı benzetmeleri duyunca bunları kendileri için söylediğini anladılar... O'nu tutuklamak istedilerse de, halkın tepkisinden korktular. Çünkü halk, O'nu peygamber sayıyordu."* varılmak istenen sonuca yapılan vurgudur. Halkın o dönemde İsa'yı nasıl desteklediğini ilerde göreceğiz.

Matta İncil'ine 22. bölüm ile devam edeceğiz. Din 11. bölümde buluşmak üzere şimdilik esenlikle kalın.

Tadilat

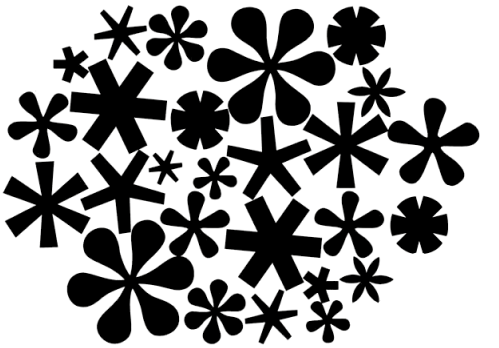

Abdullah Rıdvan Can

O yaz, Almancı halamlar gelmişti memlekete. Ergenliğin daha baharındaydım. Sivilcelerim, tek tük çıkan ve kendi aralarında beşe beş tek kale maç yapan çenemdeki tüyler, esmer yüzümdeki dekoru tamamlıyordu. Burnuma ağzıma nasıl alıştımsa son bir yıldır sivilcelerime de tüylerime de öyle alışmıştım. Hele de sivilcelerim… Hani elim de rahat durmazdı. Dalıp gittiğim her anının şerefine bir sivilce patlatırdım.

Sevip de söyleyemediğimiz kız geçerken mahallenin en işlek mahallinden sırf ona bir nebze olsun yakışıklı görünelim diye de patlatırdık sivilceleri. Tabi bir de bir de saçımıza sürdüğümüz limon suyu… Kupkuru ağustosun kucağında demir ederdik saçları. Önler tepeye dikilmiş, yanlar yatık, arkalar dökümlü… En nihayetinde kıza ayar çekmek için mahallenin duvarında otururduk.

Limon suyu… O yaz boyunca her gün, halamlar gelebilir ümidiyle saçlarıma sürer gezerdim. Bilmezdim güzellikle neyi gizleyeceğimi ki? Öyle ergen aklı işte!

Terzide çalışırdım. İlik açmayı, düğme dikmeyi öğrenmiştim. Ütü de biliyordum az çok. Ama bilmezliğe vururdum. Bilirdim ki ütüyü öğrensem de aldığım para değişmeyecek ve yapacağım işler bir adam boyunu geçecek… Hep bir cahil, odun kafalı olarak resmedildim çalıştığım pasajda.

"Kafası çalışıyo da işe vermiyo kafasını. Hep ders hep okul... Bu çocuk okur. Boşa çırak yetiştiriyoz biz" derdi ustam.

Ben bir yandan utanırdım bir yandan da öfkelenirdim. "İyi ya ne diye çalıştırıyon" demek isterdim her onu dediğinde ya hiç de cesaretim olmadı. İlik-düğme hattında el işçiliği yapmanın zorluğunu da o yaz tattım. Sonra ütüyü de öğrendim zor bela. İşte ben ütüyü öğrendikten-daha doğrusu ütü işlerini yapmaya başladıktan-üç gün sonra geldi halamlar. Benden iki yaş büyük oğlu ve bir yaş küçük kızı vardı. Diğer ikisi büyüktü bizden

Kardeşim ve ben halamın gözüne girmek için türlü saçmalıklar yapar, kendimizi olduğumuzdan daha iyi göstermeye gayret ederdik. Annem babam beni resmederken Almancıların zihnine, çalışkan sessiz başarılı derlerdi. Kardeşim ise; ipte sapta durmayan, hakkına razı olmayan ve şımarığın tekiydi.

Bizi hep yanlış tanıdı halamlar. Ne ergenlik çağımdaki limon suyumun saçlarım için önemini bildiler ne de iki ön dişimin çürüyüp de o çürüklerimi yediğim yemeklerin artıklarıyla gizlediğimi. Biraz sarımtırak görünürdü o kadar. O yaşta herkesin dişi sarımtıraktı. Ya da bana öyle gelirdi.

Hep korktum dişçiden. Tam altı yıl çürük sandığım sağ arka üst dişim de cabası... Ben onun çürük olmadığını öğrendiğimde çoktan kireçlenmişti. Hem de yarım parmak boyu...

Bir su damlası değse öleceğim sanırdım. Meğer kendimi öyle alıştırmışım psikolojik olarak. Annem halamlara zeytinyağlı dolma yaptığında da sızlamıştı dişim. Sadece bir tek bir tane pirinçti beni diğer odaya kapatan. Gece boyunca yerimde debelendirip durduran...

O gece hiç çıkamamıştım odamdan. Ama yokluğum koskoca gökyüzünde bir tane yıldızın olmayışı kadar sıradandı. Ne halam ne babam ne halamın çocukları… Hiç biri için önemli değilmişim o gün bildim.

Oysa o yaşta bir insan hesaba alınmak ister adam yerine konulmak ister. Ama biz hep susarak büyüdük. Bir tek annemdi benim halime sancılanan. Kar-

deşim içinse bir nimet hükmüne geçti diş ağrım. O daha fazla konuşacak ve daha sivri bir hal alacaktı halamların yanında.

Ben, halamlar Almanya' ya gittiklerinde halamın" bir yeğenim var", halamın çocuklarının da "bir kuzenimiz var aman şöyle aman böyle" demesini isterdim. Hem de bu kişi ben olmalıydım. Bu hayalim, dişimin sancısıyla fikrimden silinip gitmişti oysa.

Dişim, yorganın altında gözlerim uykudan kana bulanana kadar unutturmadı kendini. Sabah olduğunda da hiçbir ağrı hissetmiyordum. Durmuştu zıkkımın ağrısı.

O gün pazardı. Herkes uyuyordu. Babamsa balkona çıkmış sigara içiyordu sabah sabah. Erken kalkmıştı her zamanki gibi. Almancılar uyanmasın diye de her sabahki türküsünü söylemiyordu. Suskundu. Sadece soluduğu sigaranın filtresindeki ses geliyordu. O gün hafta sonuydu. Tek tatil günümüz…

Altı gün boyunca çalışırdık. O gün de hep öğleye kadar uyuyacağım derdim. Ama saat yedi buçuk dedi mi ayaktaydım. Saate baktım yedi kırk. Annem yatıyordu hala. Babam birazdan kaldırırdı zaten. Kahvaltı hazırlanmalıydı. Almancılar hoşnut olmalıydı.

Babam beni görünce cebine elimi sokmadan pantolonunu istedi. Bir baba evladına bu kadar mı güvenmezdi ki?

Babamın bir dolu anahtarı vardı. Onların sesini çıkarmamak için önce anahtarların olduğu o devasa anahtarlığı tutar sonra pantolonu çıkarırdım askıdan. Habersiz para alırken yapardım öyle. Ama bu kez bir nebze de olsa rahattım. Sonuçta sallansa da babamın izni vardı işin içinde. Pantolonu hoyratça aldım askıdan. Parayı sayarak verdi babam.

"Kalanına bir şey alma ha! Tastamam isterim" diye fısıltı makamında kükredi. Almancılar uyanmamalıydı, tek sıkıntısı oydu. Kafa sallardım sadece. Kafa salladım.

Konuşamazdık babamla. Sebebini hiç bilmem. Sadece okul açılmadan önce defter listemi verdikten sonraki itirazlarına ve önerilerine cevap verirdim. Ötesi? Ötesi yoktu.

Bakkala gidip bir kalıp beyaz peynir, biraz zeytin bir de sucuk aldım o gün. Daha önce eve sucuk sokmayan babam olağanüstü hal ilan etmişti evde.

"Yemem o zıkkımı. Ne alırım ne yerim" diyen babam önüne konunca pek de itiraz etmezdi aslında ya bugün daha fazlasını yapmış alınacak sucuğun parasını vermişti. Babam ağzındaki sucuğu çiğnerken son lokmasıyla o sözleri sarf ederdi, bizse annemle kıkırdardık o vakit. Yutardı koca bir tükürük yardımıyla. Sonra kaşlarını çatardı anneme. O an kesilirdi tüm hevesler, evresi yarım kalan bir süt gibi. Babamın kaç kaş çatışıyla yoğurda yüz tutmuş kaç kilo sütümüz kesilip bozulmuştu.

Annem çayı koymuştu ben gelene kadar. Gece yine dönmüş durmuştur yatağında. Gözleri kan rengini almıştı. Uykusuzluk boy gösterir olmuştu son günlerde. Biz ergendik aklımız çalışmazdı o zamanlar. Sivilcelerimiz kadar çok, sivilcelerimiz gibi hassas umutlarımız, hayallerimiz vardı. Aknelerimize dokunur dokunmaz dünyamız dururdu. Beynim bulanırdı iki kaşımın ortasındaki bir sivilcemi imha edeceğim vakit. Buydu tüm dünyamız. Ne bilirdik ki annem niye uykusuzluk çeker.

İlk bıyıklarımı kestiğim gün belirdi kafamda annemin incecik saçlarını yazmasının arasından gördüğümü hatırlayınca. Bir makasla kırpmıştım ilk tellerimi. Daha ortaokul ikinci sınıftaydım o ekim. Okula vardığımda ise tüm arkadaşlarım alay etmişti benle. Hocalarım utandırmıştı beni. İlk dersin sonunda hemen kaçıvermiştim dışarı. Oturmuştum akşama kadar. İki gün de babamın karşısına çıkamamıştım. Bıyıklarım terler terlemez silmiştim o terleri. Utandım tam bir hafta boyu. Tam bir hafta boyu kimseye bir şey diyemedim. Elim burnumun altında sürekli yanağımı kaşırken resmetti o zamanki gözler beni.

Halamlar kalkmıştı sonunda. Çantalarından çıkardıkları havlulara sildiler yüzlerini. Somyanın ucunda duran sabunu içinden çıkardığı kâğıdı elime aldım. Üzerinde değişik yazılar vardı. Okuyamıyordum. Lisede Almanca dersi alırken aklıma gelmişti. Gördüğümüz hiçbir ders halamın konuşmasını hatırlatmıyordu bana. Biz mi Almanca dersi almıyorduk yoksa halamlar mı Almanca bilmiyordu?

Sucuğun kokusu etrafı istila ettikçe uyandı millet. Herkes balkonda bir küme halini almıştı sofranın başında. Yer sofrası yaptırmıştı yine babam. Mutfağa ekmeği almaya gittiğimde annemin "ben dedimdi bir misafir gelir, masa al dedimdi" diye fısıldayan sesini duymuştum.

"Asıllarını mı inkâr edecekler avrat? Zamanında onlar da yerde oturuyordu. Heh!" diye bir çalımla çıkıverdi babam balkona. Almanca konuşmalarının arasına Türkçe kelimeler sıkıştırarak konuşuyordu halamla kocası. Babamın gelmesiyle sustular bir-

den. Tebessüm ettiler. Suni bir tebessüm…

Her şey o gün o kahvaltıda bir düğüme bağlandı hayatımda. Ne halamın son model bir arabası vardı ne o fotoğraftaki o lüks ev onlarındı. Tam da bir döşek verseler bulutlarla yarışacak çağımda hayal dünyamı darmadağın etti halamların memlekete gelişi. İki gün kaldılar bizde. Ben ilk, kare şeklinde kocaman o çikolatayı onların sayesinde yedim. Ama bir çikolata hayal çemberimin saçma sapan, şekilsiz bir halle genişlemesinin bir bedeli olamazdı.

Beni yüzüstü koyup giden ergen hayallerimin ihaneti de babamın bize bizim çalıştığımız paralarla ikinci el bisiklet alıp da sonra onu balkona bağlayıp akşamüzerinden akşamüzerine kilidini sökerek bizi sevindirmesi de o yaza denk düşer.

Bisikletimiz mevzuu bahis oldukça hatırıma bir fotoğraf karesi düşer: ince, iniş bir yoldan bayır aşağı frensiz bisikleti pedallayan ben ve ardımda bana güç yetirememiş kardeşim ve onun sokağın ortasına yığılıp dövünmesi ve babam ve annem ve…

Hangimiz erken gelirse ilk o alırdı bisikleti. Saçma sapan bir fikir sarardı o an beynimizi. Daha evvel işten çıkıp eve gelmek için birbirini bekleyen ve mahalle mahalle gezip tozarak eve gelen biz, o yaz bisikletin gelişiyle bir rekabete girişir olduk. Erikler dalında kurudu biz bisiklet alınca.

Akşama kadar çalışır akşam yorgun argın eve gelir gelmez bisikletin anahtarını isterdik. Yorgunluktan dizlerimize ellerimizle destek vererek sürerdik. Hiç olmadık mahallelere girerdik de getirip vermezdik bekleyen kardeşimize bisikleti.

Bir gün yine bizim sokaktan yokuş aşağı-frensiz-bisikletimle giderken ne gariptir ki bana ilk alınan üç tekerlekli bisiklet gelivermişti aklıma. Kardeşim o gün çok küçüktü. Ben de usanırdım tabi. Çekişecek adam yoktu ki!

Aklıma takılan üçtekerli bisikletimin hayalini arkamda tekerlerin kenarına taktığımız metallerle ayakta duran halamın kızının çığlığı bozdu. Bisikleti sürerken o akşamüzeri Almancı halamın kızı arkama binmişti. Son sürat inmiştik bayırdan aşağı. Tüm civar mahalleleri gezmiştik. Sokak aralarında gördüğü tavuklara, ineklere, kuzulara şaşırıp hayran kaldığını belirten hareketlerde bulunuyorduk. Zira konuşmasından bir şey anlamıyordum. Sadece kafa sallıyorduk birbirimize. Bir şeyi isteyince tebessüm ederek gösterir istemeyince de dudak büzerdi. Ortak hiçbir yanımız yoktu. Türk müydü alman mı bilemezdim.

Eve vardığımızda bizi çoktan birbirimize yakıştırmışlardı bile. Bense sivilceli, utangaç, ergen haletimle; yemeği bin bir zorlukla yiyip odaya geçmiştim. Dişim ağrıyordu(!) yine.

Almancılar ertesi gün öğle vakitlerinde -yani ben büyük olasılıkla yeşil gömleğin iliklerini açarken- gitmişler. Öğle arası eve geldiğimde evde bana bırakılan saçma sapan bir müzik kutusu, dolapta birkaç çikolata artığı, birkaç eski pantolon ve gömlek, bir de kalp şeklinde güneş gözlüğü… Hiç biri o yaz boyunca sıcağın alnında altmış derecelik buharda ütü yaparken ki düşlediğim dünyada yoktu. Biraz daha limon olsaydı, sivilcelerim azalsaydı yeterdi. Dolma teker bir de bisiklet…

O yaz terzi olduğumu da unuttum ergen olduğumu da. Hatta o-yaz tatiline girdiğimiz-dönem takdir aldığımı da… Ya da ilik, düğme ve ütüden sonra sekiz parçalı yaşlı kadın işi etek dikmeyi öğrendiğimi de… O yaz ki zelzeleler harabe etmişti fikir dünyamı ya! Tadilatına henüz ödenek çıktı.

23 Nisan 2010
İzmir

Kızıl Slogan

Ozan Deniz Sarıtop

-Yalnızlık nöbetleşe bir devriye voltasında-

Eksilen-eksilten umutların

Zamana karşı duran bekçisiyim ben

Seni, pencereden içeri vuran

Deli bir rüzgardan dinlerim bazen

Ve düşünürüm seni

Seni, ahhh... seni

Yanan cigarada

Susarak, susayarak

Bu mapushane gecelerinde...

Yazar Fikret Güneş ile röportaj

Seher Yeğin

Yazar Fikret Güneş ile yapmış olduğum bu röportajı ilgi ile okuyacağınızı düşünüyorum. Ancak önce kısada olsa yazarın yaşam öyküsü ile ilgili kısa bir bilgi vermek istiyorum.

Fikret Güneş 1955 Dersim doğumlu. İlk ve orta eğitimini Dersim'de tamamlayan Fikret Güneş, Diyarbakır Eğitim Enstitüsü'nden 1978 tarihinde mezun oldu. İki yıl Van Endüstri Meslek Lisesi'nde öğretmen olarak çalıştı. Hakkında açılan soruşturmalar nedeniyle 1980 askeri darbesiyle ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. 1980 tarihinden beri Almanya'da yaşamakta olan Fikret Güneş yabancı çocukların eğitimi ve sosyal danışmanlık alanında çalışmaktadır.

2008 tarihinde Doz Yayınlarında çıkan "Kardelenler güneşi sever" kitabı kısa bir zamanda iki baskı yaptı. Kitabın 3. baskısı kısa zamanda yapılacak.

Seher:

Sayın Güneş, böyle bir çalışmaya neden ihtiyaç duydunuz?

Güneş:

Belki bir eziklik, belki de bir vicdan muhasebesi.

Seher:

Sizi vicdan muhasebesine iten sebep nedir?

Güneş:

Ben Dersim'in bir dağ köyünde dünyaya geldim. İlkokulu köyümde ve ortaokul ve liseyi Dersim'in merkezinde tamamladım. Babam ve annem Dersim katliamını bizzat yaşadılar. Ben, 78 kuşağının bir ferdi olarak silahların, kavgaların, soruşturmaların ve tutuklanmaların yoğun olduğu bir dönemi yaşadım. Dedem ve ninem, Ermeni kıyımı, Rus işgali, vurgun, açlık ve sefaletin olduğu bir zamanda yaşamışlar. Dedemin döneminde aşiretler arası kavgalar gibi dostluklar da olmuş. Musahiplikler, kirvelikler vs. gibi.

Babamın döneminde cemler olurdu. Cem töreninde dualar gibi deyişler söylenirdi. Lokmalar dağıtılırdı, büyük küçük demeden herkes hakkını alırdı. Barış toplantıları olurdu sabaha kadar.

Benim dönemimdeyse sabaha kadar tartışırdık. Kitap okurduk. Duvarlara sloganlar yazar, afişler yapıştırırdık. Bildiri dağıtırdık.

Bedenen Dersim'de olsak bile aslında biz düşünce bazında kendi coğrafyamızdan çok uzaklardaydık. Dersim'den binlerce km uzaklıklarda. Çin'de veya Latin Amerika da ki gelişmeleri inceliyor okuyor ve tartışıyorduk. Onların mücadelelerinden dersler çıkartmaya çalışıyorduk. Fakat Dersim'deki aşiret kavgalarıyla, Dersim katliamıyla fazla ilgilenmezdik.

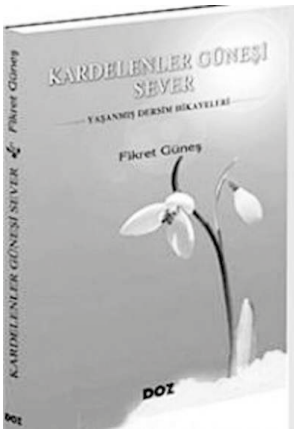

Alevi inancı üzerine fazla düşünmezdik. Dersim'deki aşiretler arası kavgaları bilmezdik, nedenini hiç sorgulamazdık.

Çevremde insan hikâyeleri dinlerdim, fakat fazla önem vermezdim. Feodal dönemin yarattığı acılardır diye düşünüyorduk. Gelenekler, görenekler, yaşam tarzları üzerinde fazla kafa yormazdık.

2003 tarihinde Duesseldorf'tan İstanbul'a hava yoluyla yolculuk yaparken, havaalanında Dersimli bir yaşlı kadına yardımcı olmam için bana teslim ettiler. Yolculuğumuz süresince kadın başından geçenleri anlattı. Olanlara inanmak çok zordu. Hani "Olmaz böyle bir şey, insan olan insana bunu yapmaz" derler ya, tıpkı öyle.

Bir kaç gün anlatılanların etkisinde kaldım. Uykularım kaçtı. Kendimi suçlu hissettim. Benim ülkemde, hemen yanı başımda bu olanlardan bihaber mi yaşıyordum?

Yaşlı teyzeden işittiklerimi yazdım. Yazdıklarımı okuttuğum arkadaşlar"Bunu yayınla" dediler ve böylece bunu bir kitap haline getirdim.

Seher:

Vicdan muhasebesi demiştiniz.

Güneş:

Evet aynen öyle. İnsan suyunu içtiği, havasını soluduğu ve toprağında yetişen meyvesini yediği bir coğrafyaya karşı da sorumludur. Kürtlerin ve Alevilerin yazım geleneği çok güçlü değildir. Hep sözlü anlatımla olaylar aktarılmış. Tabii bu aslında egemen toplumun baskıcı ve yasaklayıcı uygulamalarının sonucudur. Ama ne var ki söz uçar, yazı kalır. Yazmak lazım ki olaylar kayda geçsin, uçup kaybolmasın. Afrika da bir atasözü vardır. "Her insan bir kütüphanedir". Zaten Alevi inancında da "Okunacak kitap insandır" der. Biz çevremizdeki bu insanların yaşamını görmeden, bu insanları okumadan başka ülkelerdeki insanların yazdıklarını okuduk. Yaşanmış Dersim hikâyeleriyle kendi coğrafyama karşı sorumluluğumu yerine getirdiğime inanıyorum.

Seher:

Kitabınızda bir kaç öykü var. Öyküleriniz için yaşanmış hikâyeler diyorsunuz. Olayların kahramanları yaşıyor mu?

Güneş:

Kitapta on tane öykü var. Hiç biri kurgu değil. Yaşanmış olaylardır yazdıklarım. Olayların kahramanlarından bazıları hala hayattalar ve bazıları yaşamıyor.

Seher:

Olayların kahramanlarına nasıl ulaştınız?

Güneş:

Bu olaylar ya çocukluğumda işittiğim ya da bizzat kendim tanık olduğum olaylardır. Aslında herkesin çevresinde yaşanmış kayda değer birçok olay vardır. Ama kişi bu olayları görmek ve yazmak görevini önüne koymazsa bu olayların hiç farkına bile varmaz, bu olayları görmez.

Seher:

Kitabınızın ismi neden "Kardelenler Güneşi Sever"?

Güneş:

Kitap ismini içindeki bir öyküden alıyor. Öyküde Hasan Kılıç adlı devrimci bir gencin 12 Eylül askeri faşist rejimi tarafından işkenceyle katledilmesi anlatılıyor. Ben bu devrimci genci ve ailesini tanıyordum. Bu devrimci gencin annesi Bese'nin duruşuna, mücadelesine bizzat tanık oldum. Bese Ana oğlunu ışığa âşık bir kardelene benzetiyordu. Kendisi karanlıktan korktuğu gibi oğlu da karanlıktan nefret ederdi. Bese Ana "Oğlum yarın güneş gibi gene doğacak" derken cenazeye katılanlarda bir hayranlık yaratıyordu.

Seher:

Öyküler aslında Dersim'i anlatıyor. Fakat ismi Dersim'i çağrıştırmıyor.

Güneş:

Evet olayların geçtiği mekân Dersim. Aslında ilk başta kitabın ismi "İstanbul bana dar geliyor" olacaktı. Bu öykü beni çok etkilemişti. Köyü yıkıldıktan sonra İstanbul'a yerleşen bir Alevi dedesinin İstanbul'daki yaşamını anlatıyor. Dede İstanbul'a bir türlü ısınmaz. İsyan eder "Bu İstanbul bana dar

geliyor, sıkılıyorum" der ve köyüne geri döner. Bir arkadaşımın önerisiyle ismini değiştirdim.

Seher:

Diğer öyküler hangi konuları kapsıyor?

Güneş:

Öykülerden bilinçli bir seçim yaptım. Anlatmak istediğim Dersim'in son yüz yılının öyküsüydü. "Derviş ve köpeği" Ermeni katliamından bir kesittir. "Çukurdaki darı tarlası"'nda ise Dersim katliamından bir kesit anlatılıyor. Dersim katliamından sonra büyük bir bölge boşaltılıp, yasak bölge olarak insanların o bölgeye girişleri yasaklandı. "Pere emanetimizdir" öyküsünde yasak bölgeye giren bir grup köylüyle Pere adındaki bir kadının başından geçen olaylar anlatılır. Aynı dönemde ikinci dünya savaşının getirdiği açlık ve çaresizlik anlatılıyor. "Kardelenler güneşi sever" öyküsünde 12 Eylül'ün getirdiği zulüm anlatılıyor. "Nâzımımı almadan gitmem" öyküsünde ise 1994 yılında Dersim'de yakılan köylerden Torut Köyü'nün yakılması ve bir köylünün kaçırılması konu ediliyor. Ayrıca aşiretler arası çekişmeler, kavgalar ve dostluklara genişçe yer verdim.

Seher:

Kitabınızda kavramların özenle kullanıldığı dikkat çekiyor, otantik söylemler, "Dersim isyanı" söylemini hiç kullanmamışsınız. Bu bilinçli bir tercih mi?

Güneş:

Çünkü Dersim'de isyan olmadı. Dersim'de isyan oldu söylemi büyük bir yalandır. Dersim'de olan bir katliamdır, yola getirmedir, sürgündür. İttihat ve Terakki'yle başlayan Anadolu'yu Türkleştirme politikası Cumhuriyet'le devam etti. Dersim hakkında devletin hazırlattığı onlarca raporlar vardır. Bütün raporlarda Dersim'in yola getirilmesi, bir an önce Türkleştirilmesi için tedbirler sıralanır. 1935 tarihinde Dersim'e sefer kararı alındığında zamanın CHP bakanı "Son elli yılda Dersim'e on bir sefer yapılmış ama zafer alınmamış" der. Yani Dersim'de olan Dersim'i Türkleştirme, Sünnileştirme harekâtıydı. Bu katliama karşı Dersimliler kimliğini korumak için dağlara sığınmışlardır. Dilinden, dininden ve kimliğinden ödün vermemek için Dersimliler direnmişler ve bunun bedelini ağır ödemişler; kan, gözyaşı ve sürgün. Bu konu bir röportaja sığmayacak kadar geniş bir konudur. Devlet Dersim'de işlediği bu insanlık suçunu haklı gösterebilmek için Dersim'de bir isyan olduğunu ve öldürülen on binlerce insanı da silahlı çatışmalarda öldürülen "isyancılar" gibi gösterdi. Bazı Dersimliler "Dersim 38" üzerine ciddi çalışmalar yapmadan, birazda böbürlenme duygusuyla devletin "isyan" kavramını aynı kullanarak devletin tuzağına düşmüşlerdir. Ben inanıyorum ki, ilerde bu konu üzerinde doktora çalışmaları olacak, bilim adamları bu konu üzerine tezler yazacaklardır.

Seher:

Öykülerinizde özellikle kadın kahramanlar öne çıkmış. Bilinçli bir seçim mi?

Güneş:

Aslında öyle bilinçli bir seçim yapmadım. Kendiliğinden kadınların direnişi öne çıkmış. Bir anlamda öyle olması gayet doğaldı. Dersim acıların diyarıdır. Bu diyarda toprağa sarılan, yuvasına, eşine, çocuğuna sahip çıkan hep kadın olmuştur. Kadın istemezse kimse onları o topraktan söküp atamaz. O topraklarda yaşamak otomatikman baskı ve zulümlere hedef olmak demektir.

Seher:

Başka çalışmalarınız var mı?

Güneş:

Var, ülkesini terk etmek zorunda kalan insanların gurbet diyarındaki hasret ve özlemlerini konu alan bir çalışmam var. Aynı şekilde Alevi kitlesinin Türkiye'de uğradığı baskıları anlatan bir çalışmam var.

Seher:

Sizin Maraş olaylarıyla ilgili bir kitabınız da çıktı.

Güneş: Evet, Belge Yayınları'nda "Güneşin ağladığı gün" adlı bir kitabım çıktı. Bu kitabın konusu Maraş katliamı. 1978 tarihinde Maraş'ta yapılan katliamı yaşayanlar, Maraş katliamını anlatıyor.

Seher:

Çalışmalarınızda başarılar diliyorum. Ayrıca kitabınız hakkındaki bilgileri bizimle paylaştığınız için size teşekkür ederim.

Güneş:

Ben de teşekkür ederim. Bana bu fırsatı verdiğiniz için. Güney Dergisi okurlarına selamlarımı, saygılarımı yolluyorum aracılığınızla.

Arjin

Fırat Cem

Adam küfretti. Sonra dönüp"Pardon Ferhat Bey siz hariç" demez mi? Ama bu kez öyle zoruma gitti ki!.. Dağladı yüreğimi namussuzun lafı! Bir gün patlayacağım. Ne pardonlar, ne siz hariçler, ne de sizi tenzih ederimler öfkeme bent olacak.

Daireden çıktım. Yabancı bir durak, yabancı bir otobüs; yol, yolcular hep yabancı. Kaldırımları bozuk, yolları çukur, çöp bidonları taşmış. Yabancı bir mahallede ne işim var? Oysa girişinde iri kıyım, ceberut güvenlikçilerin beklediği, etrafı adam boyu duvarlarla çevrili, birbirinin tıpkısı parkları, kameriyeleri, havuzları, futbol, basketbol sahaları olan bir sitede oturuyorum. Sitenin merkezine doğru uzanan yolun kenarlarındaki ağaçlar kralın muhafızları gibi tek tip giyinmişler. Binaların boyaları, balkonları, pencereleri, kapıları da hep aynı. Çiçekler bile karışık dikilmemiş. Sarılar bir yanda, kırmızılar öte yanda… Birkaç ayrık otu çıksa da aralarında hemen kopartılıyor.

Geçenlerde kameriyede oturmuş çay içiyoruz. Şahin Bey elindeki gazeteyi masaya bırakıp piposunu nefesliyor. "Duydunuz mu Kemal Bey dairesini satmış." Kime satmış diye sordular diğerleri. "Bilmiyorum. Adam kızını bizim Ceren'in okuluna yazdırmış. Kızın adı Arjin'miymiş neymiş?" Arjin! Arjin! Arjin! Herkes en az birkaç kere söyledi bu ismi. Ne demek acaba? "… ismidir, n'olacak! A, pardon Ferhat Bey! Siz bilirsiniz her halde, ne demektir Arjin?"

Bu sefer gerçekten zoruma gitti be! Köküne kaynar su dökülmüş ayrık otu gibi soldum. Çoğu tek katlı, boyasız, sıvasız, bir penceresi, bir bacası ötekine benzemez sefil evler. Ama etrafı sazlıklarla kaplı bir göl kenarındaki kulübe gibi huzur vericiler. Tekerleri sökülmüş, çürümeye terkedilmiş bir vosvosun bulunduğu arsada çocuklar oyun oynamak için toplanmışlar. İki gruptan birer çocuk karşılıklı adım atıyorlar. Heço meço kaldır kemeço… Kiminin sümüğü sarı sarı akmış, kiminin ellerinde kir kerme kerme, çoğunun üzerlerindeki giysi değil paçavra. Nal mıh kırk… Ama hepsinin gözünde yağmur sonrası yaprak üstünde kalan damlalardaki ışıltı var. Kırk bir, kırk iki, kırk üç, kırk dört, kırk beş… Bu kez gerçekten zoruma gitti be! Niye bu kadar zoruna gitti be koçum? İlk kez mi duyarsın bu lafları? Çok duydum. Pazarda, otobüste, bir dost ziyaretinde… Kırk altı, kırk yedi, kırk sekiz, kırk dokuz, elli. Kazanan tarafın çığlıkları… Sopaları alıyorlar. Peki niye bu kadar zoruna gitti? Bilmiyorum. Eskiden içimde müthiş intikam yalımları parlardı. Verip veriştirirdim. Zamanla… Aldırmayıpta ne yapacaksın? Bu kez öyle bir şey de olmadı. Kalıp gibi oturdu yüreğime. Bu nasıl oyun? Beyzbola benziyor. Koşuyorlar, bağırıyorlar, küfrediyorlar. Arjin ne mi demek Şahin Bey? Ne fark eder? Çok soylu bir manası da olsa güzel isimmiş der misin?

Sarı saçları ter içinde bir çocuk oyundan çıktı. Bir gözünü hafif kısmış, acayip bir mahlûka bakar gibi bakıyordu. Az sonra ağzı burnu kapkara, boz renkli bir yavru köpek nerden çıktıysa koşup geldi çocuğun yanına. Yavru, çocuğun ayağının dibinde taklalar atıyor, gülüyor, neşeli homurtular çıkarıyordu.

- Köpek senin mi?

Anlamadı dediğimi. Üstelik söylediğim komik

gelmiş olmalı ki gülümsedi. Yavruyu gösterdim.

- Senin mi?
- He.
- Adı ne?
- Hım?
- Adı yok mu?

Yıllar önce… Çocukluğumun en güzel yıllarını yaşadığım o kasaba… Mori'yi kasabaya uzanan yolun kenarında bulmuştuk. Kara, girintili göz halkaları, düğme kadar burnu, parmak uzunluğunda kuyruğu, açılmamış gözleriyle, şuncacık, tüylü bir et parçasıydı Mori. Alıp eve getirmiştim. Annem de babam da istememişti yavruyu. O günlerde dedem gelmişti bize. Ah, dedem! Ne adamdı be şu dedem! Hele hayretini göstermek için gırtlaktan gelen o kalın sesiyle "Paaa paaa paaa! Veyyy! Teee! Vişşş!" deyişi yok mu ölürdüm gülmekten. Kardeşime Barış diyemez, mısır anlamına gelen "Garıs" derdi. Hele anılarını anlatması yok mu? Öl Allahım öl! Karnımıza kramp girerdi gülmekten. "Lo öyle berf yağmış ki merat çoka kadar. Lo ben almışım tıfangımı, yürümüşem dağa. Lo karşıma öyle bir ayı çıkmış ki paaa paaa paaa!.." Babam tedirgin olurdu hep. Çatık kaşları daha da çatılır, asık suratı daha da asılırdı. Annem, babamı uyarırdı. "Amannn! Asma suratını! Sonra komşular ne der? Babasının gelişine sevinmemişte bilmem ne demezler mi?" Babam, askerlerine hücum emri veren bir kumandan gibi elini ileri uzatır, boyun damarlarını şişirir, "Asıl bunun konuşmasını duysunlar o zaman bak sen ne derler" diye iyice öfkelenirdi. Sık sık dedemi uyarırdı babam. "Baba konuşmana dikkat et, burası bizim oralar gibi değil. Sen gidersin, zor durumda biz kalırız sonra. Dedem kızardı. "Ne varmış benim konuşmamda? Biz de Allahın kulu değil miyiz?" Babam durumu açıklamaya çalışırdı. Dedem dinlemez, bir daha da gelmem der, gider, ertesi yıl yine gelirdi.

Dedeme köpeğimden bahsettiğimde öyle sevinmiş, öyle sevinmişti ki gidip görelim şu köpeği demişti. Köpeği görür görmez enselemiş, orasını burasını iyice incelemiş, sonra yere bırakıp, adını sormuştu. Adı yok demiştim. "Veyyy! İsimsiz olur mu? Bunun ismi Mori olsun." "Mori ne demek dede?" "Mori işte, boncuk demek."

- Mori olsun mu?
- Çı?
- Mori.
- Mori?
- Evet Mori.
- Nıç!
- Niye?
- Onun adı Çarşaf.

Çarşafmış! Bu kez niye bu kadar zoruma gitti anlamadım. Kendimi bu kadar aşağılanmış hissetmemiştim. Geçenlerde dairenin zevatı yine toplanmış Zeki'nin başına. Zeki anlatıyor onlar kikirdiyor. "Adama arabanızın markası ne diye sordum, adam, dogan sele çarpi, demez mi?" İmalı bakışlar, iğrenç kahkahalar… Lavaboya gittim, çay ocağına indim, fotokopi odasına kapandım, sinir törpüledim, döndüm. Zeki Efendi başka bir şey anlatıyordu. Beni görmüştü ama lafını da bitirmek zorundaydı. "Yok dilmiş, dilini… Pardon Ferhat Bey!" Yut yut yut! Nereye kadar? Bu mahalle güzel değil mi Mine? Ah, Mine gel dinle beni! Ayrık otunu yaşatmazlar. Gel satalım orayı. Burada… Evimizin önünde küçük bir bahçe… Bahçeye asla bir cinsten iki ağaç dikmemeli. Çeşit çeşit olsun varsın. İğde, armut, elma, kayısı… Sonra çiçekler… Envai çeşit olsun anasını satayım. Kimi kurusun, kimi yeşersin, kimi yaprağını yeni açsın, kimi yeni yeni çiçek döksün. Ben babam gibi kendimi saklamadım. Ben buyum dedim, arkadaş! Aslımı ne inkâr ederim ne de saklarım. Evin her odasını, her odanın her duvarını bile ayrı renklere boyamalı. Mahalle de aynı renkte iki ev olmamalı. Pardonmuş! Ah eşek kafa, iki çift laf edemedin ki! Hatta ne lafı, at kafayı uzat yere. Olur mu hiç andaval? Ya sonra?.. Bir punduna getirip… Arjin ne mi demek Şahin Bey? Sana ne pezevenk! Ne demekse ne demek!

- Kim koydu bu ismi?
- Ben.
- Nerelisin?
- Ağrı
- Sizin oralarda köpeklere hep bu ismi mi verirler?
- Yok. Ben Cüneyt'in filminde görmüşüm. Köpeğin ismi Çarşaf'mış.
- Arjin ne demek?
- Hım?

Ar'ı biliyorum. Ya jin?

- Arjin?
- Arjin? Memey'in kızının adı Arjin.

Arjin ne demek mi Şahin puştu? Ben de bilmiyorum ne demek olduğunu. Ama ar'ı biliyorum. Ar, ateş demek ateş!

8 Nisan 2007

Klasik Kürt Edebiyatının Üstadı: *Ahmedé Xani*

Faysal Ceylan
Eğitimci-Yazar

Ahmedé Xani

Şüphesiz Klasik Kürt Edebiyatı değince aklımıza gelen ilk isimdir Ahmedé Xani. Bir yazar olduğu kadar, bir aydın, bir düşünür, bir filozof, bir ideologdur… Aladin Sıcadin, Xani'yi Kürt edebiyat tarihinde Kürt yazar ve şairlerinin üstadı olarak nitelendirmiştir. Kürt edebiyatı araştırmacılarının üzerinde en çok araştırma, inceleme yaptığı şairdir. Ama tüm bunlara rağmen onun yaşamı hakkında geniş, aydınlatıcı bir bilgiye sahip değiliz ne yazık ki.

Ahmedé Xani'nin ismi ilk defa Alexandre Jaba'nın Çar Bilimler Akademisi bünyesinde hazırladığı kitapta karşımıza çıkmıştır. 1860–1865 yıllarında A.Jaba Çarlık Rusyası'nın konsolosu olarak Erzurum'da görev yaptığı sıralarda Çar Bilimler Akademisi için Kürt tarihi, dili, kültürü, folkloru, edebiyatı konularında çalışmalar yapmıştır. Jaba bu bilgileri Mela Mehmudé Bayezidi'de almış ve Çar Bilimler Akademisi'ne yollamıştır. Jaba, Mela Mehmudé Bayezidi'nin katkılarıyla Kürt destanları, masalları, öyküleri, şiirleri, şarkı ve türküleri hakkında bilgileri toplayıp Petersburg'a göndermiştir. O dönemde toplanan bu bilgiler 1860 yılında Jaba tarafından yayınlanmıştır. Rusya'ya döndükten sonra da bunu kitaplaştırmıştır. Jaba'nın bu çalışması, Kürtlerin tarihini, sanatını, edebiyatını, bilgin ve aydınlarını gün yüzüne çıkarması açısından çok büyük bir öneme sahiptir. Jaba Petersburg'a getirdiği Mem û Zin yapıtının bazı bölümlerini 'Mélanjé Asiatik' dergisinde Fransızca yayınlamıştır. Ahmedé Xani bu yazıyla ilk defa edebiyat dünyasında adı anılmış ve Kürt edebiyat araştırmacılarının dikkatini çekmiştir.

Mela Mehmudé Bayezidi'nin Xani hakkında A. Jaba'ya verdiği bilgiler şöyledir: "Ahmedé Xani Hakkari'nin Xani aşiretindendir. Sonradan Beyazıt'a gelmiştir. Hicri takvimine göre 1000 yılında doğmuş, 1063 yılında vefat etmiştir. Mem û Zin adlı bir eseri, çocuklar için yazılmış Arapça Kürtçe Nubihar adında bir sözlük, Kürtçe, Arapça, Farsça ve Türkçe yazılmış birçok şiiri bulunmaktadır. Çok bilgili bir kişidir. Halk arasında nam salmıştır. Belki de tüm şairlerden, bilginlerden daha değerlidir. Bayazıt'ta kendi ismiyle bir camiyi adlandırmış, mezarı da bu caminin hemen yanı başındadır." Şüphesiz Bayezidi'nin A. Xani hakkında verdiği bilgiler ilk olması açısından çok önemlidir. Ama onun doğum ve ölüm tarihlerini yanlış vermiştir. Xani'nin doğum tarihi kendi eseri olan Mem û Zin de verilmiştir. Xani Mem û Zin yapıtında hicri 1061 yılında

doğduğunu yazmıştır. Bu da miladi takvimine göre 1651 yılına tekabül etmektedir. Kesin bir bilgi olmamakla birlikte, Xani aşiretinin 1460–65 tarihlerinde Hakkari'den Doğubayazıt'a göç ettiği varsayımından hareketle Doğubayazıt'ta doğduğu sonucuna varılmıştır. Aladin Sıcadin Kürt edebiyat tarihi kitabında Xani'nin babasının adının Eylas olduğunu, Xani aşiretinden olduğunu belirtmiştir. 56 yaşında, Hicri 1117 (miladı 1707)yılında Doğubayazıt'ta vefat etmiş, mezarı da oradadır.

Xani bir şair olduğu kadar çağdaş bir aydın, bir düşünce adamıdır. Sürekli okuyan, araştıran bir kişidir. Arapça, Farsça ve Osmanlıcayı çok iyi bilirdi. Xani'nin babası dönemin kadılarından olduğu için ilk okuma yazmayı babasından öğrenmiştir. Dönemin medreselerinde Arapça dili ve kültürü hâkim olduğu için önce Arapçayla okuma yazmayı öğrenmiştir. Daha sonra Kürtçeyle okuma yazmayı öğrenmiş ve tüm yapıtlarını Kürtçe (Kurmanci lehçesiyle) yazmıştır. Babasının kadı olması ilk olarak hukuk kurallarını ve değişik bilimleri okumasını sağlamıştır. Bilim ve sanata aynı anda yönelmiştir. Xani'nin okuma ve araştırmaya olan ilgisi sürekli kendisini geliştirmesine zemin hazırlamıştır. İlk önce Doğubayazıt'taki Muradiye medresesine gitmiş, kısa bir süre sonra da Bitlis ve yakın çevre medreselerinde öğrenime başlamıştır. Daha sonra dönemin bilim ve sanat merkezi konumundaki Cizre'ye gitmiş ve öğrenimini burada devam etmiştir. Ruhunun bilgiye duyduğu açlıktan dolayı, tekrar yollara düşmüştür bilginin ardı sıra. Sonra Mezopotamya, Bağdat, Şam, Halep ve İran medreselerinde okumuş, kendini geliştirmeye çalışmıştır. Antik Yunan felsefesini Suriye, İslam felsefesini (tasavvuf), sanatı, astronomi ve değişik bilimleri Mezopotamya ve İran medreselerinde öğrenmiştir. Kürt dili ve edebiyatı alanında da araştırmalar yapmıştır. Kendinden önceki Kürt şairleri olan Feqıyé Teyran, Ehmedé Ciziri, Mella Baté, Ali Heriri gibi Kürt edebiyatçılarını araştırmıştır. Böylesi bir çalışma Xani'nin sonradan ortaya koyduğu sanatsal yapıtlarının temelini oluşturmuştur. Xani, varlıkları, isimleri ve ortaya koydukları sanatsal ürünlerinin değişik nedenlerden dolayı gizli kalmış olan bu isimlerin üzerinde kendini yeniden var etmiştir adeta. Bu isimler ona temel olurken, aynı zamanda Xani de onları edebiyat dünyasına oturtmuş, günümüze taşımıştır. Bunun yanı sıra Antik Yunan düşünürlerinden Hipokrat'ı, Platon'u, Aristo'yu; yine orta doğunun bilim ve sanat alanında nam salmış olan Firdevsi'yi, Ömer Hayyam'ı, Nizami'yi Farabi'yi, Şahabettin Sühreverdi'yi, Mühyettin Arabî'yi, vb. gibi kişilikleri öğrenmiştir bu yolculuğunda. Bu uzun yolculuğu esnasında farklı kültürleri tanımış, farklı dilleri öğrenmiştir. Belki de en önemlisi ait olduğu halkın kültürü, dili, tarihi, edebiyatıyla tanışmış ve halkın içinde bulunduğu trajik gerçekliği yakından görmüştür. Bu da onun düşünsel, sanatsal ve felsefi dünyasının biçimlenmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Bilgi arayışının sonunda tekrar Doğubayazıt'a geri dönmüştür.

Kürt edebiyatı üzerine çalışma yapan A.Orbeli "Heykelén Zemané Şaré Rustaléli" adlı kitabının önsözünde A.Xani hakkında: "Ortadoğu da şairlerden bahsettiğimiz zaman üç kişiyi anmak gerekir. Birincisi İranlı Firdevs, ikincisi Gürcü Rustaveli, üçüncüsü de Kürt A. Xani'dir. Genel olarak Kürt edebiyat araştırmacıları Xani'nin adının Firdevs, Nizami ve Rustaveli'nin yanına yazılması gerektiğini belirtmiştir. Ama Prof. Qanadé Kurdo Xani'nin yapıtları göz önüne alındığında bu şairlerden daha değerli olduğunu, daha önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiştir. Çünkü Xani yapıtında yalnızca aşkı, kahramanlığı, dostluğu, kardeşliği işlememiştir. O Kürt halkının yaşamını da dile getirmiştir. Boyunduruk altındaki Kürt halkının özgürlük sorununu, yoksulluğunu, acılarını da işlemiştir. Bu sorunların nasıl çözüleceğini de göstermiştir. Siyasal düşünceleri açısından da bu yazarlardan olduğu gibi kendi öncülleri konumundaki Kürt şair ve edebiyatçılarından da ciddi farklılık gösterir. Kürtlerin Irak, İran ve Osmanlıya karşı mücadelelerinin, Arap, Acem ve Türkleri egemenlikleri altına alma isteğinden değil, yalnızca onlarla eşit koşullarda yaşama amacından kaynaklı olduğunu belirtmiştir. Bu eşit koşullarda komşularıyla barış içinde dostça, kardeşçe, özgürce yaşamak için bu mücadelenin verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Çağdaş ve ilericiği günümüzde bile güncelliğini korumuştur. Kürt halkının maruz kaldığı baskılara rağmen, halkların kardeşliğini savunmuş, halklar arasında demokratik bir ilişkinin olması gerekliliğini ifade etmiştir. Avrupa dâhil olmak üzere daha demokrasi düşüncesinin filizlenmediği bir dönemde, Ahmedé Xani aynı coğrafyada yaşayan farklı etnisitelerin özgürce, kardeşçe ve eşit bir şekilde birlikte yaşama düşüncesini savunmuş, yapıtlarında işlemiştir. O dönemde halkların birbirine tahakkümünü ret ederek, demokratik bir yaşam ve

halkların kardeşliği düşüncesini ortaya koymuştur. Sınıfsal açıdan halktan yana tavrını açıkça ortaya koymuş, halkın yoksulluğunun, acılarının nedenini mirleri, beyleri ve ağaları göstermiştir. Günümüz modern dünyasının birçok evrensel değerini 17. yüzyılda ifade etmiştir. Ahmedé Xani sanatsal olduğu kadar, siyasal ve kültürel olarak da birçok ilke imza atmış evrensel bir sanatçı ve düşün adamıdır. Dil alanında yaptığı çalışmalar yaşamsal bir değere sahiptir. Anadilin öğretilmesi için eğitim ve öğretim sisteminin zorunluluğunun bilincinde olup, bunun çalışmalarını bizzat kendi yapmıştır.

Ahmedé Xani 56 yıllık kısa ömrüne birbirinden değerli birçok yapıt sığdırmıştır. Genel anlamda Kürt Kültürü, özelde Kürt dili ve edebiyatı tarihi açısından bunların taşıdığı değer paha biçilmezdir. Bilinen üç büyük yapıtı olan Nûbara Biçukan, Aqideya İmanê ve Mem û Zin'in dışında ona ait olduğu tespit edilmiş 74 tane şiiri de mevcuttur. Elimizde herhangi bir nüshası bulunmamakla birlikte Coğrafya ve Astronomi bilimleriyle ilgili Erde Xweda adlı bir yapıtının olduğu söylenmiştir.

Ahmedé Xani'nin Yapıtları:

Nûbara Biçukan (1683):

Nûbara Biçukan (Çocuklar için ilk meyveler) yapıtı, Xani'nin çocuklar için hazırlandığı Arapça-

Kürtçe sözlüktür. Xani bunu yazma amacını; "Bu sözlük Kürt çocukları için örülmüştür. Kürt çocukları ilmi öğrendiklerinde, okuduklarında zorluklarla karşılaşmasınlar diye çıkarttım." biçiminde ifade etmiştir. Xani bunu yazarken henüz otuz iki yaşındaydı. Şiirsel bir dille yazdığı bu yapıt on dört bölümden oluşmaktadır. Toplam olarak 954 kelime içermektedir. Bilinen ilk Kürtçe sözlüktür. Özünde bu yapıt bir sözlükten çok öte, bir eğitim sisteminin temelini oluşturmak için ortaya konmuş bir ürün gibidir. Burada eğitim ve öğretimin amaçlarını ön üç madde biçiminde sıralamıştır:

1-Her külfetin bir mükâfatı vardır, öğrendiklerinizi tekrarlayarak pratiğinizi geliştirin, bilgi insan iradesinin ve aklının gelişmesi için gereklidir.

2-İnsan iradesinin akıl, duygunun merkezi ise gönüldür; bilim gözüyle görün, duygu gözüyle sevin.

3-Öfke ve kavgayı değil, sabrı ve barışı tercih edin, çünkü bu, birliği ve beraberliği olgunlaştırır.

4-Amacınıza ve ülkünüze doğru yönelin, zaman kaybetmeden yol alın, hedefinizi Kâbe gibi bilin.

5-Kibir cehaletin eseridir, cehaletinizi bilgiyle giderin, bunu yaparak değer kazanır ve yücelirsiniz.

6-Duyguların binicisi akıl olmalı, dizgin daima aklın elinde olmalıdır.

7-Bilime sarılın, zira o size bilinmeyeni bahşeder.

8-Eğer lider veya saygın bir insan olmak istiyorsa-

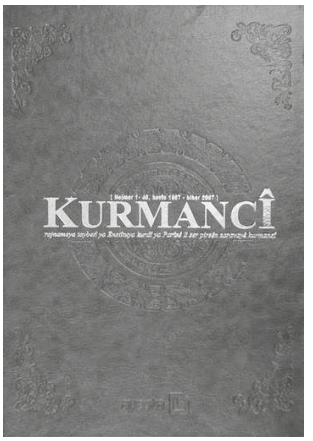

nız doğrulardan asla şaşmayın, duruşunuz İsa, Musa, Sokrat, Hallacı Mansur, Bistami, Suhreverdi ve Pir Sultan Abdal duruşu olmalı, zira adaletsizliğe karşı onurlu duruşta Tanrı duruşu vardır.

9-Her ne yaparsanız güzel yapın, cazip ve etkileyici olsun.

10-Yarışta öne geçmek istiyorsanız ilme yönelin, pratiği kendinize sanat eyleyin.

11-Her kim ki, bir ilim tahsil etmişse o bir devlet sahibi olmuştur.

12-Hayata ve sevdiklerinize bahar sevgisiyle sarılın, sarılın ki, bahar çiçekleri gibi açılsın.

13-Eğitmenleriniz taş yürekli olsa bile, siz daima onlardan isteyin, isteyin ki elde edebilesiniz.

Xani, bir halkın gelişmesi için bilginin ne denli gerekli ve yaşamsal bir öneme sahip olduğunun bilincindeydi. Fakat bu bilginin sistemsel olabilmesi içinde eğitim öğretim sisteminin oluşması gerekliliğine inanmıştır. Bilginin hem birey hem de halkın gelişmesi için çok önemli olduğunu belirtmiştir. Bilgiye ulaşma, ulaştığı bilgiyi kullanmanın teknik ve yöntemlerini sıralamıştır. Bilginin evrensel erdemlerle kullanıldığında insanlara yararlı olacağını ifade etmiştir.

Eqideya İmanê (1687)

Xani'nin Eqidaya İmanê (imanın şartları) adlı bu yapıtı, genel anlamda İslam'ın temellerini içeren, dini konuları işleyen bir kitaptır. Şiirsel bir dille yazılan kitap yetmiş üç beyitten oluşmaktadır. Bu kitabın önemi o güne kadar dini içerikte yazılmış olan kitapların Arapça yazılmış olmasına karşın Xani'nin bunu Kürtçe yazmasından ileri gelir. Örneğin kendinden önce gelen birçok Kürt din adamı (İbnül Esir, İbni Xalikan, Ebul Fida) yapıtlarını Arapça ya da Farsça yazmışlardı. Xani'den önce miladi 1417–1491 yılları arasında yaşamış olan Mele Ehmedé Baté Hz. Muhammed'in yaşamını anlattığı Mewluda Nebi adlı dini kitabını Kürtçe yazdığını belirtmekte yarar görüyorum. Dolayısıyla ilk Kürtçe dini kitabı yazan Xani değil Baté'dir. Xani adeta bir tabuyu yıkmıştır. Arap dili ve kültürünün günümüzde bile Müslüman halklar üzerindeki etkisini düşündüğümüzde Xani'nin o zaman attığı adımın ne denli radikal ve devrimci bir öz taşıdığını daha iyi anlarız.

Mem û Zin (1695)

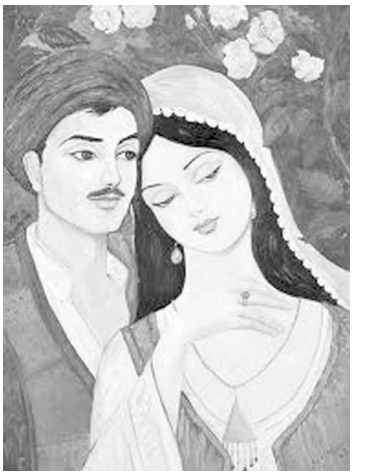

Şerha xemê dil bikim fesane
(Kalbimin gamını kılıp efsane)
Zinê û Memê bikim bahane
(Zin'i ve Mem'i de edip bahane)
Nexmê wê ji perdeê derînim
(Perdeden yüceltttim öyle bir nağme)
Zînê û Memê ji nû vejînim. (Yeniden can verim Zin ile Meme.)

Kürt dilini, edebiyatını dünyanın diğer halklarına tanıtıp dünya edebiyatı içine oturtan Mem û Zin yapıtını yazma amacını böyle ortaya koymuştur Ahmedé Xani. Genel anlamda Kürt halkının yaşamının sanatsal bir imgesidir. Mem û Zin'in konusu trajik bir aşk öyküsüdür. Bu trajik aşk öyküsü, Kürt halkının trajik gerçekliğinin imgesi biçimindedir. Yapıtın kahramanlarının trajik alın yazısı, bir halkın trajik yaşantısının sanatsal -estetiksel ifadesidir. Xani Mem û Zin yapıtında Kürtlerin bu durumunu tüm çıplaklığıyla göz önüne sermiştir. Kendi aralarında bir ittifak kurmayan Kürt aşiretlerinin başka milletlerin egemenliği altında yaşamasından kaynaklı olarak halkın çektiği acıları berrak bir şekildi dillendirmiştir. Kendi yapıtında adeta bu durumun propagandasını yapıp halkı aydınlatmaya çalışmıştır. Bu yönüyle de Mem û Zin yalnızca güçlü bir sanatsal yapıt değil, aynı zamanda o dönemden günümüze Kürtlerin yaşantısını yansıtan bir ayna gibidir. Orta doğunun siyasal konjonktürüyle birlikte Kürtlerin siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel yaşantısını, yaşadıkları baskıları ve bunlardan kurtulma yollarını, çözüm önerilerini işlemiştir. Bu yapıt hem sanatsal bir yapıt hem de bilimsel, sosyolojik bir belge niteliğindedir.

Ahmedé Xani Mem û Zin yapıtını Kürtlerin folklorik bir ürünü olan Memé Alan'dan esinlenerek yazmıştır. Ahmedé Xani, yaklaşık olarak 2500 yıl önce

doğup günümüze kadar dengbéjlerin nefesiyle taşınmış olan Memé Alan masalını kendi dönemine uyarlayarak edebi bir yapıt olarak yeni baştan yaratmıştır. Mem û Zin, dil, üslup, kurgu, tema, konu, biçim-içerik ve düşünsel yapısı açısından ustaca yazılmış, güçlü ve başarılı bir sanatsal yapıttır. Xani burada kendi dünya görüşünü, bakış açısını, siyasal ve toplumsal düşüncelerini ve ulusal-sınıfsal ideal dünyasını yazmıştır.

Mem û Zin yapıtı dünyanın ilk modern trajedyalarından biridir. Dünyanın ilk modern trajedyası olarak kabul edilen William Shakspeare'in 1591 de yazdığı Romeo ile Juliet yapıtının hemen yanına koyabileceğimiz bir yapıttır. Dil, konu, tema açısından sanatsal bir şaheserdir. Ahmedé Xani bu yapıtıyla siyasal düşüncesini, tavrını, duruşunu, beklentilerini berrak bir biçimde ifade etmiştir.

Mem û Zin'in içeriği, konusu, Kürt halkının öyküsüdür. Prof. Qanaté Kurdo Xani'nin Mem û Zin yapıtını, Firdevs'in Şahname, Nizami'nin Leyla u Mecnun ve Ferhat u Şirin yapıtlarında daha değerli olduğunu söylemiştir. Bu iki şair yapıtlarında şahı yüceltmiş, kahramanlık, aşk ve dostluğu anlatmıştır. Ama A.Xani Kürtlerin yaşamının her açıdan göz önüne sermiştir. Kürtlerin düşüncelerini, inanışlarını, yurtseverlik duygularını, millet olma bilincini, geri kalmışlığı ve nedenlerini, geleceğe olan inancını ortaya koyup, Kürt halkının bağımsız ve özgürleşmesi için çözüm yolunu sunmuştur.

O güne kadar Mem û Zin üç kere Arapça harflerle yayınlanmıştı. İlk defa 1920'de Arapça harflerle İstanbul'da yayınlanan Mem û Zin yapıtı devlet tarafından yasaklanmış, toplatılan kitaplarla yakılmıştı. Bundan önce bu yapıt bölüm bölüm olarak Kürdistan dergisinde yayınlanmıştı. Bu tarihten sonra 1947 yılında Hemze Axa önsözüyle Halep'te yayınlanmıştı. Sonra 1953 yılında Hevler'de(Irak) Kürt edebiyat ve tarihçisi Givi Mukriyani önsözüyle yayınlanmıştır. Mem û Zin'in bazı bölümleri 1932–1945 yılları arasında Hawar dergisinde yayınlanmıştır.

Mem û Zin'in Sovyetler Birliğinde Rusçaya çevrilerek yayınlanması, Kürt edebiyatını dünya edebiyatı içine yerleştirmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Adeta dünyaya, Kürtlerin de bir millet olduğunu, diğer milletler gibi onun da bir dilinin, edebiyatının olduğunu göstermiştir.

M.B. Rudenko Mem û Zin yapıtının Rusya'da bulunan bölümlerini elden geçirerek, Hevler ve Halep'te yayınlanan biçimleriyle karşılaştırmış; derin bir araştırma sonunda 1962 yılında Mem û Zin yapıtını tekrardan yayınlamıştır.

Xani, Kürt yaşamının ansiklopedisi gibi olan Mem û Zin yapıtında 16–17 yüzyılda Kürtlerin yaşamını siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel, dinsel, sanatsal olarak gözler önüne sermiştir. Kürtlerin yaşamı geniş, derinlikli ve yurtseverlik çerçevesinde ele alınmış sanatsal- estetiksel bir dille işlenmiştir. Kürtlerin içinde bulunduğu trajik durumun aşılması için nasihat vermiş, bunların aşılması için akılcı yollar önermiştir. Çok zengin ve güçlü bir edebi dille yazmış olan Mem û Zin yapıtı, A.Xani'nin değerini, ustalığını ve ne denli büyük bir düşünür, sanatçı olduğunu göstermiştir.

Bir Aydın olarak Ahmedé Xani

Ahmedé Xani, Klasik Kürt edebiyatının tartışılmaz en büyük şairi olduğu gibi çağdaş, ilerici bir aydındır. Onun siyasal, sosyal, dinsel, felsefi düşünsel yapısı ve dile yaklaşım biçimi onu kendinden önceki Kürt şairlerinden farklı kılan en önemli özelliğidir. Dolayısıyla onu yalnızca edebiyatçı özelliğiyle ele almak beklide ona yapılabilecek en büyük haksızlık olacağı gibi, gerçek değerini de açığa çıkartmayacaktır. Xani, halka düşüncelerini ifade etmek ve bu düşüncelerini kalıcılaştırmak için sanatın çarpıcı ve hayranlık uyandıran dilini kullanmıştır. Bunu da Mem û Zin yapıtında açıkça belirtmiştir.

Siyasal Düşüncesi

Xani aşireti 1460–65 yılları arasında Cizra Botan'dan Doğubayazıt'a göç etmiştir. Xani doğmadan önce burada çok büyük siyasal gelişmeler yaşanmıştır. Osmanlı ile Safevi devletleri arasında bir iktidar savaşı yaşanmaktaydı. 1510'dan sonra Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim Mezopotamya ve orta doğunun genelinde iktidarını mutlaklaştırmak için doğu seferini başlatmıştı. Doğuda en güçlü rakibi olan Safevilerle iktidar mücadelesi uzun sürmüştür. Bu zaman sürecinde o coğrafyada yaşayan Kürt halkı sürekli ezilmiş, yoksullaşmış, büyük acılar çekmiştir. Bu çatışmalar 1639 tarihinde Kasrı Şirin anlaşmasıyla son bulmuştur. Bu anlaşmayla ilk defa Kürt coğrafyası iki büyük devlet arasında bölünmüştür. Bu anlaşmadan sonra 1665 yılında Bitlis Kürt Beyliğinin bağımsızlığına son

verilmiştir.

Osmanlı ile Safevi devletlerinin uzun süreli bu iktidar savaşının halkta yarattığı derin acılar içinde doğmuştur Xani. Böylesi bir gerçekliğin yanı sıra, Kasrı Şirin anlaşması ve Bitlis Kürt Beyliğinin bağımsızlığa son verilmesi olayları onun yaşamı ve düşünceleri üzerinde derin bir etki yapmıştır. Bu durumların yarattığı sonuçlar, onun siyasal düşüncesinin temelini oluşturmuştur. Kürtlerin farklı devletlerin egemenliği altında bulunmasına karşın Kürt aşiretlerinin, beyliklerinin kendi aralarındaki çatışmaları, halkın yaşadığı yoksulluk, çektiği acılar onu derinden etkilemiş, yeni düşünsel arayışlara sürüklemiştir. Bu dönemde var olan Kürt beylik ve aşiretleri birbirinden kopuk, bir ittifaktan yoksun ve kendi aralarında sürekli bir çatışma halinde olmasını, halkın yaşadığı acıların, içinde bulunduğu çaresizliğin kaynağı olarak görmüştür. Kürt beylik ve aşiretlerinin bir ittifakla aralarındaki çatışmalara son verip bir devlet çatısı altında birleşmesini, güçlü bir devlet kurmasını; Kürtlerin geri kalmışlığının, bu trajik yaşamdan kurtulmasının çözümü olarak ifade etmiştir. Bağımsızlık ve özgürlüklerini elde etmenin biricik yolu olarak bunu işaret etmiştir. Mem û Zin yapıtı, onun bu siyasal düşüncesinin sanatsal kurgusu biçimindedir.

Xani bu yapıtta yeni bir ideal dünya kavramını ortaya koymuştur. Kürt halkı için bu ideal dünya kavramı yeni olduğu kadar, çarpıcı ve orijinaldir. Kürt aşiretlerinin kendi aralarındaki çatışmaya son verip, yurtseverlik ve ilkel milliyetçilikten uzak bir milliyetçilik duygu ve düşüncesiyle ulusal birlikteliğini sağlayıp bağımsız bir devlet çatısı altında birleşmesini ideal dünya olarak siyasal ve estetiksel bilincimize yerleştirmiştir. Bu ideal dünyada devlet olgusu, baskıcı bir iktidarı değil, aynı coğrafyada yaşayan başka halklarla eşit ve kardeşçe yaşama olanaklarını sağlayan, demokratik bir ilişkiyi amaçlayan bir karakter taşır.

Milliyetçiliği-Ulusalcılığı-Yurtseverliği

M.V. Bruivezzen'in Filozof Ahmedé Xani'yi, Kürt yurtseverliğinin ve milliyetçiliğinin babası olarak nitelendirmiştir. Bağımsız bir Kürt devleti A.Xani'nin ideal dünyasıdır. Kürtlerinde diğer halklar gibi bir devlete sahip olması gerektiğini söylemiştir. Fakat onun bu milliyetçiliği, yurtseverliği, ulusallığı hiçbir zaman gerici bir düzlemde gelişmemiştir. Aynı coğrafyada beraber yaşadığı farklı etnik kimliklere nefretle bakmamıştır hiçbir zaman. İdeal ettiği bu devletin, yeni toprakları işgal etmek, komşu halkları imha etmek, esir almak, köleleştirmek için değil; Kürtlerin de diğer halklarla eşit, özgür, kardeşçe ve barış içinde yaşaması için bunun şart olduğunu belirtmiştir. Çünkü ancak eşitler arasında gerçek bir kardeşleşmenin mümkün olduğuna inanmıştı. Böylesi bir düşünce onu evrensel kıldığı gibi düşünsel olarak yaşadığı çağın çok ötesinde olduğunu göstermiştir. Gerçek bir barış, gerçek bir özgürlük ve gerçek bir kardeşlik durumunu ifade etmiştir her zaman. Düşüncelerinin ilericiliği günümüzde bile güncelliğini koruyor hala. O zamanlarda bile gerçek bir demokratik kültürü önermiştir. Xani'de ulusal bilinç, millet kavramı Avrupa'dan çok önce gelişmiştir. O bunları dillendirirken Avrupa'da hala mezhep çatışmaları yaşanıyordu. 'Her şeyden önce siz Kürtsünüz' diyen Xani'nin milliyetçiliği, ulusalcılığı, yurtseverliği ilkel, gerici bir yönde değildir. Tüm bunları ateşli bir biçimde dillendirirken öte yandan aynı coğrafyayı paylaşan milletlerin özgür, eşit ve gerçek bir kardeşlik ilişkisi içinde olması gerekliliğine de tüm benliğiyle inanmıştır. Halkların kardeşliğine inanmış, savunmuş ve bunu yapıtlarında dile getirmiştir. Xani'nin milliyetçiliği, yurtseverliği ve ulusalcılığı aynı coğrafyada yaşayan farklı etnik kimlikleri dışlayan, ötekileştiren değil, halkların kardeşliğini, birlikteliğini içeren bir öze sahiptir. Örneğin, Arap kültürünün Müslüman halklar üzerindeki tartışmasız etkisini kültürel bir baskı olarak görmesine karşın Arap halkını düşman olarak görmemiştir. Yine Fars ve Osmanlı egemenliği altına yaşayan Kürt halkının maruz kaldığı baskıları ortaya koyarken, Kürtlerin bir devlet kurup bunlarla kardeşçe yaşaması gerektiğini ifade etmiştir. Kürtlerin ideal dünyasına sunduğu devlet modeli halkların kardeşliği felsefesini temel alan demokratik bir devlet yapısıdır.

Sınıfsal Tavrı

Ahmedé Xani sınıfsal açıdan halktan yana tavrını ortaya koymuştur. Hem farklı devletlerin, hem de Kürt aşiret ve beyliklerinin kendi aralarındaki iktidar mücadelesinde, ezilenlerin, acı çekenlerin, yoksulluğun pençelerinde can çekişenlerin halktan başkası olmadığına tanıklık etmiştir. Halk geri bırakılmış, cahil kalmaları önemsenmemiştir. Onu derinden etkileyen halkın bu çaresizliğinin, trajik

gerçekliğinin temel nedeni olarak da, halkı düşünmeyen iktidar sahiplerinin çıkar mücadelesini görmüştür. Bunun için yapıtlarında beyleri, mirleri, ağaları hiçbir zaman olumlamadığı gibi onları eleştirmiştir. Kürt halkının acınası durumunun kaynağının bunlar olduğunu yapıtlarında işlemiştir. Halkın bunun bilincine varması içinde adeta yapıtlarında bunun propagandasını yapmıştır. Yine halkın geri kalmışlığını, cehaletini gidermek için eğitim-öğretim sistemini oluşturmaya, dönemin medreselerinde çocukları eğitmeye çalışmıştır. Halkı geri bıraktıran cehaletin eğitimle aşılacağını düşünmüş, bunun için de ciddi bir çaba içerisine girmiştir. Halkın bilinçlenmesini, aydınlanmasını arzulamış, fiili olarak bunun çalışmasını örgütlemeye çalışmıştır.

Dile Yaklaşım Biçimi

Ahmedé Xani bir millet için dilin ne denli önemli ve varlığını devam ettirmenin biricik yolu olduğunun bilincindeydi. Dilin yok oluşuyla beraber Kürtlerin de tarih sahnesinden silineceğini biliyordu. Hâkim olan Arap kültürü ve diline rağmen çocukların eğitiminin anadillerinde yapma çabasını düşündüğümüzde, anadili ne denli önemsediğini rahatlıkla görürüz. Kürt halkının bağımsız ve özgürce yaşaması, medeniyetlerinin gelişmesi ve Kürt aşiretlerinin birleşmesi için yediden yetmişe her Kürdün kendi anadilini çok iyi bilmesi, okuması, yazması ve sanatsal yapıtlarda kullanması gerektiğini düşünmüştür. Kürt dilinin, tarihinin yazılıp okunması, Kürt çocuklarının kendi anadilini dilini unutmaması, öğrenmesi içinde yoğun bir çaba içinde olmuştur. Eğitimin, sistemsel ve anadilleriyle gerçekleşmesinin bir zorunluluk olduğunu ortaya koymuştur. Bireysel olarak da medresede çocuklara kendi anadilini öğretmiştir. Kurumsal olarak bir eğitim-öğretim planı çerçevesinde dilin öğretilmesi gerektiğini savunmuş, bunun için de çalışmalar yürütmüştür. Medresedeki eğitim-öğretimin yanı sıra günümüzde müfredat programı olarak sayabileceğimiz ve Kürt dili açısından tarihte bir ilk olarak kabul edebileceğimiz çocuklar için hazırlanan Arapça kürtçe sözlüğü hazırlamıştır. Bu amaçla çocukların eğitim öğretiminde kullanmak üzere Arapça-Kürtçe "Nûbara Biçukan" adlı bir sözlük hazırlamıştır. Kendi dilini öğrenirken Arapçayı da öğretmeyi hedeflemiştir. Sadık Behadin bu yapıtın yalnızca bir sözlük olmadığını, aynı zamanda bir eğitim kitabı olduğunu söylemiştir. Eğitim ve öğretimin metot ve tekniklerini de ortaya koyduğunu belirtmiştir. Anadili öğrenmenin kurallarını göstermiştir. Başta egemenliği altında yaşadıkları ve başka milletlerin, Kürtlerin yazılı bir metni yoktur dememesi için Kürtçe dili ile yazmanın bir zorunluluk ve varlık gerekçesi olduğuna inanmıştır. Geride Kürtçe bir yapıt bırakmanın ne denli önemli olduğunun bilincindeydi. Bu düşüncesini de Mem û Zin yapıtında dile getirmiştir. Onun bu kaygısı ve dile yaklaşım biçimi kendinden önce gelen Kürt şairlerinden ayırmış, farklı kılmıştır. Xani, Kürtlerin bir halk olduğunu, güçlü bir dile ve edebiyata sahip olduğunu dile getirmiş, bunu da halka anlatmaya çalışmıştır adeta.

Sonsöz

Ahmedé Xani, yaklaşık olarak üç yüz elli yıldır unutulmadı, unutulmayacak. Tüm olumsuz koşullara rağmen tarihin akışında kaybolmadı, kaybolmayacak asla. Tam aksine her geçen gün biraz daha tanınmaya, tanındıkça daha çok sahiplenmeye başlandı. Mevcut değeri katlanarak çoğalıyor Kürt halkının yüreğinde, beyninde. Ortaya koyduğu yapıtlar, savunduğu düşünceler birçok şairi, yazarı, düşünürü, aydını hatta siyasetçiyi etkilemiş, önünü aydınlatmıştır. Siyasal anlamda Kürtler için güncelliğini yitirmeyen bir ideal dünya kavramını ortaya koymuştur. Bu ideal dünya kavramı yüzyıllar boyunca savunula gelmiştir. Kendinden sonra gelen ve günümüze kadar birçok ünlü Kürt şairi, düşünürü, Xani'nin yurtseverliğinden ve ulusalcılığından etkilenmiş, benimsemiş, dillendirmiştir. Qadir Qoy, Piremérd, Goran, Békes, Wursi, Qane, Cegerxwun, Osman Sebri, Qedrican, Hejar ve günümüz edebiyatında sayısız genç şair, yazar, düşünür onun sanat ve düşün biçimini kendi yapıtlarında, çalışmalarında ifade etmiştir. Dolayısıyla her yeni bir edebi yapıtla Xani sanatsal, estetiksel beğenimizde yeni baştan yer edindi, edinecektir.

Ruslar için Tolstoy, Dostoyevski; İngilizler için Shakspeare, Almanlar için Goethe, Griphius, Fransızlar için Balzac, İranlılar için Firdevs nasıl bir öneme sahip ise Kürt halkı ve edebiyatı içinde Ahmedé Xani öyle bir öneme ve değere sahiptir. Şüphesiz bu denli büyük bir değer olan Xani'nin, hem yapıtlarıyla hem de düşünceleriyle ölümsüzler kervanının başında yer aldığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Gölge Su ve Ayna

Direnç Köse

Gölge suya düştü
Çaresizlikler bedene hayaller gölgeye dönüştü
Ve aynasında suyun doğmamış bir cenindi bütün gölgeler.
Gölge, su ve ayna buluştular ışığın kucağında
Gölge bedenden sıyrıldı su benliğime akarken
Ve aynada ki görüntü ölü bir beden gibiydi.
Bütün inançlarından sıyrılmış ve bütün sırlardan arınmışçasına
Özgürdü şimdi.
Gölge ve su yol alacaklar sonsuzluğa
İkisi de tutsaktır bedenlerine ve aynada gördüğümüz yanılsama
Mezarını kazan koca bir canavar.
Gölgeler suya indiğinde kırılacak suyun aynasında ki yanılsamalar
Sonra…
Su bedenden çekilecek gölge susuz bedenden göçecek
Ve aynalarda birer, birer kırılacak
Suyun berrak sonsuzluğunu dalgalandırarak.

3 Nisan 2010

Ümmü

Danyal Nacarlı

Yazıda duldasız bir kötürüm ağaç Haççа'nın Ümmüsü.
Yapraksız kalmış fırtınalardan, korumasız, 'sahapsız'.
Kulağına fısıldanmış çaput dualar savrulur dallarından asla kavuşmayan ellerin.

Uyanır güzelsiz bir geceden garbi düşmüş sabaha.
Toplar yerden gittikçe ağırlaşan yamalı yatakla yorganı.
Örtülükten çok ötede, daha kuytu yerlerde saklı durur özlemi.

Bir bozkır yangını gibi kocası Memiş,
Kim bilir, ne zaman tutuşmuş otun ilk sapı?
Anasının ödülü işte Memiş, sabrın mükâfatı, en çok da bir kaynananın kızılcık sopası.

Üç adım geride yürür Ümmü
Leylak rengi lastik ayyakabısıyla.
Yürür bakmadan sağına soluna, hayatla ölümün arasında.

Unuttu çoktan kendi ölümünden korkmayı.
Sallanmadı hiçbir zaman toza batmış donuk püsküllleri,
Bir o yana bir bu yana.

Kuruyasın kötü kader, kuruyasın,
Ayran suyu kona senin de köküne!

DUYGU'NUN 12 DAKİKA'SI

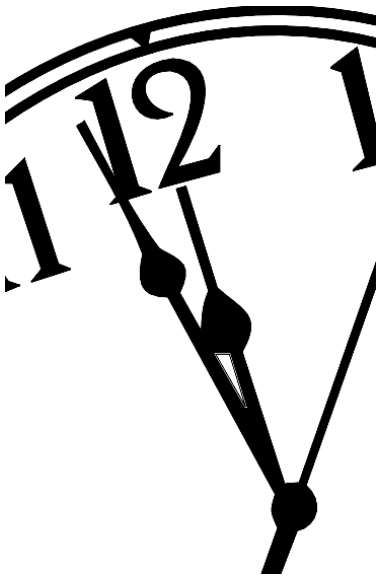

Filiz Gazi

15:05 Sıkıldım… Buradan çıkmalı, sıkıntıyı geçiştirmeliyim, ertelemeliyim. İçimdeki herkesten kendimi salmalıyım. Bugün kendimi yalnız hissetmeliyim ama her dem yalnızlıkta başarılamayacak olanı yapmalıyım; cımbızla keyfini çıkartıp almalıyım. (Ayaklarım gün geçtikçe daha da çirkinleşiyor.) Metroya doğru yol alıyorum. Merdivenlerden birlikte indiğim dağınık adam sevgilim olabilir-di-. Son basamakta elimden tutmalı, "Gel benimle, hep suçsuz olacaksın yanımda." demeliydi. Mantık hatası olmayan bir ilişkinin, mantıksız sevişgenleri olabilirdik. En sırnaşık halimle makas almak isterdim kendisinden sonra da rimelli kirpiklerimle gıdıklamak dudaklarını. (Devrim sosyalliği üzerine 1 fantezi: 1 Mayıs'ta Taksim meydanında onun omuzlarında turlardım tüm kortejleri.) Fettan düşüncelerimi anlamış olacak ki, usulca baktı. Usulca kaydı gözleri. Ama benim olması muhtemel sevgilim merdiven başında gördüğüm adamdı…

15:07 Hangi yöne gideceğim hep belli. Aksi istikamete gidenler için üşendim. En tenha vagona binmeyi planlıyorum ama en kalabalık olan istikamete gidiyorum. Kalabalık perhizimi, varacağım noktada pazartesiye bırakacağım. Yanımda oturan kızın burun eğriliğine kanım kaynıyor. Kardeşim olabilecekmiş gibi. Leopar desenli babetleri ve bir "Aloooo" sesi ile yazık olduk… Gerçi küçük poposu ve zevki, giysi dolabına hiç yaklaştırmayacaktı beni. (Bi çocuk doğursam bu kalçalarımın hali ne olur, mengene ile mi sıkıştırsam her iki tarafımı.) Gıyabi hayal kırıklıklarının sululuğunda kulaç atıyorum. (Sevdiğim bir sesin suskunluğuna ihtiyacım var ve o suskunlukta keskin kahve kokusuna.) Şimdi hep birlikte şarkı söylesek, dans etsek… İnenleri alelacele postalasak, binenleri tezahüratlarla, alkışlarla karşılasak. Bir teyzenin kollarında "Öldüm." şakası yapsam. Sonra "Gördüm orayı!" desem. Cehennemde yanmış topuklarıma vahlansa, çantasındaki kremle topuklarımı ovalasa…

15:09 Ayağımı uzatsam, biraz kestirsem… Karşımda oturan –itici sevimli Melih Gökçek suratlı- adamı evire çevire hırpalasam. Hiç mola vermeden II. Köprünün üzerinde tulum çaldırsam. (Beni şans oyunlarına dadandıran D'e, 5 kez ultrasanografiye girme cezası vermeliyim. Sonra mesanesinin adını "sayısal" olarak değiştirmeliyim.) Karaköy'de çay mı içsem bugün. Saçlarımı salarım, ellerimi çay bardağına dolarım. Engin bakış pozlarına yatar hiçbir şey düşünmemeyi denerken, hiçbir şey düşünmemeyi nasıl başaracağımı düşünürüm. (Bir hüzünlü günüm geldi aklıma. Metro sürücüsüne gidip anlatsam, metroyu durdursa… Gözyaşlarımla kompartımanını temizlese. Sonra "Sus artık, yola devam." dese. Nasihatini cep telefonuma fetişleştirsem, stickerlasam)

15:10 Çantadan çıkardığım kitabı kafama çuval gibi geçirmeye uğraşıyorum. Harfler var, noktalama işaretleri var, bazı bazı teması göz oyan fotoğraflar var… Ayraç için koyulan saç, sabah tembelliği için yastığımı bana tercih etmiş olmalı. Dökülme grevleri de cabası. 19. sayfa tanıdık geldi, tamam. asdfggjjklşi. Bunca anlama, bilme, açıklama koşuşturması bir kitabın tamamlanmış olmasına izin verir mi ki… lkfjdhgfsdgjgşlnklkj

15:11 Gözüm çaprazımdaki adamın gazetesinin sürmanşetinde. Tanrının kendine ayırdığı vakit-

lerde dünyaya gelenlerin kontenjanı gün geçtikçe daha da düşürülüyor. Neo, post, trans… dünya katıksız tanrı yaratımlarının lehine. Referandum, AKP, Var mısın; yok musun, Bebek'te 3-5 tur atarım, Fatmagül'ün suçu ne?, 12 Eylül… Simülakr, simülakr, simülakr… (Kendimi bir derenin sesi ile büyütmek, asfalttın büyüttüğü çocuklara da "Karın Ovalayan Su Sesi" masalını anlatmak isterdim.) Yaşayanlara, yorgun ama mağrur diyorlar. Ölüleri konuşarak bugünlerini var ediyorlar. Geride kalan kimlerle bir haber bültenini basıp, halkı eş zamanlı banka soygununa davet edebileceğim-z-??? Ş. bu ümitsiz soruya a'yı uzatarak "Muaaaamma" derdi.

15:12 Tepemdeki adamdan ensest yeminler dinliyorum. Anası avradı oluyor. İki gözünü önüne akıtma istirhamı da korku filmlerine sahne önerisi. (İnsanı diğer canlılardan ayıran yalan söyleyebilmesi.) Bugün biri pembe biri kapkara olmak üzere 2 yalan söyleme niyetindeyim. (Camdan yansıyan yüzüm, boynumdaki şalın rengine uymaya başladığının haberini verdi. Tersini başaracağım güne az kaldı.) Hoşgörü salıncağımda salak bir tebessümle salınıyorum. Duyduğum gıcıtılar tutarsızlığımın pasından. İkisinden birini tercih etmeliyim. Çehov'un Katya'sı en iyi arkadaşım bugünlerde. Sayfa 36-37 buluşma noktamız. Karşımdaki çift ne kadar da sinir bozucu. Erkeğinin şefkati, ilgisi için mi tüm bu bebek mimikleri! Zevcesinin pedofil olduğunu söylesem kızar şimdi.

15:13 İneceğim durak. Ne zamandır şu yürüyen merdivenlerin aktığı yönün tersinden binmek istiyorum. Acaba becerebilir miyim? Ama etraf ne düşünür, nasıl bakar. "Akıllı olup elalemin derdini çekeceğine, deli ol elalem derdini çeksin." Atasözü mü bu, deyim mi, biri mi demiş, hıı bi de neydi o motto mu? Bugün nasıl yürüsem acaba… Seğirte seğirte mi, salına salına mı, ufak ufak zıplaya zıplaya ya mı… Telefonum titreşti, "Bekle, geliyorum." Saçlarım çok dökülüyor. Çinko ve B12 yüklemesi yaparsam geçer mi? Bi de bu ay alacağım 3 dergi var. Bi de feminist kulplu arkadaşıma bir hediye almalıyım. Halhal, küpe, Dans edemeyeceksem bu benim devrimim değildir, kulpunda f.m.n.s.t yazan kupa, hoşlanacağı bir erkek (…..)

15:17 Kahve kokusuna geldim ve sevdiğim bir sesin suskunluğuna. Yılmaz Güney gülüşlü Ö'nin göğsünde dinlendim. Sigaramı yaktım, kahvemi yudumlamaya başladım. Babamı ve karnını sordu. 15:05'e geri döndüm. Her şey bu kadardı.

De Were!

Halil Alp

de were!
dı sehera sıvêda,
wek bayekî zozana
henık,
û hedî hedî…

de were!
Lı ser suretên xerîbîyê
bıve maçekî;
wek maçekî dayîkan
germ û germ…
wek melhema bırînan…

de were!
jı dılên xemgînra
bıve şabûnek zarokî,
bê qeyde
bê qanun
û bê sînor…

de were!
Ji zımanên zûhabûyîre
bıve dılopek şılîyê…
û belav bıbe
lı ser lêvên
ken bîrkırî…

de were!
dı rojekî Bıharêda
dı bın şîrqîna bıruskanda…
bı hêrs bıherıkê…
wek aşît û laseran…

de were!
wek sûwarê şefeqê
bı çek û saralıxan...
bı çargav û partafan...
û bıve mızgînî,
bo azadiya bındestan...

de were!
wek xızırê rûsıpî
bo mêvanîya feqîran...
û bıvê pûrteqalekî bîndayî
lı ber serê nexwaşan...

de were!
lı hevîya teye;
Kurdistana xemgîn,
Dayîkên dılbırîn,
Gorıstanên bênav,
Zaroken mêrxas û cîger pola...

halilalp@t-online.de

Kavrulup Sancıyan

Akman Gedik

gözyaşlarını döküyor gökyüzü
yeryüzünün ana rahmine
ıslanıyor toprak daralıyor gün
çiğ düşüyor gözlerime
ve ben bir iç yolculuğunda
sonsuzluğa yürüyorum...

kuşları uçmuş yaprakları dökülmüş
bir ağacın dibi korunağım oluyor
yol güzergahımdaki bu tek ağaç
benim gibi
yapayalnız ve suskun...

aslında ben kendime küskünüm
ve yüreğimde onulmaz bir yangın
tarifsiz bir acı
gergefi hüzünden
mirası acıdan
anlatıldıkça kanayan
göğüs kafesine sığmayan
sancıyan...

her gözyaşının bir hikayesi olmalı
belki de kanayan bir yaradan
artakalandır
ezberleyerek büyüdük biz bu acıları
bir masal değil yazdıklarım
vardır bir hikayesi her gözyaşının,biliyorum
iç yangınlığımız bundan
hüzünle barışıklığımız bundan...

biliyorum,
her kuş kendi sürüsünce uçarmış
her ateş kendi usulünce sönermiş
her su kendi yoluna yürürmüş
her rüzgar kendi yönüne esermiş
bundandır ömrümüz hep ah, vah içinde...

güzel sözler mi bitti... ne
mert insanların yürek hanesinde
oysa,
analarımızın duaları
ilkin komşuları
sonra kendileri içindi
dilleri insanlık diliydi
sözleri şeker şerbet
gözleri güzellik nakşederdi etrafa
ağıtları insanlık içindi analarımızın

kavrulup sancıyan yüreğimize
gözyaşlarımızı katık ederdik
ne çok ağlardık biz
her gözyaşının bir hikayesi vardır
biliyorum
belki de anlatıl(may)an
öyle gizil
saklı kendi içinde
tılsımı bozulur diye
açıklanmayan
hikayeler vardır, biliyorum
acısına yürek dayana...

kurdun kuşun hatırını sayan
cümle yaratılmışları aynı gözeten
daimi bir iç yolculuğunda olan
sürgün hikayeler biliyorum
anlatılır bir gün belki
kavrulup sancıyan
yüreğimizin yangınları biter
kaybedilmiş insanlık geri döner
kim bilir...

SANAT VE SANATÇI: OLAN İLE OLMAYAN!

Temel Demirer

"Sanat, serüven duygusunun olduğu yerde boy atar."[1]

Alfred North Whitehead

Sanatın post-modern "sonu"ndan, sanatçının da 12 Eylül 2010 referandumundan "sonraki" durumu nedir?

Galiba verilmesi gereken ilk yanıt: İstikamet yoksunluğu, belirsizlik, egemenlere eklemlenmedir!

Evet, ifade ettiğim dönemin ayırt edici özelliği, maalesef bu, böyle!

Biliyorum, bunu böyle dediğim için "ideolojik tutum" veya "katılık"la ya da "felsefe yapmak"la "suç"lanacağım… Ancak bu tür "klasik"leşmiş, itirazlara alıştım; hatta şerbetliyim!

Ama yine de Terry Eagleton'ın, "… '-oloji' ile biten sözcüklerin tuhaf bir özelliği vardır: '-oloji', bir fenomene ilişkin araştırma veya bilim demektir; fakat '-oloji' ile biten sözcükler, garip bir ters çevirme işlemiyle, çoğu kez, üzerinde çalışılan bir fenomene ilişkin sistemli bilgiden çok, üzerinde çalışılan fenomenin kendisi anlamına gelir olmuştur"; Thomas Carlyle'nin, "Geleneğe karşı sürekli direnmeden başka nedir ki felsefe?" saptamalarını aktarmadan geçmeyeyim…

"PRAGMATİZM"

Post-modern kesitte (ve 12 Eylül 2010 referandum sonrası özelinde) sanata, sanatçıların "pragmatik" bakış açısı damgasını vurdu diyebiliriz…

Örneğin, "Sanat yargılamakla değil, bakıp görmekle ilgilidir," diyen Julien Opie'nin veya U2'den Bono'nun, "Yaptığım hiçbir iş idealizme dayanmıyor. Sadece pragmatizm. Tamam, borçların iptali söz konusu olduğunda, meselenin hayır değil adalet işi olduğunu tartışıyorum. Ama şu anda Afrika'yla uğraşmak anlamında, Afrika için Marshall tipi bir plan arıyorum. İşte bu pragmatizm. (...) Burnum bir mendille kapalı, elimde bir molotof-kokteyliyle dikiliyor olsam benim için çok daha iyi görüneceğini biliyorum. Ama biliyorsun ki, en fazla inandığım şey, bu işi yapabilmemizin tek yolunun entelektüel davamızı sıkı, desteğimizi de halka yakın barışçı hareketler içinde geniş tutmak olduğu. Bu da ne sağın ne de solun mülkiyetinde," saptamasındaki üzere!

Hayır sanat, sadece görmek ve pragmatik bakış olmadığı gibi; Eugene O'Neill'in, "Gözler görmek istediğini görür," sözlerinde dile getirdiği üzere, sanatçı da "gösteren" değildir, olamaz da.

Sanat ve sanatçı, hiçbir pragmatizme prim vermeden taraf olan, yargılayandır.

Dante Alighieri'nin, 'La Divina Comedia/ İlahi Komedya'daki deyişiyle, "A l'alta fantasia qui mancò possa/ Düşlerimin gücü burada tükendi," diye haykıran ve sadece göstermekle yetinen pragmatizm bir sanatçı için "metalaştırılmış ruh hâli"nden başka bir şey değildir…

Kapitalizm, sanatı ve sanatçıları, onları var eden normlardan uzaklaştırıp, giderek daha fazla güç peşinde koşan duruma tahvil ederken, toplumsal çıkarın önüne bireysel yırtıcılık ve çıkarı koyar.

Yani zamana hâkim olan güce karşı çıkmayıp, toplumları esir alan "zaman ruhu" sosyo-psikolojisi doğrultusunda davranarak, vitrinde daima ön safta kalmayı yeğleyen davranış kuralları ve tercihlerini güçlendirir.

Bu da tamı tamına "metalaştırılmış ruh hâli"dir!

Tam da bu "metalaştırılmış ruh hâli" tercihi, "Önemli olan aşkın kendisi değil, varoşlarıdır," diye haykıran Fernando Pessoa'nın 'Huzursuzluk Kita-

bı'ndaki şu uyarıyı anlayamaz:

"Bir şeyin aslından değil, kışkırttığı fikirler ve rüyalardan haz almayı öğren. Çünkü hiçbir şey olduğu gibi değildir. Rüyalar hep rüyadır. Bu yüzden dokunmayacaksın hiçbir şeye. Rüyana dokunduğunda ölür gider, dokunduğun nesne bütün benliğini doldurur sonra…"

SANAT(IN) "NE"(LİĞİ)?

Hollandalı ressam Vincent van Gogh'un, "Sanatçı, tanrının eksik bıraktığını tamamlar," saptamasına eklemek gerek: Sanat, eksik bırakılanı tamamlamakla da kalmamış, her çağda yaratım alanını genişletmiştir.

Ya da Ernst Otto Fischer'in belirttiği gibi "İnsan, işle insan oldu, doğal olanı yapay olana dönüştürerek hayvanlar dünyasından ayrıldı, böylece büyücü oldu; toplumsal gerçekliğin yaratıcısı insan her zaman büyük büyücü olarak kalacak, her zaman ateşi gökyüzünden yeryüzüne getiren Prometheus olacak, her zaman müziğiyle doğayı büyüleyen Orpheus olacak. İnsanlar yok olmadıkça sanat da yok olmayacak."

Özetle Ambrose Bierce'ın, "Sanat: Bu sözcüğün hiçbir tanımı yoktur"; Hippokrates'in, "Hayat kısa, sanat uzundur"; Oscar Wilde'in, "Sanat yapıtı yararsızdır. Çiçek de…"; Alain'in, "Sanat, insanın doğaya eklediği bir şeydir," saptamalarıyla da betimlenmesi mümkün olan sanat, Peter Cook'un belirttiği gibi "İmgelemi tetiklemeye kadir" bir güçtür aynı zamanda…

Evet Jean Baudrillard'ın, "Sanat, artık sanat namına bir şey kalmadığı için ölmez, çok fazla sanat olduğu için ölür," uyarsını "es" geçmeden "Sanat fikrine inanmak" müthiş önemlidir.

Hem de; "Bugün sanat dediğimiz şey, telafisi olanaksız bir boşluğa tanıklık eder gibi"yken…

Gerçekten de gün yaltaklanan sanata karşı durma günüdür…

Kaldı ki Baudrillard'ın da kılıç salladığı şey, sanatın yaltaklanan, ticarileşen ve anlamından sapan yönüdür; "Sanatçılar, sanat tacirleri, küratörler, eleştirmenler, koleksiyoncular, sporcular, spekülatörler ve sanat artıklarıyla beslenen sosyetikler" biçiminde çizdiği güruha karşı O da, "Artık süreci başlatan özne değil, o sadece dünyanın nesnel ironisinin aracısı veya işlemcisi (…) Oyunun efendisi artık özne değil, ilişki tersine çevrilmiş gibidir,"[2] uyarısıyla…

Yaltaklanan sanat ile sanatçıyı yönetenin kapitalist yönelimin, neo-liberal tüketimcilik olduğunu belirtmeye gerek var mı?

Julian Stallabrass'ın belirttiği üzere, "Neo-liberalizmin ekonomik ifadesi daha kesin adaletsizlik, politik ifadesi kuralsızlaştırma ve özelleştirme, kültürel ifadesi de sınırsız tüketimcilik"ken;[3] "her şeyin mubah olduğu post-modern zaman(lar)"da göstermelik/ pragmatik sanatın, Avusturyalı yazar Hermann Broch'un, başyapıtı "Vergilius'un Ölümü"nde, Latin şairi Vergilius'un ağzından dile getirdiği gibi, "Estetik aracılığıyla hakikâtin bulunması ve sergilenmesi amacının değil, fakat sadece hakikât temelinden yoksun bir dış güzelliğin hizmetinde," olduğunu unutamayız!

Bu noktada XX. yüzyılın sanat akımlarının birer

"manifesto" olduğu (güdümlülüğe tepkidir manifesto!) gerçeğinden yola çıkarak şöyle bir sonuca varır Arthur C. Danto: "Sanatta her yerde ve daima aynı olan bir tür tarih-aşırı bir öz vardır ama bu öz, kendini yalnız tarih vasıtasıyla açığa vurur."

Kaldı ki yine Danto'nun işaret ettiği gibi modernizm, baştan sona manifestolar çağıdır ve bu manifestoların her biri sanatın bir felsefi tanımını bulmaya çalışır.[4]

Pragmatizmin yok etmek istediği bu felsefi tanım arayışı ve taraflılığıdır!

İşte bunun içindir ki "Her sanat yapıtının içinde insanlığın yaşamla bir hesaplaşmasının bulunduğu söylenebilir. Hayatı sanat yoluyla anlama çabası, bireylerin ve toplumların gelişmesi yolunda temel ivmelerden biri olmuştur,"[5] kapsamında irdelenmesi gereken sanat:[6]

Suat Taşer'in, "Yaşamak ummaktır./ Yeşil yapraklar umar/ şu beli bükülmüş ağaç,/ yelkenler, rüzgâr umar/ bir kız tanırım, sarışın/ sevgilisini esmer umar./ /Aç karnına istiklal umar/ Bombay'lı amele, Cava'lı topraksız,/ Hamburg'lu anne ekmek umar,/ Paris'li çocuk intikam/ ben sulh umarım/ Ramazan oğlu Recep/ kışlanın duvarına vermiş sırtını/ memleketten mektup umar/ ve her talim dönüşünde,/ her nöbete çıkışında tezkere umar," diye haykıran 'Umut' başlıklı dizelerindeki (emekçi) insan sıcağıdır…

Gabriela Mistral'ın, "İki parçayım/ bir yanım geçmişe bakar/ öte yanım denize doğru/ sırtım bir veda ile yanar/ göğsüm özlemle dolu," dizelerindeki cürettir…

Suphi Taşhan'ın, "Bahar beklediğimi getirmedi/ Bahar yine gelir," dizelerindeki iradedir…

Melih Cevdet Anday'ın, 'Teknenin Ölümü' başlıklı, "Kara yakındı önce, hem çok yakın,/ Elimi uzatsam tutardı./ Yıldızsız teknemdi inip çıkan gece,/ Kurumuş gece, kum, kömür, arduvaz.../ Kara yakındı önce, hem çok yakın,/ Denizleyin inip çıkan önümde," dizelerindeki yön duygusudur…

Oktay Rifat'ın, "Elleri var özgürlüğün./ Gözleri, ayakları./ Silmek için kanlı teri./ Bakmak için yarınlara,/ Eşitliğe doğru giden," dizelerindeki taraflılıktır…

Sanat, bunlara yani aşka, hayata ve insana yarar; onlara özgüdür…

Aksi takdirde, "metalaştırılmış ruh hâli" tercihine mündemiç kocaman bir hiçtir!

SANATÇI

Suphi Taşhan'ın, "Mısralarım/ Güneşi düşürmek içindir topraklara/ Ve can vermek içindir canı alınanlara/Hayat, aşk, ekmek çalışanlara"; ya da Mayakovski'nin, "Nasıl diliniz varıyor kendinize ozan demeye/ öyle bir bıldırcının boz sesiyle şakıyarak?/ Bu gündür,/ bir demir muştayla yarmamız gereken gündür/ şakkadak/ dünyanın kafatasını!" dizelerindeki üzere sanatçı olmak; Thomas Mann'a, Stefan Zweig'a, Robert Musil'e, Bertolt Brecht'e ve Hermann Broch'a, Walter Benjamin'e kafa yormayı "olmazsa olmaz" kılar…

Mesela sanatçı olmanın imajdan öte kendine özgü olmaktan geçtiğini vurgulayan Ece Dorsay, "Sanatçı, alınan satılan bir ürün değildir" der ve ekler: "Tabuları yıkan, düşüncelerini söylemekten korkmayan ama tüm bunları zerafetle yapabilen kişidir sanatçı. Tüm renkleri arar gerçek sanatçı… Devrimi de burada yatar."

Sanatçı, dışarıdan kolayca algılanamayan bir ruh dinginliği ya da çatışması içinde sürdürür yaşamını. Kendi kurduğu bu dünyada kral sofralarına sırt çevirir de, dağı bayırı yol eyleyip gittiği yoksulun kuru ekmeğini yeğler.

Papa X. Leo, zamanının gözde sanatçısı Raffaello'ya dinsel söylencelere ilişkin resimler ısmarlar. Diane Haeger'in Yakut Yüzük adlı romanında (Can Yay.) okumuştum; Raffaello, bir fırıncının kızı olan Margherita'yı tanıdıktan sonra papanın isteklerini geciktirir, sevgilisinin güzelliğini sonsuzlaştıracak Madonna resimleri yapar.

Sanatçı, içinden geçeni yaratır. Picasso, "Resim senin benden istediğin değil, benim sana verdiğimdir," sözüyle bu gerçeği vurguluyor. Gauguin'in Tahiti dönüşü açtığı sergide, bir izleyici, "Tahitili kadınları ne güzel çizmişsiniz," diye coşkuya kapılır da, Gauguin çizmekten çok, aradığı renkleri bulmak için Tahiti'ye gittiğini söyler...

Bu kapsamda hayır, hayır sanatçı; "Ben 'Babam öldü ama sahneye çıkarım' yavşaklığına inanmam… Bunlar profesyonel insanlar ve bu işi para için yapıyorlar artık. O kutsanmış tiyatro değerleri yok, seyirci yok, profesyonellik ve gelir getiren sahneler var," sözleriyle Haluk Bilginer değildir; olamaz da!

Çünkü adanmışlıkla, özgürlükle betimlenmesi kaçınılmaz olan sanatçı kategorik olarak; Aisopos'un, "Semirmiş bir köle olmaktansa, özgür biri olarak açlıktan ölmek yeğdir"; Thukydides'in, "Mutlulu-

ğun sırrı özgürlüktür, özgürlüğün sırrı ise cesaret"; Henrik Ibsen'in, "İnsan, özgürlük ve gerçek uğruna savaşmaya giderken asla en iyi pantolonunu giymemeli," sözlerine asla yabancı olmayandır…

Yani "Sanatçının toplumsal belleği uyarıcı rolü her zaman olduğu gibi bugün de onun mücadeleci yapısıyla örtüşmek durumunda"dır.[7]

Evet sanatçı Ralph Waldo Emerson'un, "Beni ilgilendiren ne yapmam gerektiğidir, başkalarının ne düşündüğü değil"; Anatole France'ın, "Hiç rüya görmeseydik, yaşamak dayanılmaz olurdu"; W. Somerset Maugham'ın, "Sanatçının her yapıtı, ruhundaki bir serüvenin ifadesi olmalı"; Metin Eloğlu'nun, "Her 'gerçek' etkiler kişiyi. Bu etkilenişler yeni bir 'gerçek'e dönüşürken de en doğru çizgisini de kendi çizer"; Tahsin Saraç'ın, "Çağının sorunlarını biliyorsan sanatçısın, değilsen ne ozan ne sanatçı ne de insansın"; Oktay Rifat'ın, "Politika dışı kalmak, Fransızca deyimiyle apolitik bir varlık olmak insanın elinde değildir. Her yazar-ozan gibi geniş anlamda ben de politikanın içindeyim," dediğidir…

İşte tam da bunun için 'La Divina Comedia/ İlahi Komedya'daki Dante Alighieri'nin, "Tu lascerai ogne cosa diletta/ più caramente; e questo è quello strale/ che l'arco de lo essilio pria saetta/ Tu proverai sì come sa di sale/ lo pane altrui, e come è duro calle/ lo scendere e'l salir per l'altrui scale"[8] uyarılarına sırt dönmesi mümkün olmayandır…

SOMUT: AKP VE SANAT(ÇI)

"İyi de bunlar böyleyken; yani "Ruhi Su cezaevlerinde, demir parmaklıklar ardında tutulurken, konservatuvardaki hocalık görevinden, Devlet Operası'ndaki işinden atılırken, radyoevinden, radyo programlarından kovulurken susanlar... Hele hele 12 Eylül sonrasında plakları, konserleri yasaklanırken onun adını ağzına bile almayanlar... Yurtdışından aldığı konser ve hocalık tekliflerini engellemek için kendisine pasaport verilmediğinde, görmezlikten, duymazlıktan gelenler... O ve ailesi açlığa mahkûm edildiğinde, başlarını öte yana çevirenler... Hastalandığında, tedavi için yurtdışına çıkışı önlendiğinde susanlar... İşte o gün susanlar, tepki göstermeyenler, işte o aynı insanlar bugün 'demokrasi' havarisi kesilmiş, ahkâm kesip duruyorlar"ken;[9] somut(umuz) ne alemde?" mi!

Çarlık Rusya'sında "Şair ile Çar" ikilemi öğretici bir örnektir. İktidardaki rejim kendisini halka sevdirmek için sanatçılardan medet umagelmiş ve kısmen de başarılı olmuştu…

Yani yabancısı olunmayan biçimde sanat ve sanatçılara müdahale etmişti…

Ne var ki, gerçek sanatçılar muhalif özelliklerini Çarlık'a emanet etmemişlerken; Rus edebiyatının devi Puşkin, hayatta en büyük başarısının "Zor bir zamanda özgürlüğü ve ezilenlere desteği yüceltmek" olduğunu söylemiştir!

Bu anlamlı bir örnek…

Ancak Münir Nurettin'in Mustafa Kemal'e nasıl itiraz ettiğini unutan/ unutturan post-modern kesitte, 12 Eylül referandumunda "Evet" oyu kullanacağını açıklayanlar içinde Orhan Gencebay, Sinan Çetin, Lale Mansur, Tuluhan Tekelioğlu, Seray Sever, Nihat Doğan, Yeşim Salkım, Ahmet Özhan, Özdemir Erdoğan, İskender Pala, Adalet Ağağoğlu, Teoman, Mustafa Erdoğan yanında Sezen Aksu da vardı.

Hani "Ah ne kahraman, ne cesur,/ Ne güzel çocuklardık,/ Her yeni günü ümitle,/ Nasıl da kucaklardık…;/ Ah kaldırımlar biliyor,/ Bir devir muhteşemdik./ Güz güneşinden hüzünlü/ İlk yazdan şendik," diye haykıran 78'li Sezen Aksu…

78'li Sezen Aksu, "Bir sanat yapıtı, her şeyden önce bir zihin serüvenidir," diyen Eugene Ionesco'yu doğrulardı…

Ancak ve sonra… Örneğin Sezen Aksu ile Orhan Pamuk…

Yani Çevre ve Orman Bakanı Veysel Eroğlu'nun ağzıyla, Allianoi'nin baraj suları altında kalmasına karşı çıkan Tarkan'a, "Sanatçı arkadaş sanatıyla ilgilensin, herkesin bir ihtisası vardır. Herkes bilmediği bir konuya burnunu sokarsa çok yanlış olur. Ben şimdi kalkıp da onun sanatıyla alâkâlı bir şey söylesem ne derece yanlış olursa, onun da bir baraj ya da tarihi eserin korunmasıyla ilgili söyleyeceği şey fevkâlâde yanlıştır. Bunlar dünyanın hiçbir yerinde de yoktur" diyen; Devlet Bakanı Faruk Çelik'le birlikte, Arif Sağ'a "ajan" deyip, "Arif Sağ Alevilere ihanet etti" sözlerini sarf edebilen AKP'ye ve zihniyetine tek eleştirel laf etmemek…

Bıraktım 78'lisini, sadece sanatçı Sezen Aksu'nun, 8 yıldır AKP için tek olumsuz sözünü anımsamıyorum… Pamuk'un da! (Platon'un, "İnsanlar her zaman başlarına getirecekleri ve yüceltecekleri bir kahraman bulurlar... Tiranlığın kaynağını burada aramalı, başka yerde değil," sözü boşuna değil!)

Bu noktada "Evet"inden, "Hayır"ına egemen zihniyete eklemlenenlere hatırlatılması gereken

şey F. Nietzche'nin, "Zayıflar, bizi kendi gücümüzden utanmaya zorladıkları için kazandılar"; W. Goethe'nin, "Faydasız bir hayat, erken bir ölümdür," sözleridir…

Bir de yaşanmış tarihsel örnekler, yani eylemleridir söz konusu olan…

"SONUÇ": YALTAKLANAN SANATA/ SANATÇIYA KARŞI

Diyeceklerimi toparlıyorum:

Herbert Marcuse'nin, "İnsanlar kendilerini mallarında tanıyorlar; ruhlarını otomobillerinde, müzik setlerinde, dubleks evlerinde, mutfak âletlerinde buluyorlar," diye betimlediği tüketimci kapitalist cinnet; Charles Caleb Colton'un, "Yozlaşma kartopuna benzer; yuvarlanmaya başladı mı çığ gibi büyür," biçiminde tarif ettiği çöküşü devreye sokarken; her zamankinden daha fazla başkaldıran sanata/ sanatçıya muhtacız…

Hani "Hayatta bir an gelir, dünyanın güzelliği yeterli olur. Onun fotoğrafını çekme, resmîni yapma, hattâ onu anımsama gereksinimi bile duymazsınız. O kendisi yeter," diyen Toni Morrison'un sözlerindeki insanîlikle…

Bu da egemen(lik)lere, "metalaştırılmış ruh hâli"nin kültürel, sanatsal kodlarına itirazı "olmazsa olmaz" kılarken; sanatın toplumsal işlevinde gerilemeyle eş zamanlı olarak devreye sokulan "popüler kültür"ün yükselişine karşı mücadeleyi yani yaltaklanan sanata/ sanatçıya karşı isyanı kaçınılmaz kılıyor…

Evet küreselleş(tiril)en "tüketim toplumu" kalıbına, onu şekillendiren sürdürülemez kapitalizme ve ideolojik hegemonyasına savaşmak, artık sanatın varlık nedenidir…

Unutulmasın tüketim ekonomisi kalıplarına teslim olan "sanatçı", toplumsal işlevinden uzaklaştıkça, sanatın işlevi gereksizleşerek, sanat olmaktan çıkar; pazarın ya da devletin "sanatçısı" olur…

Tam da bu noktada Jean Dubuffet haykırır: "Ben devleti bir tek yüzüyle tanırım; polis yüzüyle. Bütün bakanlıklar, bütün resmî daireler benim gözümde sadece bu yüze sahiptirler ve kültür bakanlığını da, emniyet müdürü ve komiserleriyle birlikte, kültür polisinden başka başka bir şey olarak düşünemem."

"Mülk sahibi sınıf, kültürel propagandası sayesinde, yazarlar ve sanatçılar değil, okurlar ve hayranlar yetiştirmek amacındadır."[10]

Nihayet olan ve olmaması (karşı çıkılması) gereken de tamı tamına budur…

2 Ekim 2010 10:33:17, Ankara.

NOTLAR

[1] Alfred North Whitehead.
[2] Jean Baudrillard, Sanat Komplosu, Çev: Elçin Gen-Işık Ergüden, İletişim Yay., 2010.
[3] Julian Stallabrass, Sanat A. Ş. Çağdaş Sanat ve Binealleri, İletişim Yay., 2009, s.71.
[4] Arthur C. Danto, Sanatın Sonundan Sonra, Çeviren: Zeynep Demirsü, Ayrıntı Yay., 2010, s. 52-71.
[5] Turgay Fişekçi, "Yaşamla Hesaplaşma", Cumhuriyet, 22 Eylül 2010, s.16.
[6] Her zaman dönüp dolaşıp şu soruya gelinir: O zaman sanat nedir? Baudrillard, "Sanat bir formdur," diyor. Sanatın öteki bütün öğeleri çekiştirilip gerçeğe uydurulurken, alınıp satılıp takas edilirken, "formlar, form olarak, başka bir şeyle takas edilemez, sadece kendi aralarında takas edilebilir, estetik değer de bu bedel karşılığında ortaya çıkar." (Jean Baudrillard, Sanat Komplosu, Çevirenler: Elçin Gen, Işık Ergüden, İletişim Yay., 2010.)
[7] Dikmen Dürün, "Yaşam ve Tiyatro", Cumhuriyet, 24 Ağustos 2010, s.17.
[8] "En sevdiğin ne varsa hepsini bırakacaksın;/ bunun, gurbet yayının attığı/ ilk ok olduğunu anlayacaksın./ Başkasının ekmeğinin ne denli tuzlu,/ başkasının merdiveninden çıkmanın/ ne denli zor olduğunu göreceksin." (Dante Alighieri, La Divina Comedia'nın (İlahi Komedya), Paradiso (Cennet) kitabının, 17. Bölümü'nün 55-60.)
[9] Zeynep Oral, "Yetmez Ama Evet Diyenler - Hani Tepkileriniz?", Cumhuriyet, 23 Eylül 2010, s.16.
[10] Jean Dubuffet, Boğucu Kültür, çev: İsmet Birkan, Dost Yay., 2005, s.11-18.

Işık

Bilal Yavuz

Uzaklarda bir ışık; yanıp sönen,
Bu gecenin koyu karanlığında…
Ve paslı raylardan geçiyor tren,
İçimdeki en derin anlamıyla.

Ne ilk yolculuk bu ne son olacak.
Her gün yorulmuş sesiyle geçip de,
Büyük umutlarla hep yol alacak,
Ta ki kıyametin vakti gelince…
Perdenin ardında bekleyen rüzgâr,
Estirir kalplere binlerce huzur,
Bir bahar olabilir ya da bir kar,
İnsanın geçtiği yollar pusludur.

İçimdeki en derin anlamıyla.
Ve paslı raylardan geçiyor tren,
Bu gecenin koyu karanlığında…
Uzaklarda bir ışık; yanıp sönen

Güney Yılmaz

Heyç baka

Şü hel âlem
Kil yöm harb, kâtil, dem u bikîy
Ey cımeğe, ey nisvenin
Le şü raskin bil ard
Le şü hike kilkin mîskin

Me fi hîskin
Me fi il'seynkin

Kumo û kûlo "Heyç baka"
"Heyç baka ya zalım"
Nihne k'men fi hel ard
Nihne k'men insen
Nihne Arap

Yeter artık!

Ne bu dünya
Her gün savaş, ölüm, kan ve gözyaşı
Ey insanlar, ey kadınlar
Niye başınız toprağın altında
Niye böyle hepiniz miskin siniz?

Sesiniz yok!
Diliniz yok!

Kalkın ve "yeter artık" diyin
"yeter artık ey zalim"
Bizde varız bu topraklarda
Bizde insanız
Biz Arabız.

04.09.2008

k i t a p

Rüzgar da Söylemiyor Duygularını…

Çetin Boğa - Şiir

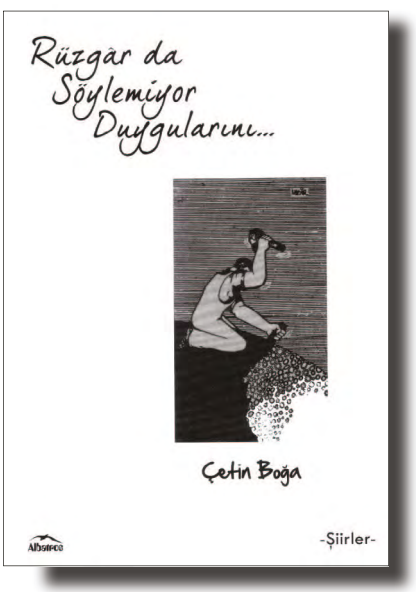

Albatros Yayınları
Haziran / 2010
İletişim: Çetin Boğa
0534 382 33 53

Ben *Çetin Boğa*
Eski bir taşocağı işçisi
Biraz çocuk ve gülümseyişim
İnsan ve dost
Hoşgörü ve sevgi
Tutku ve sabır
Biraz da
Aşk ve coşku sağanağıyım

Ben *Umut Sevinç*
Harfler sözcüklere
Sözcükler dizelere yürüyor
Biraz çığlık ve direncim
Gözyaşı ve hasret
Zor ve güzel
Uysal ve hırçın
Biraz da
Hüzün ve isyan dalgasıyım

Ben *Malayim Karınca*
Rüzgârlarım
Umut umut dans ediyor
Anlatılmaz sevinçler
Çiçekliyorum bakışlarınızdan
Bir hayata adanmış
Şarkınızı söylüyorum...

Fransa
MAYIS 68

KİBELE YAYINLARI, İSTANBUL, 2010,
399 Sayfa.

M. Şehmus Güzel

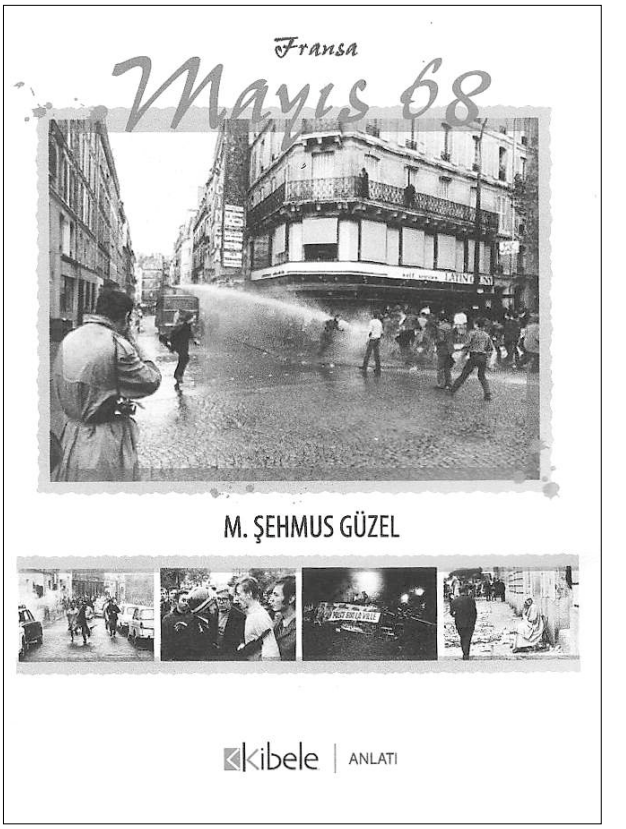

Fransızlar için "Mayıs 68, 20. Yüzyıl'ın İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki en önemli olayıdır."

O zaman bitmesi ve/veya bitirilmesi istenen bu tarihi başkaldırının önemi nereden kaynaklanıyor?

Mayıs 68 boyunca, heyecanlı toplantılarla, tartışmalarla, gösteri ve yürüyüşle, grevle ve işgalle tanışmayan tek köy, tek kasaba ve tek kent kalmadı.

Vietnam'da yıllardır süren ABD işgalini ve akıl almaz saldırılarını kınamak için bin bir eylem yapan, Filistin halkının kurtuluş mücadelesini desteklemek için gösteri ve yürüyüşler, toplantılar düzenleyen son derece bilinçli siyasi kümelerin örgütlü katkısıyla eylemler dal budak saldılar.

İktidarın öğrencileri dinlememekte ısrarı ve gösteri ve yürüyüşlerin üzerine Fransa'da o zamana kadar akıldan geçirilmesi bile mümkün olmayan bir saldırganlıkla yürümesi üzerine olaylar öğrenci kesimini aştı, işçi hareketini etkiledi, eylemler giderek büyüdü ve iktidarı sarstı…

Bunları, neden ve sonuçlarıyla bu kitapta irdelemeye çalışıyorum.

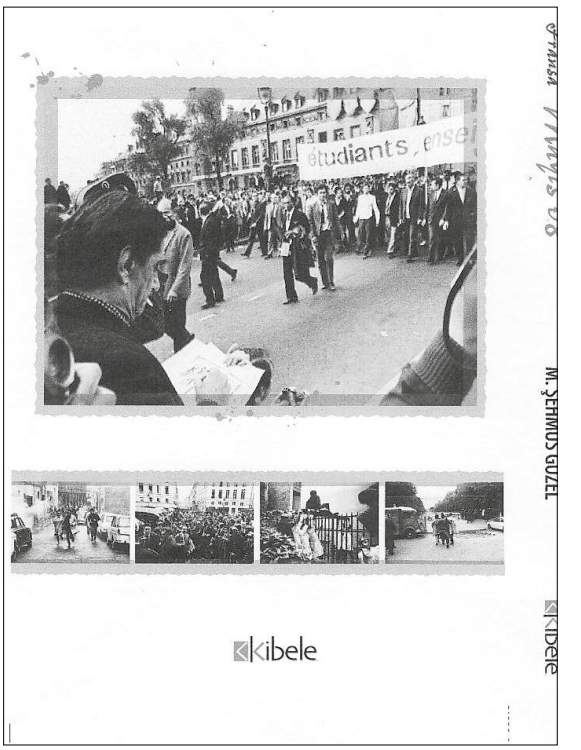

Çetin Oraner röportajı…

"Çetin gibi Çetin"

Röportaj: Ali Osman Abalı
ali.abali@hotmail.com

Ne Ahmet Kaya'nın arkasına sığınırım. Ne de Ahmet Kaya'nın devamcısı olurum. Ahmet Kaya'nın yeri ayrıdır benim yerim ayrıdır.

Mersin'de yaşanyan halklar, protest müzik sanatçısı Çetin Oraner ile buluştu. Büyük bir izdihamın yaşandığı konser akşamı, Çetin Oraner ile keyifli bir söyleşi yaptık…

Bu güne ilişkin duygu ve düşüncelerinizi alabilir miyiz?

Tepkiler çok güzeldi, güzel bir iletişim kurduk. Aslında anma konseri gibi bir etkinlik oldu. Bu gün, şehit olan bir yoldaşın haberini aldık. Konseri iptal edelim diye düşündük, sonrasında anma konseri olur diye karar değiştirdik arkadaşlarla. Özlemişim Mersin'de yaşayan halkları özlem giderdiğimizi düşünüyorum

Yeni albüm çalışmalarınızdan bahseder misiniz?

Aslında, iki albüm hazır her şeyiyle. Tabi bu albümleri ha deyince yayınlayamıyoruz. Maddi yükünü de genelde kendimiz çektiğimiz için. Ama şu an yayınlanmayı bekleyen iki albüm hazır. Bakalım süreç neyi gösterecek

Konser çalışmalarınız devam edecek mi? Mersin'den sonra başka şehirlere de gidecek misiniz?

Elbette Türkiye'nin birçok iline gideceğiz. Amed, Antalya, İzmir, Batman vs. Daha tarihleri ve yerleri belli olmayan birçok şehir var.

Sizi Mersin'de bizle buluşturan hangi kurum. Ya da kimler?

Sanatçı dostum, Önder Dilbirin'le daha öncede aynı yerde sahne almıştık. Uzun zamandır dostluğumuz, yoldaşlığımız sürüyor. Daha önce de Önder yoldaşla konuşmuştuk konser yapalım özlem giderelim diye. İsmini şu an sayamayacağım çok sayıda arkadaşın uğraşları sonunda uzun bir aranın ardından yeniden Mersin'de yaşayan halklarla buluştuk. Sizin aracılığınızla Mezopotamya Kültür Derneği çalışanlarına ve etkinlikte emeği geçen bütün arkadaşlara, yoldaşlara teşekkür ediyorum.

Türkiye'de sizin tarzınızda müzik yapan insanlar yoğunlukla türkü barlarda sahne alıyor. Sizce

türkü cafelerde ya da barlarda halka mesaj sunan bir türkünün dinleyiciye ulaştığına inanıyor musunuz? Türkü barlar hakkında düşüncelerinizi alabilir miyim?

Herkesin tarzı kendine aittir. Türkü barlarda sahne alanların tarzı da kendine aittir. Bugün, burada aşağı yukarı toplam on iki tane eseri seslendirdim. Bunun iki tanesi Ahmet Kaya'ya aittir. Birisi 'Bahtiyar' benim için çok büyük önemi olan bir eser. Konserde de belirttiğim gibi Ahmet Kaya'yla tanıştığımız akşam henüz albümünde de yoktu ilk defa çalıp söylediği bir eser. O yüzden benim için çok değerli bir eser… Ahmet Kaya'yı da çok iyi ifade eden bir eser. Nostaljik bir yapıt benim için çok önemli yani. Bir de 'Giderim'i okudum. Onun dışındaki on şarkının da sözü ve müziği bana ait. Yani, bu anlamda kimseden söz aldığım yok, kimseden müzik aldığım yok. Yani bu yaşamı, ben kendi yorumumla insanlara katmak istiyorum, göstermek istiyorum. Yani türkü cafelerde ya da barlarda sahne alanlar kendileri bilir. Bunun arkasında herhalde sadece maddi kaygı yoktur. Onu demek istemiyorum. İnsanlar, sahne almak ister bir yerlerde. Onlar kendilerini orada ifade edebiliyorsa, doğru olduğuna inanıyorlarsa, gitsin sahne alsınlar. Ama ben şunu söyleyeyim. Asla ve asla bir türkü cafede ya da barda çıkıp şarkı söylemem. Çünkü niye söylemem. Genelde buralara insanlar farklı beklentilerle geliyor. Yani oraya eğlence amacıyla geliyorlar. Çünkü çok doğal çok doğru, çok güzel bir istek. Bunu hoş görmek çok doğrudur. Gidip eğlenecek. Ama ben, birilerini eğlendirecek bir insan değilim. Orada örneğin ben, kalkıp da bir 'Pişman Değilim'i okuyamam çünkü şarkının içeriği belli. Yani orda kalkıp da Ahmet Kaya için yazdığım, 'Ahmed o bra' şarkısını, bir ağıdı okuyamam. Orada 'Amed'li Çocuklar'ı okuyamam. Okumamda yani doğru da olmaz. Çünkü ora eğlence yeridir eğlenceyle benim yaptığım müziği ayrıt etmek lazım. Ben, bu ayrımı çok sert bir biçimde yapıyorum. Bar kültürü ayrıca bizim kültürümüz de değil onu da söyleyeyim. Yurt dışında gidip görüyorum. Bar kültürü dendiğin zaman, oranın müziği farklıdır. Caz yapar, blues yapar işte ne bilim yaparda yapar. Bar müziği çok farklıdır. Protest müzik barda nasıl yapılır. Neyi protesto ediyorsun barda. Bu benim tercihim sadece. Yine de 'ben yaparım' diyen varsa buyursun yapsın. Beni çok etkilemiyor açıkçası.

Ahmet Kaya'dan sonra, Ahmet Kaya'nın yaptığı müzik tarzına özenen pek çok kişi çıktı. Bunlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bu beni ilgilendirmiyor açıkçası. Yani şöyle ilgilendirmiyor. Ahmet Kaya'dan sonra birileri çıktı etti falan, ben birilerinin çıktığını da görmedim. İnsan kendini istediği gibi görebilir o onun sorunu. Ama burada birde halkın tercihi var. Yani, Ahmet Kaya'yla birlikte on yıllık bir çalışmamız var. Bunu ne inkâr ederim nede Ahmet Kaya'nın arkasına sığınırım. Yani burada benim yapmak istediğim çok açık ve net. Benim şarkılarımı dinleyen insanlar şunu görecek, bunu biliyorlar. Bu Çetin Oraner benim, asla Ahmet Kaya'nın yerini alma gibi bir iddaam yok. Benim Ahmet Kaya'nın devamcısı olma gibide bir iddaam da yok. Çünkü kimse kimsenin yerini almaz. Kimse, kimsenin devamcısı olamaz. Herkes kendi yerini açar yaşamda ve herkes kendinin devamcısı olmalıdır. Ahmet Kaya'nın bende emeği var. Bu emeği ben başımın tacı gibi taşıyorum. Çünkü bu benim için kutsaldır. Bire bir onunla yaşadığım on sene var. Bu benim için kutsaldır. Ben şuna inanıyorum. Bu gün 2010 yılındayız ülkemizin 2010 yılına has sorunları var. Bu yaşamın içinde sevdası var, kavgası var, ayrılığı var, hasreti var, her şeyi var. Yani yaşama dâhil olan ne varsa var. Bende bu yaşamın içindeyim, bütün bunlardan ben de etkileniyorum. Etkilendiğim içinde ben, bütün bunları şarkı sözünden şiire dönüştürüp, besteleyip insanlarla paylaşıyorum. Ha Ahmet Kaya'nın etkisi varsa bende bu anlamda var. Ama şu da bilinmeli başta söylediğim gibi. Ne Ahmet Kaya'nın arkasına sığınırım. Ne de Ahmet Kaya'nın devamcısı olurum. Ahmet Kaya'nın yeri ayrıdır benim yerim ayrıdır.

Müzikle uğraşmaya başladığınızdan beri aklınızın bir köşesine yazılmış, asla unutmam diyebileceğiniz bir anınız var mı? Varsa bizimle paylaşır mısınız?

Elbette var. Bir konserde bir arkadaş on tane fotoğraf çekti. Sonunda dayanamadım, izdiham olmuştu, başka insanlar bekliyordu. Dedim, sen bu kadar fotoğrafı ne yapacaksın. Ben en az on tane saydım. Dedi ki on değil on iki tane oldu. Dedim, ne yapacaksın bu kadar fotoğrafı. Bana dedi ki idare et durumu. Senin gibi adamları uzun yaşatmıyorlar, elimde belge olsun, sonra içime de dert olmasın en azından derim ki rahmetliyle benim de bir fotoğrafım vardı. Demek kaderimiz biçilmiş.

Ahmet Kaya'yla yaşadığınız bir anınızı bizimle paylaşır mısınız? Sanatsal anlamda yol yürürken aklınızdan çıkmayan bir anı?

Ben bu anıları paylaştığım zaman siz beni şu noktaya getiriyorsunuz. Yani sürekli Ahmet Kaya'dan Ahmet Kaya'dan bahsettiğim zaman. İnsanlar doğal olarak biraz önce dediğimi söyleyecekler. Yani Ahmet Kaya'yı bir şekilde kullanıyor falan diyecekler. Ben bunu yapmam. Çünkü doğru olmaz. Ahmet Kaya'yla benim çok anılarım var

Çetin Oraner'in Ahmet Kaya'nın katkılarıyla bir yerlere geldiğini biliyoruz. Ama Çetin Oraner'in de kendi duruşu, sanatsal uğraşları ön plana çıkarıyor. Yani Çetin Oraner bir Ahmet Kaya taklitçisi değil. Ama bu anıları da paylaşmanız gerekiyor. Kim ne derse desin herkes Çetin Oraner'i tanıyor.

Kısacası şunu söyleyeyim. Ahmet ağabeyin bende emeği var. Fakat Ahmet ağabeyi kaybettikten sonra hiç de öyle sanıldığı gibi kapılar bana kendiliğinden açılmadı. Hiç kimse bana, ooo sen zamanında Ahmet Kaya'yla birlikte çalıştın, seni şöyle alalım demedi. Ben, Ahmet ağabeyi kaybettikten sonra dişimle, tırnağımla bu günlere geldim. Yani kendi emeğimle geldim. Bunu ben, söylemedim. Ahmet ağabeyin kendisi söyledi. 'Ahmet o bra' klibi var. İzlediyseniz orada kendisi, bir röportajda ifade etti. Çetin dedi benim içimdeki ben. Çetin, Ahmet Kaya taklitçisi değildir. Çetin kendine bir yol çizmiştir. Ben de bu yolda ona destek veriyorum dedi. Yani bunu Ahmet Kaya'nın kendisi söyledi. Dolayısıyla, Ahmet ağabeyi kaybettikten sonra koşullar çok ağır ve zordu. Yani ben, ülkeye geldiğimde Ahmet Kaya'nın adını ağzına alan insanı, sokakta dövüyorlardı. Şu anda bile buna benzer şeyler yaşanıyor. Bakın sisteme, şimdi hesapta ortamı yumuşatmak için mezarını (naşını) ülkeye getirmeye çalışıyorlar. Onun dışında hiçbir muhalif kurum, kuruluşta bu anlamda ooo sen, Ahmet Kaya'nın asistanıydın, öğrencisiydin gel sana şu imkânı tanıyalım demedi. Ben ne yaptıysam şu anda Çetin Oraner olarak 2003 yılından beri hatta hatta 2002 yılından beri dişimle, tırnağımla kazıya kazıya bu günlere geldim.

Son zamanlarda bir söylem var. Medyaya yansımadı ama Ahmet Kaya'nın besteleri çok yüksek miktarda, sanatçılara sunuluyormuş. Çok parası olan okuyormuş, parası olmayan okuyamıyormuş. Böyle bir şey var mı sizce?

Valla onlar bir takım Unkapanı çevresidir. Unkapanı belli bir çarktır. Kurt kapanıdır, işte kedi ulaşamadığı ciğere mundar dermiş. Yani niye herkes Ahmet Kaya şarkısı okumak istiyor. Ahmet Kaya tektir. İnsanlar, Ahmet Kaya'yı Ahmet Kaya'dan dinlemek ister. İlla da Ahmet Kaya şarkısı okumak istiyorum derse okur. Ben, öyle yüksek meblağlar istendiğini duymadım. Ha bir telif ücreti denilen bir şey vardır. Bu gün biri kalkıp da benim şarkımı okursa ya da okumak isterse, benim dostum, arkadaşım hiç bir şeyim değilse, dolayısıyla doğal olaraktan ben bir telif ücreti isterim. Çünkü benim onda bir emeğim var. Şarkılar insanın çocuğu gibidir. Bunu kolay kolay kimseyle paylaşmazsınız. İlla da okumak mı istiyor. Dostum değil arkadaşım değil, hiçbir şeyim değilse derim, telif ücretini öde git oku. Çünkü radyolarda telif ücretini ödüyor şarkılarımı yayınladıklarında. Televizyonlar da klibimizi yayınladıklarında telif ücretini ödüyor. Bence bunlar hoş şeyler değil, güzel şeyler değil. Ahmet Kaya yaşarken de buna benzer kişilikte, karakterde insanlar Ahmet Kaya için de farklı şeyler söylüyorlardı. Şimdi, Ahmet Kaya için söyleyemediklerini, Ahmet Kaya'nın mirasını üstlenmiş olan kişilere söylüyorlar. Kaldı ki bunun muhatabı ben, değilim ayrıca. Altını çizerek söylüyorum bu söylentinin muhatabı ben değilim. Ahmet Kaya şarkıları üstünde benim, hiçbir şekilde yaptırım gücüm yok. Ben de her dinleyicisi gibi Ahmet Kaya'yı severek dinleyen bir insanım yani.

Müzikle uğraşan, genç arkadaşlar size geldiği zaman işte Çetin ağabey bu parçayı yaptım. Veya halka mesaj veren, bir parça yapak istiyorum dediği zaman nasıl değerlendiriyorsunuz? Ya da müzikle uğraşan, genç arkadaşlar size geliyor mu? Bizim aracılığımızla genç arkadaşlara ne söylemek istersiniz?

Onlara söyleyeceğim. Yani, insanın bir dünya görüşü olması gerekiyor. Bir felsefi alt yapısı olması gerekiyor. Yani bir birikimi olması gerekiyor. Yani ideoloji ya da felsefe bir devrimdir. Her şey onun üzerinde olup biter. Hayat bunun üzerinde devam eder. Bir felsefesi bir dünya görüşü yoksa. He, laf olsun diye var diyorsa, ama onun içini dolduramadıysa. O kötü… Sağcıyım diyorsa, adam gibi sağcı olsun. Solcuyum diyorsa, adam gibi

solcu olsun. Yurtseverim diyorsa, adam gibi yurtsever olsun. Devrimciyim diyorsa, devrimci olsun. Faşistim diyorsa, faşist olsun. Faşistin bile, bir ideolojisi var. İnsanlık düşmanı bir ideolojidir, ama bir ideoloji sonuçta. Protest müzik yapmak isteyen insan, illa ki muhalif olmak zorunda. Muhalif olmak demek, bu günkü dünyada sosyalist olmak, devrimci olmak demektir. Eğer ben, laf olsun diye sosyalistim, devrimciyim diyorsa o laf olsun diye söylenir. Şimdi bu saydığım yönde, onların bir birikimi olmak zorunda. Sadece benim çok güzel bir sesim var, ben çok iyi bir müzisyenim demek yetmiyor. Hangi temelde müziğini yapıyorsun. Hangi temelde bestelerini yapıyorsun. Sevgiye hangi temelden, hangi ideolojinin penceresinden bakıyorsun ya da renginden bakıyorsun. Özleme, hasrete, hayatın sorunlarına. Yani dünyanın en sorunlu ülkelerinden birisiyiz. Ne kimlik sorunu çözülebilmiş. Ne demokrasi, ne emek sermaye sorunu çözülmüş ne de eşitlik sorunu. Hiçbir sorun çözülmemiş. Sömürü almış başını gidiyor. Ülke talan ediliyor. Çocuklar ceza evlerine dolduruluyor, diğer taraftan ceza evlerinde siyasi mahkûmlar dolu. Yani böylesi bir ülkede yaşıyorsak, bunların bilincinde olup işin kolayına kaçmadan, bunları basitleştirmeden, edebi bir dille, müziğin estetiğini kayıp ettirmeden insanlarla paylaşabilmek gerekiyor. Sanat budur. Protest müzik budur. Protest sanat budur.

Son olarak bizim aracılığımızla sevenlerinize hayranlarınıza söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Demek istediğim şu. 1Mayıs yaklaşıyor. 1 Mayıs uluslar arası işçi ve emekçilerin birlik ve dayanışma günüdür. 1 Mayıs bir mücadele günüdür. Bu birlik ve mücadele gününde halklarımızın kardeşliğini çok daha güçlü bir şekilde ifade etmek gerekiyor. Türk ve Kürt halklarının ve diğer etnik kökenlerden gelen insanların, birliğini beraberliğini ifade etmek gerekiyor. Kürt ve Türk eşitliğini ifade etmek gerekiyor. Bağımsız ve gerçekten demokratik bir ülkenin eşit bireyleri, eşit yurttaşları olarak yaşamak gibi bir talebimiz var. Ayrıca ulusal, sınıfsal, dinsel, cinsel, ırksal, her türlü sömürüye karşı sesimizi gücümüzü birleştirmemiz gerekiyor. Ancak öyle demokratik bir ülke kazanabiliriz. Ancak öyle gerçekten yaşanılır bir ülke olabiliriz. Teşekkür ediyorum.

Ben teşekkür ederim

27 Nisan 2010

Cenaze Şiirimi Bir Şair Kılmalı

Yako Asdeso

cenaze şiirimi bir şair kılmalı
ve mezar taşıma:
"bunca bedene hafız hayat,
demek beni de unuttun" yazılmalı

üç nefes daha büyüsem, yerçekimi
ayaklarıma dolanmaz belki
topallayarak üşümem
kızıl kiremit bir evin içinde
nar kokusu olmalı tank ve top sesi

geride hiç masal bırakmadınız
büyür çocuk masallarında
kimyasal başlıklı kız

ağzımı ölen bu şehrin ağzına dayayıp
köpek havlamalarını ısırsam,
cüretkar cüceler büyütsem dilimde,
hücre'lerimin kapılarını üstüme kilitlesem,
tenine gömdüğün mayınlara basmaktan korkmadan
nalları nasır bağlamış atımı sürsem
yüzündeki dar patikadan
yalancı şahitler üzerine yemin ederim ki
doğmam bir daha

cenaze şiirimi bir şair kılmalı
ve mezar taşım sökülüp atılmalı yerinden
hiçbir şey bizim değil artık

Sinema Notları

Anuş Pazarcıyan

Coen kardeşlerden bir din ve zaman ruhu sorgulaması…

| Ciddi bir Adam …
Im Schatten
A Serious Man (ABD 2009).

Yönetmen ve orjinal senaryo: Ethan und Joel Coen
Yapımcılar: Ethan und Joel Coen
Montaj: Roderick Jaynes (yani: Ethan und Joel Coen)
Oyuncular: Michael Stuhlbarg, Richard Kind, Fred Melamed, Sari Lennick, Aaron Wolff, Jessica McManus, Peter Breitmayer, Brent Braunschweig, George Wyner, Michael Lerner vd.

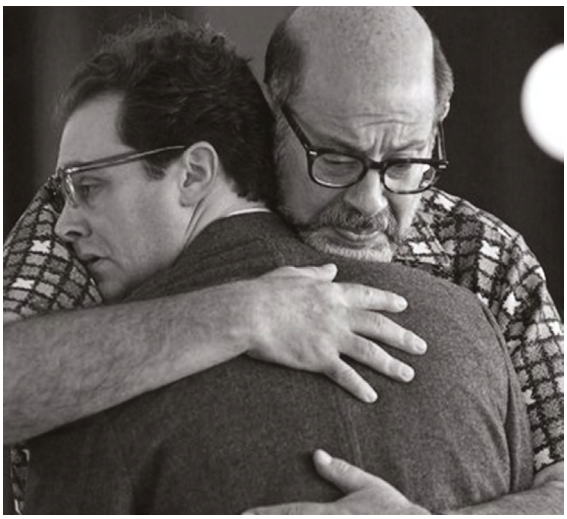

19. Yüzyıl sonu, Polonya'da bir Ştetl'de (Yahudi köyü) bir köy evi. Karakış. Evin erkeği eşine geç kalmasının nedenini anlatmaktadır. İki köy arasında yolda at arabasının dingili kırılmıştır. Kar fırtınası ortasında kendisine yakındaki bir köyden eşinin de uzaktan akrabası olduğunu söyleyen biri yardım etmiştir. O da biraz sonra gelecektir. Eşine göre sözü edilen akrabası 3 yıl önce ölmüştür. Eğer biri o olduğunu söylüyorsa, o zaman onun bir Dibbuk (Doğu Avrupa Yahudileri arasındaki yaygın bir inanışa göre ölen kötü bir insanın ruhu yaşayan bir insanın vücudunu sahiplenebilir. O insan artık o kötü ruhun yönetiminde bir Dibbuk'tur. Dibbuk'lar yaşayan ölülerdir. Bunlar yemek yemez, uyumaz, ölmezler. Ancak bir din adamı ve toplumdan on kişinin katıldığı özel bir seremoni ile içine girdikleri vücuttan çıkartılabilir/kovulabilirler.) olduğu kesindir. O kötülük yapmaya gelmiştir. Kapı çalınırsa katiyen açılmamalı, o eve sokulmamalıdır. Peki sözü edilen kişi ya Dibbuk değilse. Adama yardım etmiş olan, onu belki de donmaktan kurtarmış olan yardımsever bir köylüyse. Ya kadının almış olduğu ölüm haberi yanlış bir haber idiyse. Biraz sonra gelecek adamı dışarıda soğukta bırakmak olur mu? Bu vicdansızlık değil midir? Hem de o biraz ısınıp gidecektir. Kapı çalınır. Biraz tereddütten sonra evin erkeği, karısı-

nın korku, kızgınlık ve panik dolu itirazlarına rağmen kapıyı açar. Eve dışarının fırtınalı soğuğuyla birlikte biraz Rabbi (Yahudi din adamı) kılıklı yaşlı, güleryüzlü bir adam girer. Selamlar. Oturur. Kadın bu davetsiz misafirden hoşlanmadığını bütün hareketleri ile belli eder. Onun önerilen sıcak çorbayı red etmesi, kadının onun Dibbuk olduğu konusundaki kuşkularını pekiştirir. Sonunda onun Dibbuk olduğunu kocasına da ispat etmek için kocaman bir ekmek bıçağını saplar misafirin göğsüne. Misafirin yüzündeki gülümseme donar. Şaşkın ve tek söz etmeden yerinden kalkar. Sendeleyerek kapıya yönelir. Bu arada „ölümsüz" Dibbuk'un yarasından kan aktığını görürüz. Kapıyı kapatıp kar fırtınasına çıkar.

Coen kardeşlerin son filmi „Ciddi bir adam" bu ön öykü ile başlıyor.

Sonra 19. yy sonunun Ştetl'indeki karanlık, soğuk bir kış gecesinden, 1960'lı yılların ikinci yarısında ABD nin orta- batısında bir küçük kente, masmavi bir gök altında, beyaz düz bir dam üzerinde TV antenini ayarlamaya çalışan, orta yaşlarda bir adama atlıyoruz. Birbirine tıpatıp benzer, cetvelle çizilmiş bir düzen içinde yerleşik, bahçeli evlerden oluşan bir orta sınıf sitesini görüyoruz adamın gözünden. Ve onun gözünden çıplak güneşlenen komşu kadını görüyoruz. Coen kardeşler bu adamın, o kentteki üniversitede fizik doçenti olarak çalışan Larry Gopnik'in (Michael Stuhlbarg) öyküsünü anlatıyorlar. Larry Gopnik geleneklerine bağlı fakat aşırı tutucu olmayan, „normal" bir ABD'li Yahudidir. Sevdiği eşi Judith (Sari Lennick), Bar-Mitzwa töreni (Yahudi dininde genç erkeklerin „cemaat üyeliğine kabul" edildikleri, ergenliğe geçiş töreni) hazırlıkları içindeki oğlu, ve saç yıkama takıntısına sahip kızıyla normal bir küçük burjuva hayatı yaşamaktadır. İşyerinde görünürde sevilmektedir. Profesörlük için müracaatını yapmıştır. Sonucu beklemektedir. Aslında her şeyin planlanmış olduğu, sıkıcı bir küçük burjuva hayatıdır hayatı. Fakat ona göre her şey yolundadır. Onun hayattan beklediği tam da bu herşeyin önceden planlanmış, belirlenmiş bir biçimde yürüdüğü, sürprizsiz yaşantıdır. Hayatından memnundur.

Fakat birdenbire altüst olur bu en ince noktasına kadar planlanmış bir hat üzerinde akan hayat. Eşi Judith kısa süre önce karısı ölmüş olan en yakın aile dostları, ve Larry'nin iş arkadaşı Sy Ableman (Fred Melamed) ile ilişkiye girmiş olduğunu ve Larry'den dost kalarak ayrılmak istediğini açıklar. Üniversitede hakkında imzasız mektuplar üzerinden ona profesörlük ünvanı verilmesini engellemeye yönelik şikayetlerde bulunulur. Oğlu esrar kullanıcısı olmuştur. Babasının cüzdanından esrar parası çalmaktadır. Kızı ise aynı işi estetik ameliyat parası için yapmaktadır. Koreli bir öğrenci, onun dersinden geçebilmek için çok yüklü bir rüşvet teklifi ile gelir karşısına. Hiç bir zaman üye olmadığı bir plak kulübü, güya ısmarlamış olduğu ve hiç bir zaman almadığı plakların ücretini ödemesi için işyeri telefonu üzerinden onu sürekli aramakta, sinirlerini bozmaktadır. Yaptığı bir araba kazasında, araba hurda olur. Kısacası Larry Gopnik'in o güzelim, planlanmış hayatı yerini bir kaosa bırakmıştır.

Bu arada Judith ve Sy, Larry'i onun evden çıkmasının en iyi çözüm olacağı konusunda „ikna ederler". Düne kadar o düzenli küçük burjuva evinde yaşayan Larry kendini işsiz, bütün gününü dünyayı açıklayacak formül üzerinde „çalışarak" geçiren kardeşi ile birlikte bir motel odasında bulur. Fazla tutucu olmasa da yine de geleneklerine bağlı bir Yahudi olan, hiç bir önemli günah işlememiş „ciddi bir adam" olan Larry başına gelen bu felaketlerin nedenini aramaya, sorgulamaya başlar. Ne yapmıştır da, tanrısı kendisini böyle cezalandırmaktadır? Ne yapmalıdır ki, bu felaketlerden kurtulabilsin? Larry bu sorulara cevap bulabilmek için üyesi olduğu cemaatin en ünlü hahamlarına danışmaya başlar. Gittiği iki ünlü haham ona yardımcı olamazlar. Boş, anlamsız laflarla avutmaya çalışırlar onu. En ünlü haham ise „çok işi olduğu" gerekçesiyle kabul bile etmez kendisini. Fakat oğlunun Bar Mitzwa öncesi yaptığı ziyarette 1967 yılının ünlü beat şarkılarından birinden Jeferson Airplane'nin „Somebody to love" ından „Eğer gerçekler yalana dayanırsa ve sana zevk veren her şey ölür giderse, o zaman en iyisi sevecek birini bul" sözcüklerini alın-

tıladığını duyar.

Tanrının sözlerinin yerini pop müziği mi almıştır? Tanrının „sözcüleri" mesajlarını pop müzik üzerinden mi vermektedir!

Başlangıç sahnesindeki çıplak güneşlenen komşu kadına çağrı mıdır bu mesaj?

Sorularına cevap bulamadan hayat yeni bir denge kurarak sürer. Larry'nin oğlu esrar çekmiş olarak girdiği Bar Mitzwa törenini başarıyla atlatır. Anonim şikayetler Larry'nin profesörlüğünü engelleyemeyecek gibi görünmektedir. Bu arada eşinin beraber yaşadığı Sy bir araba kazasında ölür. Onun cenaze masraflarını da karşılamak zorunda kalır. Eve dönüş imkanının çıkması demektir Sy'in ölümü. Almak zorunda kaldığı rüşvet paralarını araba kazası nedeniyle ve plak kulübü meselesinde ortaya çıkan avukat ücretlerini karşılamak için kullanır. Her şey yeniden yoluna girmiş gibi görünürken doktorundan bir telefon gelir. Son çektirdiği röntgen filmleri üzerine yüzyüze görüşmeleri gerektiğini söyler doktoru. Sonucu öğrenemeyiz. Film Larry'nin oğlunun okuluna doğru ilerleyen bir tornado resmi ile kapanır.

„Ciddi bir adam" bence Coen kardeşlerin – onlar şimdiye kadarki bütür mülakatlarda bunu kategorik olarak red etseler de - en kişisel, en „otobiyografik" filmidir. Anlattıkları batı-orta Amerika kenti, onların da çocukluklarını ve ilk gençliklerini yaşadıkları Minneapolis/Minnesota ile aynı coğrafyada bulunuyor. Anlattıkları dönem, yani Larry'nin oğlunun Bar Mitzwa dönemini yaşadığı 1967, Coen kardeşlerin büyüğünün de Larry'nin oğlu ile aynı yaşta (13) olduğu bir dönem. Dönem o güne kadarki bütün mutlakların sorgulanmaya başladığı, „Kaos"un, düzenin yerine geçtiği dönem. Larry'nin öyküsü, babaları profesör olan Coen kardeşlerin de - Larry'nin çocukları gibi - benzer biçimde yaşadıkları bir öykü olsa gerektir. Filmin girişindeki ürkütücü-korkutucu din öyküsü, dinsel önyargıların insanları nasıl katil bile yapabildiğini gösteren ön öykü, kuşkusuz Coen kardeşlerin çocukluğunun karabasan öykülerinden biridir.

Coen kardeşler „Ciddi bir Adam" da yine bundan önceki bütün diğer filmlerinde olduğu gibi hayatın tesadüfler üzerine kurulu olduğunu anlatıyorlar. Diğerlerinden farklı olarak bu filmde fakat – kendi dinleri temelinde - oldukça açık bir din eleştirisi var. Coen kardeşler haklı olarak dinin korku üzerine kurulu olduğu tespiti yapıyorlar. Her hayatta, her an mümkün olan gerçek ya da sanal „felaketler" karşısında, din ve Tanrı'dan bir şey beklemenin abesle iştigal olduğunu da gösteriyor „Ciddi bir Adam". Coen kardeşler, „Ciddi bir Adam"da, felaketler karşısında sığınılacak limanı da gösteriyorlar tanrı ve din yerine: Sevgi. Sevecek birini bulmak! Coen kardeşler aslında oldukça radikal olan din (Bu somutta Yahudilik) eleştirisini de kaba, sloganvari biçimde değil, gülümseyerek, güldüren, gülerken düşündüren bir biçimde yapıyorlar. Ustalık budur.

Sonuç olarak „Ciddi bir Adam", tezi olan gayet iyi, "ciddi bir film".

Yalnız Çocuklar için değil…

| Oyuncak Hikayesi 3

Toy Story 3 (ABD 2010))

Yönetmen : Lee Unkrich
Senaryo : Michael Arndt
Orjinal filmde animasyon karakterleri seslendirenler:
Tom Hanks,Tim Allen, Joan Cusack, Don Rickles, Wallace Shawn, John Ratzenberger, Estelle Harris, John Morris, Laurie Metcalf, R. Lee Ermey, Jodi Benson, Ned Beatty ve Michael

Tom Hanks,Tim Allen, Joan Cusack, Don Rickles, Wallace Shawn, John Ratzenberger, Estelle Harris, John Morris, Laurie Metcalf, R. Lee Ermey, Jodi Benson, Ned Beatty ve Michael

1995 de Pixar Animasyon Stüdyolarında çekilen Oyuncak Hikayesi 1 bütünüyle bilgisayar animas-

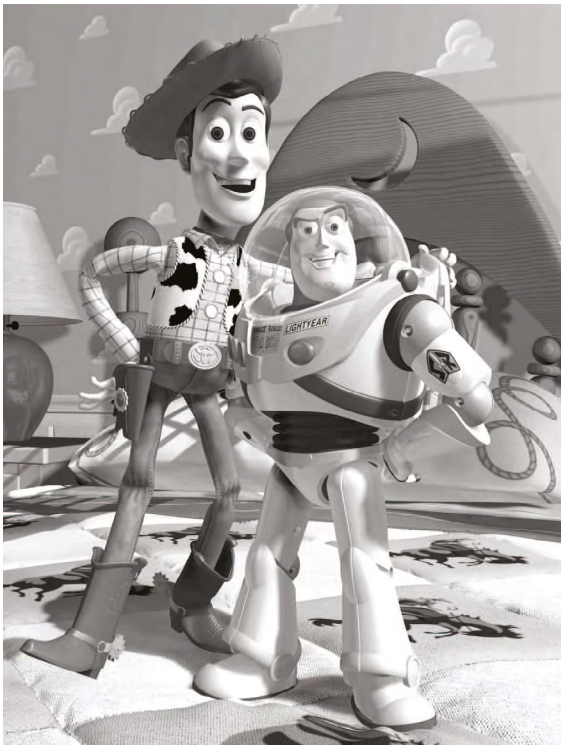

yonu olan ilk sinema filmi idi. Bütünüyle compüterlerde yaratılmış oyuncak karakterleri ve onların sahibi insan figürleri hareketlerinde henüz bugünkü compüter animasyonlarındaki „doğallığa“ ulaşamamıştı. Fakat bir ilk olarak yine de gelişme yönünün ne olacağının işaretlerini veriyordu.

Birincisinin gişe başarısı 1999'da Oyuncak hikayesi 2 ile devamını getirdi. Oyuncakların sahibi bebekler biraz büyümüş, öykü de ona göre şimdi oyuncak sahiplerini de daha çok oyunun içine çeken bir niteliğe bürünmüştü.

Şimdi ikincisinden 11 yıl sonra, Toy Story 3'de artık iyice mükemmelleşmiş olan ve digital üç boyutluya varmış olan teknik yanında anlatılan öykü de Toy Story'i yalnızca çocuklar açısından değil, herkes açısından seyredilir, ibret alınır bir film haline getiriyor.

Toy Story 1'in bebek Andy'si ve onun kız kardeşi artık büyümüş, oyuncaklarla oynama dönemini çoktan kapamıştır. Andy üniversiteye gitmeye hazırlanmaktadır. Evden ayrılacaktır. Şimdiye dek Andy oynamasa bile onları atmaya kıyamadığı için bir dolap içinde, bir arada bulunan oyuncaklar ne olacaktır? Andy'nin annesi oyuncakları çıkararak, Andy'den birlikte alacaklarını almasını, diğerlerini de atılmak üzere bir çöp torbasına koymasını ister. Andy kovboy Woody'i yanına alır, diğer oyuncaklarının ise atılma yerine tavan arasına konmasını ister. Tavan arasına konmasını istediği oyuncaklarını bir torba içine koyar. Taşınma kaosu içinde annesi tavan arası için ayrılmış oyuncakları çöpe atar. Durumu gören Woody arkadaşlarının yardımına koşar. Bir sürü maceradan sonra bütün oyuncaklar kendilerinin değerini bilen bir küçük kızın oyuncakları arasına katılırlar.

Oyuncakların maceraları içinde, gerçek arkadaşlığın değeri, yaşadığımız toplumdaki hızlı tüketimcilik anlayışı, bu arada eşitlik/demokrasi görünümü altındaki faşist rejimler, bunda bireylerin sorumlulukları vb. sorgulanır.

Toy Story 3 her yaştan insanın sıkılmadan seyredebileceği bir film.

| Konser...

Le concert (2009 Fransa/İtalya/Romanya, Belçika)

Yönetmen: Radu Mihaileanu
Senaryo: Radu Mihaileanu, Matthew Robbins, Alain-Michel Blanc, Héctor Cabello Reyes, Thierry Degrandi
Müzik: Amand Amar
Oyuncular: François Berléand, Lionel Abelanski, Mélanie Laurent, Aleksei Guskov, Dmitri Nazarov, Valeriy Barinov vd.

Radu Mihaleanu „ Hayat Treni“ adlı ilkinden beri ciddi konuları sevecen, hümanist bakış açısı her karesinde yansıyan komedi filmleri ile öne çıkan Romanyalı bir yönetmen. Bu kez Rusya'dan bir öykü ile karşımızda. Öykü kısaca şöyle:

Andrei Filipov (François Berléand) 1980'li yılların başlarında dünyaca ünlü Bolşoy-Orkestrası şefliği yapan başarılı ünlü bir müzisyendir. Ancak partinin direktiflerine uymaması, ve istenilenin tersine

orkestrasındaki Yahudi müzisyenleri orkestradan çıkarmayı red etmesi üzerine kültür bürokrasisi tarafından önü kesilir. Orkestradan uzaklaştırılır. (Bu uzaklaştırma işi geri dönüşte anlatılırken abartılarak inandırıcılıktan uzak bir biçimde sunuluyor: Konserin orta yerinde sahneye bir bürokrat girip konseri yarıda kesiyor, şefin elinden dirijan sopasını alıp yere atıyor, şefi tokatlıyor vs. Filmin en zayıf yanı da herhalde dramatize etme adına yapılan ve hayatı inanılmaz klişeler bütünü olarak görüp gösteren bu gereksiz abartmalar.) Günümüze gelindiğinde Andrei Filipov, Bolşoy Tiyatrosunda temizlikçi olarak çalışan bir emekçidir. Eşi ise Sovyetler Birliği döneminde kültür alanında çalışan, şimdi işsiz olan sanatçı emekçileri ihtiyaca göre kiralayan bir girişimcidir.

Günün birinde yönetim odasını temizlerken Paris'ten gelen bir fax Filipov'un eline geçer. Paris'te „Theatre du Chatelet" isimli kurum Bolşoy Orkestrasını bir konser için davet etmektedir. Bütün hayali 1980 de kesilmiş konseri aynı orkestrayla bir kez sonlandırmak olan Filipov o orkestradan en yakın arkadaşına danışarak bir plan geliştirir. Şimdi her biri bir tarafa dağılmış olan ve çok başka işlerde çalışan orkestra üyelerini bulup, Bolşoy Orkestrası olarak Paris'e gideceklerdir. Bu bağlamda 1980 de Filipov orkestradan uzaklaştırıldığı sırada kültür bürokrasisi içinde, Bolşoy Tiyatrosu meneceri olarak yer alan, ve uzaklaştırma kararına destek veren, fakat kendisi de sonradan açıkta kalan bir eski komünist te, aslında Fransa'daki yoldaşlarına RKP selamlarını götürmek amacıyla menecer olarak bu plana dahil olur. Filmin birinci bölümü orkestranın toplanması ve Fransa'ya gidiş öyküsüdür. Eksik müzisyenler bir Roman ailesi tarafından tamamlanır.

İkinci bölüm ise konserin kendisidir. Başlangıçta imkansız görünen konser, müzisyenler konser başladıktan sonra müziği yaşamaya başladıklarında büyük bir başarı olur. Orkestra bütün dünyada konserler verir.

Film bu ana temanın yanında onlarca yan öykü anlatıyor. Bunu yaparken de ne kadar klişe varsa hepsini iyice abartarak yeniden üretiyor.

Örneğin bugünkü Rusya'daki yeni görgüsüz zenginlerin hayatı tam bir Mafya klişesi biçiminde gösteriliyor.

Yahudiler genetik olarak tüccardır: Yahudi müzisyenler Fransa'ya giderken yanlarında karaborsada satış için havyar götürüyor; Fransa'da da ucuza

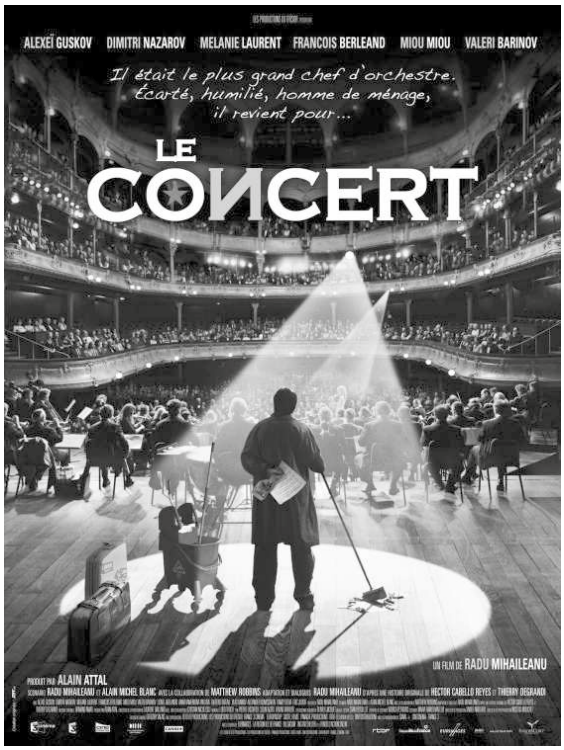

kapattıkları cep telefonlarını orkestra üyelerine satıyor!

Roman'lar gürültücü büyük aileler biçiminde yaşarlar, ama harika müziyenlerdir. Tabii burada da söz konusu olan keman ve klarinettir.

Komünistler ya gerçekten inançlı komünistlerse dünyadan bihaber, kendi hayal dünyalarında ve geçmişte yaşayan salaklar; ya da aslında komünizm adına yalnızca kendi çıkarlarını savunan ruhsuz, acımasız iktidar sahibi bürokratlardır. Vs. vs.

Evet her klişe belli bir gerçeklik de içerir. Evet klişe hayatın bir parçasıdır. Evet sanatçı tabii ki derdini anlatırken klişeleri kullanabilir, evet drama için, komedi için vb. abartabilir. Bunların hepsine evet. Fakat bunun da bir sınırı olmalı bence. Konser'de bu sınır çok aşılmış. Hayat abartılmış bir klişeler manzumesi adeta Konser'de. Ve bu, filmi zayıflatıyor.

Radu Mihalieanu'nun Konser filmi sinema tarihinde bir klasik konserin bir kurgu filmde baştan sona kesintisiz olarak çalındığı bir film olarak ilk. Çaykovsky'i tanıyan ve sevenler için Konser Çaykovsky'nin Piyano ve Orkestra için D-Dur Konserini iyi bir orkestradan dinlemek için iyi bir fırsat. Klasik müzikten hoşlanmayanlar, onu sıkıntılı bir gıy gıy olarak görenler için de Konser bu müziği tanımak ve sevmek için bir fırsat.

Fırıldak dönmeye devam ediyor mu?

| Başlangıç
Inception (ABD 2010)

Yönetmen/Yapımcı/Senaryo: Christopher Nolan
Müzik: Hans Zimmer
Kamera: Wally Pfister
Montaj: Lee Smith
Oyuncular: Leonardo DiCaprio, Ellen Page, Joseph Gordon-Levitt, Ken Watanabe, Tom Hardy, Cillian Murphy, Marion Cotillard, Dileep Rao, Michael Caine, Tom Berenger, Pete Postlethwaite, Lukas Haas, Tai-Li Lee vd.

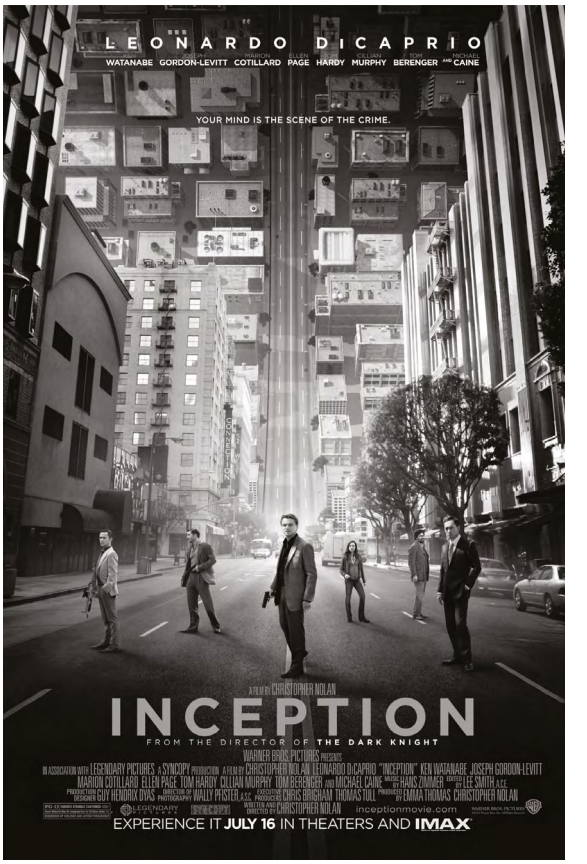

Öykü: 1. görünür düzey. Hafif rüya düzeyi. Bir endüstriyel casusluk öyküsü.Bir bilim kurgu/macera/aksiyon filmi:

Dom Cobb (Leonardo DiCaprio) hayatını "extractor" olarak kazanan bir endüstriyel casustur. "Extraction" (Çekme/Çıkarma) bilinç altının egemen olduğu rüya anında kurbanın rüyasının içine bilinçli olarak girerek onun bilincindeki kimi bilgileri çalma işidir. Bir ekip işi yapılırken bu işi yapanların bir bölümü bir aygıt aracılığıyla kurbanın rüyasına o rüyanın parçaları olarak girmekte, kendileri rüyayı "rüya mimarisi" ile istedikleri gibi şekillendirmekte, yönlendirmekte, sonunda istedikleri bilgiyi aldıktan sonra rüyadan çıkmaktadırlar. Ekibin gerçek hayatta aygıtın başında kalan kesimi sürekli olarak gelişmeleri kontrol etmekte, rüyadaki ekip elemanları için tehlikeli bir durum ortaya çıktığında (ki en tehlikeli durum rüyada ölüm halidir) onları sarsarak uyandırmakta, hayata geri döndürmektedir. Bunun yanında bir de bilinç altının çok derinliklerine inildiği, ve dışardan müdahalenin mümkün olmadığı çok derin uyku/rüya hali vardır. Burada "extractor" artık kendi dışından yardım bekleyemez.

Günün birinde Dom Cobb'a yeni bir iş önerilir. Birinin rüyasına girerek, onun bilinçaltına belli bir düşünceyi yerleştirme. Bir düşünceyi ekme. Bir kişiyi belli bir şeyi düşünmeye başlatma: Başlangıç: İnception. Bu mümkün müdür? Evet mümkündür. Cobb bunu daha önce bir kez yaptığını söylemektedir. Görev: Büyük bir tekelin, babası ölüm halinde olan tek varisinin rüyasına girerek onun tekeli parçalara ayırmayı düşünmesini sağlamaktır. Bu iş başarıyla bitirilirse, Cobb'un ABD' ye giriş yasağının kalkması, onun çocuklarına kavuşması mümkün olacaktır. Ekip kurulur. Çalışmaya başlar. Ancak kurban, rüyalarına yapılacak saldırılara karşı hazırlıklıdır. Cobb ve ekibi yüzeyde kalamaz, bilinç altının – uykunun derinliklerine dalmak, kurbanın rüyasını koruyanlara karşı ölümüne bir savaşa girişmek zorunda kalır. Başlangıç 1. düzeyde işte böyle bir endüstriyel casusluk öyküsünü anlatan bir film.

Öykü 2. bilinçaltının derinliklerinde. Tutkulu bir aşk/ayrılık/birleşme öyküsü.

Cobb'un çok sevdiği bir eşi, (Mal - Marion Cotillard) ve iki çocuğu vardır. Eşi de kendisi gibi "rüya hırsızlığı" işinde çalışan iyi bir rüya mimarıdır. Kendini rüyalarda çok daha mutlu his etmektedir. Kendi kurduğu dünyalarda yaşamak büyük mutluluktur. Bir işe girdiklerinde hangi gerçeklikte yaşadıklarını bilmek istediklerinde kullandıkları bir "totem" vardır: Küçük bir fırıldak. Rüyada bu fırıldak bir kez çev-

rildiğinde sürekli dönmektedir. Gerçek hayatta ise bir süre sonra devrilip durmaktadır. Mal, rüya hırsızlığı işinde giderek gerçeklikle/rüyayı; maddi dünya ile /kendi kurduğu sanal dünyayı birbirine karıştırmaya başlar, gerçek dünyanın halleri onu depresif kılar. Cobb çıkış yolunu Inception'da bulur. Eşinin bilinçaltına gerçek ile rüya arasında fark olmadığı, her şeyin rüya olduğu düşüncesini yerleştirir. Bu inception eşinin sonu olur. Gerçek hayatta, zaten rüyadayız yere düşmeden uyanacağım düşüncesiyle kocasının gözü önünde bir gökdelenin üst katından aşağı atar kendini. Bu kuşkulu ölüm nedeniyle Cobb cinayet kuşkusu ile aranmaya başlar, ABD ni terk etmek zorunda kalır. Böylece babasının yanına sığınan çocuklarını da göremez olur.

Eşinin ölümünden sonra, bu ölümden kendini sorumlu tutan Cobb, suçluluk duygusu içinde karabasanların hedefi olur. Rüyalarının birinci konusudur onu rüya aleminde bekleyen, kendisi ile birleşmeye çağıran çok sevdiği eşi. Ve işi gereği başkalarının rüyalarının parçası olmak için rüyaya yattığında, hiç istemediği halde, kaybettiği eşi onun rüyasının parçası olarak rüya içine girer. Rüya içinde rüya işlerini karıştırır, istenmeyen sonuçlara yol açar. Cobb'a son inception işini dayatan şantajın geri planında da bir önceki rüya hırsızlığı işinde Cobb'un eşinin beklenmedik biçimde rüyanın içine girip işleri istenmeyen bir biçimde sonlandırması yatmaktadır.

Şimdiki İnception işinde de Mal, bilinç altının derinliklerine girdiklerinde yine rüyanın içindedir. Birlikte kurup içinde birlikte yaşadıkları kent insansızdır ve harabe halindedir. Çökmektedir. Çöküşü durdurmak Cobb'un elindedir. Mal'ın yanına gitmeli, onunla onun gerçekliğinde yaşamalıdır. Cobb'un en derin isteği de bu mudur ?

Filmin bu soruyu cevaplandırmadan bitiyor. Cobb filmin sonunda ABD'ne geri dönüyor, ve çocuklarına doğru koşuyor. Bu arada dönen fırıldağı görüyoruz. Bir ara sarsılıyor, fakat devrilmiyor, dönmeye devam ediyor. Rüya gerçekliğinde miyiz hâlâ, yoksa gerçek gerçeklikte mi? Birincisi, Cobb'un ölümü, diğeri belki karabasanlarından kurtulup yeni bir gerçek hayata başlaması demektir.

Başlangıç, bu öyküsünde madde ile düşünce; gerçek hayat ile rüya; uyanık bilinç ile bilinçaltı; varlık ile ‚ruh' felsefi sorunlarını tartışan; bu arada ölümüne tutkulu aşkı sorgulayan büyük bir düşünce zenginliği ve derinliği olan bir film.

Dijital teknik çağında tekniğe teslim olmadan film yapmanın filmi...

Başlangıç, dijital tekniğin sinemaya sunduğu imkanları mükemmel olarak kullanan bir film aynı zamanda. Filmin dijital teknikle yaratılan „rüya gibi" mimarisi, resimleri sinemanın neden Rüya Fabrikası olarak adlandırıldığına bir cevap adeta. Bu filmi gören her insanın belleğinde, bilinç altında mutlaka kimi resimlerin kalacağına eminim.

Başlangıç, yukardaki iki öyküde okunduğu biçimde okunabileceği gibi, yaratıcı bir sinemacının bugün ona kendi resimlerini yaratmada sınırsız imkanlar sunan dijital teknikle olan ilişkisindeki zorlukların öyküsü olarak da okunabilir. Burada rüya hırsızlığı yapmak için rüya kuran Cobb ile bir sinema rejisörünün yaptıkları bir benzerlik içindedir. Sinema rejisörü de Cobb gibi sanal bir alem kurup, onunla seyircileri etkilemekte, manipule etmektedir.

Böyle bakıldığında Cobb, Chris Nolan'ın kendisidir. Cobb'un karşısındaki en büyük tehlike gerçek gerçeklik ile, kendi yarattığı sanal gerçeklik arasında kaybolup gitmektir. Yaptığı iş onu yiyip bitirmiştir. Cobb'un eşi Mal'ın başına gelen budur.

Bugün dijital teknikle sanal dünya kurmada sınırsız imkanlara sahip rejisörler için de Cobb'un kendi işinde karşılaştığı tehlike mevcuttur. Bir yandan paranın, diğer yandan tekniğin baskısı, başlangıçta belki öyküler anlatmak, o öyküler içinde mesajlar vermek isteyen rejisörleri yapmak istediklerini değil, yapılması isteneni, yapılması istenen biçimde yapan, ruhunu satan, yaptığı iş onu yiyip bitiren „sanatçı"lar haline getirebilir. Teknik yaratıcılığı öldürebilir, onun yerine geçebilir. Neyin anlatıldığı değil, nasıl anlatıldığı belirleyici hale gelebilir. Ve Hollywood Sineması bugün bunun örnekleri ile doludur. Nolan yaptığı iş içinde yitip gitme tuza-

ğına düşmüyor.

Başlangıç Christopher Nolan'ın 7. filmi. Yapımcı ve senarist de kendisi. Yani önceki filmlerinin – son olarak iki Batman'ın „Batman Begins" ve „The Dark Knight" - gişe başarısı sonucu artık istediği öyküyü istediği gibi anlatacak duruma gelmiş, neredeyse sınırsız bir bütçe ile çalışma imkanına kavuşmuş bir yönetmenin filmi Başlangıç. Başlangıç bu anlamda belki – nihayet istediğini bütçe sınırlamalarının dayattığı zorunlu kısıtlamalar olmaksızın yapabilme anlamında - ilk Christopher Nolan filmi. Christopher Nolan'ın gerçek „ilk"i olan Memento üzerine yazdığım yazıyı şöyle bitirmiştim: „Chris Nolan, „Memento"yla seyirciye üzerinde düşünmesi için çok önemli sorular, çok iyi bir anlatım, bellekte kalacak resimler, izler bırakıyor. „İyi film" den daha ne beklenebilir?

Chris Nolan, genç, şimdilik bağımsız sinema yapan bir rejisör. Eğer Hollywood'un yetenek öğüt çarkları arasında öğütülmekten kurtulabilirse, sanırım daha söyleyecek çok sözü olacaktır." (Bkz. Güney sayı 20, sf. 85)

Başlangıç, Memento'nun yarattığı beklentiye gerçek bir cevap, Chris Nolan'ın Hollywood'da öğütülmeye direnişinin belgesi.

Başlangıç son dönemde gördüğüm en yenilikçi, en iyi filmlerden biri. Chris Nolan Başlangıç'ta Hollywood kalıpları içinde nasıl akıl dolu, iyi, düşündürücü; çok boyutlu bir film yapılabileceğini gösteriyor. Scorsese'nin kulaklarını çınlatıyor Nolan.

Başlangıç ne? Bir bilim kurgu filmi mi? Bir macera filmi mi? Bir korku/heyecan filmi mi? Bir casusluk filmi mi? Bir aşk filmi mi? Bir aksiyon filmi mi? Bir felsefi tartışma filmi mi?

Başlangıç bunların hepsi. Başlangıç bunların hiç biri. Başlangıç, bütün Hollywood kalıplarını kullanan, böylece bu kalıplara aşina tüm seyircilere bir şeyler veren ve fakat bu kalıpların hiçbirine hapsolmayan, sığmayan ‚kategorileştirilemeyecek' bir sinema filmi.

Bu film TV'nin dar kutusuna sığmayacak, sinemaseverlerin mutlaka bir sinemada görmesi gereken, görsel zenginliğini büyük sinema perdesinde etkin bir biçimde sergileyen bir film.

Oyuncuları (özellikle Leonardo DiCaprio) ile, teknik ekibi ile, müziği ile, her şeyi ile iyi bir film; bu sezonun belki en iyisi Başlangıç.

Sinemada yeniden soğuk savaş mı?

Ajan Salt

Salt (ABD 2010)

Yönetmen: Phillip Noyce
Oyuncular: Angelina Jolie, Liev Schreiber, Chiwetel Ejiofor, Daniel Olbrychski, August Diehl, Daniel Pearce

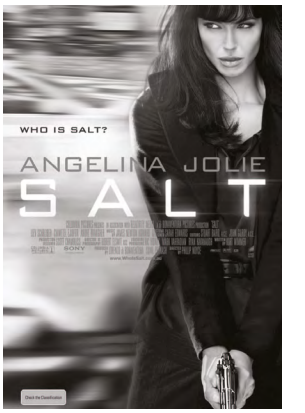

Rusya 1990'lı yılların başındaki çöküş ertesinde yeniden dünya hegemonya dalaşında ben de varım demeye başladı. Hollywood'un bu gelişmeye bir tepkisi Salt. Salt'ta yeniden ABD'yi ve dünyayı karıştırmak, kaosa sürüklemek, sonuçta dünyaya egemen olmak isteyen kötü Rusların bir komplosu anlatılıyor. Soğuk savaş dönemlerinin bilinen antikomünist filmlerini aratmayan bir film Salt. Yalnızca bu kez düşman komünizm değil, komünist dönemden kalma milliyetçi Ruslar.

Salt'ta Angelina Jolie başrolde yer alıyor. Evelyn Salt aslında bir görev sırasında Uzak Asya'da tanıştığı sevgili biyolog eşiyle köşesine çekilmek isteyen bir CIA ajanıdır. Ancak bir itirafçının onu Rus ajanı olmakla suçlamasıyla hayatı altüst olur. Salt sahip olduğu tüm gizli görev tecrübesini kullanarak kendini temize çıkarmak amacıyla kaçar. Salt'ın masum olduğunu kanıtlamak için gösterdiği tüm çaba hakkındaki şüpheleri arttırır. Kaçış sırasında kendine ve bu arada ABD devletine karşı komplo kuran onlarca kötü Rus'u öldürür. Vatanı kurtarır. Fakat FBI'dan bir polis dışında kimseyi suçsuzluğuna inandıramaz. O FBI'lı da filmin sonunda yakalanan Salt'ın kaçmasına yardımcı olur. Salt hâlâ kaçıyor. Şimdi gişe sonuçlarını bekliyor. Eğer gişe sonuçları iyi olursa, o zaman Salt II ile Angelina Jolie yine huzurlarınızda olacaktır.

Umarım gişe sonuçları seyirciyi gereksiz bir SALT II'den sakınacak biçimde olur.

10 Eylül 2010

MERAY ÜLGEN

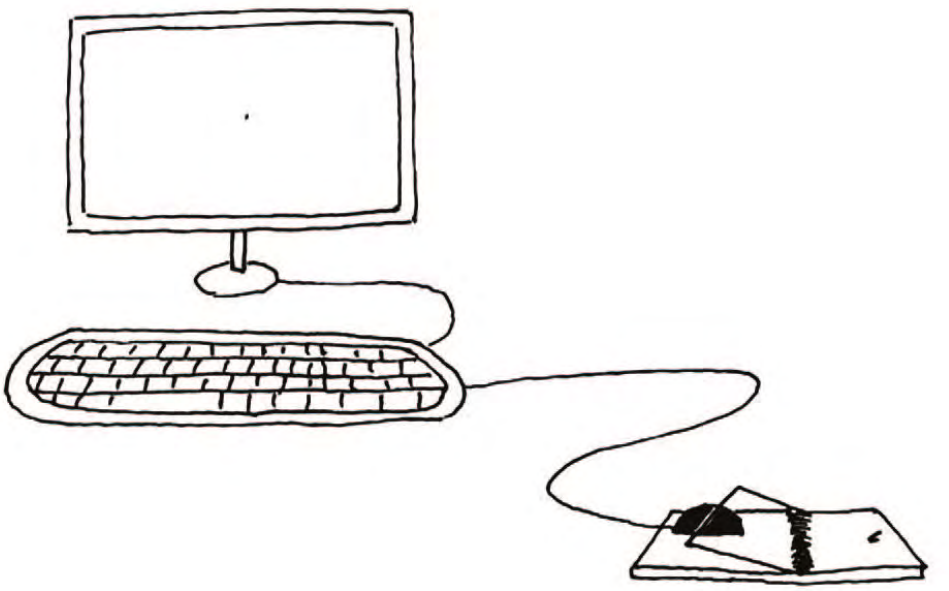

BU KİTABI MUTLAKA OKUYUN!

TÜRKİYE'NİN SOSYO - EKONOMİK YAPISI

ÖNSÖZDEN:

"SEY çalışmasında tabii ki bu çalışmayı "akademik bir merak" temelinde, "tarafsız" bir gözle yapma iddiasında değilim. Sosyal bilimlerde "tarafsızlık" iddiasının boş bir iddia, bir kandırmaca olduğunu bilenlerdenim. "Tarafsız" değilim. Tarafım ezilenlerin, sömürülenlerin kurtuluş mücadelesinin yanıdır. Ancak bu tarafın mücadelesinde kazanabilmesi için içi boş ajitasyona
ya da önceden kesinleştirilmiş yargıları ve vargıları ispatlamak amacıyla yapılan, gerçekleri var olan "teori"lere, "çizgi"lere uydurmaya çalışan lafta araştırmalara değil, gerçeği değiştirebilmek amacıyla onu olduğu gibi ve aynı zamanda tabii gelişme yönünü de hesaba katarak çıkış noktası alan kesin bilimselliğe sahip gerçek araştırmalara ihtiyaç vardır. Ne yazık ki Türkiye Komünist ve Devrimci Hareketi açısından bugüne kadar SEY konusunda ortaya konmuş olanlar kesin bilimsellik kıstaslarından epey uzaktır. Kesin bilimsellikten benim toplumsal bilimlerde anladığım Marksizm-Leninizmdir. Onun diyalektik materyalist yöntem ve yaklaşımıdır."

YENİ DÜNYA İÇİN ÇAĞRI YAYINLARI, 512 sayfa
İrtibat Adresi:
Fatih Mah. Bahçe Yolu Sokak
Ülbeği İş Merkezi No: 9 Kat: 4 Esenyurt/ İstanbul
Tel. /Fax: (0212) 620 67 57

http://sey.ydicagri.org

'Revolución' (Devrim) Jose Clemente Orozca, 1931